Editura UNIVERS

Scriitoarea Willa Cather (1876 — 1947) aduce în peisajul literaturii americane o notă personală tulburătoare, datorită capacității ei de a transfera căldura experienței trăite în planul expresiei sensibile. Răzbate pînă la cititor nostalgia copilăriei și a adolescenței, petrecute în preriile nesfîrșite ale Vestului mijlociu, pe fundalul alternării eterne a anotimpurilor naturii, ale cărei ritmuri se adaptează și intră în consonanță cu mișcarea ondulată a preriei.

„Antonia mea" e o carte care găsește ușor calea spre sufletul nostru, spre tărîmul magic, pierdut și totuși mereu prezent, al amintirii adolescenței.

Lei 6,50

160

1971

WILLA CATHER ● ANTONIA MEA

WILLA CATHER

ANTONIA MEA

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei: *Florica Țapu*

MY ANTONIA

by *Willa Cather*

Houghton Mifflin Company, Boston

Willa Cather

Antonia mea

În românește de
Vera Berceanu și *Cezar Radu*

Editura UNIVERS

București — 1971

Optima dies... prima fugit

VIRGILIU

INTRODUCERE

Vara trecută, pe o căldură copleşitoare, s-a întîmplat să călătoresc prin Iowa, în acelaşi tren cu Jim Burden. Eram prieteni vechi, crescusem împreună în acelaşi oraş din Nebraska şi aveam o mulţime de lucruri să ne spunem unul altuia. În timp ce trenul săgeta printre lanuri nesfîrşite de grîu pîrguit, pe lîngă tîrguri, păşuni smălţuite cu flori viu colorate şi pîlcuri de stejari vlăguiţi de soare, noi stăteam în ultimul vagon, unde lemnăria era fierbinte de nu puteai s-o atingi şi totul era acoperit de un strat gros de pulbere roşiatică. Pulberea asta, căldura şi vîntul arzător ne reaminteau de multe lucruri. Ne spuneam ce înseamnă să-ţi petreci copilăria în tîrguri ca acestea care se perindau prin faţa noastră, pitite între ogoare de grîu şi porumb, într-un ţinut cu o climă atît de contrastantă : veri dogoritoare, cînd sub cerul strălucitor totul e verde şi parcă învăluit în aburi, cînd eşti de-a dreptul înăbuşit de vegetaţie, de culoarea şi mireasma ierburilor viguroase şi recoltelor bogate ; şi ierni cu vînturi dezlănţuite, cu zăpadă puţină, cînd ţinutul e golaş şi cenuşiu ca acoperişul de tablă al unei case. Am căzut de acord amîndoi că numai cei care

au trăit în asemenea mici tîrguri de cîmpie pot să le cunoască cu adevărat și să le înțeleagă pe deplin. Ne-am spus că ei alcătuiesc un fel de francmasonerie.

Deși locuim amîndoi în New York, acolo ne vedem foarte rar. Jim Burden e avocatul uneia dintre marile societăți feroviare din vest și adesea pleacă pentru săptămîni întregi pe teren. Acesta e unul din motivele pentru care nu ne vedem mai des. Altul e faptul că soția lui nu-mi prea place. E o femeie chipeșă, energică, dominatoare, dar mie îmi pare o fire rece, incapabilă de dăruire. Preferințele soțului ei pentru o viață tihnită o irită și socotește că-i mai demn de ea să joace rolul de muză pentru un grup de poeți și pictori tineri, cu idei înaintate și talent mediocru. Ea are avere proprie și-și trăiește viața după plac. Dar, din anumite motive, dorește să rămînă „doamna James Burden".

În ceea ce-l privește pe Jim, dezamăgirile nu-l schimbaseră. Firea lui romantică, care îl făcuse adesea să pară cam ridicol pe cînd era băietandru, fusese unul din elementele cele mai importante ale reușitei lui în viață. Iubea cu patimă ținutul vast în cuprinsul căruia se întindeau și se despleteau liniile de cale ferată ale societății la care era funcționar. Cunoașterea temeinică a ținutului și dragostea credincioasă pe care i-o păstra jucaseră un mare rol în cariera lui.

În ziua dogoritoare în care traversam Iowa, convorbirea noastră se învîrtea mereu în jurul unui personaj central, o fată din Boemia pe care o cunoscusem amîndoi cu ani de zile în urmă. Mai mult decît alți oameni pe care ni-i reaminteam,

fata aceasta părea că semnifica pentru noi ținutul, felul de viață, întreaga aventură a copilăriei. Eu o pierdusem din vedere, dar Jim o regăsise după mulți ani și reînnoiseră o prietenie care însemna foarte mult pentru el. În ziua aceea numai pe ea o avea în minte. M-a făcut și pe mine s-o „văd" din nou, să-i simt prezența, a reînviat toată vechea mea afecțiune pentru dînsa.

— Din cînd în cînd, spuse Jim, scriu ceea ce îmi reamintesc despre Antonia. În călătoriile mele nesfîrșite de-a lungul ținutului ăstuia, mă amuz cîteodată așternînd pe hîrtie amintiri de demult. Cînd i-am spus că mi-ar place să citesc ce scrisese despre Antonia, mi-a răspuns că desigur am să văd, dacă o să termine vreodată.

După luni de zile, într-o după-amiază viforoasă de iarnă, Jim a sunat la ușa apartamentului meu, cu un dosar sub braț. A intrat cu el în salon și mi-a spus în timp ce-și încălzea mîinile:

— Aici e tot ce-am scris despre Antonia. Mai ții să citești? Am terminat noaptea trecută. N-am avut timp să revăd; am așternut pur și simplu tot ceea ce mi-a reamintit numele ei. Cred că nu are nici o formă anumită. De altfel, nu are nici titlu.

S-a dus în camera de alături, s-a așezat la biroul meu și a scris de-a curmezișul dosarului cuvîntul *Antonia*. Apoi s-a încruntat un moment și a mai adăugat un cuvînt, făcînd ca titlul să devină *Antonia mea*. De acesta păru mulțumit.

Gus — mai 1971

FAMILIA SHIMERDA

1

Am auzit pentru prima oară despre Antonia în timpul unei călătorii, care mi s-a părut fără capăt, de-a lungul marii cîmpii din centrul Americii de Nord. Aveam pe atunci zece ani ; îmi pierdusem în ultimul an şi tatăl şi mama, iar rudele mele din Virginia mă trimiseseră la bunici, în Nebraska. Călătoream în grija unui muntean tînăr, Jake Marpole, unul dintre argaţii ce lucraseră în ferma tatălui meu, de la poalele munţilor Blue Ridge, şi care mergea acum în vest, să lucreze la bunicu-meu. Experienţa de viaţă a lui Jake nu era mai mare decît a mea. Nu se mai urcase niciodată în tren pînă în dimineaţa cînd am pornit amîndoi să ne încercăm norocul într-o lume nouă.

Am călătorit tot timpul în vagoane obişnuite, şi cu fiecare etapă a călătoriei noastre deveneam mai murdari şi mai lipicioşi. Jake cumpăra tot ceea ce-i ofereau vînzătorii ambulanţi : bomboane, portocale, butoni pentru gulere de cămaşă, un breloc de ceas, iar mie mi-a cumpărat „Viaţa lui Jesse James", pe care mi-o reamintesc ca pe una dintre cele mai încîntătoare cărţi din cîte am citit vreodată. De la Chicago încolo ne-am bucurat

de bunăvoința unui conductor prietenos, foarte bun cunoscător al ținutului spre care ne îndreptam noi doi și, în schimbul încrederii pe care i-am arătat-o, ne-a dat o mulțime de sfaturi. Ni se părea un om încercat, cu picioarele pe pămînt și care umblase aproape peste tot ; cînd vorbea, pomenea ca din întîmplare nume de state și orașe îndepărtate. Purta tot soiul de inele, ace de cravată și insigne ale diferitelor societăți masonice din care făcea parte (pînă și pe butonii de la cămașă erau gravate niște hieroglife) ; avea pe dînsul mai multe inscripții decît un obelisc egiptean. O dată, cînd s-a așezat lîngă noi la taclale, ne-a spus că în vagonul de imigranți din fața noastră se afla o familie ce venea „de dincolo de ocean" și se îndrepta spre același ținut unde mergeam și noi.

— Nici unul dintre ei nu știe o boabă englezește, numai o fetișcană știe să spună : „Noi mergem Black Hawk, Nebraska". E cam de vîrsta ta, să tot aibă vreo doisprezece-treisprezece ani, și-i strălucitoare la chip ca un dolar nou. Nu vrei să te duci mai în față, Jimmy, și s-o vezi ? Să știi că are niște ochi căprui tare frumoși !

M-am simțit cam stingherit de ultimele lui cuvinte, am clătinat din cap și m-am cufundat din nou în „Jesse James". Jake s-a uitat la mine, a dat din cap în semn de aprobare și a spus că se prea poate să iei și ceva boli de la străini.

Nu-mi aduc aminte de traversarea rîului Missouri și nici de lunga călătorie din timpul zilei prin Nebraska. Probabil că am traversat atunci atît de multe rîuri, încît mă zăpăciseră. Singurul lucru deosebit pe care mi-l amintesc despre Nebraska e că drumul prin ținutul ăsta a durat toată ziua.

Dormeam de mai multă vreme, încovrigat pe un fotoliu de pluș roșu, cînd am ajuns la Black Hawk. Jake m-a trezit și m-a luat de mînă. Am coborît buimaci pe un peron de scînduri, pe care forfoteau oameni cu felinare în mîini. Nu vedeam nici un oraș și nici lumini îndepărtate ; jur împrejur nu era decît întuneric. Locomotiva gîfîia din greu după lunga-i cursă. În vîlvătaia luminii roșii a focului de la locomotivă se vedea un grup de oameni pe peron, încărcați de cutii și boccele. Mi-am dat seama că asta trebuie să fie familia de imigranți de care ne vorbise conductorul. Femeia avea capul înfășurat într-o broboadă cu franjuri, iar în brațe strîngea, ca pe un copil, o cutie mică de cositor. Mai era acolo un bătrîn înalt și gîrbov. Doi băietani și o fată țineau în mîini boccele de mușama, și o copiliță se ținea agățată de fustele maică-si. Curînd s-a apropiat de ei un om cu un felinar în mînă și a început să le vorbească, strigînd și exclamînd. Mi-am ciulit urechile — auzeam pentru prima oară vorbindu-se într-o limbă străină.

Apoi s-a apropiat un alt felinar. Un glas glumeț strigă :

— Hello, voi sînteți rudele domnului Burden ? Dacă da, atunci aflați că pe mine mă căutați. Eu sînt Otto Fuchs, argat la domnul Burden și vă duc acasă cu căruța. Ei, Jimmy nu ești cam speriat că ai ajuns așa de departe în vest ?

M-am uitat cu interes, în lumina felinarului, la chipul acesta necunoscut. Părea scos din paginile cărții „Jesse James". Purta sombrero, o curea

lată de piele cu cataramă lucitoare, iar vîrfurile răsucite ale mustăţilor stăteau ţepene în sus ca nişte corniţe. Mi-am spus că pare o fire repezită şi crudă, că arată ca un om care avusese o poveste în viaţă. Pielea îi era smeadă ca de indian. O cicatrice lungă îi brăzda obrazul şi-i trăgea în sus colţul gurii, schimonosindu-l hidos, iar la urechea stîngă vîrful lipsea. Era, fără îndoială, chipul unui desperado. Şi privindu-l cum păşea pe peron cu cizmele lui cu tocuri înalte, uitîndu-se după geamantanele noastre, mi-a apărut ca un om nu prea trupeş, dar iute, nervos, cu mişcări repezi. Ne-a spus că avem un drum lung de făcut în timpul nopţii şi că ar fi mai bine s-o şi luăm din loc. Ne-a dus la un stănog de care erau legate hăţurile de la două căruţe de ţară. Familia aceea de străini se înghemuia într-una din ele ; cealaltă era pentru noi. Jake s-a suit pe scaunul din faţă cu Otto Fuchs, iar eu m-am aşezat pe paiele de pe fundul căruţei şi m-am învelit cu o piele de bizon. Căruţa cu imigranţi începu să se îndepărteze huruind în hăul beznei, iar noi i-am luat urma.

Am încercat să dorm, dar mi-am muşcat limba din cauza zdruncinăturilor şi în curînd a început să mă doară tot trupul. Cînd paiele s-au mai îndesat, culcuşul meu s-a întărit rău de tot. M-am tras cu grijă de sub pielea de bizon, m-am ridicat în genunchi şi am început să mă uit peste loitrele căruţei. Nu se putea vedea nimic ; nici case sau garduri, nici viroage sau pomi, nici dealuri sau lanuri. Nici drumul — dacă era drum pe acolo — nu-l vedeam la lumina slabă a stelelor. Nu se vedea decît cîmpia : de fapt nici cîmpia, ci numai materia din care-i făcută cîmpia. Nu, nu era altceva decît cîmpia, pe care-o simţeam uşor vălurită, căci adesea roţile căruţei se frecau de piedică de cîte ori ne lăsam într-o adîncitură sau urcam pe cealaltă parte a ei. Aveam senzaţia că lumea rămăsese undeva în urmă, că mergeam pe o margine a ei, că eram în afara puterii oamenilor. Nu privisem niciodată spre cer fără ca să se proiecteze pe el o coamă familiară de munte. Dar aici nu se vedea decît bolta cerului, totul era numai boltă. Nu credeam că părinţii mei morţi mă vegheau de sus ; ei mă căutau tot acolo, la strunga oilor, jos în vale sau de-a lungul drumului alb care ducea la păşunile de munte. Lăsasem în urmă pînă şi duhurile lor. Căruţa se hurduca şi mă ducea cine ştie unde. Poate că nu suferearn de dorul de casă. Dar dacă ar fi fost să nu ajungem nicăieri, nu m-aş fi sinchisit. Mă simţeam şters, pierit între cer şi pămînt. Nu mi-am spus rugăciunea în seara aceea : simţeam că aici — ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus.

2

Nu-mi aduc aminte cînd am ajuns — cîndva înainte de a se lumina de ziuă — la ferma bunicilor, după ce căruţa trasă de caii de povară ne zdruncinase aproape douăzeci de mile. Cînd m-am trezit era după-amiază şi mă aflam într-o cameră mică, ceva mai mare decît patul în care eram culcat, iar storul de la capul meu fîlfîia uşor sub

boarea unui vînt călduț. O femeie înaltă, cu părul negru și cu pielea arsă de soare și zbîrcită, stătea și se uita la mine; mi-am dat seama că trebuie să fie bunica. Am văzut că plînsese, dar cînd am deschis ochii mari a prins a-mi zîmbi și, cercetîndu-mă neliniștită, s-a așezat la capătul patului.

— Ai dormit bine, Jimmy ? mă întrebă ea cu glas vioi.

Apoi, cu un glas cu totul diferit, adăugă ca pentru sine:

— Vai, cum mai semeni cu taică-tu !

Mi-am adus aminte că tatăl meu fusese micuțul ei băiat; și ea venise desigur de multe ori să-l scoale, așa cum a făcut și cu mine, cînd el dormea prea mult.

— Uite, aici sînt schimburi curate, urmă ea, mîngîind plapuma cu mîna-i negricioasă. Dar mai întîi să vii cu mine jos, în bucătărie, să facem o baie caldă și bună lîngă sobă. Ia-ți lucrurile cu tine și hai; nu-i nimeni pe-acolo.

Cuvintele „jos, în bucătărie" m-au izbit ca ceva ciudat, căci acasă era totdeauna „afară, în bucătărie". Mi-am luat ghetele și ciorapii și am urmat-o prin camera de zi, iar apoi pe niște scări în jos, la subsol. Subsolul era împărțit în două: sufrageria, care se afla în dreapta scărilor, și bucătăria, în stînga. Amîndouă încăperile erau drișcuite și zugrăvite, iar tencuiala fusese pusă de-a dreptul pe pereții de pămînt, așa cum se obișnuiește în bordeie. Pardoseala era de ciment. Sus, aproape de tavanul de scînduri, se găseau ferestrele, de fapt niște ferestruici cu perdeluțe albe și pervaz adînc, pe care se vedeau ghivece cu mușcate și flori agățătoare. Intrînd în bucătărie, am simțit mirosul îmbietor de turtă dulce pusă la copt. Plita era foarte lată și avea fel de fel de ornamente strălucitoare de nichel, iar dincolo de ea, la perete, se afla o bancă mare, de lemn, și o albie de zinc în care bunica turnă apă fierbinte și rece. Cînd a adus prosopul și săpunul, i-am spus că-s deprins să mă spăl singur.

— Poți să te speli singur și în urechi, Jimmy ? Ești sigur ? Ei bine, atunci pot să-ți spun că ești un băiat tare dezghețat.

În bucătărie era foarte plăcut. Soarele pătrundea prin ferăstruica dinspre apus, irizînd apa băii; un motan mare, de Malta, se apropie și începu să se frece de albie, scrutîndu-mă curios. În vreme ce mă spălam și mă frecam cu peria, bunica își tot făcea de lucru în sufragerie, pînă ce am strigat-o neliniștit: „Bunico, mi-e teamă că se arde turta dulce!". Ea s-a apropiat rîzînd, vînturîndu-și într-una șorțul, de parcă alunga pui.

Era o femeie uscățivă, înaltă, puțin adusă de spate, dar izbutind să-și țină capul drept, într-o poziție oarecum încordată, de parcă privea ceva sau asculta un sunet venit din depărtări. Cînd am mai crescut, mi-am dat seama că stătea așa numai pentru că se gîndea adesea la lucruri foarte îndepărtate. Mergea mereu zorită și era foarte energică în mișcări. Vorbea cu glas ridicat, destul de ascuțit, și adesea cu o undă de îngrijorare, pentru că ținea foarte mult ca toate lucrurile să fie făcute cum trebuie și după rînduiala cuvenită. Și rîsul îl avea ascuțit, poate chiar strident, dar se simțea în el o inteligență vie. Pe atunci avea cincizeci și

cinci de ani, era o femeie puternică și de o neobișnuită robustețe.

După ce m-am îmbrăcat, am cercetat pivnița lungă, săpată sub o aripă a casei, lîngă bucătărie. Era drișcuită, cu ciment pe jos, și avea o scară și o ușă care dădea afară, pe unde intrau și ieșeau oamenii. Sub una dintre ferestre era un loc unde se puteau spăla cînd se întorceau de la lucru.

Cum bunica era ocupată cu pregătirea cinei, m-am așezat pe banca de lemn din spatele plitei și m-am împrietenit cu cotoiul; după cum mi s-a spus, nu prindea numai șobolani și șoareci, dar și hîrciogi. Pe pardoseală, petecul de lumină galbenă de soare luneca nesimțit spre scară. Am vorbit cu bunica despre călătoria mea și despre sosirea noii familii de cehi; ea mi-a spus că vor fi noii noștri vecini. N-am vorbit despre ferma din Virginia, care a fost atîția ani căminul ei. Dar cînd bărbații s-au întors de la cîmp și ne-am așezat cu toții la cină, ea l-a întrebat pe Jake despre ținutul ei de odinioară, despre prietenii și vecinii de acolo.

Bunicul vorbea puțin. Cînd a intrat, m-a sărutat și mi-a vorbit binevoitor, dar cu măsură. De la început i-am simțit firea stăpînită, demnă, și mi-a fost puțin teamă de dînsul. Primul lucru pe care l-am observat la bunicul a fost barba: frumoasă, albă ca neaua și încrețită. O dată am auzit pe un misionar spunînd că semăna cu barba unui șeic arab. Chelia, înconjurată de coroana părului rămas pe margini, îi făcea barba și mai impunătoare. Ochii bunicului nu semănau cu cei ai altor bătrîni; erau de un albastru strălucitor și aveau o

scînteiere proaspătă, rece. Dinții albi și regulați erau atît de zdraveni, încît nu fusese în viața lui la dentist. Avea o piele delicată, ușor înăsprită de soare și de vînt. În tinerețe avusese părul și barba roșcovane; sprîncenele îi erau și acum arămii.

Cît a durat masa, Otto Fuchs și cu mine ne-am tot privit pe furiș. Bunica îmi spusese, pe cînd pregătea cina, că e un austriac sosit ca băietan tînăr în țara aceasta și că dusese o viață aventuroasă în Far West, în așezările de mineri și în echipele de cowboy. Sănătatea-i de fier fusese zdruncinată de o pneumonie pe care o făcuse în munți și fusese trimis înapoi, într-un ținut mai blînd, pentru un timp. Avea rude la Bismarck, o așezare de nemți la miazănoapte de noi, dar de un an de zile lucra la bunicul.

Cum s-a terminat cina, Otto m-a luat în bucătărie și mi-a șoptit ceva despre un ponei din grajd care fusese cumpărat pentru mine la o licitație: el îl încălecase să vadă dacă n-are năravuri, dar n-avea nici unul; era un „perfect gentleman" și-l chema Dude. Fuchs mi-a spus tot ce voiam să aflu: cum și-a pierdut urechea într-o furtună în Wioming, pe cînd era vizitiu de diligență, și cum să arunc un lasou. Mi-a promis c-o să prindă cu lasoul un taur a doua zi, înainte de apusul soarelui. A scos pintenii de argint ca să ni-i arate (lui Jake și mie), precum și cizmele cele bune de cowboy, ale căror turetci aveau în partea de sus desene cam nerușinate: trandafiri, felurite cerculețe și pătrățele, și femei goale. Ne-a explicat grav că erau chipuri de îngeri.

Înainte de a ne duce la culcare, Jake și Otto au fost chemați în camera de zi, pentru rugăciune. Bunicul și-a pus ochelarii cu ramă de argint și a citit mai mulți psalmi. Glasul lui era atît de plăcut și el citea atît de frumos, încît aș fi vrut să aleagă una dintre părțile care-mi plăceau cel mai mult din Cartea Regilor. Încercam un fel de teamă respectuoasă pentru felul în care rostea cuvîntul „Selah". „El va alege moștenirea noastră pentru noi, vrednicul Iacob pe care îl iubește. Selah". Habar n-aveam ce putea să însemne cuvîntul ; cred că nici el nu știa. Dar felul în care-l rostea îi dădea un înțeles tainic, ca celui mai sfînt dintre cuvinte.

A doua zi am ieșit devreme afară să văd cum arată locurile de primprejur. Mi se spusese că singura casă de lemn la apus de Black Hawk — pînă la așezarea norvegienilor unde se găseau mai multe — era casa noastră. Vecinii noștri trăiau în cocioabe făcute din brazde de pămînt sau din bordeie acoperite cu brazde — comode, dar nu prea încăpătoare. Casa noastră — albă, cu șarpantă, cu un nivel băgat pe jumătate în pămînt și cu încă un etaj mai scund deasupra — era așezată la răsărit de ceea ce se putea numi curte ; fîntîna — din care se scotea apa cu o moriscă de vînt — era aproape de ușa bucătăriei. De la fîntînă terenul începea să coboare în pantă spre grajduri, hambare și cocine. Pămîntul pantei era tare, bătătorit și avea niște văioage șerpuite, spălate de ploi. Dincolo de porumbare, în partea de jos a văii, se afla un eleșteu mic și noroios, cu malurile tivite de hățișuri ruginii de salcie. Drumul poștașului trecea drept prin fața ușii noastre, străbătea ograda, cotea în jurul micului eleșteu și apoi începea să urce spre apus, peste întinsul neîntrerupt și ușor vălurit al preriei. Acolo, pe linia dinspre asfințit a orizontului, drumul ocolea pe marginea unui mare lan de porumb, atît de mare cum nu mai văzusem altul pînă atunci. Acest lan de porumb și ogorul de sorg din spatele grajdului erau singurele bucăți de pămînt lucrat. În rest, pretutindeni cît puteai cuprinde cu ochiul, nu vedeai altceva decît iarbă roșiatică aspră, încîlcită, și în cea mai mare parte înaltă ca mine.

Spre miazănoapte de casă, pe fîșia de pămînt arată ca să stăvilească focul dacă se aprindea preria, creștea un șir des de copăcei scunzi și stufoși, ale căror frunze începuseră să dea în galben. Acest gard viu se întindea pe o lungime de aproape un sfert de milă, dar a trebuit să mă uit foarte atent ca să-l pot cuprinde cu ochii. Pomișorii mai că nici nu se vedeau din iarbă. Părea că iarba era gata să-i înăbușe, așa cum părea că o să înăbușe pîlcul de pruni din spatele cotețului de găini.

Cu cît mă uitam mai mult în jur, cu atît îmi dădeam seama mai bine că ținutul acesta e ținutul ierbii, după cum marea e împărăția apei. Roșul ierbii făcea ca vasta prerie să aibă în întregime culoarea petelor de vin, sau a anumitor ierburi de mare zvîrlite de curînd pe mal. Și iarba se unduia puternic, pretutindeni, de părea că întregul ținut gonește, gonește.

Că am o bunică aproape că uitasem, cînd ea ieși din casă, cu boneta de soare pe cap și cu un sac de grăunțe în mînă, și mă întrebă dacă nu

vreau să merg cu ea în grădină, să scoatem cartofi pentru masă. Grădina, lucru destul de ciudat, se afla la un sfert de milă de casă și drumul către ea mergea pe viroagă, dincolo de corralul de vite. Bunica îmi atrase atenția asupra unui băț gros, de nuc alb american, cu vîrf de aramă, care atîrna legat cu o curelușă de cordonul ei. Îmi spuse că bățul e pentru șerpi. Niciodată nu trebuie să mă duc în grădină fără un băț gros sau un tărpan de tăiat porumb ; ea omorîse destui șerpi în grădină. O fetiță care stătea pe drumul spre Black Hawk fusese mușcată la gleznă și bolise toată vara.

Pot să-mi reamintesc exact cum arăta ținutul în timp ce mergeam alături de bunica în lungul șleaurilor aproape șterse, în dimineața aceea de început de septembrie. Probabil că nu scăpasem cu totul de senzația alunecării continue pe șine, din timpul îndelungatei călătorii cu trenul, căci în întreaga priveliște nu percepeam decît un singur element : mișcarea ; în adierile ușoare ale vîntului aceluia proaspăt de dimineață, ca și în pămîntul de sub picioare, de parcă iarba încîlcită era un fel de piele desfășurată pe deasupra, sub care turme de bizoni galopau, galopau întruna...

Singur n-aș fi găsit niciodată grădina (sau poate aș fi găsit-o numai datorită dovlecilor mari și galbeni care zăceau dezveliți în mijlocul vrejurilor veștejite) și cînd am ajuns la ea îmi venea să nici n-o bag în seamă. Aș fi vrut să traversez grădina drept, să trec apoi prin iarba roșiatică și să tot merg pînă la capătul lumii — care nu putea fi prea departe. Mă învăluia un aer ușor, spunîndu-mi că lumea se sfîrșește aici ; rămăseseră numai pă-

mîntul, soarele și cerul, iar dacă cineva ar fi mers mai departe ar fi ajuns acolo unde nu mai erau decît cerul și soarele. Și acel cineva ar fi plutit în văzduhul însorit, cum pluteau șoimii arși de soare, roșietici, care planau deasupra noastră făcînd să lunece încet prin iarbă petece de umbră. Înșfăcînd furca găsită într-unul din rîndurile de cartofi, bunica începu să dezgroape cartofi, în timp ce eu îi alegeam din pămîntul moale, cafeniu, și-i băgam în sac. Privirile mi se îndreptau mereu către șoimi ; aș fi putut și eu, cu ușurință chiar, să plutesc ca ei în slăvi.

Cînd bunica a fost gata de plecare, i-am spus că aș vrea să mai rămîn un timp în grădină. Ea și-a aplecat privirile către mine, pe sub boneta de soare.

— Nu ți-e frică de șerpi ?

— Puțin, am admis eu, dar tot aș vrea să mai rămîn.

— Ei bine, dacă vezi vreunul, să-l lași în pace. Cei mari, galbeni-cafenii, n-o să-ți facă nici un rău. Sînt șerpi de pradă și ajută la împuținarea neamului hîrciogilor. Să nu te sperii dacă simți o privire îndreptată spre tine din văgăuna aceea din mal. E vizuina unui bursuc ; un bursuc mare cît un oposum zdravăn și cu fața tărcată, negru cu alb. Mai fură uneori cîte un pui, dar nu-i las pe oameni să-i facă vreun rău. Într-o țară nouă, un om trebuie să fie prietenos cu animalele. Cînd lucrez, îmi place să-l văd cum iese afară și se uită la mine.

Bunica își aruncă sacul cu cartofi pe umăr și coborî poteca, mergînd puțin aplecată în față. Poteca urma șerpuiturile viroagei ; cînd a ajuns

la prima cotitură, ea mi-a făcut semn cu mîna și apoi a dispărut. Rămăsesem singur cu un simțămînt nou, de ușurare și mulțumire.

M-am așezat în mijlocul grădinii, unde cu greu s-ar fi putut apropia șerpii fără să-i observ, și mi-am rezemat spatele de un dovleac galben și cald. Erau cîteva tufișuri de cireșică, pline de fructe, care creșteau în lungul brazdelor. Am întors frunzele mari, triunghiulare, ca niște foi de hîrtie, care ascundeau fructele și am mîncat cîteva. De jur împrejurul meu, lăcuste uriașe, de două ori mai mari ca cele văzute pînă atunci, făceau salturi acrobatice printre vrejuri. Hîrciogii se furișau în sus și-n jos prin pămîntul arat. Aici, în partea de jos și mai ferită a viroagei, vîntul nu sufla prea tare, dar puteam să-l aud susurînd mai sus, pe mal, și vedeam cum se mișcă valurile ierburilor înalte. Sub mine pămîntul era cald, și tot mai cald era cînd îl fărîmițam printre degete. Gîndaci mici, roșii, ciudați, ieșeau din pămînt și se mișcau în escadroane leneșe prin jurul meu. Aveau spinările roșii, lucioase, cu puncte negre. Am stat cît mai nemișcat. Nu s-a întîmplat nimic. Nici nu așteptam să se întîmple ceva. Eram și eu ceva care zăcea la soare și simțeam soarele cum îl simțeau dovlecii și nu voiam să fiu nimic altceva. Eram pe deplin fericit. Probabil că așa ne simțim în pragul morții, cînd devenim un element al unei alte totalități, indiferent că aceasta e soarele sau aerul, bunătatea sau cunoașterea. În orice caz, aceasta-i fericirea; să simți cum te topești în ceva mare și cuprinzător. Cînd asta i se întîmplă cuiva, totul vine firesc, ca somnul.

3

Duminică dimineața, Otto Fuchs trebuia să ne ducă cu căruța să cunoaștem pe noii noștri vecini, cehii. Am luat niște merinde pentru ei, căci trăiau într-un loc pustiu, în care nu se afla grădină sau coteț de găini, și era foarte puțin pămînt desțelenit. Fuchs a adus un sac cu cartofi și a scos din pivniță o bucată de carne de porc afumată, iar bunica a pus în paiele de sub scaunul căruței cîteva pîini coapte de sîmbătă, un borcan cu unt și mai multe plăcinte de dovleac. Ne-am cățărat în căruță și am plecat; căruța ne-a dus hurducîndu-ne dincolo de micul eleșteu și apoi a luat-o pe drumul care urca spre lanul cel mare de porumb.

Așteptasem cu nerăbdare să văd ce-i dincolo de lanul acesta, dar nu era decît tot iarbă roșie ca și aceea de la noi și nimic altceva, deși de pe scaunul înalt al căruței puteai să vezi o bună bucată de loc. Drumul se desfășura sălbatic, ocolind rîpele priporoase ori traversîndu-le dacă erau largi și puțin adînci. De-a lungul întregului drum, fie că făcea o cotitură, fie că se întindea drept înainte, creșteau șiruri de floarea-soarelui cu tulpini înalte cît niște copăcei, cu frunze mari, verzi și aspre, și cu multe ramuri și duzini de corole, desfășurîndu-se ca o panglică galbenă pe marginea drumului. Din cînd în cînd, unul dintre cai rupea cu dinții o plantă cu flori și-și continua drumul mestecînd, iar florile se aplecau cînd caii le rupeau.

Bunica îmi povesti în timpul drumului că familia aceea de cehi cumpărase gospodăria tot de

la un ceh de-al lor, Peter Krajiek, şi-o plătise mai mult de cît făcea. Înţelegerea fusese încheiată înainte ca ei să plece din Europa, printr-un văr al lui Peter, care era rudă şi cu doamna Shimerda. Familia Shimerda era prima familie de cehi care sosise în această parte a comitatului. Krajiek era singurul lor interpret şi el putea să le spună numai ce-i convenea. Ei nu ştiau atîta engleză ca să poată cere un sfat, sau măcar să poată spune cuiva nevoile lor. Fuchs zise că unul dintre băieţi era bine dezvoltat şi destul de puternic pentru a putea lucra pămîntul ; dar tatăl era bătrîn şi nevolnic şi nu se pricepea în ale plugăriei. El era ţesător, şi fusese un meseriaş bun la lucru de tapiţerie şi materiale de tapiţerie. Îşi adusese şi vioara cu dînsul, dar aici n-o să-i fie de mare folos, deşi acasă mai ciupea ceva bani cu vioara.

— Dacă sînt oameni cumsecade, nu-mi place de loc c-o să-şi petreacă iarna în hruba lui Krajiek, spuse bunica. Nu-i mai bună ca o vizuină de bursuc ; nu-i nici măcar un bordei. Şi am auzit că i-a făcut să plătească douăzeci de dolari pentru plita lui veche de gătit, care nu face mai mult de zece.

— Da, coană, spuse Fuchs, şi le-a mai vîndut boii, şi perechea lui de cai bătrîni şi ciolănoşi, pe care a luat preţul unui bun atelaj de lucru. Aş fi putut să le spun cîte ceva despre cai — bătrînul înţelege puţină nemţească — dacă mi-aş fi dat seama că ar avea vreun rost. Dar, prin firea lor, cehii n-au încredere în austrieci.

— Ce vrei să spui cu asta, Otto ? întrebă bunica curioasă.

Fuchs îşi încreţi nasul şi încruntă sprîncenele :

— Ei, cucoană, ce să fie — politica. E cam lung să vă lămuresc.

Ţinutul deveni mai accidentat. Mi-au spus că ne apropiem de Squaw Creek, care tăia jumătatea de apus a locului familiei Shimerda şi făcea ca pămîntul să nu prea aibă valoare pentru plugărie. Curînd am putut vedea malurile rîpoase, argiloase, pline de iarbă, care indicau şerpuirile rîului, şi vîrfurile strălucitoare ale plopilor scămoşi şi ale frasinilor ce creşteau jos, în vale. Unii dintre plopi începuseră a păli, iar frunzele galbene şi scoarţa albă, strălucitoare, îi făceau să semene cu copacii de aur şi argint din basme.

Ne apropiam de locuinţa familiei Shimerda şi nu vedeam altceva decît dealuri roşiatice şi rîpi cu malurile drepte şi cu rădăcini lungi, atîrnînd în locurile unde pămîntul se mîncase. Deodată am văzut un soi de streaşină proptită într-unul din maluri, acoperită cu aceeaşi iarbă de culoarea vinului care creştea peste tot locul. Alături de ea se găsea fîntîna cu morişca de vînt, cu acoperiş povîrnit şi fără roată. Ne îndreptam către schelăria asta ca să ne legăm caii, cînd am văzut o uşă şi o fereastră îngropate adînc în malul rîpei. Uşa s-a deschis ; o femeie şi o fată de vreo paisprezece ani au ieşit în fugă şi s-au uitat în sus la noi, cu privirile pline de nădejde. O copiliţă se ţinea de urma lor. Femeia avea pe cap aceeaşi broboadă cu franjuri de mătase, pe care o purta şi cînd coborîse din tren la Black Hawk. Nu era bătrînă, dar desigur nici tînără nu mai era.

Avea un chip deschis, vioi, bărbia ascuţită, şi ochii mici şi isteţi. Strînse cu putere mîna bunicii.

— Forte bucuros, forte bucuros! exclamă ea. Imediat după aceea arătă cu degetul spre malul din care ieşise şi spuse :

— Casa nu bun, casa nu bun!

Bunica clătină consolator din cap.

— După cîtva timp o să te aranjezi mai bine, doamnă Shimerda, şi o să faci o casă bună.

Bunica vorbea totdeauna foarte tare cu străinii, de parcă aceştia ar fi fost surzi. Ea făcu pe doamna Shimerda să priceapă bunele noastre intenţii şi aceasta apucă pîinile şi chiar le mirosi ; apoi examină plăcintele cu o curiozitate vie, exclamînd „forte bun, forte mulţumesc !", după care strînse din nou cu putere mîna bunicii.

Fiul cel mai mare, Ambrozie — ei îi spuneau Ambroş — ieşi şi el din hruba aceea şi se aşeză lîngă maică-sa. Avea nouăsprezece ani, era scund şi lat în spate şi avea capul turtit, părul tuns scurt şi faţa mare şi lătăreaţă. Ochii de culoarea alunei erau mici şi isteţi ca şi cei ai mamei, dar mult mai şireţi, mai bănuitori, şi părură să hăpăie mîncarea ; de zile întregi alde Shimerda nu mîncaseră decît turtă de mălai şi melasă de sorg.

Fetiţa era drăguţă, dar *Ân-tonia* — ei accentuau în felul acesta puternic numele fetei cînd i se adresau — era şi mai drăguţă. Mi-am adus aminte ce spusese conductorul trenului despre ochii ei. Erau mari, calzi şi plini de lumină, ca soarele care străluceşte peste iezerele cafenii din pădure. Avea pielea măslinie, cu un luciu intens şi întunecat în obraji, şi părul castaniu, creţ şi ciufulit.

Surioara ei, căreia îi spuneau Yulka, era bălaie şi părea blîndă şi ascultătoare. În timp ce stăteam stingherit în faţa celor două fete, Krajiek ieşi din grajd să vadă ce se întîmplă. Împreună cu el se afla un alt fiu al lui Shimerda. Chiar şi de departe se vedea că ceva nu-i în regulă cu băiatul ăsta. Venind spre noi, scotea sunete ciudate şi ţinea mîinile în sus, arătîndu-ne degetele palmate pînă la prima încheietură, ca labele de raţă. Cum mă văzu că mă trag înapoi, începu să cîrîie încîntat : cocoho, cocoho, cohococo, ca un cocoş. Maică-sa îl privi încruntată şi-i spuse răstit „Marek !" ; apoi începu să-i vorbească grăbită lui Krajiek în limba cehă.

— Ea spune că el nu face rău nimănui, doamnă Burden. Aşa-i din naştere. Ceilalţi sînt cum trebuie. Ambroş o să fie un bun fermier.

Îl bătu pe spate pe Ambroş şi băiatul zîmbi cu înţeles.

În clipa aceasta ieşi şi tatăl din gaura săpată în mal. Nu avea pălărie, iar părul lui des, cenuşiu ca fierul şi pieptănat pe spate, era atît de lung încît trecea peste urechi şi-l făcea să semene cu portretele vechi pe care le ştiam din Virginia. Era înalt, suplu, dar cu umerii subţiri şi aduşi. Se uită prietenos la noi, apoi dădu mîna cu bunica închinîndu-se în faţa ei. Am băgat de seamă cît de albe şi de bine făcute îi erau mîinile, mîini liniştite şi îndemînatice. Avea ochii trişti, adînc umbriţi de sprîncene, iar faţa lui aspră părea de cenuşă, o cenuşă în care se stinsese orice căldură şi lumină. Întreaga înfăţişare a acestui bătrîn se potrivea cu felul lui demn de a fi. Era îmbrăcat

curat. Purta sub haină o vestă tricotată, cenuşie, iar în loc de guler avea un şal de mătase de culoarea verde-închis a bronzului, înfăşurat cu grijă şi prins cu un ac roşu de mărgean. În timp ce Krajiek traducea ceva domnului Shimerda, Antonia se apropie de mine şi-mi întinse mîna îmbietor. După o clipă, urcam în goană pe panta înclinată a viroagei, în timp ce Yulka tropăia în spatele nostru.

Cînd am ajuns sus, de unde se puteau vedea coroanele aurii ale copacilor, i le-am arătat Antoniei cu degetul, iar ea a început să rîdă şi să-mi strîngă mîna, de parcă voia să-mi spună ce bucuroasă era că venisem la dînsa. Am alergat spre Squaw Creek şi nu ne-am oprit pînă nu s-a sfîrşit pămîntul ; terasa se termina atît de brusc în faţa noastră, încît dacă am fi făcut un singur pas, am fi căzut în vîrfurile copacilor din vale. Am stat gîfîind pe buza rîpei şi ne-am îndreptat privirile în jos, spre copacii şi tufişurile care creşteau sub noi. Vîntul bătea atît de tare, încît ridica fustele fetelor, iar eu eram nevoit să-mi ţin cu mîna pălăria pe cap. Se părea că Antoniei îi plăcea ; îşi ţinea sora mai mică de mînă şi sporovăia în graiul acela care mie mi se părea că-i vorbit mai iute decît al meu. Se uita la mine şi ochii îi ardeau de gîndurile pe care nu mi le putea împărtăşi.

— Cheamă ? Cum cheamă ? mă întrebă ea atingîndu-mi cu mîna umărul.

I-am spus cum mă cheamă, ea a repetat numele după mine şi a pus-o şi pe Yulka să-l spună. A arătat cu degetul spre plopul scămos, auriu, sub coroana căruia stăteam şi a întrebat din nou :

— Cum cheamă ?

Ne-am aşezat cuibărindu-ne în iarba înaltă şi roşiatică ; Yulka s-a ghemuit ca un pui de iepure şi a început să se joace cu o lăcustă. Antonia a arătat cerul cu degetul şi m-a întrebat cu privirea. I-am spus cum îi zice, dar ea nu s-a potolit şi a arătat cu degetul către ochii mei. I-am spus iar, şi ea a repetat, părînd că rosteşte cuvîntul gheaţă. [1] A arătat cu degetul spre cer, apoi spre ochii mei, după aceea din nou către cer, cu mişcări atît de iuţi şi de repezite, încît mă zăpăcisem şi habar n-aveam ce voia. S-a aşezat în genunchi şi a început să-şi frîngă mîinile. Arătă cu degetul spre proprii ei ochi şi clătină din cap ; apoi spre ochii mei şi către cer, dînd cu putere din cap în semn de aprobare.

— Aha, am spus eu, albastru, cer albastru.

Antonia a bătut din palme şi a murmurat „cer albastru, ochi albaştri“, de parcă o înveselea. Cît am stat cuibăriţi jos ca să ne ferim de vînt, a învăţat vreo douăzeci de cuvinte. Era ageră şi foarte doritoare să ştie. Ne cufundasem atît de adînc în iarbă, încît nu puteam vedea nimic altceva decît cerul de deasupra şi copacul auriu din faţa noastră. Era nespus de plăcut. După ce Antonia a repetat de mai multe ori cuvintele învăţate, a vrut să-mi dea în dar inelul mic, de argint cizelat, pe care-l purta în degetul mijlociu. Mă tot îmbia şi stăruia, dar am respins-o destul de aspru. Nu voiam să

[1] În englezeşte *eyes* (ochi, la plural) şi *ice* (gheaţă) se pronunţă aproape la fel.

primesc inelul şi socoteam drept ciudat şi nesăbuit din partea ei să dea inelul în dar unui băiat pe care-l vedea pentru prima oară. Nu era de mirare cum de a obţinut Krajiek ce-a vrut de la oamenii aceştia, dacă ei se purtau astfel.

În vreme ce ne hărţuiam din cauza inelului, am auzit un glas plin de o tristă duioşie care striga : „Antonia ! Antonia !". Ea a sărit în sus ca un iepure, ţipînd : „Tatinek ! Tatinek !" şi apoi am alergat amîndoi în întîmpinarea bătrînului care venea spre noi. Antonia a ajuns cea dintîi lîngă dînsul, i-a luat mîna şi i-a sărutat-o. Cînd am ajuns şi eu, m-a prins de umăr şi m-a scrutat iscoditor timp de cîteva secunde, drept în faţă. Eram cam stingherit, fiind deprins ca cei mai vîrstnici să aibă încredere în mine.

Ne-am întors împreună cu domnul Shimerda în bordei, unde mă aştepta bunica. Înainte de a mă urca în căruţă, el a scos din buzunar o carte, a deschis-o şi mi-a arătat o pagină pe care erau scrise alfabetul englez şi cel ceh. A arătat cartea şi bunicii, s-a uitat la dînsa cu un aer rugător şi a spus cu un glas plin de dragoste, pe care n-am să-l uit niciodată :

— În-va-ţă, în-va-ţă, pe An-tonia mea !

4.

În după-amiaza aceleiaşi duminici, am făcut prima plimbare mai lungă călare, pe poneiul meu, sub oblăduirea lui Otto. Din ziua aceea făceam

curse călare pe Dude, de două ori pe săptămînă, pînă la poştă, care se afla la şase mile spre răsărit de noi, şi mă duceam cu felurite treburi pe la vecini, scutind astfel oamenii din curte de pierdere de timp. Cînd era nevoie să împrumutăm ceva, sau trebuia trimisă vorbă cuiva că o să se ţină o predică la şcoala ce funcţiona într-o casă de brazde, eu eram totdeauna vestitorul. Înainte lucrul acesta îl făcea Fuchs după ce-şi termina treaba.

Anii care s-au scurs de atunci nu au reuşit să întunece amintirea primei toamne petrecute la bunici. Noul ţinut se deschidea larg în faţa mea ; pe vremea aceea nu existau împrejmuiri şi puteam să-mi aleg orice cale voiam pe terenurile acelea înalte şi acoperite de iarbă, lăsînd în grija poneiului să găsească drumul de întoarcere acasă. Cîteodată urmam drumeagurile tivite cu floarea-soarelui. Fuchs mi-a spus că floarea-soarelui fusese adusă în ţinut de mormoni ; pe vremea cînd erau prigoniţi, ei au plecat din Missouri şi s-au îndreptat spre ţinuturi sălbatice să găsească un loc unde să se poată închina lui Dumnezeu aşa cum înţelegeau ei, iar membrii primului grup care a traversat cîmpiile spre Utah au tot aruncat seminţe de floarea-soarelui, pe măsură ce înaintau. Vara următoare, cînd au sosit convoaiele lungi de căruţe pline cu femei şi copii, ele au mers de-a lungul şirului de floarea-soarelui. Cred că botaniştii nu confirmă povestea lui Fuchs, ci stăruie în părerea că floarea-soarelui este de baştină în ţinutul acesta. Totuşi, legenda s-a prins în mintea mea şi după aceea mi s-a părut întotdeauna că drumurile străjuite de floarea-soarelui sînt drumuri spre libertate.

Îmi plăcea să hoinăresc în lungul lanurilor de porumb de un galben pal, căutînd locurile umede de la margini unde troscotul căpăta devreme culoarea aramei, iar frunzele înguste, ruginii, atîrnau încovrigate ca nişte gogoşele în jurul nodurilor umflate ale tulpinei. Cîteodată mă duceam spre miazăzi să vizitez pe vecinii noştri nemţi, să admir pîlcurile lor de catalpa, sau să văd ulmul cel mare care creştea într-o rîpă adîncă şi în crengile căruia un uliu îşi făcuse cuibul. Copacii erau foarte rari prin părţile acestea şi trebuiau să ducă o luptă atît de îndîrjită ca să poată creşte, încît eram îngrijoraţi pentru ei şi obişnuiam să le facem vizite de parcă ar fi fost oameni. Fireşte că asemenea amănunte erau preţioase tocmai pentru că erau rare în monotonia roşiatică a ţinutului.

Uneori călăream spre miazănoapte, către marea colonie a cîinilor de prerie, pentru a urmări cum zboară bufniţele spre vizuinele acestora către sfîrşitul după-amiezii şi cum se cuibăresc sub pămînt împreună cu cîinii. Antoniei Shimerda îi plăcea să vină cu mine şi mult ne minunam noi de aceste păsări cu obiceiuri de cîrtiţă. Trebuia să fim foarte atenţi, căci prin locurile acelea obişnuiau să se ascundă şerpi cu clopoţei. Ei veneau să se înfrupte dintr-o pradă uşoară printre cîinii şi bufniţele fără de apărare ; şerpii le luau în stăpînire vizuinile confortabile şi le mîncau ouăle şi puii. Ne părea rău de bufniţe. Era trist să le vezi cum, pe la apusul soarelui, vin în zbor acasă şi dispar sub pămînt. Dar noi simţeam că, la urma-urmei, dacă fiinţe înaripate fiind, duceau un trai ca acesta, se vede treaba că erau nişte vieţuitoare degenerate. Colonia

de cîini era departe de orice izvor sau eleşteu. Otto Fuchs mi-a povestit că a văzut colonii de cîini în deşert, unde nu se găsea apă la suprafaţă pe o distanţă de cincizeci de mile, şi susţinea cu tărie că unele dintre vizuini merg în jos pînă la apă, adică aproape două sute de picioare sau cam aşa ceva. Antonia zicea că ea nu crede şi că fără îndoială cîinii lipăie roua în zorii dimineţii, ca iepurii.

Antonia îşi avea părerea ei despre orice şi în curînd ea a fost în stare să o şi spună. Aproape în fiecare zi venea în goană prin prerie să facă lecţia de citire cu mine. Doamna Shimerda cam mormăia, dar îşi dădea seama cît de important e ca un membru al familiei să înveţe englezeşte. După ce terminam lecţia, obişnuiam să urcăm pe poteca dintre pepenii verzi, în spatele grădinii. Spintecam pepenii cu o custură veche, le scoteam miezurile şi le mîncam, iar zeama ni se scurgea printre degete. De dovlecii cei cu coajă albă, care erau pentru Crăciun, nu ne atingeam, dar ne uitam curioşi la ei. Trebuiau culeşi mai tîrziu, cînd cădea bruma cea groasă, şi păstraţi la adăpost pentru iarnă. După călătoria lungă de săptămîni, peste ocean, alde Shimerda mureau de dorul fructelor. Cele două fete erau în stare să umble mile întregi de-a lungul lanurilor de porumb ca să găsească ceva cireşele.

Antoniei îi plăcea s-o ajute pe bunica în gospodărie şi să înveţe cum se gătesc felurite mîncări şi cum se face curăţenie în casă. Se învîrtea bucuroasă pe lîngă dînsa, urmărindu-i fiece mişcare. Noi bănuiam că doamna Shimerda fusese o bună gospodină în ţara ei, dar că se descurca greu în noile împrejurări ; şi fără îndoială că acestea erau

destul de rele! Mi-aduc aminte cît de îngroziţi eram cu toţii cînd vedeam pîinea acră şi cenuşie cu care îşi hrănea ea familia. Am descoperit că făcea aluatul într-o găleată veche de cositor, pe care Krajiek o folosise la grajd. Cînd scotea aluatul să-l coacă, lăsă bucăţi de cocă lipite pe marginile găleţii, şi punea apoi găleata pe poliţa din spatele sobei, pentru ca resturile acestea să fermenteze. Data viitoare cînd făcea pîine, răzuia bucăţile de cocă acrită şi le folosea pentru maia.

Vreme de cîteva luni, alde Shimerda nu s-au dus pe la oraş. Krajiek îi făcea să creadă că dacă o să se ducă la Black Hawk, o să fie uşuraţi de bani fără măcar să-şi dea seama. Ei îl urau pe Krajiek, dar se agăţau de dînsul pentru că era singura fiinţă omenească cu care puteau vorbi sau de la care puteau afla ceva. Krajiek, bătrînul Shimerda şi cei doi băieţi dormeau laolaltă cu boii în grajdul săpat în pămînt ca un bordei. Cei din familia Shimerda îl ţineau pe Krajiek cu dînşii şi-l hrăneau din acelaşi motiv din care cîinii de prerie şi bufniţele subpămîntene adăposteau şerpii cu clopoţei; pentru că nu ştiau cum să scape de ei.

5

Noi ne dădeam seama că lucrurile nu merg ca pe roate la vecinii noştri veniţi din Boemia, dar cele două fete erau vesele şi nu se plîngeau niciodată. Erau gata mereu să-şi uite necazurile de

acasă şi să se fugărească cu mine prin prerie, înspăimîntînd iepurii sau zburătăcind cîrdurile de pitpalaci.

Imi aduc şi acum aminte de bucuria cu care Antonia, sosind într-o după-amiază în bucătăria noastră, ne-a anunţat:

— Tata găsit prieteni ruşi spre miazănoapte. Seara trecută el luat pe mine să-i văd şi eu putut înţelege bună parte din ce vorbeau. Ei oameni de treabă, doamnă Burden. Unul gras şi rîde tot timp. Atunci noi toţi rîde. Este prima dată cînd eu văzut pe tata rîzînd în acest ţară. Oh, foarte drăguţ.

Am întrebat-o dacă-i vorba de cei doi ruşi care trăiesc înspre marea colonie de cîini. Fusesem de multe ori ispitit, cînd mergeam prin partea aceea, să mă duc să-i văd, dar unul dintre ei avea o căutătură cam sălbatică şi mi-era puţin frică de dînsul. Mie mi se părea că Rusia era ţara cea mai îndepărtată din lume, că-i aşezată mai departe ca China, aproape tot atît de departe ca Polul Nord. Intre oamenii aceia ciudaţi şi dezrădăcinaţi, care fuseseră primii colonişti în ţinut, aceştia erau cei mai ciudaţi şi mai singuratici. Cum aveau nişte nume cu neputinţă de rostit, li se spunea Pavel şi Peter. Umblau de colo-colo înţelegîndu-se prin semne cu lumea şi, pînă n-au venit cei din familia Shimerda, n-au avut prieteni. Krajiek se putea înţelege puţin cu dînşii, dar o dată i-a înşelat într-o afacere, aşa că îl ocoleau. Se spunea că cel înalt, Pavel, era anarhist; dar părerea aceasta se iscase din gesturile lui repezite — pentru că nu-şi putea împărtăşi prin viu grai gîndurile — din felul lui de a fi, mereu pătimaş şi neîmblînzit. E foarte cu putinţă

ca el să fi fost cîndva un om tare voinic ; dar acum avea o înfățișare răvășită, înalt de stat cum era, cu încheieturile mari și noduroase, și cu pielea întinsă pe pomeți. Răsufla hîrșîit și tușea într-una.

Peter, tovarășul lui, arăta cu totul altfel. Era îndesat, cu picioarele arcuite și gras ca untul. Cînd întîlnea oameni pe drum, părea întotdeauna încîntat, zîmbea și saluta pe oricine — bărbat sau femeie — scoțîndu-și șapca din cap. Privindu-l de departe cum stătea în căruță, arăta ca un bătrîn, pentru că părul și barba aveau o culoare galbenă atît de deschisă, încît păreau albe în lumina soarelui. Și avea și pe cap și în barbă un păr atît de des și încîrlionțat, că semăna cu lîna scărmănată. Fața lui roșcovană, cu nasul cîrn, se ițea din claia asta de păr ca un pepene din frunzărișul vrejului. Era numit de obicei „Peter crețul" sau „Peter rusul".

Cei doi ruși erau buni lucrători la cîmp și, în timpul verii, munceau amîndoi pe ogoarele altora. I-am auzit pe vecini cum făceau haz zicînd că Peter se ducea totdeauna seara acasă să mulgă vaca. Ceilalți fermieri holtei foloseau lapte conservat, pentru a scăpa de griji. Cîteodată Peter venea la biserică, în clădirea școlii făcute din brazde. Acolo l-am văzut pentru prima dată cum stătea pe o bancă scundă de lîngă ușă, cu șapca de catifea în mîini, rușinîndu-se parcă de picioarele-i goale pe care le băgase sub bancă.

După ce domnul Shimerda i-a descoperit pe ruși, se ducea aproape în fiecare seară pe la ei și cîteodată o lua și pe Antonia. Ea spunea că cei doi sînt dintr-un ținut al Rusiei unde limba nu se deosebește prea mult de cea din Boemia și că, dacă vreau să merg pe la dînșii, ea poate să facă pe tălmaciul. Într-o după-amiază, înainte să înceapă gerurile cele mari, am plecat călare amîndoi pe poneiul meu.

Rușii aveau o casă de bîrne, bine făcută, așezată pe o pantă acoperită cu iarbă, și cu un puț cu scripete lîngă ușă. Urcînd viroaga, am trecut pe lîngă un petec de pămînt cu pepeni verzi și pe lîngă grădina în care creșteau pe straturi dovleci și castraveți. L-am găsit pe Peter afară, în spatele bucătăriei, aplecat peste o albie. Era atît de cufundat în treabă, că nu ne-a auzit. Spăla ceva, bîțîindu-și întreg trupul în sus și în jos, astfel că, privit din spate, era tare caraghios, cu părul lui încîlcit și cu picioarele-i strîmbe. S-a îndreptat din șale să ne salute, iar pe nasul lui gros lunecau picături de sudoare, rostogolindu-se în cîrlionții bărbii. Peter s-a șters pe mîini, părînd mulțumit că-și întrerupe spălatul. Ne-a dus în vale să-i vedem puii, și apoi vaca ce păștea pe coasta dealului. I-a spus Antoniei că în țara lui de baștină numai bogații aveau vaci, dar aici orice om putea avea o vacă dacă avea timp să vadă de ea. Laptele de vacă îi pria lui Pavel, care bolea adesea și căruia el putea să-i facă și unt, dacă bătea smîntîna cu o lingură de lemn. Lui Peter îi era tare dragă vaca. O bătu cu palma pe șolduri și-i vorbi pe rusește, în timp ce scotea țărușul priponului și-l muta în alt loc.

După ce ne-a arătat grădina, Peter a dus sus, pe colină, o roabă plină cu pepeni verzi. Pavel lipsea de-acasă ; lucra pe undeva la săparea unui

puţ. M-am gîndit că pentru doi oameni care lucrau cu ziua, locuinţa lor era destul de arătoasă. În afară de bucătărie, mai aveau o cameră de zi, cu un pat mare, dublu, lipit de perete, pe care se aflau, aşa cum se cuvine, cearşafuri din pînză de bumbac şi perne. Mai aveau şi o mică magazie, cu fereastră, unde ţineau puşti, şei, felurite scule, haine vechi şi bocanci. În ziua aceea pardoseala era plină de cereale şi legume puse la uscat pentru iarnă ; porumb, fasole şi dovleci galbeni, mari. Nu aveau perdele sau storuri în casă şi toate uşile şi ferestrele erau larg deschise, lăsînd să intre muştele şi razele soarelui.

Peter aşeză pepenii la rînd pe masa acoperită cu muşama şi se aplecă deasupra lor, ridicînd un cuţit de bucătărie. Pepenii erau bine copţi şi cînd cuţitul pătrundea în adînc, coaja lor se despica înaintea tăişului, cu un pîrîit care ne încînta auzul. Peter ne-a dat cuţite dar nu şi farfurii, aşa că în scurtă vreme masa s-a umplut de zeamă şi de seminţe. Nu mai văzusem niciodată pe cineva care să mănînce atîţia pepeni cît mînca Peter. Ne-a asigurat că sînt foarte buni, mai buni ca leacurile ; pe vremea aceasta, în ţara lui oamenii trăiau cu pepeni. Era o gazdă foarte ospitalieră şi veselă. Oftă însă deodată, uitîndu-se la Antonia, şi ne spuse că dacă ar fi rămas acasă, în Rusia, de bună seamă că acum ar fi avut o fiică frumoasă, care să-i gătească şi să-i ţină casa. Apoi adăugă că şi-a părăsit ţara din cauza unui „mare necaz".

Cînd ne-am ridicat să plecăm, Peter s-a uitat descumpănit în jur, căutînd ceva care să ne înveselească. A dat fuga în cămară, a adus o armonică

vopsită ţipător, s-a aşezat pe o bancă desfăcîndu-şi larg picioarele groase şi a început să cînte de parcă ar fi fost o orchestră întreagă. Melodiile erau sau foarte vioaie, sau foarte duioase, iar la unele el cînta şi din gură, cu cuvinte. La plecare a pus într-un săculeţ pentru doamna Shimerda nişte castraveţi, şi ne-a mai dat şi o garniţă plină cu lapte, pentru a-i fierbe înăuntru. Nu auzisem mai înainte că şi castraveţii se pot găti, dar Antonia mă încredinţă că-s foarte gustoşi. La întoarcere a trebuit să ţin toată vremea poneiul la pas, ca să nu se verse laptele.

6

Într-o după-amiază ne făceam lecţia de citire pe malul cald şi acoperit cu iarbă unde trăia bursucul. Era o zi cu un soare de chihlimbar, dar în aer se simţea ca un fior apropierea iernii. Dimineaţă văzusem o pojghiţă de gheaţă pe micul iaz unde se adăpau caii, iar cînd ne-am dus în grădină, am găsit tufele de asparagus cu fructele roşii zăcînd la pămînt, o masă verde şi lipicioasă.

Desculţă, Tony tremura în rochia de bumbac şi se simţea bine numai cînd ne încovrigam pe pămîntul încălzit, în bătaia soarelui. Pe atunci putea să-mi vorbească în englezeşte aproape despre orice. În după-amiaza aceea îmi povesti că în ţara de unde venise, bursucul era la mare preţ şi că oamenii ţineau cîini de un soi anume, cu picioarele

foarte scurte cu care vînau bursuci. Îmi spuse cum intra cîinele în vizuină după bursuc și-l ucidea acolo, sub pămînt, într-o cruntă luptă subterană; de afară se auzea cum lătra și scheuna. Apoi cîinele ieșea tîrîndu-se, plin de mușcături și zgîrieturi, pentru a fi mîngîiat și răsplătit de stăpîn. Ea știa un cîine care avea pe zgardă cîte o stea de fiecare bursuc omorît.

Iepurii erau neobișnuit de zburdalnici în după-amiaza aceea. Țîșneau mereu în jurul nostru și o tuleau pe viroagă, de parcă se jucau în legea lor. Gîngăniile ce-și aveau sălaș prin ierburi muriseră însă toate; doar una mai trăia. Cum stăteam noi tolăniți pe pămîntul cald, o gîzuliță de cea mai spălăcită și mai ștearsă culoare verde se apropie șchiopătînd, canonindu-se să răzbată afară din iarba înaltă și să sară într-un mănunchi de pir. Nu izbuti; căzu înapoi și rămase cu capul cufundat între picioarele ei lungi, cu antenele tremurînd, așteptînd parcă să se întîmple ceva care s-o dea gata. Tony a pus-o în culcușul cald al mîinii și i-a vorbit blînd și vesel în ceha ei. Gîza s-a pornit să cînte pentru noi; un fel de țîrîit slab, subțire și ruginit. Tony a dus-o la ureche și a rîs, dar după un minut am văzut că avea lacrimi în ochi. Mi-a spus că în satul ei de baștină era o cerșetoare bătrînă care colinda și vindea ierburi și rădăcini adunate de prin pădure. Dacă o luai în casă și o lăsai să se aciuieze lîngă foc, ea cînta copiilor cîntece vechi, cu o voce pițigăiată ca țîrîitul gîzei acesteia. Pe cerșetoare o chema baba Hata; copiii se bucurau cînd venea și de aceea puneau deoparte pentru ea plăcințele și alte dulciuri.

Cînd sub malul de pe cealaltă parte a viroagei s-a ivit o dungă îngustă de umbră, am înțeles că trebuie să ne întoarcem acasă; după ce scăpăta soarele, se făcea repede frig, iar rochia Antoniei era subțire. Dar ce să facem acum cu vietatea aceea mică și plăpîndă, căreia îi dăruisem o amăgitoare reîntoarcere la viață? I-am oferit buzunarele mele, dar Tony a clătinat din cap și a pus cu grijă gînganja verde în păr, legîndu-și buclele ceva mai slobod cu basmaua ei mare. I-am spus că aș vrea s-o petrec pînă la locul de unde se vede Squaw Creek și că apoi mă întorc într-o fugă acasă. Am pornit agale, îmbătați de fericire, prin lumina de basm a după-amiezii tîrzii.

Toate după-amiezile acelea de toamnă semănau una cu alta, dar nu m-am obișnuit niciodată cu ele. Cît puteam cuprinde cu ochii, iarba arămie era scăldată de lumina soarelui, mai puternică și mai năvalnică decît în orice alt ceas al zilei. Lanurile galbene de porumb băteau într-un auriu roșiatic, iar căpițele de fîn deveniseră trandafirii și aruncau umbre lungi. Părea că toată preria e un hățiș aprins, dar nu pe de-a-ntregul mistuit de flăcări. Întotdeauna ceasul acesta era ca o exaltare a victoriei, ca un sfîrșit triumfal, ca moartea unui erou, a unuia dintre acei eroi ce mor tineri și în plină glorie. Era o bruscă transfigurare și o înălțare a zilei.

Cîte după-amiezi nu am mers noi agale, Antonia și cu mine, în lungul preriei sub această măreție! Și întotdeauna lunecau înaintea noastră două umbre lungi sau ne urmăreau două pete întunecate pe iarba roșcată.

Tăceam de multă vreme. Cercul soarelui se apropia din ce în ce mai mult de zarea cîmpiei, cînd am văzut o siluetă mişcîndu-se pe linia orizontului, cu o puşcă pe umăr. Păşea încet, tîrîndu-şi picioarele, ca un om fără ţintă. Am rupt-o de fugă ca să-l ajungem.

— Tata toată vremea bolnav, îmi spuse Tony gîfîind în timp ce alergam. El nu arăt bine, Jim.

Cînd ne-am apropiat de domnul Shimerda, l-a strigat şi atunci el a ridicat capul cătînd în jur. Tony a fugit pînă la dînsul, i-a apucat mîna şi a apăsat-o pe obraz. Era singura din toată familia care-l putea scoate pe bătrîn din toropeala în care părea că trăieşte. Bătrînul trase geanta de la şold şi ne arătă trei iepuri pe care-i împuşcase, privi spre Antonia schiţînd un surîs descurajat şi începu să-i povestească ceva. Ea îmi traduse.

— Tatinek meu face la mine căciulă mic cu piei, căciulă mic pentru iar-na ! exclamă ea veselă. Carne pentru mancare, piele pentru căciulă, numără ea avantajele pe degete.

Tatăl îi puse mîna pe păr, dar ea o apucă de încheietură şi o îndepărtă cu grijă, vorbindu-i repede. Am auzit-o rostind numele bătrînei Hata. El îi dezlegă basmaua, îi desfăcu părul cu degetele şi se uită la mica gînganie verde. Aceasta începu să ţîrîie şi el ascultă de parcă era cine ştie ce sunet frumos.

Am ridicat arma care căzuse pe jos ; era o puşcă ciudată, din ţara lui de baştină, scurtă şi grea, cu cocoaşele în formă de capete de cerb. Cînd a văzut că o cercetez, Shimerda a întors către mine privirea lui îndepărtată, care mă făcea întotdeauna să mă

simt ca în fundul unui puţ. Vorbi blînd şi grav, iar Antonia traduse :

— Tatinek spune cînd tu băiat mare, dă la tine puşca. Foarte bun, din Boemia. A fost la un om mare, foarte bogat, aşa cum voi nu aveţi aici ; mult pămînt, mult pădure, mult case. Tata meu cîntat la nunta lui, şi el dat lui puşca foarte bun şi tatinek dă la tine.

Am fost bucuros că era doar un proiect de viitor. N-am mai văzut oameni care să fie gata să dea tot ce au, aşa cum erau alde Shimerda. Chiar şi mama lor îmi oferea cîte ceva, dar ştiam că ea aştepta daruri substanţiale în schimb. Stăteam acolo tustrei într-o tăcere prietenoasă, în timp ce trubadurul pirpiriu cuibărit în părul Antoniei îşi continua cîntecelul lui scrijelat. Bătrînul asculta cu un zîmbet atît de trist şi plin de duioşie, că nu l-am putut uita niciodată. Cînd soarele a dispărut de tot, s-a simţit o bruscă răceală şi un miros puternic de pămînt şi iarbă care se usucă. Antonia şi cu tatăl ei au plecat ţinîndu-se de mînă, iar eu mi-am încheiat haina şi am zbughit-o spre casă, fugărindu-mi umbra.

7

Oricît de mult ţineam la Antonia, nu puteam suferi felul trufaş în care se purta uneori cu mine. Era cu patru ani mai mare şi văzuse fireşte mai multe ca mine ; dar eu eram băiat şi ea era fată, şi nu-mi plăcea felul ocrotitor în care mă trata.

Înainte de sfîrșitul toamnei, însă, a început să-mi vorbească mai mult de la egal la egal și chiar să-mi ceară părerea asupra altor lucruri decît lecțiile de citit. Schimbarea aceasta s-a datorat unei încercări prin care am trecut împreună.

Călăream într-o zi către casa familiei Shimerda și am întîlnit-o pe Antonia ducîndu-se pe jos la Peter rusul ca să împrumute o cazma de care avea nevoie Ambroș. I-am propus să se suie pe poneiul meu și ea se urcă în spate. Cu o noapte înainte căzuse bruma și aerul era limpede și amețitor ca vinul. De o săptămînă toate drumeagurile străjuite de flori se despuiaseră de podoabe și pe sute de mile floarea-soarelui cea galbenă se transformase într-o mulțime de strujeni cafenii și foșnitori.

L-am găsit pe Peter rusul scoțînd cartofi. Am fost bucuroși să intrăm în casă, să ne încălzim lîngă plita din bucătărie și să vedem dovlecii cei albi stivuiți în cămară pentru iarnă. Cînd am plecat cu cazmaua spre casă, Antonia a propus să ne oprim pe la colonia cîinilor de prerie și să săpăm una dintre vizuinile lor. Așa o să aflăm dacă ele duc drept în jos sau sînt orizontale ca găurile de cîrtiță, dacă sînt legate între ele pe sub pămînt, dacă bufnițele au acolo jos cuiburi căptușite cu pene. Poate facem rost și de cîțiva căței, de ceva ouă de bufniță sau piei de șarpe.

Colonia cîinilor de prerie se întindea pe aproape zece acri. Iarba fusese păscută scurt și egal, astfel că postata asta de pămînt nu era încîlcită și roșie, ca ținutul din jur, ci cenușie și catifelată. Vizuinile se aflau la o distanță de cîțiva iarzi una de alta și erau așezate cu oarecare regularitate, ca

într-un oraș împărțit în străzi și bulevarde. Se simțea în orice clipă că aici se desfășoară un fel de viață socială închegată. L-am priponit cu un țăruș pe Dude într-o viroagă și am început să mergem de colo-colo, căutînd o vizuină pe care s-o putem săpa mai ușor. Duzini de cîini de prerie erau afară, stînd pe picioarele din spate în gurile vizuinilor. Cînd ne apropiam, băteau din cozi și lătrau la noi, iar apoi se furișau repede sub pămînt. La gura vizuinilor erau grămăjoare risipite de nisip și pietriș, aduse la suprafață, după cum bănuiam noi, de la mare distanță de sub pămînt. Ici-colo, în colonie, am dat și de grămezi mai mari de pietriș, aflate la cîțiva iarzi de cea mai apropiată gaură. Dacă nisipul fusese săpat și adus la suprafață de cîini, cum de-l căraseră atît de departe?

Întîmplarea de care e vorba s-a petrecut la un astfel de strat de pietriș.

Cercetam amîndoi o vizuină mare cu două intrări. Galeria pătrundea sub pămînt coborînd ușor, astfel că se putea vedea cum se împreunau două coridoare și că partea de jos era plină de praf din cauza umbletului, ca o șosea mică cu trafic intens. Mergeam pe vine de-a-ndaratelea cînd am auzit țipătul Antoniei. Era în fața mea, arăta cu degetul în spate și striga ceva în limba cehă. M-am răsucit și acolo, pe unul din straturile acelea de pietriș uscat, se afla cel mai mare șarpe pe care-l văzusem vreodată. Stătea și el la soare după o noapte rece și probabil că dormea cînd a strigat Antonia. Cînd m-am întors, zăcea unduit în bucle largi, desfăcute ca litera W. S-a strîns și a în-

ceput să se încolăcească încet. M-am gîndit că de fapt nu-i numai un șarpe mai mare ca alții, ci o dihanie de circ. Musculatura înspăimîntătoare, mișcarea lunecoasă și scîrboasă m-au îngrețoșat oarecum. Era gros cît piciorul meu, atît de zdravăn de parcă n-ai fi putut distruge vitalitatea lui dezgustătoare nici cu pietre de moară. Își înălța capul mic, hidos, și-și sună solzii. N-am rupt-o de fugă pentru că nu mi-a venit în minte ; nici dacă aș fi avut spatele lipit de un zid de piatră, nu m-aș fi simțit mai la strîmtoare. Vedeam cum își strîngea inelele : acum o să sară, o să sară cu toată lungimea lui, m-am gîndit eu. Am țîșnit în sus și i-am dat una cu cazmaua, drept la gît ; într-o clipă tot șarpele era numai bucle unduite în jurul picioarelor mele. L-am lovit din nou cu ură. Desculță cum era, Antonia alerga în spatele meu. Chiar după ce îl lovisem atîta de-i făcusem una cu pămîntul capul hidos, trupul șarpelui tot se mai încolăcea și se unduia zvîcnind în sus și căzînd la loc. I-am întors spatele și m-am îndepărtat ; mi-era greață și am vărsat.

Antonia veni după mine, strigînd :

— Oh, Jimmy, nu mușcat pe tine ? Adevărat ? De ce nu fugit cînd strigat la tine ?

— De ce-ai bodogănit în ceheasca ta ? Trebuia să-mi spui că-i un șarpe în spatele meu, i-am răspuns eu furios.

— Știu că am fost groaznică, Jim, dar eram speriată.

Îmi scoase batista din buzunar și încercă să-mi șteargă fața, dar i-am smuls-o din mînă. Bănuiesc că se vedea cît mi-era de rău.

— Niciodată nu crezut că ești așa de curajos, Jim, continuă ea să mă îmbărbăteze. Ești ca oameni mari ; tu așteptat să ridice capul și atunci lovit. Nu ți-a fost frică puțin ? Acum luăm șarpele acasă și arătăm la toți. Nimeni nu a văzut în țara asta șarpe mare cum omorît tu.

Ea o ținea mai departe așa, iar eu am început să mă gîndesc că tînjisem după un astfel de prilej, așa că l-am salutat cu bucurie. Ne-am întors cu grijă la șarpe ; își mișca încă orbește coada, întorcîndu-și burta urîtă în sus. Un miros slab și grețos venea de la el și o șuviță de lichid verde se scurgea încet din capul zdrobit.

— Uită-te, Tony, asta-i otrava lui, i-am spus eu.

Am scos din buzunar o bucată lungă de sfoară și, în timp ce ea a ridicat cu cazmaua capul șarpelui, am făcut un nod în jurul lui. L-am întins pe toată lungimea și l-am măsurat cu biciușca ; era cam de cinci picioare și jumătate. Avea doisprezece clopoței, dar se rupseseră înainte să înceapă a se ascuți, așa că am stăruit că trebuie să fi avut douăzeci și patru de ani. I-am explicat Antoniei că asta înseamnă că șarpele avea douăzeci și patru de ani și că desigur se afla acolo cînd au sosit oamenii albi, și că stătea din timpul indienilor și al bizonilor. L-am mai sucit și am început să fiu mîndru de el, simțind un oarecare respect pentru vîrsta și mărimea lui. Era întruchiparea răului, a celui mai vechi rău din lume. Desigur că speța lui lăsase amintiri groaznice în toate viețuitoarele cu sînge cald. Cînd l-am tîrît la viroagă, Dude a sărit în lături pînă la capătul priponului, tremurînd tot și nelăsîndu-ne să ne apropiem de el.

Am hotărît ca Antonia să meargă călare pe Dude către casă, iar eu pe jos. În timp ce călărea bălăbănindu-și picioarele goale pe coastele poneiului, ea îmi striga mereu ce-o să se mai mire toți. Mergeam în urma ei cu cazmaua pe umăr tîrîndu-mi șarpele. Bucuria ei era molipsitoare. Niciodată ținutul acela întins nu mi se păruse atît de larg și de slobod. Dacă toată iarba aceea roșiatică ar fi fost împînzită de șerpi cu clopoței, mă puteam măsura cu ei. Totuși, din cînd în cînd aruncam priviri furișe în spate, ca să văd dacă nu cumva venea în goană din urmă vreun tovarăș răzbunător, mai bătrîn și mai mare decît cel pe care-l răpusesem.

Soarele apusese cînd am ajuns la grădina noastră și am coborît viroaga spre casă. Primul pe care l-am întîlnit a fost Otto Fuchs. Stătea pe malul iazului unde se adăpau vitele, fumînd în liniște o pipă înainte de cină. Antonia îi strigă să vină repede să vadă ceva. Otto privi un timp în tăcere, apoi se scărpină în cap și întoarse șarpele cu cizma.

— Unde ai dat de frumusețea asta, Jim ?

— Sus, la colonia de cîini, am răspuns scurt.

— L-ai omorît singur ? Cum de-ai avut cu ce ?

— Fusesem la Peter rusul să împrumutăm o cazma pentru Ambroș.

Otto își scutură cenușa din pipă, apoi se lăsă pe vine să numere clopoțeii.

— Noroc că ai avut la îndemînă cazmaua, zise el îngrijorat. Doamne, n-aș vrea să am de-a face cu un astfel de șarpe, decît dacă am cu mine un bulumac de gard. Bățul bunicii tale n-ar fi fost bun

decît să-l mîngîie. Putea să stea drept în fața ta și să-ți vorbească ; putea. Ți-a dat mult de furcă ?

— S-a luptat strașnic ! interveni Antonia. El urcat tot pe cizmele lui Jim. Am strigat la Jim să fuge, dar el lovea și lovea șarpele asta, parcă era nebun.

Otto îmi făcu cu ochiul. După ce Antonia se îndepărtă, adăugă :

— L-ai curățat de la prima lovitură, nu-i așa ? Asta ți-a fost norocul.

Am atîrnat șarpele de o bîrnă a fîntînii și am intrat în bucătărie, unde am găsit-o pe Antonia stînd în mijlocul încăperii și povestind foarte colorat toată întîmplarea

Pățaniile pe care le-am mai avut cu șerpii cu clopoței mi-au arătat că cea dintîi întîlnire a mea cu un asemenea șarpe fusese norocoasă. Șarpele era bătrîn și dusese o viață prea ușoară ; nu mai avea spirit de luptător. Trăia probabil acolo de ani de zile, avînd după pofta inimii un cîine gras de prerie la micul dejun, adăpost și chiar un culcuș căptușit cu pene de bufniță ; și uitase că lumea nu era datoare să asigure traiul șerpilor cu clopoței. Un șarpe de mărimea lui și gata de luptă era mai mult decît putea înfrunta orice băiat de vîrsta mea. Așa că, de fapt, nu fusese cine știe ce ispravă ; am cîștigat lupta pur și simplu din întîmplare, așa cum o cîștigau probabil mulți dintre omorîtorii de balauri. Fusesem înarmat cum trebuie datorită lui Peter rusul ; șarpele era bătrîn și leneș ; și, pe deasupra, o avusesem alături pe Antonia, ca să prețuiască și să admire.

Şarpele ăsta a stat atîrnat de gardul corralului nostru timp de mai multe zile ; cîţiva vecini au venit să-l vadă şi au fost de acord că era cel mai mare şarpe care fusese omorît prin părţile acelea. Asta i-a fost de ajuns Antoniei. De atunci m-a îndrăgit mai mult şi niciodată nu şi-a mai luat un aer trufaş faţă de mine. Omorîsem ditamai şarpele, aşa că eram un flăcău grozav.

8

În vreme ce toamna aşternea culori tot mai palide peste ierburi şi lanuri de porumb, treburile prietenilor noştri ruşi au început să meargă prost. Peter i-a împărtăşit domnului Shimerda necazurile sale : nu putea să plătească o factură scadentă la întîi noiembrie, iar pentru reînnoirea ei trebuia să dea o sumă peste măsură de mare, şi mai trebuia să pună zălog porcii, caii şi chiar vaca cu lapte. Creditorul era Wick Cutter, cămătarul cel mai hapsîn din Black Hawk, un om cu nume blestemat în tot ţinutul, despre care o să fie vorba mai tîrziu. Peter nu putea să explice limpede cum ajunsese acolo ; tot ce ştia era că împrumutase la început două sute de dolari, apoi încă o sută, şi apoi încă cincizeci ; că de fiecare dată se adăugase ceva la suma împrumutată şi datoria crescuse mai repede decît orice lan pe care îl semănase el. Şi acum, totul era grevat cu ipoteci.

Curînd după ce Peter a reînnoit poliţa, Pavel, opintindu-se să ridice nişte cherestea la construirea unui grajd nou, a căzut printre bucăţile de lemn şi

atîta sînge i-a ţîşnit din plămîni, încît tovarăşii lui de lucru au gîndit că o să moară pe loc. L-au purtat pînă acasă şi l-au pus în pat, unde l-am găsit într-adevăr greu bolnav. Părea că nenorocul se aşezase ca o cobe pe acoperişul casei de bîrne şi că bătea din aripi vestind lumea să se îndepărteze. Atîtea necazuri aveau ruşii, încît oamenii se speriaseră de-a binelea şi-i scoteau din gînd.

Într-o după-amiază, Antonia şi tatăl ei au venit la noi să ia nişte zer şi au zăbovit ca de obicei pînă la apusul soarelui. Tocmai cînd se pregăteau să plece, iată-l pe Peter rusul cu căruţa. Lui Pavel i-e tare rău, zise el, şi vrea să vorbească cu domnul Shimerda şi cu fiică-sa ; şi el, Peter, venise să-i ia. Cînd Antonia şi taică-său s-au urcat în căruţă, am rugat-o pe bunica să mă lase să mă duc cu dînşii : mi-ar fi plăcut să mă duc, chiar dacă pierdeam cina ; noaptea aş fi dormit în grajdul familiei Shimerda şi a doua zi dimineaţa aş fi venit repede acasă. Planul meu i s-a părut bunicii niţel cam aiurit, dar adesea se arăta destul de înţelegătoare cu trăsnăile altora. L-a rugat pe Peter să aştepte o clipă, s-a dus în bucătărie şi ne-a dat o pungă cu sandvişuri şi gogoşi.

Am plecat. Domnul Shimerda şi Peter stăteau pe capră ; Antonia şi cu mine ne-am aşezat în paiele din spate şi am mîncat hurducaţi de căruţă. După apusul soarelui, un vînt rece s-a iscat şi a prins a geme pe cîmpie. Dacă schimbarea asta a timpului ar fi venit mai devreme, n-aş mai fi plecat. Ne-am îngropat în paie şi ne-am înghemuit unul lîngă altul, urmărind cum se stinge roşul mînios al apusului şi cum încep a străluci stelele

pe cerul limpede și bîntuit de vînt. Peter ofta și gemea într-una. Tony îmi șopti că lui Peter îi era teamă că Pavel n-o să se mai facă niciodată bine. Stăteam cuminți și tăcuți. În înaltul cerului luceau feeric stelele. Deși ne trăgeam fiecare din altă parte a lumii, în amîndoi zăcea credința oarbă că acele roiuri strălucitoare de stele hotărau asupra celor ce se petrec în lume și asupra celor ce nu trebuie să se petreacă. Poate că Peter rusul, care venea din locuri și mai îndepărtate ca noi, adusese și el din țara lui o astfel de credință.

Căsuța de pe colină se topise atît de mult în bezna nopții, încît n-am putut-o zări pînă ce nu ne-am apropiat de viroagă. Lumina roșiatică de la ferestre ne călăuzea ; era lumina de la plita de gătit, căci nu ardea nici o lampă.

Am intrat încet. Omul din pat părea că doarme. Tony și cu mine ne-am așezat pe banca de lîngă perete și ne-am sprijinit în coate pe masa din fața noastră. Lumina focului juca pe căpriorii necojiți care sprijineau acoperișul de paie. Pavel răsufla hîrșîit și gemea într-una. Eram în așteptare. Vîntul zgîlțîia nerăbdător ușile și ferestrele și apoi mătura din nou cîmpia, șuierînd. Fiecare rafală care se apropia se opintea ca și cele dinaintea ei, făcînd să zdrăngăne geamurile. Rafalele de vînt mă făceau să mă gîndesc la niște armate înfrînte care se retrăgeau, sau la niște strigoi care încercau cu disperare să găsească un adăpost și apoi se îndepărtau gemînd. Dintr-o dată, într-un răgaz de liniște între două rafale, s-au pornit și coioții, cu chelălăitul lor jalnic ; întîi unul singur, apoi doi, trei, apoi toți laolaltă, vestindu-ne că vine iarna.

Zgomotele de-afară deșteptară un răspuns în pat, un vaiet lung de jale ; părea că Pavel visează urît sau că se trezise în el o suferință veche. Peter asculta fără să clipească. Stătea pe pardoseală, lîngă plita de gătit. Se auzeau din nou coioții cu chelălăitul lor ascuțit : iiiaap ! iiaap ! iiiap ! Pavel ceru ceva și se opinti să se ridice într-un cot.

— Îl înspăimîntă lupii, îmi șopti Antonia. În țara lui mulți de tot și ei mănîncă femei și bărbați.

Ne-am strîns și mai mult pe bancă unul lîngă altul. Nu-mi puteam dezlipi privirea de la omul din pat. Cămașa îi atîrna descheiată și pieptul lui uscat, acoperit cu păr țepos, de culoarea paielor. se ridica și se lăsa, înfiorîndu-ne. Începu să tușească. Peter se ridică, păși tîrșîindu-și picioarele, apucă ibricul și amestecă niște apă fierbinte cu whisky. În încăpere se răspîndi mirosul iute de alcool. Pavel smulse cana și bău, apoi îl făcu pe Peter să-i dea sticla și o împinse sub pernă, rînjind cu răutate, de parcă izbutise să păcălească pe cineva. Ochii lui îl urmăreau pe Peter prin cameră cu o căutătură dușmănoasă și disprețuitoare. Mi se părea că-l disprețuiește pentru că-i atît de netot și de supus.

Brusc, Pavel începu să vorbească cu glas scăzut, aproape în șoaptă, către domnul Shimerda. Îi spunea o poveste lungă ; în vreme ce el povestea, Antonia îmi apucă mîna pe sub masă și mi-o ținu strîns. Stătea aplecată înainte și își încorda auzul să prindă cît mai bine vorbele. Pe măsură ce povestea, Pavel era tot mai tulburat, și arăta mereu cu degetul ceva în jurul patului, voind parcă să-l facă pe domnul Shimerda să vadă ceea ce povestea.

— Despre lupi, Jimmy, șopti Antonia. E înspăimîntător ce spune !

Bolnavul se înfurie și amenință cu pumnul. Părea că blestemă niște oameni care i-au făcut un rău. Domnul Shimerda îl apucă de umeri, dar cu greu îl putu ține în pat. În cele din urmă, un acces de tuse îl înăbuși aproape și-l împiedică să mai vorbească. Scoase o cîrpă de sub pernă și și-o puse la gură. Curînd cîrpa se acoperi cu pete roșii strălucitoare ; cred că în viața mea n-am mai văzut sînge atît de strălucitor. Cînd se lăsă pe pernă și se întoarse cu fața la perete, toată furia îi trecuse. Se lupta răbdător să poată respira, ca un copil bolnav de anghină. Tatăl Antoniei îi dezveli unul din picioarele lungi și osoase și începu să i-l frece ritmic. De pe banca noastră, puteam vedea cît de supt îi era trupul. Șira spinării și umerii îi ieșeau în afară, ca ciolanele de sub pielea unui juncan mort, lăsat pe cîmp. Oasele astea de pe șira spinării trebuie să-l fi chinuit rău cînd stătea culcat pe spate.

Treptat, ne-am liniștit cu toții. Oricum, criza trecuse. Domnul Shimerda ne-a făcut semn că Pavel adormise. Peter s-a ridicat fără o vorbă și a aprins un felinar. Apoi a ieșit să înhame ca să ne ducă acasă. A ieșit și domnul Shimerda cu dînsul. Noi stăteam și vegheam trupul lung și cocîrjat de sub cearșaful albastru, abia îndrăznind să răsuflăm.

În drumul spre casă, pe cînd stăteam în paie zgîlțîiți și hurducați, Antonia mi-a spus, pe cît a fost și ea în stare, povestea lui Pavel. Ce nu mi-a spus atunci, mi-a povestit mai tîrziu ; zile întregi n-am mai vorbit decît despre asta.

Cînd Pavel și Peter erau tineri și trăiau la ei acasă, în Rusia, au fost rugați să fie vornicei la un prieten care se însura cu o fată dintr-un alt sat. Era în toiul iernii și cei din partea mirelui s-au dus la nuntă cu săniile. Peter și Pavel erau în sania mirelui ; în urmă veneau șase sănii încărcate cu rubedenii și prieteni.

După slujba de la biserică, alaiul s-a dus la masă la socrul mic. Petrecerea a ținut toată după-amiaza și a continuat pînă noaptea tîrziu. S-a jucat și s-a băut vîrtos. La miezul nopții, părinții miresei și-au luat rămas bun de la ea și au binecuvîntat-o. Mirele a luat-o în brațe, a dus-o în sania lui și a învelit-o cu cergi. Apoi a sărit lîngă dînsa. Peter și Pavel (aceștia, ai noștri) s-au așezat în față. Pavel mîna caii. Alaiul s-a pornit în cîntece și în sunetul zurgălăilor, cu sania mirelui în frunte. Toți cei care mînau se cam amețiseră la petrecere, iar mirele nu se gîndea decît la mireasa lui.

În iarna aceea lupii se înrăiseră : toți știau asta, dar cînd au auzit cel dintîi urlet de lup, cei care mînau caii nu s-au prea speriat. Prea multă mîncare și băutură băgaseră în burtă. Au auzit primele urlete, apoi ecourile ; după aceea urletele s-au întețit. Lupii veneau în haite. Nu era lună, dar stelele luminau bine zăpada. O haită suia, ca o pată neagră, pe dealul din spatele nuntașilor. Lupii goneau ca niște zvîcniri de umbră ; nu păreau mai mari ca niște cîini, dar erau cu sutele.

Și deodată s-a întîmplat ceva cu sania din spate. Cel care mîna caii nu i-a mai putut stăpîni — probabil că era prea beat ; caii au ieșit de pe pîrtie, sania s-a încurcat într-un pîlc de copaci și s-a

răsturnat. Nuntașii s-au rostogolit pe zăpadă și cei mai iuți dintre lupi au țîșnit pe dînșii. Răcnetele lor i-au trezit pe ceilalți. Cei care mînau caii s-au ridicat în picioare și au început să-i biciuiască. Mirele avea caii cei mai buni și sania lui era cea mai ușoară ; în toate celelalte erau cîte șase pînă la doisprezece oameni.

Apoi alt nuntaș n-a mai fost stăpîn pe hățuri. Urletele cailor erau mai înspăimîntătoare decît răcnetele bărbaților și femeilor. Se părea că nimic nu-i mai poate opri pe lupi. Era greu de spus ce se petrecea în spate ; cei din săniile de la urmă zbierau tot atît de deznădăjduiți ca și cei care erau deja pierduți. Mica mireasă își ascunse fața la pieptul mirelui și plîngea cu sughițuri. Pavel stătea liniștit și strunea caii. Drumul era alb și curat, iar cei trei cai negri ai mirelui goneau ca vîntul. Trebuia numai să fie stăpîn pe sine și să mîne atent caii.

După o vreme, pe cînd urcau pieptiș un deal lung, Peter s-a ridicat cu grijă și s-a uitat înapoi.

— Au mai rămas numai trei sănii, șopti el.

— Și lupii ? întrebă Pavel.

— Destui ! Destui pentru noi toți !

Au ajuns în vîrful dealului, dar numai două sănii îi mai urmau după ce-au trecut creasta. Chiar cînd se aflau pe creastă, au văzut în spatele lor ceva negru învîrtejindu-se pe zăpadă. Mirele scoase un răcnet. Văzuse cum se răstoarnă sania lui taică-său, în care se aflau mama și surorile lui. Zvîcni în sus de parcă ar fi vrut să sară, dar fata a început să țipe și l-a ținut. De altfel, ar fi fost și prea tîrziu. Umbrele întunecate se și îngrămădeau

în jurul mormanului de pe pîrtie ; un cal o luase razna pe cîmp tîrînd hățurile, cu niște lupi pe urma lui. Mișcarea mirelui dădu însă lui Pavel o idee.

Se aflau numai la cîteva mile de sat. Singura sanie care mai rămăsese din cele șase nu era prea departe în urma lor și calul mijlocaș al lui Pavel începuse să dea semne de istovire. Lîngă un iezer înghețat s-a întîmplat ceva și cu această ultimă sanie ; Peter a văzut foarte bine ce. Trei lupi mari au sărit în fața cailor și caii parcă au înnebunit. Au încercat să sară unii peste alții, s-au încurcat în hamuri și au răsturnat sania.

Cînd răcnetele din spatele lor s-au stins, Pavel a înțeles că era singur pe drum.

— Tot mai vin ? îl întrebă el pe Peter.

— Da.

— Cîți ?

— Douăzeci-treizeci ; destui.

Acum calul din mijloc era aproape tîrît de cei lăturași. Pavel a dat hățurile lui Peter și a trecut cu grijă în spate. A strigat mirelui că trebuie să ușureze sania și a arătat cu degetul către mireasă. Tînărul l-a înjurat și și-a ținut nevasta și mai strîns. Pavel a încercat s-o smulgă. În încleștare mirele s-a ridicat. Pavel l-a pocnit o dată trîntindu-l afară din sanie și a aruncat și fata după dînsul. După aceea a spus că niciodată nu și-a putut aminti cum s-au petrecut lucrurile sau ce s-a întîmplat. Peter, care sta ciucit în față, n-a văzut nimic. Primul lucru pe care l-au auzit amîndoi a fost un sunet care sfîșia aerul limpede și care li s-a părut nou și mult mai puternic decît îl au-

ziseră vreodată ; erau clopotele mănăstirii din satul lor, bătînd de utrenie.

Pavel şi Peter au ajuns singuri în sat şi de atunci aşa au rămas pentru totdeauna : singuri. Au fost izgoniţi din sat. Nici mama lui Pavel n-a vrut să-şi mai vadă feciorul în faţa ochilor. Au plecat amîndoi în oraşe străine, dar cînd lumea afla de unde sînt, îi întreba totdeauna dacă nu cumva au cunoscut doi oameni care au zvîrlit o mireasă hrană lupilor. Oriunde se duceau, povestea îi urmărea. Le-au trebuit cinci ani ca să poată aduna destui bani să plece în America. Au lucrat la Chicago, la Des Moines şi Fort Wayne, dar nicăieri n-au avut noroc. Cînd lui Pavel a început să-i meargă rău cu sănătatea, s-au hotărît să-şi încerce norocul în munca cîmpului.

Pavel a murit la cîteva zile după ce-şi descărcase sufletul în faţa domnului Shimerda şi a fost înmormîntat în cimitirul norvegienilor. Peter a vîndut tot şi a părăsit ţinutul ; s-a dus ca bucătar la şantierul unei căi ferate în construcţie, unde lucrau ruşi.

La vînzarea lucrurilor, noi am cumpărat roaba lui Peter şi cîteva hamuri. În tot timpul licitaţiei, Peter a rătăcit prin jur, cu capul plecat, neridicînd niciodată ochii. Părea că nu-i mai pasă de nimic. Cămătarul din Black Hawk, care avea ipotecă asupra vitelor lui Peter, se afla şi el acolo şi a cumpărat în timpul licitaţiei poliţe la jumătate din valoarea lor. Toţi spuneau că Peter a sărutat vaca înainte ca s-o ia noul ei stăpîn. Nu l-am văzut făcînd asta, dar am văzut altceva ; după ce toată mobila, plita de gătit, cratiţele şi oalele au fost luate de cei care le cumpăraseră, după ce casa a fost golită toată, el s-a aşezat jos pe pardoseală, a scos briceagul şi a mîncat toţi pepenii pe care-i avea în cămară. Cînd domnul Shimerda şi Krajiek au venit cu căruţa să-l ia la tren, l-au găsit cu barba picurînd şi înconjurat de mormane de coji de pepeni.

Pierderea celor doi ruşi l-a amărît rău pe bătrînul domn Shimerda. Cînd pleca la vînătoare, obişnuia să intre în cabana pustie de lemn, să se aşeze acolo şi să viseze. Cabana aceasta a fost locul lui de reculegere, pînă cînd zăpezile iernii l-au ţintuit în vizuina lui. Pentru Antonia şi pentru mine, povestea aceasta a nunţii nu s-a sfîrşit niciodată. N-am dezvăluit nimănui taina lui Pavel, ci am păstrat-o ca pe ochii din cap, de parcă toţi lupii Ucrainei s-au adunat în haite în noaptea aceea de demult, iar nuntaşii au fost jertfiţi numai pentru a ne crea nouă această ciudată şi dureroasă desfătare. Seara, înainte de culcare, mă vedeam adesea într-o sanie trasă de trei cai, străbătînd ca fulgerul un ţinut care semăna oarecum cu Nebraska. dar şi cu Virginia puţin.

9

Prima zăpadă a căzut devreme, în decembrie. Îmi amintesc cum arăta îi dimineaţa aceea lumea, privită pe fereastra sufrageriei noastre, în timp ce mă îmbrăcam după sobă : cerul atîrna jos, cenuşiu ; lanurile galbene de porumb se şterseseră în fantastica privelişte ; micul iezer îngheţase sub tufişurile ţepene de sălcii. Fulgi mari, albi de zăpadă se învîrtejeau pretutindeni şi dispăreau în iarba roşie.

Dincolo de iezer, pe panta care urca spre lanurile de porumb, se afla un mare cerc al cărui contur abia se vedea în iarbă și pe linia căruia călăriseră cîndva indienii. Jake și Otto erau convinși că atunci cînd indienii se roteau galopînd pe marginea inelului acestuia, ei torturau prizonierii legați de stîlpul din mijloc ; dar bunicul zicea că mai curînd făceau curse de cai acolo sau dresau caii. Ori de cîte ori priveai costișa aceasta pe care soarele bătea drept cînd apunea, cercul părea ca un tipar în iarbă. Și în dimineața aceasta, cînd căzuse prima fulguială de zăpadă deasupra, linia lui răzbătea plină de farmec ca sclipătul unui alb de China pe o pînză. Străvechiul cerc mă tulbura cum n-o făcuse niciodată mai înainte, și asta mi se părea un semn bun pentru iarnă.

Imediat ce zăpada s-a mai îndesat, am început să cutreier ținutul într-o sanie înjghebată în pripă, pe care a meșterit-o Otto Fuchs țintuind pe niște tălpici o lădiță. În Europa, Fuchs fusese ucenic la un tîmplar și era foarte priceput în mînuirea sculelor. Ar fi făcut o sanie mai acătării, dacă nu l-aș fi zorit atîta. Primul meu drum a fost la poștă, iar a doua zi m-am dus să le iau la o plimbare cu sania pe Antonia și pe Yulka.

Era o zi rece, dar strălucitor de luminoasă. Am înghesuit paie și piei de bizon în lada saniei și am luat și două cărămizi fierbinți învelite în niște pături vechi. Cînd am ajuns la familia Shimerda, n-am tras sania în fața casei, ci am oprit-o în fundul viroagei și am strigat. Antonia și Yulka au venit în goană, purtînd pe cap căciulițe de blană de iepure făcute de tatăl lor. Aflaseră de la

Ambroș de sania mea și știau de ce venisem. S-au rostogolit lîngă mine și am pornit-o spre miazănoapte, în lungul unei pîrtii pe care, o deschisese careva.

Cerul era de un albastru sclipitor, iar lumina soarelui, reflectată pe peticele de zăpadă strălucitor de albe din prerie, te orbea aproape. Așa cum spunea Antonia, zăpada schimbase întreaga față a lumii ; în zadar căutam pietre de hotar cunoscute. Valea adîncă prin care șerpuia Squaw Creek era acum doar o crăpătură între noianele de zăpadă, o crăpătură ce se vedea foarte albastră cînd priveai în ea. Coroanele copacilor — aurii în tot timpul toamnei — erau micșorate și îndoite, de părea că în viața lor n-or să-și mai revină. Cei cîțiva cedri mici, atît de cenușii și de neînsemnați înainte, erau acum de un verde puternic și întunecat. Vîntul avea gustul arzător al zăpezii proaspete ; simțeam ca o arsură în gît și în nări, de parcă cineva deschisese o sticlă cu esență de coarne de cerb. Frigul mă pișca, dar în același timp mă și încînta. Răsuflarea calului se înălța ca un abur și, ori de cîte ori ne opream, părea că iese fum din el. Lanurile de porumb recăpătau ceva din vechea lor culoare în lumina strălucitoare și accentuau cea mai mică sclipire aurie de soare pe zăpadă. De jur împrejurul nostru zăpada făcuse crustă, într-o succesiune de terase cu marginile unduite ca niște valuri șerpuitoare, care erau de fapt urmele biciuirii mușcătoare a vîntului.

Sub șaluri, fetele n-aveau decît rochii de bumbac ; tremurau sub pieile de bizon și se țineau în brațe ca să le fie mai cald. Dar erau atît de bu-

curoase că au putut să scape de vizuina lor urîtă și de cicălelile mamei, încît m-au rugat să merg mai departe, și mai departe, pînă hăt la casa lui Peter rusul. După căldura înăbușitoare de acasă, zarea largă și proaspătă le făcea să se poarte ca niște sălbăticiuni. Rîdeau și strigau și spuneau că numai vor să se întoarcă niciodată acasă. N-am putea să ne așezăm și să trăim în casa lui Peter rusul — ne întrebă Yulka — și eu să mă duc la oraș și să cumpăr ce trebuie pentru casă ?

Tot drumul spre casa lui Peter rusul am fost nespus de fericiți, dar cînd ne-am întors — trebuie să fi fost aproape de patru — vîntul de răsărit a început să se întețească și să urle ; soarele și-a pierdut puterea dătătoare de viață și cerul a devenit tot mai cenușiu și mai întunecat. Am desfăcut fularul meu larg de lînă și i l-am înfășurat Yulkăi la gît. Îi era atît de frig, încît i-am spus să-și bage capul sub blana de bizon. Antonia și cu mine stăteam drept ; eu țineam cu stîngăcie hățurile și vîntul mă orbea aproape tot timpul. Se întunecase cînd am ajuns la ei acasă, așa că n-am vrut să intru cu ele ca să mă încălzesc puțin. Știam că o să mă doară rău mîinile dacă o să stau lîngă foc. Yulka a uitat să-mi dea înapoi fularul. Am mers spre casă cu vîntul în față și a doua zi m-am îmbolnăvit de amigdalită, care m-a ținut în casă aproape două săptămîni.

În zilele acelea bucătăria de la subsol era dumnezeiesc de caldă și ne apăra de vînt ca o barcă bine călăfătuită pe mare în timpul iernii. Oamenii erau pe cîmp toată ziua, la dezghiocat știuleți de porumb, și cînd veneau la prînz, cu căciulile trase

pe urechi și cu picioarele în șoșoni căptușiți, mă gîndeam că arată ca niște exploratori la Polul Nord. După-amiaza, cînd bunica stătea sus și cîrpea sau împletea mânuși, îi citeam cu glas tare din „Familia elvețiană Robinson“ și simțeam că familia aceea de elvețieni nu trăise mai multe aventuri ca noi. Eram convins că cel mai mare dușman al omului e frigul. Admiram vioiciunea și energia bunicii, care ne dădea căldură, ne făcea să ne simțim bine și ne hrănea zdravăn. Îmi reamintea adeseori, cînd făcea pregătiri pentru ceasul în care oamenii se întorceau înfometați de la lucru, că în ținutul acesta nu era ca în Virginia ; aici se mînca, nu glumă. Duminica bunica ne dădea atîta carne de pasăre cît puteam mînca, iar în alte zile aveam șuncă, slănină sau cîrnați. Ne făcea plăcinte sau prăjituri în fiecare zi sau, ca să mai schimbe, pregătea budinca mea preferată, garnisită cu coacăze și fiartă într-un săculeț.

În afară de căldură, prînzul și cina erau lucrurile cele mai interesante la care ne gîndeam. Toată viața noastră se învîrtea în jurul căldurii, al hranei și al întoarcerii oamenilor la căderea nopții. Cînd vedeam oamenii venind osteniți de la cîmp, cu picioarele amorțite, cu crăpături dureroase la mîini, mă tot minunam cum puteau să facă atît de conștiincios o mulțime de treburi gospodărești : să hrănească și să adape caii și să le rînduiască paiele pentru noapte, să mulgă vacile, să aibă grijă de porci. Trecea mult timp după terminarea cinei pînă le ieșea frigul din oase. În vreme ce bunica și cu mine spălam farfuriile, iar bunicul urca sus să-și citească ziarul, Jake și Otto stăteau pe banca

lungă din spatele sobei, în încălţăminte uşoară, de casă, ungîndu-şi cu seu de oaie mîinile crăpate.

În fiecare sîmbătă noaptea coceam porumb sau făceam caramele şi Otto Fuchs obişnuia să ne cînte „Pentru că sînt un cowboy şi ştiu c-am greşit" şi „Nu mă îngropa în preria pustie". Avea un glas bun, de bariton, şi întotdeauna dirija corul cînd mergeam în slujbele religioase ce se ţineau în clădirea şcolii. Îi văd şi acum pe cei doi bărbaţi, aşa cum stăteau pe bancă; Otto era tuns scurt, pe cînd Jake îşi aranja o frizură complicată cu pieptenele ud. Parcă văd aievea pe peretele văruit arcul lăsat al umerilor lor obosiţi. Ce buni tovarăşi erau, ce multe lucruri ştiau şi cîtă încredere aveam în ei!

Fuchs fusese cowboy, vizitiu de diligenţă, chelner, miner; colindase tot ţinutul acela întins din vest, pretutindeni făcînd fel de fel de munci grele, deşi, după cum spunea bunica, nu se alesese cu nimic după truda lui. Jake era mai tontălău ca Otto. Abia putea să citească, îşi scria anevoie numele şi avea o fire arţăgoasă, care îl făcea să se poarte uneori ca un nebun, rămînînd apoi sleit şi bolnav. Dar era atît de bun la suflet, că oricine putea face ce voia cu el. Dacă, după cum spunea el, „uita pe ce lume să află" şi înjura în faţa bunicii, toată ziua umbla amărît şi ruşinat. Erau amîndoi veseli, fie că era frigul iernii ori zăduful verii, şi se arătau oricînd gata să muncească oricît de mult şi să facă treburile care se iveau pe neprevăzute. Era pentru ei o chestiune de mîndrie să nu se dea în lături de la nici un efort. Făceau parte din acel soi de oameni care niciodată n-or să se îmbogăţească şi care toată viaţa n-or să facă altceva decît să trudească pentru un dolar sau doi pe zi.

În serile acelea aspre, înstelate, pe cînd stăteam în jurul plitei bătrîne care ne hrănea, ne încălzea şi ne păstra voia bună, auzeam cum urlă coioţii, jos, spre corrali, de foame şi de frig, şi chelălăitul lor ne aducea aminte de copiii din minunatele basme cu animale; ne veneau în gînd lupii cenuşii şi urşii din Munţii Stîncoşi, pisicile sălbatice şi panterele din munţii Virginiei. Cîteodată izbuteam să-l convingem pe Fuchs să ne povestească despre aventurierii şi oamenii certaţi cu legea pe care-i cunoscuse. Mi-aduc aminte de o poveste hazlie de-a lui care atîta a făcut-o pe bunica să rîdă în vreme ce frămînta aluatul pentru pîine, de-a trebuit să-şi şteargă lacrimile cu braţul gol, că mîinile îi erau pline de făină. Iată cam despre ce e vorba:

Cînd Otto plecase din Austria să vină în America, fusese rugat de o rudă de-a lui să aibă grijă de o femeie care trecea oceanul în acelaşi vapor cu el şi se ducea la bărbatul ei, la Chicago. Femeia călătorea cu doi copii, dar era limpede că familia o să sporească în timpul drumului. Fuchs spunea că „se avea bine cu copiii" şi că se împăca şi cu mama, deşi ea i-a făcut o figură grozavă. În mijlocul oceanului s-a apucat să nască; şi nu un copil, ci trei! Întîmplarea i-a adus lui Fuchs o faimă nemeritată, pentru că el doar îi ţinea femeii tovărăşie în timpul drumului. Chelneriţa de la clasa a treia era furioasă pe el, iar doctorul îl privea iscoditor. Pasagerii de la clasa întîi, care făcuseră o colectă pentru femeie, deveniseră sîcîitor de cu-

rioși și-l tot întrebau ce meserie are. Cînd cei trei nou-născuți au debarcat la New York, el a trebuit, cum îi plăcea să povestească, „să care pe cîțiva dintre ei". Călătoria spre Chicago a fost și mai păcătoasă decît cea pe ocean. În tren era foarte greu să faci rost de lapte pentru copii și să speli sticlele. Mama făcea și ea ce putea, dar să alăptezi trei prunci era peste puterile firești ale oricărei femei. În gară la Chicago, soțul, care lucra la o fabrică de mobilă și nu cîștiga cine știe cît, a rămas cam turtit cînd a văzut „efectivul" familiei lui. Pînă și el părea că-l socotește pe Fuchs oarecum vinovat.

— Am fost bucuros, spuse Otto în încheiere, că omul nu era pornit împotriva femeii ; dar contra mea avea el un dinte. Ați mai auzit vreodată de un tînăr care să aibă atîta ghinion, doamnă Burden ?

Bunica spuse că, firește, Dumnezeu o să țină seamă de aceste fapte bune și, fără îndoială că l-a și ajutat în multe încurcături, fără ca el să-și dea seama de sprijinul proniei cerești.

10

După drumul acela cu sania, n-am mai auzit de familia Shimerda vreme de mai multe săptămîni. Durerea din gît mă ținea în casă, iar bunica răcise și ea și anevoie putea lucra. Cînd sosea duminica, era bucuroasă să aibă o zi de odihnă. Într-o seară

Fuchs ne spuse că l-a văzut pe domnul Shimerda la vînat.

— Și-a făcut și el o căciulă de iepure și un guler de blană care se închide pe dinafara hainei. N-au decît un palton pentru toți și îl îmbracă pe rînd. Sînt îngroziți de frig și stau toți înghesuiți în vizuina lor ca bursucii.

— Toți, afară de băiatul slab de minte, adăugă Jake. Niciodată nu pune paltonul pe el. Krajiek zice că-i nemaipomenit de puternic și că nimic nu-l poate doborî. Bănui că iepurii s-au cam rărit prin locurile astea. Ieri, cînd eram în lanul de porumb, a trecut pe acolo Ambroș și mi-a arătat trei cîini de prerie pe care îi împușcase. M-a întrebat dacă-s buni de mîncat. Am scuipat și am făcut o mutră îngrețoșată ca să-l înspăimînt ; dar el se uitat la mine cu o căutătură vicleană arătînd că nu se lasă „dus", a băgat iar cîinii în sac și a luat-o din loc.

Bunica ridică ochii îngrijorată și-i spuse bunicului :

— Josiah, crezi că Krajiek o să-i lase pe bieții oameni să mănînce cîini de prerie ?

— Ar fi bine, Emmaline, să te duci mîine să vezi ce mai fac vecinii noștri, zise el grav.

Fuchs spuse în șagă că, de fapt, cîinii de prerie sînt niște dobitoace curate, bune de mîncat, dar că legăturile lor de rudenie nu îngăduie așa ceva. L-am întrebat ce vrea să zică cu asta ; el a rînjit și a spus că ei — cîinii de prerie — sînt din familia șobolanilor.

Cînd am coborît a doua zi dimineața în bucătărie, i-am găsit pe bunica și pe Jake băgînd merinde într-un coș.

— Acum, Jake, spunea bunica, dacă dai de cocoșul cel bătrîn cu creasta degerată, fă bine și sucește-i gîtul să-l luăm cu noi. Eu una nu văd nici un motiv temeinic pentru care doamna Shimerda nu și-a făcut astă-toamnă rost de găini de pe la vecini, ca să aibă acum un coteț plin. Cred că era prea năucită și nici nu știa de unde să înceapă. Cîndva și eu am sosit într-un ținut străin, dar n-am uitat nici o clipă că găinile sînt bune la casa omului, chiar dacă nu mai ai altceva pe lîngă ele.

— Asta-i drept, coană, spuse Jake, dar cînd mă gîndesc că Krajiek o să aibă și el parte de un hartan din cocoșul ăsta bătrîn, nu-mi vine de loc la socoteală.

Jake plecă bocănind prin pivnița cea lungă și lăsă să cadă ușa mare și grea în spatele lui.

După micul dejun bunica, Jake și cu mine ne-am încotoșmănit bine și ne-am cocoțat în lada înghețată a căruței. Cînd ne apropiam de casa familiei Shimerda, am auzit tînguitul înghețat al pompei de apă și am văzut-o pe Antonia, cu capul legat și cu rochia de bumbac fluturînd în jurul ei, apăsînd cu toată puterea pe brațul pompei. Auzi și ea căruța, privi înapoi peste umăr și apoi înșfăcă găleata cu apă și o rupse la fugă spre gaura peșterii din mal.

Jake o ajută pe bunica să coboare, zicînd că o să aducă el proviziile după ce o să pună pătura pe cai. Ne-am îndreptat încet pe poteca înghețată spre ușa îngropată în mal. Colaci albăstrui de fum

ieșeau pe un coș ce se ivea din iarbă și zăpadă, dar vîntul îi risipea fără milă.

Doamna Shimerda a deschis ușa înainte să fi ciocănit noi și a apucat mîna bunicii. N-a spus ca de obicei „bun' dziu", ci a început de îndată să plîngă, vorbind pe nerăsuflate în limba ei, arătînd spre picioarele ei învelite în cîrpe și uitîndu-se acuzator la toți.

Pe un butuc din spatele sobei, bătrînul stătea aplecat, de parcă încerca să-și ferească fața de noi. Yulka era pe pardoseală, la picioarele lui, cu pisica în poală. Ea își ridică privirea pe furiș la mine și zîmbi, dar uitîndu-se apoi la maică-sa își ascunse iar chipul. Antonia spăla niște tigăi și farfurii într-un colț întunecos. Băiatul cel slab de minte zăcea sub singura fereastră a încăperii, întins pe un sac de iută umplut cu paie. Cum am intrat, el a aruncat o traistă peste crăpătura din partea de jos a ușii. În bordei era tare întuneric și un aer înăbușitor. Un felinar aprins atîrna deasupra sobei, împrăștiind o lumină chioară, gălbuie.

Doamna Shimerda a smucit capacele de pe două butoiașe aflate după ușă și ne-a făcut să ne uităm la ele. Într-unul putrezeau niște cartofi degerați, iar în celălalt se vedea puțină făină. Bunica mormăi ceva încurcată, dar femeia rîse disprețuitor, un fel de rîs nechezat și, înșfăcînd o ceașcă goală de cafea de pe poliță, o scutură către noi cu o privire de-a dreptul dușmănoasă

Bunica continuă să vorbească în felul ei politicos, ca în Virginia, parcă nerecunoscînd nici situația lor grea și nici nepăsarea noastră, pînă ce sosi Jake cu coșul de provizii, ca și cum acesta ar fi fost un

răspuns indirect la învinuirile doamnei Shimerda. Atunci biata femeie se dezumflă. Căzu pe pardoseală lîngă băiatul cel nebun, își adună fața în genunchi și începu să plîngă amar. Bunica nici n-o luă în seamă și o chemă pe Antonia s-o ajute să golească coșul. Tony își părăsi colțul fără tragere de inimă. Niciodată n-o văzusem atît de zdrobită.

— Nu purtați pică sărmanei „mamenka", doamnă Burden, e atît de tristă, șopti ea în vreme ce-și ștergea de fustă mîinile ude și lua lucrurile pe care i le dădea bunica.

Văzînd merindea, băiatul cel nebun începu să se frece pe pîntece, scoțînd niște gemete gîlgîitoare. Jake intră din nou, de data aceasta aducînd un sac de cartofi. Bunica se uită în jur descumpănită.

— N-aveți nici un fel de pivniță sau de groapă afară, Antonia? Asta nu-i un loc bun de păstrat legumele. Cum de-au înghețat cartofii voștri?

— Eu luat... noi luat de la domnul Bushy, de la poștă, ce aruncat el. Noi nu avut cartofi, doamna Burden, mărturisi Tony tristă.

Cînd Jake ieși afară, Marek se tîrî din nou pe pardoseală și acoperi iar crăpătura de la ușă. Liniștit ca o umbră, domnul Shimerda ieși după sobă. Își tot trecea mîna prin părul sur și moale, de parcă voia să risipească o ceață din cap. Era curat și îngrijit ca totdeauna, cu fularul lui verde prins cu acul de mărgean. O luă de mînă pe bunica și o duse dincolo de sobă, în fundul încăperii. În peretele din spate se afla o altă vizuină, mai mică; era o gaură rotundă, nu mai mare ca un butoi de untdelemn, săpată în pămîntul negru. Cînd m-am urcat pe un scăunel și m-am uitat înăuntru, am văzut cîteva plăpumi vătuite și un morman de paie. Bătrînul lumină cu felinarul.

— Yulka, zise el cu o voce joasă și plină de deznădejde. Yulka. Antonia mea!

— Vreți să spuneți că..., zise bunica trăgîndu-se înapoi, că ele dorm acolo? Fetele dumneavoastră?

El își lăsă capul în jos. Tony se strecură pe sub brațul lui.

— E tare frig pe pardoseală și hruba asta-i caldă ca vizuina unui bursuc. Mie place dorm aici, insistă ea înfocată. Mamenka are pat frumos, cu perne de la gîștele noastre din Boemia. Vezi, Jim?

Și arătă patul îngust pe care Krajiek îl ridicase lîngă perete pentru el însuși, înainte să vină familia Shimerda.

Bunica oftă.

— Firește, poți dormi unde vrei, draga mea. Nici vorbă că acolo ți-e cald. Mai tîrziu o să ai o casă mai bună, Antonia, și atunci o să uiți vremurile astea grele.

Domnul Shimerda o așeză pe bunica pe singurul scaun din încăpere și arătă soției sale să se așeze pe un scăunel, alături. Stînd în fața lor, cu mîna pe umărul Antoniei, vorbi cu glas scăzut și fiica lui traducea. Ținea ca noi să știm că ei nu fuseseră cerșetori în țara lor de baștină, că avusese un cîștig bun acolo și că familia lui fusese respectată. Cînd a plecat din Boemia, avea după ce-și plătiseră drumul economii în valoare de peste o mie de dolari. A pierdut cînd a făcut schimbul la New York, iar drumul cu trenul spre Nebraska a costat mai mult decît se așteptau. De cînd au venit, a plătit ce-i datora lui Krajiek pentru pămînt și a cumpărat

caii, boii și cîteva mașini agricole vechi, așa că au rămas foarte puțini bani. Totuși, ar vrea ca bunica să știe că mai are ceva bani. Dacă pot rezista pînă la primăvară, o să-și poată cumpăra o vacă și pui și să-și facă o grădină de zarzavaturi și atunci or s-o ducă foarte bine. Ambroș și Antonia sînt destul de mari ca să poată lucra la cîmp și ei sînt dornici să lucreze. Zăpada și vremea aspră i-au sleit însă pe toți. Antonia spuse că tatăl ei are de gînd să ridice o casă nouă în primăvară ; el și cu Ambroș tăiaseră buștenii, dar acum ei erau îngropați în zăpadă, în valea unde fuseseră tăiați.

În timp ce bunica îi încuraja și le dădea sfaturi, eu stăteam pe pardoseală cu Yulka, lăsînd-o să se fălească cu pisoiul ei. Marek se strecură cu grijă lîngă noi și începu să ne arate degetele lui de rață. Știam că voia să scoată sunetele acelea atît de ciudate pentru mine — să latre ca un cîine sau să necheze ca un cal — dar nu îndrăznea pentru că părinții lui erau de față. Marek încerca totdeauna, sărmanul, să fie prietenos, de parcă se gîndea să facă ceva ca să-și compenseze defectele.

Înainte să ne terminăm vizita, doamna Shimerda se mai liniștise și-și mai venise în fire. Și în timp ce Antonia traducea, mai punea și ea ici și colo cîte o vorbă de la dînsa. Femeia avea auzul bun și prindea fraze întregi, de fiecare dată cînd asculta vorbindu-se englezește. Cînd ne-am ridicat să plecăm, a deschis o lădiță și a scos o pungă făcută din pînză de sac, lungă ca un săculeț de făină, dar numai pe jumătate ca lățime. Săculețul era plin cu ceva. La vederea lui, băiatul cel nebun începu să-și lingă buzele. Cînd doamna Shimerda îl deschise și răscoli înăuntru cu mîna, se răspîndi un miros de pămînt sărat, pătrunzător, răzbătînd chiar prin toate duhorile vizuinii. Ea măsură o ceașcă plină, o legă într-o bucată de pînză și o prezentă ceremonios bunicii.

— Pentru gătit, spuse ea. Aici puțin ; dar foarte mult cînd gătește, și-și întinse mîinile larg, vrînd parcă să arate că o să crească foarte mult. Forte bun. Nu aveți în țar' ast' ! Tot lucruri mîncare, mai bun în țar' meu.

— Se poate să fie așa, doamnă Shimerda, spuse acru bunica. N-am de unde ști ; dar mie îmi place pîinea țării noastre.

Antonia încercă să explice.

— Aceasta foarte bun, doamnă Burden — și bătu din palme vrînd să arate că nu putea spune în cuvinte ce bun era — face foarte bun cînd dumneavoastră gătești, așa cum spune mama mea. Gătește cu iepure, gătește cu pui, în sos de carne, oh, așa bun !

Tot drumul bunica și cu Jake au vorbit de ușurința cu care bunii creștini uită că trebuie să-și ajute semenii.

— Eu aș spune însă, Jake, că unii dintre surorile și frații noștri sînt cam greu de ajutat. De unde să începi cu oamenii aceștia ? Ei sînt lipsiți de toate și, mai presus de orice, de bun-simț. Cred că nimeni nu le poate da asta. Sînt în stare să gospodărească o fermă, cam cît e și Jimmy ăsta de-aici. Crezi că băiatul acela, Ambroș, e cu adevărat ceva de capul lui ?

— Firește, e un lucrător bun și pricepe cîte ceva din ce-i în jurul lui ; dar e mic la suflet. Oamenii

pot fi şi mici la suflet şi... iată că se descurcă în viaţă. Şi după ce şi-au făcut un rost, iarăşi pot fi mici la suflet.

În seara aceea, pe cînd bunica pregătea cina, am deschis pachetul pe care i-l dăduse doamna Shimerda. Era plin cu un fel de surcele mici, cafenii, părînd nişte bucăţele tăiate dintr-o rădăcină. Erau uşoare ca fulgul, dar cel mai ciudat lucru era mirosul lor pătrunzător, ca de pămînt. N-am putut stabili dacă erau de origine animală sau vegetală.

— Poate o fi ceva carne uscată dintr-un animal ciudat, Jim. Peşte uscat nu-i, şi nici ceva crescut pe tulpină sau pe viţă. Mi-e teamă de ele. Oricum, nu vreau să mănînc ceva care a stat închis luni de zile laolaltă cu haine vechi şi fulgi de gîscă.

Bunica a aruncat pachetul în sobă, dar eu am muşcat un colţ dintr-una din surcelele pe care le ţineam în mînă şi l-am mestecat de încercare. Niciodată n-am să uit ce gust ciudat avea ; totuşi, abia după ani de zile am aflat că bucăţelele acelea mici pe care ni le dăduseră alde Shimerda, aducîndu-le de atît de departe şi păstrîndu-le cu atîta grijă, nu erau altceva decît ciuperci uscate. Probabil că fuseseră culese într-un codru adînc din Boemia...

11

În săptămîna dinaintea Crăciunului, Jake a fost omul cel mai de seamă din casă : trebuia să plece la oraş şi să facă toate cumpărăturile pentru Crăciun. Dar la douăzeci şi unu decembrie a început să ningă. Fulgii erau atît de mari, încît de la fereastra camerei de zi în care stăteam nu puteam vedea dincolo de fîntînă ; morişca de vînt a fîntînii părea întunecată şi cenuşie şi diafană ca o umbră. Ninsoarea n-a contenit toată ziua, şi nici noaptea următoare. Nu era ger, dar viscolea temeinic şi zdravăn. Oamenii nu puteau merge mai departe de grajduri şi de corral. Au stat acasă aproape toată ziua, de parcă ar fi fost duminică ; şi-au uns bocancii, şi-au reparat bretelele şi au împletit bice. A doua zi, cînd eram la gustarea de dimineaţă, bunicul zise că era cu neputinţă să meargă cineva la Black Hawk pentru cumpărăturile de Crăciun. Jake se arătă gata să răzbată călare şi să aducă cumpărăturile în coburi, dar bunicul i-a spus că şleaurile sînt acoperite şi că un nou venit în ţinut s-ar pierde de zece ori pe drumul acesta. Oricum — adăugă bunicul — n-o să îngăduie niciodată ca un cal de-al lui să fie pus la o asemenea trudă.

Am hotărît să avem un Crăciun de ţară, fără nimic de la oraş. Aş fi vrut să am cîteva cărţi cu poze pentru Yulka şi Antonia ; acuma, şi Yulka se descurca oarecum la citit. Bunica m-a luat cu dînsa în cămara rece, în care avea cîteva coturi de stambă şi pînză de cearşafuri. A tăiat nişte bucăţi dintr-o pînză de bumbac, pe care le-am cusut amîndoi ca pe o carte. Am pus-o între două cartoane, iar pe acestea le-am acoperit cu o pînză strălucitoare pe care erau imprimate scene de circ. Mi-am petrecut două zile încheiate la masa din sufragerie lipind în cartea aceasta poze pentru

Yulka. Aveam grămezi întregi de reviste-magazin, vechi și bune, care publicau de obicei litografii colorate după tablouri vestite și mi s-a îngăduit să folosesc unele dintre ele. Pentru copertă am ales poza „Napoleon anunțînd Josefinei divorțul". Pe foile albe am pus într-o parte ilustrate de școală duminicală și apoi reclame pe care le adusesem din Virginia. Fuchs a luat niște matrițe vechi și a făcut lumînări de seu. Bunica a scos din cine-știe-ce cotlon formele ei fanteziste de prăjituri și a copt oameni și păsări de turtă dulce, pe care le-am decorat cu zahăr ars și bucățele roșii de scorțișoară.

În ajunul Crăciunului, Jake a așezat în coburi lucrurile pe care voiam să le trimitem familiei Shimerda și a încălecat pe calul sur al bunicului. Cînd s-a suit pe cal în fața ușii, am văzut că are atîrnată o secure la cingătoare și că schimbă o privire plină de tîlc cu bunica ; am înțeles că se plănuia o surpriză pentru mine. În după-amiaza aceea am pîndit multă vreme, plin de nerăbdare la fereastra sufrageriei. În cele din urmă am văzut o umbră întunecată lunecînd pe colina dinspre apus, lîngă lanul de porumb aproape troienit, acolo unde zarea căpăta reflexe arămii sub lumina împuținată a soarelui. Mi-am pus căciula și-am alergat în întîmpinarea lui Jake. Am văzut cum aducea pe creasta șeii un puiet mic de cedru. În Virginia el îl ajuta pe tata să taie pentru mine pomi de Crăciun și nu uitase cît de mult îmi plăceau.

Cînd am așezat într-un colț al sufrageriei pomișorul rece cu mireasmă reavănă, noaptea de

Ajun venise. După cină ne-am adunat cu toții acolo ; chiar și bunicul, care citea jurnalul lîngă masă, privea din cînd în cînd cu interes binevoitor. Cedrul era înalt de cinci picioare și tare arătos. Am atîrnat în el turtă dulce, șiruri de floricele de porumb și bucăți de zahăr candel pe care Fuchs le învelise în hîrtie. Dar cea mai strașnică podoabă a venit de acolo de unde te așteptai cel mai puțin, din lada de cowboi a lui Otto. În lada aceasta nu văzusem niciodată altceva decît cizme vechi, pinteni, pistoale și o neînchipuită învălmășeală de biciuști galbene, cartușe și ceară de ghete. De sub căptușeala lăzii, el scoase acum o colecție de chipuri din hîrtie strălucitor colorată, niște figuri mari de cîțiva țoli și destul de țepene ca să poată sta drept. An de an i le trimisese maică-sa din Austria. Era acolo o micsandră făcută din smoculețe de hîrtie dantelată ; erau și cei trei crai de la răsărit, îmbrăcați ca în poveste, și boul, și măgarul, și păstorii ; era Pruncul Sfînt în iesle și o ceată de îngeri cîntînd ; erau cămile și leoparzi ținuți de sclavii celor trei crai. Pomul nostru de Crăciun se transformă într-un pom vorbitor ca în poveste ; legendele și basmele erau cuibărite în crengile lui ca niște păsări. Bunica zise că-i aduce aminte de Pomul Cunoașterii. Am pus sub pom bucăți de vată ca un cîmp de zăpadă și oglinda de buzunar a lui Jake, care reprezenta un lac înghețat.

Îi văd și acum pe toți așa cum arătau atunci trebăluind în jurul mesei la lumina lămpii : pe Jake cu chipul lui greoi, atît de necioplit încît părea oarecum neterminat ; pe Otto cu jumătatea

lui de ureche și cu cicatricea aceea cumplită care-i încovrigase înspăimîntător buza de sus sub mustața răsucită. Cînd mă gîndesc la dînșii, îmi dau seama ce firi lipsite de apărare erau ; chiar asprimea și grosolănia lor îi expuneau primejdiei. Flăcăii aceștia nu deprinseseră acele purtări care-ți îngăduie să stai deoparte și să-i ții pe ceilalți la distanță. Ei n-aveau decît pumnii ca să-și croiască loc în lume. Otto era deja unul dintre muncitorii aceia rătăcitori, înăspriți, care nu se însurau niciodată și nu aveau copii. Și cît de mult îi plăceau !

12.

În dimineața zilei de Crăciun, cînd am coborît în bucătărie oamenii tocmai veneau de la treburile lor de dimineață (caii și porcii mîncau înaintea noastră). Jake și Otto mi-au urat „Crăciun fericit" și și-au făcut cu ochiul cînd au văzut pe plită formele de prăjituri ca niște faguri. Bunicul a coborît îmbrăcat cu cămașă albă și în hainele de duminică. Rugăciunile de dimineață au ținut mai mult ca de obicei. El a citit din Evanghelia lui Matei versetele despre nașterea lui Cristos și, în timp ce ascultam, se părea că întîmplările despre care citea s-au petrecut de curînd, aproape de vremea noastră. Bunicul înălță o rugăciune de mulțumire pentru nașterea Mîntuitorului și pentru tot ceea ce însemna ea pentru omenire. El mulțumi

lui Dumnezeu pentru hrana și bunăstarea noastră și se rugă pentru cei săraci și nevoiași din marile orașe, unde lupta pentru viață era mai aspră decît pe la noi. Rugăciunile bunicului erau adesea foarte interesante. Avea darul cuvintelor simple și mișcătoare. Deoarece vorbea atît de puțin, cuvintele lui aveau o forță deosebită, pentru că nu se toceau din cauza unei prea dese folosiri. Rugăciunile lui oglindeau ceea ce-l frămînta în clipa aceea și era cel mai de seamă mijloc prin care îi aflam gîndurile și simțămintele.

Cînd ne-am așezat la cîrnații și la prăjiturile noastre în formă de faguri, Jake ne-a spus cît de bucuroși au fost alde Shimerda de daruri ; chiar Ambroș a fost prietenos cu el și l-a însoțit în viroagă să taie pomul de Crăciun. Afară era o zi cenușie și moale ; nori grei atîrnau pe cer și din cînd în cînd fulguia în valuri. Totdeauna în zilele de sărbătoare erau de făcut treburi mărunte prin grajd, așa că oamenii au fost ocupați pînă după-amiază. Apoi Jake și cu mine am jucat domino, în timp ce Otto a scris o scrisoare mamei lui, acasă. Spunea că de Crăciun îi scria întotdeauna, orinde s-ar fi aflat și oricît de puțin timp ar fi trecut de la ultima lui scrisoare. A stat toată după-amiaza în sufragerie. Scria puțin, apoi rămînea o vreme cu pumnii strînși pe masă, urmărind cu ochii desenele mușamalei. Vorbea și scria atît de rar în limba lui de-acasă, încît cuvintele îi veneau greu. Sforțarea lui de a-și aduce aminte îl absorbea cu totul.

Pe la patru a apărut un oaspete : domnul Shimerda, purtînd căciula și gulerul lui de iepure

şi nişte mitene noi pe care i le împletise nevasta. A venit să ne mulţumească pentru daruri şi pentru toată bunăvoinţa pe care o arătase bunica faţă de familia lui. Jake şi Otto au urcat din subsol şi ne-am aşezat cu toţii în jurul sobei, bucurîndu-ne de cenuşiul întunecat al după-amiezii de iarnă şi de atmosfera de bunăstare şi de lipsă de griji din casa bunicului. Se părea că acest sentiment pusese cu totul stăpînire pe domnul Shimerda. Bănuiesc că în îngrămădeala din vizuina lor, bătrînul ajunsese să creadă că ordinea şi pacea dispăruseră de pe acest pămînt sau că existau numai în lumea veche, pe care el o lăsase undeva departe. Stătea liniştit şi pasiv, cu capul sprijinit pe spătarul balansoarului de lemn şi cu mîinile odihnindu-se pe braţele acestuia. Pe faţă i se întipărise o expresie de oboseală şi de plăcere, ca aceea a bolnavilor cînd simt o uşurare după dureri. Bunica a stăruit pe lîngă dînsul ca — după drumul lung pe care-l făcuse prin ger — să bea un pahar de cidru de Virginia ; a băut, obrajii i s-au îmbujorat puţin şi faţa lui părea acuma tăiată dintr-o scoică, atît era de străvezie. Nu spunea aproape nimic, numai zîmbea din cînd în cînd ; şi cum se odihnea acolo, cu toţii am avut impresia că încerca simţămîntul unei mulţumiri covîrşitoare.

Cum s-a întunecat, am întrebat dacă pot să aprind pomul de Crăciun înainte să se aducă lampa. Cînd lumînările şi-au trimis în sus flăcările lor galbene şi conice, toate figurile acelea colorate din Austria se văzură limpede, pline de tîlcuri, proiectate pe crengile verzi ale pomului. Domnul Shimerda s-a ridicat, şi-a făcut cruce şi a îngenuncheat liniştit înaintea pomului, cu capul plecat. Trupul lui lung avea forma unui S. Am văzut cum bunica se uita îngrijorată la bunicul. El era cam mărginit cînd era vorba de religie şi cîteodată îşi spunea gîndurile cu glas tare, rănind simţămintele oamenilor. Mai înainte pomul era un pom de Crăciun şi atîta tot ; dar acum, cu cineva îngenuncheat în faţa lui, cu icoane, lumînări. Bunicul îşi duse vîrfurile degetelor la sprînceană şi-şi înclină capul venerabil, dînd astfel un aer protestant întregii atmosfere.

Am convins pe oaspetele nostru să rămînă şi să cineze cu noi. A trebuit să stăruim puţin. Cînd ne-am aşezat la masă, mi-am dat seama că-i plăcea să se uite la noi şi că citea totul pe feţele noastre, ca în nişte cărţi deschise. Cînd ochii lui pătrunzători s-au oprit asupra mea, am încercat sentimentul că îmi scrutează viitorul, că priveşte în lungul drum pe care aveam să-l străbat.

La ora nouă, domnul Shimerda a aprins unul dintre felinarele noastre şi şi-a pus scurta şi gulerul de blană. Stătea în tinda mică de la intrare, cu căciula şi felinarul sub braţ, dînd mîna pe rînd cu noi. Cînd strînse mîna bunicii, se aplecă asupra ei, aşa cum făcea totdeauna şi zise rar „femeie bu-un". Făcu deasupra mea semnul crucii, îşi puse căciula şi dispăru în întuneric. În timp ce ne întorceam în sufragerie, bunicul se uită cercetător la mine şi spuse liniştit :

— Rugăciunile oricărui om bun sînt binecuvîntate.

13.

În săptămîna de după Crăciun vremea s-a înmuiat, și de Anul Nou totul în jur nu era decît o zeamă cafenie de zloată, iar pe panta dintre fîntînă și grajd curgea numai o apă neagră. Petice de pămînt negru, moale ieșeau la iveală de-a lungul drumurilor. Mi-am reluat din nou toate treburile ; căram știuleți, aduceam lemne și apă, iar după-amiaza mi-o petreceam în grajd, uitîndu-mă la Jake cum curăța porumbul.

Într-o dimineață, în răstimpul acesta de vreme bună, Antonia și doamna Shimerda au venit călare pe una din gloabele lor bătrîne și cu coama încîlcită, să ne facă o vizită. Era pentru prima oară cînd doamna Shimerda venea în casa noastră și ea umblă peste tot cercetînd covoarele, perdelele și mobila, tot comentînd pentru fiică-sa, cu o voce plîngăreață și plină de invidie. În bucătărie înșfăcă o oală de tuci care stătea în spatele plitei și spuse :

— Voi are multe. Noi, Shimerda, de loc.

A izbutit s-o facă pe bunica să-și piardă cumpătul și să-i dea oala.

După masă, cînd dădea o mînă de ajutor la spălatul vaselor, spuse ridicîndu-și capul :

— Dumneata multe lucruri pentru gătit. Dacă eu are multe lucruri gătit ca dumneata, eu gătește mai bine.

Era o „hodoroagă“ lăudăroasă și îngîmfată, iar nenorocirea n-o făcuse mai puțin trufașă. M-am supărat atît de tare, încît m-am purtat rece cu

Antonia și am ascultat-o fără nici un fel de simpatie cînd mi-a spus că tatăl ei nu se simte prea bine.

— Tata meu trist pentru țara lui. Nu arată bine. Nu mai cîntă de loc. Acasă el cînta mereu la vioară, tot timp ; pentru nunți și dans. Aici de loc. Cînd rog la el cînte, scutură cap, nu. Unele zile scoate vioara din cutie și trece cu deget așa peste strune, dar nu cîntă niciodat. Nu place la el țara asta.

— Cui nu-i place țara asta, i-am răspuns eu arțăgos, n-avea decît să stea la el acasă. Nu l-am chemat noi aici.

— El nu vrut venit aici ; nu, niciodată, izbucni ea. Mamenka mea vrut să vină. Tot timpul spus : „America, țară mare, bani mulți, pămînt mult pentru băieți, soți mulți pentru fetele mele“. Tata meu plîns pentru că nu voit părăsește prietenii vechi care cîntau cu el. El iubea forte mult om care cînta cu el cu corn așa lung (Antonia se gîndea, cred, la trombon). Ei fost la școală împreună și prieteni de mici. Dar mama, ea vrut Ambroș bogat, cu multe vite.

— Mama ta, am spus mînios, vrea lucrurile altor oameni.

— Bunicul tău bogat, răspunse ea înverșunată. De ce el nu ajută tata ? Ambroș face bogat peste puțin, și el plătește înapoi. El băiat foarte isteț. Mama venit aci pentru Ambroș.

Ambroș era socotit ca cea mai importantă persoană din familie. Doamna Shimerda și Antonia țineau totdeauna seama de părerea lui, deși era adeseori grosolan cu ele și se purta disprețuitor

față de tatăl lui. Ambroș și mama lui aveau în toate cele un fel al lor, anume, de a privi lucrurile. Deși Antonia își iubea tatăl mai mult decît pe oricine, nutrea față de fratele ei mai mare o venerație plină de teamă.

După ce le-am urmărit pe Antonia și pe mama ei cum treceau dealul pe calul lor prăpădit, ducînd cu ele oala de tuci, m-am întors la bunica; ea se apucase din nou de cîrpit și i-am spus că trag nădejde că femeia asta bătrînă, care-și vîră nasul în toate, n-o să mai vină vreodată să ne vadă. Bunica rîse scurt și trecu cu acul ei strălucitor peste o gaură din ciorapul lui Otto.

— Nu-i așa bătrînă, Jim, dar m-am așteptat să ți se pară bătrînă. Nu, n-o să mă jeluiesc dacă n-o să mai vină niciodată. Însă, vezi tu, o ființă omenească nu știe niciodată ce trăsături ale firii poate să-i scoată la iveală sărăcia. Și-apoi, unei femei i se strînge inima cînd vede cum copiii ei își doresc ceva. Și acum, citește-mi din „Prințul Casei lui David" și să-i dăm uitării pe cehii ăștia.

Am avut trei săptămîni de vreme frumoasă, deschisă. Vitele din corral mîncau porumbul aproape tot atît de iute cît puteau oamenii să-l curețe și nădăjduiam că ele o să fie bune de tîrg cît mai curînd. Într-o dimineață, celor doi tauri mari, Gladstone și Brigham Young, li s-a năzărit că a venit primăvara și au început să se hîrjonească și să se împungă peste sîrma ghimpată care-i despărțea. Curînd s-au înfuriat. Boncăluiau și frămîntau pămîntul moale cu copitele, rostogolindu-și ochii și zvîrlindu-și în sus capetele. Apoi s-a tras fiecare în colțul cel mai îndepărtat al corralului său și au zvîcnit unul către altul în galop. Bum! bum! se auzea cum se loveau căpățînile, iar mugetele lor clătinau tigăile de pe polițele din bucătărie. Dacă n-ar fi avut coarnele retezate, s-ar fi făcut bucăți unul pe altul. Foarte curînd, taurii cei zdrahoni au luat-o în serios și au început să se împingă și să se împungă cu cioturile lor de coarne. Nici vorbă că tărășenia asta trebuia oprită. De pe lături am privit cu toții cu admirație cum a intrat Fuchs călare în corral și a tot împuns taurii cu furca și i-a tot împuns, pînă ce în sfîrșit i-a despărțit.

Viscolul cel mare al iernii a început de ziua mea, cînd am împlinit unsprezece ani, la douăzeci ianuarie. Cum am coborît la gustarea de dimineață, Jake și Otto au intrat albi de parcă erau oameni de zăpadă, bătîndu-și palmele și scuturîndu-și picioarele. Văzîndu-mă, au început să rîdă strașnic și mi-au strigat:

— Hei, Jim, de data asta fără îndoială că ai căpătat un dar de ziua ta. S-a comandat pentru tine un viscol pe cinste.

Viscolul a ținut toată ziua. Acum zăpada nu cădea, ci se revărsa din înaltul cerului, de parcă se goleau de sus mii de saltele de puf. Bucătăria s-a transformat în acea după-amiază în atelier de tîmplărie; oamenii au adus scule și au făcut două lopeți de lemn, mari, cu cozile lungi. Nici bunica și nici eu n-am putut ieși afară în timpul viscolului, așa că Jake a dat mîncare la păsări și a strîns puținele ouă din cuibare. A doua zi oamenii au muncit pînă la prînz ca să croiască drum cu lopețile spre grajd; și ningea necontenit. În cei

zece ani de cînd bunicul trăia în Nebraska, nu fusese încă un asemenea viscol. La masă bunicul a spus că n-o să încerce să ajungă la vite, erau destul de grase ca să poată trăi fără porumb o zi sau două, dar că după o zi ele trebuiau hrănite și trebuia dezghețată și pompa de apă ca să poată fi adăpate. Nu puteam vedea prea bine corralurile, dar știam că juncanii stăteau acolo înghesuiți unul în altul, sub malul dinspre miază-noapte. Potoliți de vremea de-afară, taurii noștri sălbatici se încălzeau probabil greabăn lîngă greabăn.

— Asta o să scoată fierea din ei, spuse Fuchs vesel.

În ziua aceea găinile nu s-au făcut auzite la amiază. După ce și-au uscat hainele, Jake și Otto s-au întins trosnindu-și brațele înțepenite și au pornit-o din nou prin troiene. Spre cotețul de găini au săpat prin zăpadă un tunel cu pereții atît de trainici, încît bunica și cu mine am putut merge pînă acolo și înapoi. Am găsit găinile dormind ; credeau poate că nu se terminase noaptea. Un cocoș bătrîn se tot învîrtea de colo-colo, ciocănind crusta de gheață din vasul cu apă. Cînd le-am pus lumina felinarului în ochi, găinile au început să cotcodăcească amarnic și să zboare greoi prin jur, împrăștiind pene pe jos. Pestrițe, cu creștetele țuguiate, mereu înverșunate împotriva închisorii cotețului, bibilicile au zbughit-o în tunel țipînd și încercînd să străpungă, cu capetele lor urîte și pictate, zidul de zăpadă. La ora cinci, cînd se termina treaba de peste zi, a trebuit să fie luată de la capăt. A fost o zi ciudată, nefirească.

14

În dimineața zilei de douăzeci și doi m-am trezit tresărind. Înainte de a deschide ochii, eram convins că s-a întîmplat ceva. Am auzit glasuri tulburate în bucătărie, iar bunica vorbea atît de tare, încît știam că și-a ieșit din fire. Așteptam cu bucurie orice nou necaz. Ce s-o fi întîmplat, mă întrebam îmbrăcîndu-mă în grabă. O fi ars grajdul ; sau poate că vitele înghețaseră și muriseră ; sau poate că un vecin pierise în timpul viscolului.

Jos, în bucătărie, bunicul stătea în fața sobei cu mîinile la spate. Jake și Otto își scoseseră cizmele și-și frecau picioarele încălțate în ciorapi de lînă. Din hainele și din cizmele lor ieșeau aburi, și amîndoi păreau istoviți. Pe banca din spatele sobei zăcea un om acoperit cu o pătură. Bunica îmi făcu semn să mă duc în sufragerie. Am ascultat-o fără tragere de inimă. O urmăream cum intră și iese purtînd farfurii. Printre buzele strînse șoptea într-una : „Oh, Mîntuitorule ! Dumnezeule ! Tu le știi pe toate !"

Apoi intră bunicul și-mi spuse :

— Jimmy, în dimineața asta n-o să spunem rugăciunile, pentru că avem multe de făcut. Bătrînul domn Shimerda a murit și familia lui e într-o mare restriște. Ambroș a venit aici în toiul nopții și Jake și Otto s-au dus cu el acolo. Băieții au avut o noapte grea și nu trebuie să-i bați la cap cu întrebări. Cel care doarme pe bancă e Ambroș. Veniți la masă, băieți.

După ce Jake şi Otto au dat pe gît prima ceaşcă de cafea, au început să povestească, tulburaţi, în ciuda privirilor mustrătoare ale bunicii. Mi-am ţinut gura, dar am ciulit urechile.

— Nu, domnule, zise Fuchs răspunzînd la o întrebare a bunicului, nimeni n-a auzit cînd s-a descărcat puşca. Ambroş luase perechea de boi şi încerca să croiască o pîrtie, iar femeile stăteau zăvorîte în pivniţa aia a lor. Cînd Ambroş s-a întors era întuneric şi n-a putut vedea nimic, dar boii s-au purtat cam ciudat. Unul dintre ei s-a zbătut, a scăpat şi a fugit afară din staul. Ambroş s-a julit în palme cînd funia boului i s-a petrecut prin mîini. Apoi el a luat un felinar, s-a întors înapoi şi l-a găsit pe bătrîn aşa cum l-am văzut şi noi.

— Bietul suflet! Bietul suflet! murmura bunica. Mi-ar place să n-o fi făcut. A fost întotdeauna un om foarte la locul lui, care nu voia să facă nimănui încurcături. Cum a putut să-şi piardă într-atîta capul şi să ne facă pocinogul ăsta!

— Eu cred că nu şi-a pierdut capul nici o clipă, doamnă Burden, zise Fuchs. Le-a făcut pe toate foarte firesc. Ştiţi că totdeauna era foarte dichisit şi aşa a rămas pînă la urmă. S-a ras după masă, iar după ce fetele au spălat vasele, s-a îmbăiat. Antonia i-a încălzit apă. Apoi şi-a pus o cămaşă curată şi ciorapi curaţi şi, după ce s-a îmbrăcat, a sărutat-o pe Antonia şi pe fata cea mică, şi-a luat puşca şi a zis că se duce să vîneze iepuri. Îmi închipui că s-a dus de-a dreptul la grajd şi atunci a făcut-o. Zăcea pe laviţa de lîngă ieslea boilor, acolo unde dormea totdeauna. Cînd l-am

văzut noi, toate erau bine orînduite, în afară de — Fuchs încruntă din sprîncene şi stătu în cumpănă — în afară de ceea ce nu avea cum să prevadă. Şi-a atîrnat haina în cui şi şi-a pus cizmele sub laviţă. Şi-a scos fularul de mătase pe care-l purta mereu la gît, l-a împăturit frumos şi a trecut acul prin el. Şi-a răsucit gulerul cămăşii şi şi-a suflecat mînecile.

— Dar nu pot pricepe cum a putut face asta! repeta bunica într-una.

— De ce să nu fi putut, coană, zise Otto care înţelesese greşit; păi a fost destul de uşor: a împins trăgaciul cu degetul mare de la picior. S-a culcat pe o coastă, a pus capătul ţevii în gură, apoi a întins un picior şi a căutat trăgaciul. Şi l-a găsit!

— Aşa o fi făcut, spuse aspru Jake. Dar e ceva ciudat în chestia asta.

— Ce vrei să spui, Jake? întrebă bunica tăios.

— Ei, coană, am găsit securea lui Krajiek sub iesle, am luat-o şi am potrivit-o la mort şi pot să jur că era pe măsura rănii din chipul bătrînului. Krajiek tot dădea tîrcoale, palid şi tăcut, dar cînd m-a văzut că cercetez securea, a început să geamă: „Pentru Dumnezeu, omule, nu face asta!“ „Cred că o să văd eu cam cum stă tărăşenia,“ i-am zis eu. A început să chiţăie ca un şobolan şi să alerge de colo-colo frîngîndu-şi mîinile. „Or să mă spînzure!“ se văicărea el. „O, Dumnezeule, nici vorbă c-or să mă spînzure!“

Fuchs interveni nerăbdător:

— Krajiek s-a ţicnit, Jake, şi te-ai ţicnit şi tu. Nu se poate ca bătrînul să fi făcut toate pregăti-

rile alea, ca pînă la urmă să-l fi ucis Krajiek, nu ? Chestia asta nu ţine. Cînd Ambroş l-a găsit, puşca era lîngă dînsul.

— Nu putea să i-o puie Krajiek alături ? întrebă Jake.

— Ascultă, Jake Marpole, zise bunica neliniştită, nu mai băga tu aicea fapta de omor ; destulă e şi sinuciderea. Şi aşa sîntem într-o mare încurcătură. Otto ţi-a citit prea multe romane poliţiste.

— Asta o să se stabilească foarte uşor, Emmaline, zise bunicul liniştit. Dacă s-a împuşcat în felul în care cred ei, rana trebuie să fie cu marginile în afară.

— Chiar aşa şi e, domnule Burden, afirmă Otto. Am văzut smocuri de păr şi bucăţi de carne lipite pe stîlpii şi paiele acoperişului. Fără îndoială că au fost împroşcate de împuşcătură.

Bunica spuse bunicului că ea crede că trebuie să meargă împreună cu dînsul la alde Shimerda.

— N-ai ce face acolo, zise el nehotărît. Mortul nu poate fi atins de nimeni pînă nu vine de la Black Hawk coronerul ; şi pe vremea asta, or să treacă vreo cîteva zile.

— Oricum, pot să le duc ceva de-ale gurii şi să spun o vorbă de mîngîiere bietelor fete. Cea mai mare era slăbiciunea lui şi era ca mîna lui dreaptă. Ar fi trebuit să se gîndească la ea. A lăsat-o singură într-o lume aspră.

Aruncă o privire neîncrezătoare lui Ambroş, care lua gustarea de dimineaţă la masa din bucătărie.

Deşi stătuse în frig aproape toată noaptea, Fuchs trebuia să plece acum călare tocmai la Blanck Hawk şi să-i aducă pe preot şi pe coroner. Pe cel mai bun cal al nostru, cel sur, trebuia să caute a nimeri, străbătînd un ţinut în care nu se mai vedea nici un drum.

— Nu vă faceţi griji din cauza mea, doamnă Burden, spuse el vesel, în timp ce-şi punea a doua pereche de ciorapi. Am un nas grozav cînd e vorba să ţin direcţia şi niciodată n-am nevoie să dorm prea mult. Numai surul mă îngrijorează. Am să încerc să-l cruţ cît pot, dar nici vorbă că o să trebuiască să-l forţez.

— Nu-i acum timpul să ne gîndim prea mult la animale, Otto ; tu fă treaba cît mai bine. Opreşte-te la văduva Steaven pentru prînz. E o femeie de treabă şi o să aibă grijă de tine.

După ce-a plecat Fuchs, m-au lăsat singur cu Ambroş. Mi-am dat seama atunci de o trăsătură a lui pe care n-o ştiam. Era nespus de pios, chiar smerit. Nu spusese nimănui o vorbă toată dimineaţa ; stătuse cu mătăniile în mîini, rugîndu-se cînd în gînd, cînd cu glas tare. Nu-şi mutase de loc privirile de la mărgelele mătăniilor şi nici nu se mişca, decît cînd se închina. De mai multe ori sărmanul băiat aţipi pe locul unde se afla : se trezea tresărind şi începea iar să se roage.

Pînă la familia Shimerda nu putea ajunge nici o căruţă pînă ce nu se făcea pîrtie, şi asta era treabă de-o zi. Bunicul aduse din grajd unul dintre caii noştri cei mari, şi Jake o ajută pe bunica să urce în spatele lui. Ea purta bonetă neagră şi era înfofolită în broboade. Bunicul îşi vîrî sub

scurteică barba albă și stufoasă. Privindu-i cum porneau la drum, mă gîndeam că arată ca niște chipuri din Biblie. Jake și Ambroș îi urmau, călări pe celălalt cal negru, și apoi venea poneiul meu ducînd boccelele cu îmbrăcămintea pe care o adunasem cu toții pentru alde Shimerda. I-am urmărit cum treceau dincolo de iezer și peste deal, dincolo de lanul de porumb, troienit de zăpadă. Și abia atunci mi-am dat seama că sînt singur în casă.

Am simțit o foarte mare creștere a puterii și autorității mele și am fost dornic să-mi îndeplinesc cum se cuvine îndatoririle. Am adus coceni și lemne din pivniță și am umplut amîndouă sobele. Mi-am adus aminte că în graba și tulburarea din ziua aceea, nimeni nu se gîndise la păsări și că nu fuseseră adunate ouăle. Am străbătut tunelul, am dat porumb la găini, am spart gheața din vasul lor de băut și l-am umplut din nou cu apă. După ce i-am dat și pisicii laptele ce i se cuvenea, m-am gîndit că nu mai am nimic de făcut și m-am așezat să mă încălzesc. Era o liniște plină de farmec și ticăitul ceasului era cel mai plăcut tovarăș. Am luat „Robinson Crusoe" și am încercat să citesc, dar viața lui pe insulă părea monotonă în comparație cu a noastră. Deodată, cum priveam așa prin odaia atît de prietenoasă, m-a fulgerat gîndul că dacă sufletul domnului Shimerda ar mai zăbovi pe lumea asta, atunci nu s-ar putea afla decît aici, în casa noastră, care îi plăcuse mai mult ca oricare alta de prin vecini. Mi-am adus aminte de chipul lui mulțumit, cînd fusese la noi, de Crăciun. Dacă

ar fi trăit la noi, întîmplarea aceea groaznică nu s-ar fi petrecut niciodată.

Știam că pe domnul Shimerda îl ucisese dorul de patrie și mă întrebam dacă nu cumva sufletul lui, acum eliberat, n-o să-și găsească în cele din urmă drumul spre țara de unde venise. Mă gîndeam cît de departe e Chicago, apoi Virginia, Baltimore și apoi marele ocean bîntuit de furtuni. Nu, nici vorbă că n-o să plece îndată în călătoria asta lungă. Fără îndoială că sufletul lui vlăguit, atît de istovit de frig, de înghesuiala din casă și de lupta cu zăpada care cădea mereu, se odihnea acum în casa aceasta liniștită.

Nu mi-era frică, dar nu făceam nici un zgomot. Nu voiam să-l tulbur. Am coborît încetinel în bucătărie, care, așa cum era cuibărită în pămînt, mi s-a părut întotdeauna inima și centrul casei. Acolo, pe banca din spatele sobei, m-am gîndit și m-am tot gîndit la domnul Shimerda. Auzeam cum cîntă afară vîntul peste sute de mile de zăpadă. Părea că-l lăsasem pe bătrîn să intre în casă, din iarna chinuitoare de afară, și stăteam acolo cu el. Mă gîndeam la tot ceea ce-mi spusese Antonia despre viața lui dinainte de a veni în țara asta ; cum îi plăcea lui să cînte cu vioara la nunți și la baluri. Mă gîndeam la prietenii lui, cum era cel care cînta la trombon de care i-a părut rău că se despărțea ; mă gîndeam la pădurea aceea mare, plină de vînat, care era — după cum spunea Antonia — a „nobililor", din care ea și mama ei furau lemne la lumina lunii. Ea mai spunea că în pădurea aceea era un cerb alb și că, dacă cineva l-ar fi ucis, ar fi fost spînzurat. Mi-a venit în gînd că aceste tablouri

vii ar putea fi amintirile domnului Shimerda care pluteau în văzduh.

Începuse să se întunece cînd s-au întors ai mei acasă, și bunica era atît de obosită că s-a dus imediat la culcare. Jake și cu mine am cinat și, în timp ce spălam vasele amîndoi, mi-a povestit șoptind destul de tare cum stăteau lucrurile la alde Shimerda. Nimeni n-avea voie să atingă mortul pînă ce nu venea coronerul. Dacă cineva ar fi făcut-o, s-ar fi întîmplat ceva groaznic. Mortul era înghețat bocnă — „ca un curcan cu măruntaiele curățate atîrnat afară la ger," zise Jake. Caii și boii n-au fost lăsați în grajd pînă ce el n-a înghețat atît de tare, încît n-a mai fost de loc miros de sînge. Vitele erau acuma în grajd, cu mortul, pentru că n-aveau unde să le țină în altă parte. Un felinar aprins atîrna deasupra capului domnului Shimerda. Antonia și Ambroș și mama lor se rugau pe rînd la căpătîiul mortului. Băiatul cel nebun s-a dus și el cu ele, pentru că nu simțea frigul. Mă gîndeam că el simte frigul ca oricare altul, dar îi plăcea să se creadă că nu-l simte. Totdeauna a vrut să se grozăvească, bietul Marek !

Jake zicea că Ambroș dovedește mai multă simțire omenească decît puteai crede că-i în stare ; dar, mai mult ca la orice, se gîndea la venirea preotului și la sufletul lui taică-său, despre care socotea că se află într-un loc de chin și că o să rămînă acolo pînă ce familia și preotul nu se vor ruga îndelung ca să-l scoată.

— Din cîte am înțeles, încheie Jake, chiar acum sufletul lui e în chinuri și ei trebuie să se roage ani de zile să-l scoată din Purgatoriu.

— Nu cred, i-am spus energic. Știu aproape sigur că nu-i adevărat.

Firește că nu-i puteam spune că eu credeam că mortul, în drumul spre țara lui de baștină, stătuse toată după-amiaza în bucătăria noastră. Totuși, cînd m-am dus la culcare, ideea aceasta a pedepsei și Purgatoriului mi-a venit din nou în minte, copleșindu-mă. Mi-am adus aminte de parabola despre chinurile proaspătului îmbogățit și m-am cutremurat. Dar domnul Shimerda n-a fost nici bogat, nici egoist ; a fost doar atît de nefericit, încît n-a mai putut trăi.

15.

Otto Fuchs s-a întors de la Black Hawk a doua zi la prînz. Coronerul o să ajungă la familia Shimerda în timpul după-amiezii, ne-a spus Otto, dar preotul misionar se afla la celălalt capăt al parohiei, la o sută de mile, și trenurile nu mergeau. Fuchs izbutise să se odihnească cîteva ore la hanul din oraș, dar îi era teamă că surul se istovise. Într-adevăr, surul n-a fost după aceea calul de mai înainte. Drumul lung prin nămeți îi supsese toată vlaga.

Fuchs adusese cu el un străin, un tînăr din Boemia, care își luase o fermă aproape de Black Hawk și care venise pe singurul lui cal ca să-și ajute compatrioții aflați la nevoie. Atunci l-am întîlnit pentru prima oară pe Anton Jelinek. Era un tînăr

voinic, de vreo douăzeci de ani sau poate mai mult, plăcut, chipeş, de treabă şi plin de viaţă, şi a picat la noi ca un fel de minune în mijlocul atîtor necazuri şi griji. Mi-aduc bine aminte cum a intrat în bucătăria noastră, cu ochii şi obrajii sticlind de ger, încălţat cu pîslari şi îmbrăcat cu o şubă lungă de blană de lup. Cînd a văzut-o pe bunica, şi-a scos căciula din cap şi a salutat-o cu un glas adînc şi răsunător, care părea mai bătrîn ca dînsul.

— Voiam să vă mulţumesc foarte mult, doamnă Burden, pentru că aţi fost atît de bună cu nişte sărmani străini veniţi din ţara mea.

Nu era stîngaci ca un băiat de la ţară şi, cînd vorbea, te privea drept în ochi. Totul era firesc şi plin de căldură în purtarea lui. A zis că ar fi vrut să vină mai de mult să-i vadă pe alde Shimerda, dar fusese angajat la curăţat porumb toată toamna şi, de cînd începuse iarna, se dusese la şcoala de lîngă moară ca să înveţe englezeşte laolaltă cu copiii. Mi-a mai spus că are o profesoară foarte drăguţă şi că-i place să meargă la şcoală.

La masă, bunicul vorbi cu Jelinek mai mult decît obişnuia să vorbească cu străinii.

— Or să fie tare mîhniţi că n-am putut găsi preotul ? întrebă bunicul.

— Da, domnule, răspunse Jelinek privindu-l grav, drept în faţă pe bunicul. Asta este foarte rău pentru ei. Tatăl lor a făcut un mare păcat. Dumnezeu a spus asta.

Se părea că bunicului îi plăcea sinceritatea lui.

— Şi noi credeam la fel, Jelinek. Dar noi credem că sufletul domnului Shimerda o să ajungă la Zi-

ditorul lui la fel de bine şi fără preot. Noi credem că Cristos este singura noastră punte către Domnul.

Tînărul scutură din cap.

— Ştiu cum gîndiţi dumneavoastră. Mi-a explicat profesoara la şcoală. Dar eu am văzut prea multe. Cred în rugăciunile pentru morţi. Am văzut prea multe.

L-am întrebat ce înţelege prin asta. El a aruncat o privire în jurul mesei.

— Vreţi să vă povestesc ? Cînd eram mic, cum e băiatul acesta de aici, am început să-l ajut pe preot la altar. La comuniune am fost foarte devreme ; tot ce propovăduia biserica mi se părea foarte limpede. Apoi a venit războiul, cînd ne-am luptat cu prusacii. În preajma satului meu erau cantonaţi mulţi soldaţi, şi în tabăra aceea a izbucnit holera. Oamenii mureau ca muştele. Cît era ziua de lungă, preotul nostru se ducea acolo să-i împărtăşească pe cei care-şi dădeau duhul şi eu mergeam cu dînsul să-i duc potirele cu ostia şi vinul sfînt. Toţi care s-au apropiat de cîmpul acela au luat boala, în afară de mine şi de preot. Noi nu ne-am îmbolnăvit şi nici nu ne-am temut de asta, pentru că duceam cu noi sîngele şi trupul lui Cristos şi ele ne fereau.

Jelinek tăcu un răstimp şi se uită la bunicul.

— Asta o ştiu, continuă, el pentru că mi s-a întîmplat mie, domnule Barden. Toţi soldaţii ştiau asta. Mergînd cît era drumul de lung împreună cu bătrînul preot, întîlneam mereu soldaţi care mărşăluiau şi ofiţeri călări. Cum vedeau ce port cu mine sub haine, toţi ofiţerii aceia îşi opreau caii şi îngenuncheau în drum pînă ce treceam noi. Aşa că

mă simt tare amărît pentru compatriotul meu — să mori fără împărtăşanie şi să treci în veşnicie pe o cale atît de neprielnică sufletului tău! — şi-mi pare rău pentru familia lui.

L-am ascultat toţi foarte atenţi. Era cu neputinţă să nu admiri credinţa lui sinceră, bărbătească.

— Am fost întotdeauna bucuros, zise bunicul, să întîlnesc un tînăr care gîndeşte atît de serios despre lucrurile acestea, şi niciodată n-o să fiu eu acela care să spună că Dumnezeu nu a avut grijă de voi cînd eraţi printre soldaţi.

După masă s-a hotărît ca tînărul Jelinek să pună la screper cei doi cai negri şi puternici de povară şi să croiască pîrtie pînă la alde Shimerda, pentru ca să poată merge o căruţă pînă acolo, de-o fi nevoie. Fuchs, care era singurul tîmplar de prin împrejurimi, trebuia să meşterească un sicriu.

Jelinek îşi puse şuba lungă de blană de lup şi, cum ne uitam la ea cu admiraţie, ne spuse că el a omorît şi jupuit coioţii, iar un tînăr care lucra cu dînsul, Jan Bouska, fost blănar la Viena, i-a făcut şuba. De la fîntînă am văzut cum Jelinek a ieşit din grajd cu caii cei negri şi şi-a croit drumul pe coastă spre lanul de porumb. Cîteodată norii de zăpadă pe care îi stîrnea îl învăluiau cu totul, iar apoi şi el şi caii apăreau din nou, negri şi strălucitori.

Bancul nostru de dulgherie a trebuit să fie adus din grajd şi aşezat în bucătărie. Fuchs a ales scîndurile dintr-o stivă pe care o adusese bunicul în toamnă de la oraş, ca să pună funduri noi la lăzile cu ovăz. După ce, în cele din urmă, scîndurile şi

sculele au fost aduse în casă, uşile au fost din nou închise şi aerul rece lăsat afară; bunicul a plecat călare să-l întîlnească pe coroner la familia Shimerda, iar Fuchs şi-a scos haina şi s-a pus pe lucru. Stăteam lîngă bancul lui şi-l urmăream. La început nici nu s-a atins de scule; o bună bucată de vreme a făcut un desen pe o hîrtie, a măsurat scîndurile şi le-a însemnat. În timp ce trebăluia la toate astea, fluiera încet, ca pentru sine, sau se trăgea de jumătatea lui de ureche. Bunica umbla cu grijă în jurul lui, ca să nu-l stingherească. În cele din urmă el şi-a strîns metrul şi s-a întors cu o faţă veselă spre noi.

— Ce-a fost mai greu a trecut, ne-a anunţat el. Din tot ce-i de făcut, cel mai greu este să îmbin capetele; mai ales dacă n-am mai lucrat de mult. Ultima dată cînd am făcut un coşciug, continuă el în timp ce-şi sorta şi alegea dălţile, a fost pentru un om de la mina Black Tiger, sus, la Silverton, în Colorado. Gura minei intra în stîncă drept; noi ne băgam într-o colivie şi ea era lăsată jos, cu un troleu, în puţul minei. Colivia cobora într-un hău adînc de trei sute de picioare, plin pînă la o treime cu apă. O dată, doi suedezi au alunecat din colivie şi au căzut în apă, în picioare. Dacă mă credeţi, a doua zi amîndoi s-au dus la lucru. Nu poţi să omori un suedez. Pe cînd mă aflam şi eu acolo, un italian mărunţel a încercat şi el figura, dar cu el a ieşit altfel. În vremea aceea eram înzăpeziţi, aşa cum sîntem noi acum, şi s-a întîmplat că eram singurul om de acolo care putea să meşterească un coşciug. Asta-i bine de ştiut, cînd hoinăreşti aşa cum am făcut eu.

— Ne-am fi descurcat greu, Otto, dacă n-ai fi fost atît de priceput, spuse bunica.

— Da, coană, admise Fuchs cu o mîndrie reținută. Sînt atît de puțini oameni pricepuți să facă o cutie de lemn, care să te treacă peste apa veșniciei ! Mă întreb uneori dacă se află careva pe aici prin jur care să știe să facă una pentru mine. De altfel, nu-s de loc pretențios în chestia asta.

Toată după-amiaza, oriunde te-ai fi dus în casă, auzeai scrîșnetul gîfîit al ferăstrăului și mieunatul rindelei. Erau niște sunete plăcute, care păreau că făgăduiesc lucruri noi pentru cei aflați în viață ; păcat că scîndurile acele de pin, proaspăt rindeluite, trebuiau să intre în pămînt atît de curînd. Lemnul era înghețat bocnă și foarte greu de lucrat ; din scînduri se ridica un miros dulce de lemn de pin, pe măsură ce creștea grămada de talaș. Mă întrebam de ce Fuchs nu rămăsese în atelier, și de ce lucra cu atîta ușurință și mulțumire. Mînuia sculele de părea că-i place să le simtă în palme ; și cînd rindeluia, mîinile lunecau înainte și înapoi peste scînduri într-un fel pătimaș și alintător, parcă le binecuvînta. Din cînd în cînd dădea drumul la niște imnuri nemțești, ca și cum îndeletnicirea aceasta îl făcea să retrăiască vremurile de odinioară.

La ora patru, domnul Bushy, dirigintele poștei, împreună cu un alt vecin care trăia la răsărit de noi, au făcut un popas și au intrat să se încălzească. Erau în drum spre familia Shimerda. Cum-necum, vestea celor întîmplate acolo străbătuse ținutul acoperit de nămeți. Bunica i-a servit pe oaspeți cu prăjituri și cafea fierbinte. Înainte de plecarea lor, a sosit și fratele văduvei Steavens care trăia pe drumul spre Black Hawk, iar după el a venit capul familiei de germani care erau vecinii noștri cei mai apropiați spre miazăzi. Au descălecat și s-au adunat cu toții în sufragerie. Erau dornici să afle tot felul de amănunte despre sinucidere și erau foarte curioși să știe unde o să fie înmormîntat domnul Shimerda. Cel mai apropiat cimitir catolic era cel din Black Hawk, dar puteau trece săptămîni de zile pînă să se poată merge cu căruța acolo. În afară de asta, domnul Bushy și bunica erau convinși că un sinucigaș nu putea fi înmormîntat într-un cimitir catolic. Exista un cimitir lîngă biserica norvegiană, la apus de Squaw Creek ; poate că norvegienii or să-l primească pe domnul Shimerda la dînșii.

După ce oaspeții ne-au părăsit și au trecut dealul în șir indian, ne-am întors în bucătărie. Bunica a început să prepare crema pentru o prăjitură de ciocolată și Otto a umplut din nou casa cu cîntecul duios și plin de speranțe al rindelei. Ceea ce mi-a plăcut atunci era că fiecare vorbea mai mult ca de obicei. Pînă în după-amiaza aceea nu-l auzisem pe dirigintele poștei spunînd decît : „Numai ziare, pentru astăzi,“ sau „Am un sac plin pentru voi.“ Bunica vorbea totdeauna, draga de ea ; vorbea cu Dumnezeu sau cu ea însăși, dacă nu se afla cineva pe-aproape ca s-o asculte ; pentru că bunicul era de felul lui tăcut, iar Jake și Otto erau adeseori atît de obosiți după cină, încît eram deprins să mă simt înconjurat ca de un zid de tăcere. Acum se părea că fiecare-i dornic să vorbească. În după-amiaza aceea Fuchs mi-a spus poveste după poveste : despre mina Black Tiger, despre morți năprasnice și

accidente care îngropau oamenii de vii și despre trăsnăile ciudate ale muribunzilor. Spunea că nu puteai cunoaște un om pînă nu-l vedea în fața morții. Cei mai mulți erau curajoși și mureau fără să crîcnească.

La întoarcerea spre casă, diriginte le poștei s-a oprit să ne spună că bunicul o să aducă înapoi pe coroner cu dînsul, ca să rămînă la noi peste noapte. Cei de la biserica norvegiană, ne-a spus el, au ținut o adunare și au hotărît că cimitirul norvegian nu-și poate lărgi pînă într-atît ospitalitatea, încît să-l primească și pe domnul Shimerda.

Bunica era indignată.

— Dacă străinii ăștia sînt atît de îndărătnici, atunci noi, domnule Bushy, ar trebui să avem un cimitir mai fără opreliști. O să mă țin de capul lui Josiah și o să înființez unul în primăvară. Dacă mi se întîmpla ceva, nu vreau ca norvegienii să înceapă o cercetare de inchizitori, ca să vadă dacă sînt sau nu destul de bună să fiu îngropată în cimitirul lor.

Curînd s-a întors bunicul, aducînd cu el pe Anton Jelinek și persoana aceea importantă, coronerul. Acesta era un om bătrîn, blînd, tulburat, un veteran din războiul civil, care avea o mînecă goală. Se părea că socotea cazul destul de încurcat ; ne-a spus că, dacă n-ar fi ținut seama de bunicul, ar fi lansat un mandat de arestare contra lui Krajiek.

— Felul cum s-a purtat el și faptul că securea lui se potrivea așa de bine pe rană, era destul pentru condamnarea oricui.

Deși era foarte limpede că domnul Shimerda se sinucisese, Jake și coronerul credeau totuși că trebuie făcut ceva cu Krajiek, pentru că se purta ca un vinovat. Firește că era speriat rău și poate că avea și unele remușcări pentru nepăsarea lui față de mizeria și singurătatea bătrînului.

La cină, oamenii au mîncat ca niște vikingi, și prăjitura de ciocolată din care nădăjduisem să rămînă puțină și pentru a doua zi, a dispărut cînd au luat pe rînd a doua oară din ea. Vorbeau agitați despre locul unde ar trebui să-l înmormînteze pe domnul Shimerda ; am bănuit că toți vecinii sînt neliniștiți și uimiți de un anumit lucru. S-a auzit că doamna Shimerda și Ambroș vor să-l înmormînteze pe bătrîn în colțul din sud-vestul terenului lor, sub stîlpul care marca acest colț. Bunicul i-a explicat lui Ambroș că într-o zi, cînd în tot ținutul or să fie proprietăți împrejmuite și drumurile or să meargă pe hotarele dintre proprietăți, două drumuri or să se încrucișeze chiar în colțul acela. Dar Ambroș a spus doar atît : „N-are nici o însemnătate."

Bunicul l-a întrebat pe Jelinek dacă în țara lor există vreo superstiție ca sinucigașii să fie îngropați la răscruci. Jelinek a răspuns că el nu știe, dar că parcă își amintește că existase pe vremuri un astfel de obicei în Boemia.

— Doamna Shimerda s-a hotărît, a adăugat el. Am încercat s-o lămuresc și i-am spus că vecinii or să aibă o părere proastă, dar ea a zis că așa trebuie făcut. „Acolo vreau să-l înmormîntez — spunea ea — chiar dacă sap singură mormîntul." I-am promis că am să-l ajut mîine pe Ambroș să facă groapa.

— Nu știu dacă în afară de dînsa mai are altcineva dreptul să hotărască, zise nepărtinitor bunicul, netezindu-și barba. Dar dacă ea crede că o să apuce să vadă oamenii din ținut trecînd cu căruța peste capul bătrînului, se înșală.

16

Domnul Shimerda a zăcut mort în grajd patru zile și în a cincea l-au îngropat. În ziua de vineri, Jelinek s-a dus cu Ambroș și au săpat mormîntul, tăind pămîntul înghețat cu topoarele. Sîmbătă am luat gustarea de dimineață înainte de a se lumina de ziuă și am plecat în căruța care ducea coșciugul. Jake și Jelinek au plecat călare înaintea noastră, pentru a desface cadavrul din balta de sînge în care înghețase, prinzîndu-se puternic de pămînt.

Cînd bunica și cu mine am intrat în casa familiei Shimerda, am găsit numai femeile ; Ambroș și Marek erau în grajd. Doamna Shimerda stătea ghemuită lîngă sobă, iar Antonia spăla vasele. Cum m-a văzut, a ieșit în fugă din colțul întunecat în care se afla și și-a zvîrlit brațele în jurul gîtului meu.

— Oh, Jimmy, hohoti ea, ce zici de tăticul meu scump !

Cum stătea așa agățată de mine, mi s-a părut că simt cum i se rupe inima în piept.

Doamna Shimerda stătea pe butucul de lîngă sobă și se uita mereu peste umăr spre ușă, la vecinii care soseau. Toți au venit călări, în afară de dirigintele poștei care și-a adus familia într-o căruță pe singura pîrtie ce fusese deschisă. Văduva Steavens a călătorit opt mile de la ferma ei pe drumul spre Black Hawk. Frigul le mîna pe femei în casa-peșteră, care s-a umplut curînd. O lapoviță măruntă a început să cadă, și fiindu-le teamă de un nou viscol, doreau cu toții să se termine cît mai repede înmormîntarea.

Bunicul și Jelinek s-au apropiat de doamna Shimerda și i-au spus că a sosit timpul să pornească. După ce a înfofolit-o pe maică-sa în hainele aduse de vecini, Antonia și-a pus pelerina veche dată de noi și căciula de iepure pe care i-o făcuse tatăl ei. Patru oameni au cărat pînă sus pe deal coșciugul pentru domnul Shimerda ; Krajiek se tîra și el în urma lor. Coșciugul era mai lat decît ușa grajdului, așa că a fost lăsat afară, jos pe coastă. M-am strecurat din bordeiul în care ne aflam și m-am uitat la domnul Shimerda. Zăcea pe o coastă, cu genunchii trași în sus. Trupul îi era înfășurat într-un șal negru și capul bandajat cu muslin alb, ca al unei mumii ; una dintre mîinile lui lungi, frumos făcute, ieșise de sub pînza neagră. Asta era tot ceea ce se putea vedea din el.

Veni și doamna Shimerda și așeză o carte de rugăciuni deschisă pe trupul mortului, făcînd cu degetele semnul crucii deasupra capului bandajat. Ambroș îngenunche și făcu la fel semnul crucii, și după el la fel făcură Antonia și Marek. Yulka

stătea încleștată în spate. Mama ei o împinse în față și începu să-i tot spună ceva, vorbindu-i mereu. Yulka îngenunche, închise ochii, întinse mîna încetișor, cîte puțin, dar și-o trase repede înapoi și începu să plîngă în hohote. Îi era groază să atingă bandajul. Doamna Shimerda o apucă de umeri și o împinse spre coșciug, dar bunica interveni :

— Nu, doamnă Shimerda, spuse ea hotărît, nu pot să stau și să mă uit la copilul ăsta cum tremură ca varga de groază. E prea mică să priceapă, ce vreți de la dînsa ? Dați-i pace.

La o privire a bunicului, Fuchs și Jelinek au așezat capacul coșciugului și au început să-l bată în cuie, acoperind mortul. Mi-era frică să mă uit la Antonia. Ea a luat-o de gît pe Yulka și a ținut-o strîns.

Coșciugul a fost pus în căruță. Am început să înaintăm încet, contra ninsorii fine și înghețate care ne biciuia fețele. Am ajuns la mormînt. Părea o pată foarte mică în întinderea nesfîrșită, acoperită de zăpadă. Oamenii au dus coșciugul pe marginea gropii și l-au coborît cu frînghiile. Stăteam și-i priveam, iar pulberea de zăpadă se așeza fără să se topească pe căciulile și umerii bărbaților și pe broboadele femeilor. Jelinek îi spuse ceva stăruitor doamnei Shimerda și după aceea se întoarse spre bunicul.

— Domnule Burden, ea zice că ar fi foarte bucuroasă dacă ați vrea să spuneți cîteva rugăciuni pentru răposat ; în engleză, ca să înțeleagă și vecinii.

Bunica se uită neliniștită la bunicul. El își scoase pălăria, și ceilalți bărbați făcură la fel. Cred că rugăciunea pe care a spus-o a fost foarte frumoasă. Mi-o mai aduc aminte și acum. A început așa :

— Oh, Dumnezeule cel mare și drept, nimeni dintre noi nu știe ceea ce știe cel acum adormit întru vecie și nici nu-i în căderea noastră să judecăm taina cu care el se înfățișează înaintea Ta.

Pe urmă bunicul s-a rugat ca, dacă cineva din cei de față a fost nepăsător cu vreun străin ajuns într-o țară nouă, Dumnezeu să-l ierte și să-i îmbuneze inima. Amintindu-și de datoria față de văduve și orfani și s-a rugat lui Dumnezeu să netezească drumul vieții pentru această văduvă și copiii ei, și „să pogoare mila în sufletele oamenilor, ca să se poarte cu dînsa după cuviință". A încheiat spunînd că noi îl părăsim pe domnul Shimerda lăsîndu-l „în fața scaunului judecății Tale, care este și scaunul îndurării Tale".

Tot timpul cît a spus rugăciunea, bunica l-a urmărit printre degetele negre ale mănușilor, iar cînd a spus „Amin", mi-am dat seama că era mulțumită de dînsul. S-a întors spre Otto și i-a șoptit :

— Nu poți să cînți un imn, Fuchs ? Ar fi mai puțin păgîn.

Fuchs a căutat în jur ca să vadă dacă toți aprobă propunerea bunicii și apoi a început : „Isuse, iubit al sufletului meu !" Și toți bărbații și toate femeile i s-au alăturat. Ori de cîte ori am auzit apoi imnul acesta, mi-a reamintit de imensitatea aceea albă și de grupul mic de oameni

și aerul vînăt, plin de vîrtejuri de zăpadă fină, ca niște văluri lungi aflate în zbor.

„În vreme ce pe-aproape curge-o apă,
În vreme ce furtuna se 'ntețește."

Ani de zile mai tîrziu, cînd vremea pășunilor neîngrădite trecuse și iarba roșie fusese băgată sub brazdă, încă o dată și încă o dată, încît aproape că dispăruse din prerie, cînd toate lanurile erau împrejmuite, iar drumurile nu mai mergeau pe unde apucau, ci urmau liniile de hotar, mormîntul domnului Shimerda era încă în acel loc, cu un gărduleț lăsat, din sîrmă, și cu o cruce de lemn nevopsit. Așa cum prezisese bunicul, doamna Shimerda n-a trăit să vadă drumurile trecînd peste capul lui. Drumul dinspre miazănoapte ocolea puțin spre răsărit tocmai în dreptul lui, iar drumul dinspre apus se abătea puțin spre miazăzi, astfel încît mormîntul, cu iarba lui roșie înaltă care nu fusese niciodată cosită, arăta ca o mică insulă ; iar cînd se lăsa întunericul, sub clar de lună nouă sau sub cerul înstelat, drumurile prăfuite păreau niște rîuri cenușii care curgeau lin pe lîngă el. N-am trecut niciodată pe acolo fără să fiu tulburat și, din tot ținutul, acesta era locul care mi-era cel mai drag. Îmi plăcea superstiția vagă, gîndul de ispășire care determinaseră așezarea mormîntului acolo ; și mă înduioșa și mai mult acea mentalitate care nu putuse împlini sentința — abaterea liniilor topografice, îndurarea de care dăduseră dovadă drumurile moi de pămînt în lungul cărora zdrăngăneau căruțele după apusul

soarelui. Și sînt sigur că niciodată n-a trecut pe lîngă crucea de lemn vreun căruțaș obosit, care să nu dorească tot binele celui ce-și dormea acolo somnul de veci.

17.

Cînd a sosit primăvara, după iarna aceea năprasnică, nimeni nu se mai sătura de aerul proaspăt. În fiecare dimineață mă trezeam cu o nouă convingere că iarna se terminase. Nu era nici unul dintre acele semne ale primăverii pe care eram deprins să le urmăresc în Virginia — păduri înmugurite sau grădini înflorite. Era numai ea, primăvara însăși ; palpitația ei, freamătul ei ușor, esența vitală de pretutindeni : în cer, în norii repezi, în lumina palidă a soarelui, în vîntul cald și puternic care se ridica brusc și înceta brusc, nestăpînit și jucăuș ca un cățelandru care-ți arată colții și apoi se culcă să-l mîngîi. Dacă cineva m-ar fi aruncat legat la ochi în preria roșiatică, aș fi știut totuși că-i primăvară.

Peste tot se simțea acum miros de ierburi cuprinse de flăcări. Vecinii noștri dădeau foc la pășuni înainte să răsară iarba cea nouă, pentru ca să nu se amestece cu cea veche, de anul trecut. Focurile acestea ușoare, iuți care goneau în tot ținutul, păreau o parte din văpaia care umplea văzduhul.

Alde Shimerda stăteau acum într-o casă nouă, de bîrne. Vecinii îi ajutaseră în luna martie să şi-o construiască. Era aşezată în faţa vechii lor vizuini, pe care o foloseau ca pivniţă. Acum familia era înarmată cum trebuie ca să înceapă lupta cu pămîntul. Aveau patru odăi încăpătoare pentru a trăi în ele, o fîntînă nouă cu morişcă de vînt cumpărată pe credit, un coteţ de pui şi păsări. Doamna Shimerda plătise bunicului zece dolari pentru o vacă de lapte şi mai avea să-i dea cinsprezece dolari imediat după recoltă.

Cînd am ajuns călare la familia Shimerda, într-o după-amiază strălucitoare şi vîntoasă de aprilie, Yulka a venit în fugă să mă întîmpine. Acum îi dădeam ei lecţii de citire ; Antonia avea altele de făcut. Mi-am legat poneiul şi m-am dus la bucătărie, unde doamna Shimerda cocea pîine, trebăluind şi frecînd seminţe de mac. O rupea destul de bine englezeşte ca să-mi pună o sumedenie de întrebări despre ceea ce făceau oamenii noştri la cîmp. Avea, pare-se, credinţa că bunicii mei ţineau pentru ei informaţii care i-ar fi fost de ajutor şi că ea ar putea să stoarcă de la mine secrete preţioase. Cu acel prilej m-a întrebat pe ocolite cam pe cînd o să înceapă bunicul semănatul porumbului. I-am spus cînd, adăugînd că el crede că vom avea o primăvară uscată şi porumbul n-o să fie ţinut în loc de prea multe ploi, cum s-a întîmplat anul trecut.

Mi-a aruncat o privire pătrunzătoare şi-a zbierat :

— Doar el nu eşti Isus Cristos să ştiu dacă umed sau uscat fie.

Nu i-am răspuns ; la ce bun ? În timp ce stăteam aşteptînd ora la care Ambroş şi Antonia trebuiau să se întoarcă de la cîmp, mă uitam la doamna Shimerda cum făcea treabă. A scos din cuptor o prăjitură de cafea pe care voia s-o ţină caldă pentru cină şi a învelit-o într-o perină umplută cu fulgi. O văzusem cum pusese şi o gîscă friptă în perina aceea, ca s-o păstreze caldă. Cînd vecinii au fost pe-acolo ca să-i ridice casa cea nouă, au văzut-o făcînd la fel şi a început să umble vorba că familia Shimerda îşi ţine mîncarea în perinile de puf.

Soarele se lăsase jos de tot cînd Antonia sosi cu atelajul ei pe viroaga dinspre miazăzi. Cît de mult crescuse în opt luni ! Cînd venise nu era decît un copil, şi acum aveam în faţă o fată înaltă, puternică, deşi abia împlinise cinsprezece ani. Am fugit şi i-am ieşit în întîmpinare, în timp ce ea aducea caii la fîntînă ca să-i adape. Era încălţată cu cizmele pe care tatăl ei şi le scosese cu atîta grijă înainte de a se împuşca şi purta vechea lui căciulă. Rochia de bumbac îi rămăsese mică şi se rotea în jurul pulpelor, deasupra cizmelor. Cum umbla toată ziua cu mînecile suflecate, braţele şi gîtul îi erau înnegrite de soare ca cele ale marinarilor. Gîtul îi ieşea puternic dintre umeri, aşa cum iese din iarbă trunchiul unui copac, şi cum au probabil toate ţărăncile din lumea veche.

Mă salută veselă şi începu îndată să-mi spună cît pămînt a arat în ziua aceea. Ambroş, spuse ea, era în partea dinspre miază-noapte şi ara cu boii o bucată de ţelină.

— Jim, întrebi pe Jake cît a arat el astăzi. Nu vreau ca Jake să facă pe zi mai mult ca mine. Vreau să avem mult porumb la toamnă.

În timp ce caii ba își băgau boturile în apă, ba se miroseau unul pe celălalt, ba începeau iarăși să bea, Antonia se așeză lîngă fîntînă și își sprijini capul pe mînă.

— Ai văzut azi-noape de la casa voastră focul mare din prerie ? Nădăjduiesc că bunicul tău n-a pierdut vreo căpiță ?

— Nu, n-am pierdut. Am venit să te întreb ceva, Tony. Bunica vrea să știe dacă nu poți merge la școală în trimestrul acesta, care începe săptămîna viitoare. Ea zice că învățătorul e foarte bun și ai să înveți multe.

Antonia se ridică și începu să dea din umeri în sus și în jos, de parcă ar fi fost țepeni.

— N-am timp de învățat. Acum eu muncesc ca oamenii mare. Mama mea nu poate acum spune că Ambroș face tot singur, și că nimeni nu ajutat la el. Eu muncesc ca el. Școala este foarte bună pentru copii mici. Eu ajut ca să facem din pămîntul ăsta fermă bună.

Își fluieră caii și o porni spre grajd. Mergeam lîngă ea simțindu-mă jignit. Mă întrebam dacă n-o să crească și ea o lăudăroasă ca maică-sa. Înainte de a ajunge la grajd, am simțit ceva încordat în tăcerea ei și, uitîndu-mă la ea, am văzut că plîngea. Își întoarse fața de la mine și privi departe la raza roșie de lumină care murea deasupra preriei întunecate.

În vreme ce deshăma caii, m-am urcat în podul grajdului și am azvîrlit jos fîn. Ne-am întors încet spre casă. Ambroș sosise dinspre miazănoape și adăpa boii la jgheab.

Antonia mă apucă de mînă.

— Cîteodată o să-mi povestești și mie toate lucrurile frumoase pe care le înveți la școală, nu, Jimmy ? mă întrebă ea cu o năvală de emoție în glas. Tatăl meu a mers mult la școală. Știa multe, cum să facă haine frumoase, mai frumoase ca aici. Cînta la corn, și la vioară, și citea așa multe cărți, că preoții venit la el în Boemia să vorbească cu el. Jim, o să uiți tu vreodată pe tata ?

— Nu, am spus, n-am să-l uit niciodată.

Doamna Shimerda m-a poftit să rămîn la cină. După ce Ambroș și Antonia și-au spălat în ligheanul de lîngă ușa bucătăriei praful adunat la cîmp pe mîini și pe obraji, ne-am așezat la masa acoperită cu mușama. Doamna Shimerda scotea cu polonicul ciorbă de carne dintr-o oală de tuci și turna lapte peste ea. După ciorbă ne-a dat pîine proaspătă, melasă de sorg și prăjitura care fusese ținută caldă în puf. Antonia și Ambroș vorbeau în limba lor, ciorovăindu-se care dintre ei arase mai mult în ziua aceea. Doamna Shimerda îi ațîța pe amîndoi, rîzînd înăbușit și înfulecînd de zor.

Deodată Ambroș vorbi englezește :

— Tu iei mîine boi și încearcă ară țelină. Atunci nu mai ești așa deștept.

— Nu fi nebun, rîse soră-sa. Știu că-i foarte greu să spargi țelina. Dacă vrei, mulg vaca pentru tine mîine.

Doamna Shimerda se întoarse repede spre mine :

— Vaca asta dat la mine nu mult lapte, cum spus bunicul tău. Dacă el cere încă cinsprezece dolari, dau înapoi vaca.

— El nu vorbește despre cei cincisprezece dolari, am exclamat indignat. Pe bunicul, nimeni nu-l poate învinui de ceva.

— El spus eu rupt ferestrău cînd construit, și eu nu rupt, mormăi Ambroș.

Știam că el rupsese fierăstrăul și apoi îl ascunsese și mințise. Începuse să-mi pară rău că am rămas la cină. Nimic nu-mi mai plăcea. Acum Antonia mînca clefăind ca un bărbat și mereu căsca la masă și-și întindea brațele peste cap de parcă o dureau. Bunica spusese : „Munca grea la cîmp o s-o distrugă pe fata asta. O să-și piardă drăgălășenia și o să devină grosolană." Și vedeam cum își pierde drăgălășenia.

După cină am pornit călare spre casă, în apusul trist și molatic de primăvară. De la sfîrșitul iernii o văzusem destul de rar pe Antonia. Acum ea era la cîmp de dimineață pînă-n noapte. Dacă mă duceam călare acolo unde ara, se oprea la capătul ogorului să sporovăiască o clipă, apoi înșfăca coarnele plugului, fluiera la cai și începea să umble greoi în lungul brazdei, făcîndu-mă să simt că era mare și că nu mai avea timp de mine. Duminica o ajuta pe maică-sa la grădină sau cosea toată ziua. Bunicul era încîntat de Antonia. Cînd noi ne plîngeam de ea, el se mulțumea să zîmbească și spunea :

— Antonia o să dea o mînă de ajutor unui flăcău să-și facă drum în lumea asta.

Acum Tony nu vorbea despre altceva decît despre prețurile diferitelor lucruri, sau despre cît poate ea să ridice și să reziste. Era mîndră de forța ei. Știu de asemenea că Ambroș îi dăduse să facă unele treburi care nu erau pentru o fată, și că argații de prin împrejurimi făceau glume proaste pe seama asta. Ori de cîte ori o vedeam cum venea pe brazdă îndemnîndu-și caii, arsă de soare, scăldată în sudoare, cu rochia descheiată sus, cu gîtul și pieptul pline de praf, mă gîndeam la tonul cu care domnul Shimerda, care putea rosti atît de puține cuvinte și care, totuși, spunea atît de mult, exclama : „Ân-tonia mea !"

18

După ce am început să merg la școala comitatului, i-am văzut mai rar pe cehi. Eram cu totul șaisprezece elevi la școală și cu toții veneam călări și ne aduceam prînzul cu noi. Nici unul dintre colegii mei nu era prea interesant, dar simțeam că, împrietenindu-mă cu ei, îi plăteam Antoniei pentru nepăsarea ei. De la moartea tatălui lor, Ambroș era mai mult ca oricînd capul familiei și părea că dirijează nu numai sentimentele, ci și soarta femeilor din casă. Adesea Antonia îmi cita părerile lui, arătîndu-mi cît îl admira, în timp ce la mine se gîndea doar ca la un puști. Înainte de sfîrșitul primăverii s-a produs o evidentă răceală între noi și familia Shimerda. Lucrurile s-au petrecut așa :

Într-o duminică Jake şi cu mine am încălecat şi ne-am dus să cerem un jug de la un ham de cal, pe care Ambroş îl împrumutase şi nu ni-l dăduse înapoi. Era o dimineaţă frumoasă, senină. Măzărichea înflorea în tufe roz şi purpurii de-a lungul drumului, şi ciocîrliile, căţărate pe tulpinile uscate de floarea-soarelui, cîntau drept în soare cu capetele date pe spate şi cu pieptul galben palpitînd. Vîntul sufla peste noi în rafale calde, plăcute. Călăream agale simţind plăcerea trîndăviei de duminică.

Am găsit familia Shimerda muncind de parcă ar fi fost o zi obişnuită de lucru. Marek rînea în grajd, iar Antonia şi cu maică-sa curăţau grădina de peste iezer, în capul viroagei. Ambroş meşterea ceva la turnul moriştii de vînt a fîntînii şi-i ungea roata. Coborî, dar nu prea prietenos. Cînd Jake îi ceru jugul de ham, mormăi nu-ştiu-ce şi se scărpină în cap. Jugul era al bunicului şi, fireşte, Jake simţindu-se răspunzător de el, s-a aprins fulgerător.

— Să nu spui, Ambroş, că nu l-ai împrumutat, că eu ştiu că l-ai împrumutat, şi dacă nu-l cauţi imediat, atunci o s-o fac eu.

Ambroş a ridicat din umeri şi a început să coboare dealul, tîndălind, spre grajd. Am văzut că era în una din zilele lui rele. S-a întors îndată aducînd un jug care fusese folosit mult, fusese călcat în picioare prin noroi şi era ros de şobolani de ajunsese numai găuri.

— Asta vrei ? întrebă el acru.

Jake sări de pe cal. Am văzut cum i se urcă un val de sînge sub barba nerasă.

— Nu-i ăsta jugul de ham pe care ţi l-am împrumutat, Ambroş ; or dacă ăsta-i, apoi mai mare ruşinea cum l-aţi folosit. Nu pot să duc înapoi la domnul Burden un lucru care arată aşa.

Ambroş a aruncat jugul pe pămînt.

— În regulă, a spus el cu răceală, apoi a luat cana de ulei şi a început să se caţere pe morişca de vînt.

Jake l-a prins de cureaua pantalonilor şi l-a tras înapoi. Picioarele lui Ambroş abia atinseseră pămîntul, că el a şi repezit o lovitură vicleană spre pîntecele lui Jake. Din fericire, Jake era într-o asemenea poziţie încît s-a putut feri. Lovitura lui Ambroş nu era dintre cele îngăduite în meciurile amicale de box cu pumnii goi la care luau parte flăcăii de la ţară, şi Jake s-a înfuriat. L-a pocnit pe Ambroş în scăfîrlie, de-a răsunat ca o izbitură de secure într-un dovleac. Ambroş a căzut jos ameţit.

Am auzit ţipete şi, ridicînd ochii, am văzut pe Antonia şi pe maică-sa venind în goană. Nu veneau pe cărarea ce ocolea iezerul, ci tăind de-a dreptul prin apa plină de noroi, fără măcar să-şi ridice fustele. Au sosit ţipînd şi dînd din mîini de parcă scurmau aerul. Între timp Ambroş se dezmeticise şi-şi ştergea nasul.

Jake sări în şa.

— Să plecăm de-aici, Jim, strigă el.

Doamna Shimerda îşi zvîrli braţele în sus, cu pumnii strînşi, de parcă voia să arunce cu fulgere.

— Legea, legea, striga ea după noi. Legea pentru că lovit pe Ambroş al meu.

— Nu mai plac pe voi, Jake și Jim Burden, gîfîi Antonia. Noi nu mai sîntem prieteni.

Jake se opri și-și întoarse o clipă calul.

— N-aveți decît, dar sînteți cam nerecunoscători voi, toată șleahta, strigă el. Cred că Burdenii se pot descurca și fără voi. Oricum, ați fost destulă pacoste pentru dînșii.

Am plecat călare ; ne simțeam atît de jigniți, că ne stricasem toată dimineața. Nu puteam scoate o vorbă, iar bietul Jake era alb ca varul și tremura tot. Îi era rău de ciudă.

— Ei nu-s la fel ca noi, Jimmy, spunea el mereu pe un ton jignit. Străinii ăștia nu-s la fel ca noi. Nu poți avea încredere în cinstea lor. Urît lucru să lovești în pîntece un cunoscut, cum a încercat Ambroș. Ai văzut cum s-au repezit femeile la tine ; și asta, după cîte am făcut pentru ei iarna trecută ! Nu poți avea încredere în ei. Nu mi-ar place să te mai văd prieten la toartă cu vreunul.

— N-am să mai fiu prieten cu ei, Jake, am declarat eu cu înfocare. Cred că în fundul sufletului toți seamănă cu Krajiek și cu Ambroș.

Bunicul a ascultat istorisirea noastră cu un zîmbet în ochi. El l-a sfătuit pe Jake să plece a doua zi la oraș, să caute un judecător, să-i povestească cum l-a pocnit pe tînărul Shimerda și să plătească amenda. În felul acesta, chiar dacă doamna Shimerda ar vrea să facă scandal — băiatul era încă minor — pretențiile ei ar fi de la bun început zădărnicite. Jake spuse că ar putea să meargă cu căruța și — pentru că tot făcea drumul — să ducă la tîrg și porcul pe care îl îngrășasem. Luni,

la aproape o oră după ce plecase Jake, am văzut-o pe doamna Shimerda și pe Ambroș al ei mînînd mîndri caii, fără să privească nici în dreapta nici în stînga. După ce au dispărut zdrăngănindu-și căruța pe drumul către Black Hawk, bunicul a rîs pe sub mustață, zicînd că se așteptase că ea n-o să lase lucrurile baltă.

Jake a plătit amenda cu o hîrtie de zece dolari, pe care i-a dat-o bunicul special pentru asta. Dar cînd alde Shimerda au aflat că Jake vînduse porcul în ziua aceea la tîrg, Ambroș a răsucit întîmplarea în capul lui viclean, zicînd că Jake a vîndut porcul ca să plătească amenda. Aparent, alde Shimerda erau foarte satisfăcuți cu explicația asta. Săptămîni de-a rîndul, ori de cîte ori Jake și cu mine o întîlneam pe Antonia mergînd spre poștă sau trecînd pe drum cu atelajul de muncă, ea începea să bată din palme și să strige cu un glas disprețuitor, ce semăna cu un croncănit de cioară :

— Jake-e, Jake-e, vinde porc și plătește palma !

Otto pretindea că nu se miră de purtarea Antoniei. Doar ridica din sprîncene și zicea :

— Nu puteți să-mi spuneți nimic nou despre un ceh ; eu sînt austriac.

Bunicul nu s-a amestecat niciodată în ceea ce Jake numea cearta noastră cu alde Shimerda. Ambroș și Antonia îl salutau totdeauna cu respect ; și, la fel ca de obicei, el îi întreba cum le merg treburile și le dădea sfaturi. Socotea că viitorul surîde celor din familia Shimerda. Ambroș era un băiat care vedea departe ; și-a dat repede seama că boii lui erau prea greoi pentru orice muncă în

afară de desțelenit și a reușit să-i vîndă unor noi-sosiți, niște nemți. Cu banii luați a mai cumpărat o pereche de cai, pe care i-a ales bunicul. Marek era voinic și Ambroș îl muncea mult, dar, după cîte îmi amintesc, niciodată n-a izbutit să-l învețe să cultive porumb. Singura idee care trecea prin capul greoi al sărmanului Marek era că tot ce era făcut din greu era lucru bun. Apăsa totdeauna puternic coarnele plugului și băga cuțitele atît de adînc în pămînt, încît caii se istoveau repede.

În iunie, Ambroș s-a dus pentru o săptămînă să lucreze la domnul Bushy, și l-a luat și pe Marek cu dînsul, cu un salariu întreg. În acest timp, cu cel de-al doilea plug a lucrat doamna Shimerda; ea și Antonia munceau la cîmp toată ziua, iar treburile gospodărești le făceau noaptea. În timpul cînd cele două femei au dus singure gospodăria, unul dintre caii cei noi a căpătat colici și ele au tras o spaimă groaznică.

Antonia s-a dus într-o seară în grajd să vadă, înainte de culcare, dacă totul e în ordine și a băgat de seamă că unul dintre cai era umflat la mijloc și stătea cu capul plecat. A încălecat pe calul celălalt, fără să mai piardă timp cu înșeuatul, și a bătut cu pumnii la ușa noastră tocmai cînd ne pregăteam să ne culcăm. Bunicul a răspuns și a deschis ușa. El n-a trimis pe vreunul dintre argați, ci a călărit cu Antonia, luînd cu dînsul o seringă și o bucată veche de preș pe care-l păstra pentru pus prișnițe fierbinți la caii bolnavi. A găsit-o pe doamna Shimerda lîngă cal, cu felinarul în mînă, gemînd și frîngîndu-și mîinile. În cîteva minute bietul cal a putut să dea drumul gazelor adunate în el și apoi cele două femei au văzut cum calul se micșora văzînd cu ochii.

— Dacă moare calul, domnule Burden, izbucni Antonia, nu stau acasă cînd vine Ambroș înapoi! Eu înec singur în baltă, înainte vine el.

După ce Ambroș s-a întors de la domnul Bushy, am aflat că dăduse preotului din Black Hawk tot cîștigul lui Marek, ca să facă slujbe pentru sufletul lui taică-său. Bunica socotea că mai mare nevoie avea Antonia de ghete, decît domnul Shimerda de rugăciuni, dar bunicul zise îngăduitor:

— Dacă poate să se lipsească de șase dolari, așa zgîrcit cum e, înseamnă că el crede cu adevărat în ceea ce a făcut.

Cel care ne-a împăcat cu alde Shimerda a fost bunicul. Într-o dimineață ne spuse că grînele cresc foarte bine și că nădăjduiește să înceapă seceratul la întîi iulie. Or să-i trebuiască mai mulți oameni și, dacă nimeni n-are ceva împotrivă, ar vrea să-l angajeze pe Ambroș pentru seceriș și la treier; alde Shimerda tot nu au grîne.

— Mă gîndesc, Emmaline, a încheiat el, să-i spun Antoniei să vină aici și să te ajute la bucătărie. O să fie bucuroasă să cîștige ceva bani, și o să însemne și un bun prilej ca să se termine cu neînțelegerile. Aș putea să mă duc călare în dimineața asta ca să cădem la învoială. Vrei să vii cu mine, Jim?

Dar tonul lui îmi arăta că bunicul hotărîse singur pentru mine.

Am plecat după gustarea de dimineață. Cînd doamna Shimerda ne-a văzut din ușă, a rupt-o de fugă în viroaga din spatele grajdului, parcă nevrînd să dea ochii cu noi. Bunicul a zîmbit pe sub mustață în vreme ce-și lega calul ; apoi ne-am dus după dînsa.

În spatele grajdului am dat de ceva hazliu. Era limpede că vaca păscuse pe undeva în viroagă ; doamna Shimerda fugise pînă la ea, smulsese țărușul și, cînd am apărut noi, tocmai încerca să ascundă vaca în vechea peșteră din mal. Cum gura peșterii era mică și întunecată, vaca se trăgea înapoi, dar bătrîna o bătea cu palma peste crupă și o împingea, încercînd s-o vîre în malul viroagei.

Bunicul se prefăcu că nu bagă în seamă ciudata ei strădanie și o salută politicos.

— Bună dimineața, doamnă Shimerda. Nu-mi puteți spune unde pot să-l găsesc pe Ambroș ? În care lan ?

— El dus la porumb de pîrloagă.

Arătă cu degetul spre miazănoapte, stînd mereu în fața vacii, de parcă nădăjduia s-o ascundă.

— Porumbul de pîrloagă o să fie bun de nutreț, iarna asta, spuse bunicul încurajator. Dar Antonia unde-i ?

— Ea dus cu el.

Doamna Shimerda își tot frămînta nervoasă picioarele goale în țărînă.

— Bun. Ne ducem călare într-acolo. Aș vrea să vină amîndoi să-mi dea o mînă de ajutor la seceratul ovăzului și al grîului luna viitoare. Le plătesc pentru asta. Rămas bun. Și, pentru că

veni vorba, doamnă Shimerda, zise bunicul în timp ce se întorcea către potecă, să zicem că sîntem chit pentru vacă.

Ea strînse și mai tare frînghia în mînă. Dîndu-și seama că femeia nu înțelesese, bunicul se întoarse.

— Nu mai trebuie să-mi dai bani. Vaca-i a dumitale.

— Nu trebuie dat bani, ține vaca ? întrebă ea cu glas uimit, în timp ce ochii înguști clipeau spre noi în lumina soarelui.

— Exact. Nu trebuie dat bani, ține vaca, dădu el din cap.

Doamna Shimerda lăsă frînghia din mînă, alergă după noi și, lăsîndu-se jos lîngă bunicul, îi luă mîna și i-o sărută. Nu cred să-l mai fi văzut vreodată pe bunicul atît de încurcat. Eram și eu destul de uimit. Într-un fel, gestul acesta apropia de noi lumea veche.

Ne-am îndepărtat rîzînd și bunicul spuse :

— Mai mult ca sigur că la început a crezut că venim să-i luăm vaca. Mă întreb dacă nu ne-ar fi zgîriat puțin, de-am fi pus mîna pe frînghia priponului.

Vecinii păreau bucuroși să facă pace cu noi. Duminica următoare doamna Shimerda a venit la noi și i-a adus lui Jake o pereche de ciorapi împletiți de dînsa. I-i dădu cu un aer de mărinimie și spuse :

— Tu nu mai venit bate Ambroș al meu ?

Jake rîse stînjenit :

— Eu nu vreau să mă mai cert cu Ambroș. Dacă mă lasă în pace, îl las și eu.

— Dacă el plesnește dumneata, noi nu avem porc pentru amend, spuse ea cu subînțeles.

Jake nu păru de loc tulburat.

— Să fie al dumneavoastră ultimul cuvînt, doamnă, spuse el vesel. Asta-i un drept al femeilor.

19.

Iulie sosi cu o arșiță care te înăbușea, dar șesurile din Kansas și Nebraska erau cel mai bun pămînt de porumb din lume. Mai că auzeai porumbul cum crește în timpul nopții ; sub lumina stelelor, un pîrîit slab răzbătea din lanurile pline de rouă și de miresme amețitoare, de la tulpinile acoperite de frunze și mustind de sevă, care stăteau verzi și țepene. Dacă de la Missouri pînă la Munții Stîncoși întreaga cîmpie ar fi fost o seră cu căldura reglată după termometru, moțurile galbene care creșteau în fiecare zi și fertilizau mătasea tot n-ar fi dus-o mai bine. În vremea aceea lanurile de porumb erau la mari distanțe unele de altele, despărțite de mile întregi de pășuni sălbatice. Trebuia să ai un ochi clarvăzător și perspicace ca al bunicului pentru a putea prevedea că aceste lanuri or să crească și or să se înmulțească pînă ce n-or să mai fie lanurile familiei Shimerda sau ale domnului Bushy, ci or să fie lanurile de porumb ale lumii ; sau pentru a putea prevedea că recolta de pe ele va fi — așa cum este recolta de grîu din Rusia — unul dintre factorii economici importanți care stau la baza activității tuturor oamenilor, în timp de pace sau de război.

Soarele dogoritor din acele cîteva săptămîni și ploile întîmplătoare din timpul nopții măreau într-una recolta de porumb. După ce știuleții dădeau în lapte, ne temeam mai puțin de vreme uscată. Oamenii trudeau atît de greu în lanurile de grîu. încît nici nu băgau de seamă căldura ; eu le căram apă fără răgaz, iar bunica și Antonia aveau atîtea de făcut la bucătărie, că nici nu știau dacă o zi fusese mai caldă ca celelalte. În fiecare dimineață, cînd iarba mai era încă plină de rouă, Antonia mergea cu mine la grădină să luăm legume timpurii pentru prînz. Bunica o silea să-și pună o bonetă de soare, dar cum ajungeam la grădină, zvîrlea boneta în iarbă și-și lăsa părul să fluture în vînt. Mi-aduc și acum aminte cum se adunau broboane de sudoare, ca o mustăcioară, pe buza de sus cînd ne aplecam peste tufele de mazăre.

— Oh, mai mult îmi place să lucrez afară decît în casă, obișnuia ea să fredoneze veselă. Nu-mi pasă de ce zice bunica ta, că munca la cîmp face din mine bărbat. Mie îmi place să fiu ca un bărbat.

Îi plăcea să-și scuture semeț capul și să-mi ceară să-i pipăi mușchii bombați sub pielea înnegrită a brațelor. Eram bucuroși c-o aveam la noi în casă. Era atît de veselă și de deschisă la fire, că nimeni nu mai băga în seamă călcătura ei greoaie și mersul alergat sau că zăngănea tăvile cînd umbla cu ele. Bunica s-a simțit foarte bine în săptămînile cît Antonia a lucrat la noi.

Cît dură strînsul recoltei, nopţile erau tainice şi fierbinţi. Secerătorii dormeau în hambarul de fîn pentru că era mai răcoare acolo decît în casă. Mă deprinsesem să stau în pat, să urmăresc prin fereastra deschisă cum juca alene în zare lumina arşiţei sau să mă uit la şarpanta povîrnită a morişt-tii de vînt proiectată pe cerul senin al nopţii. Într-o noapte s-a pornit o furtună straşnică, cu fulgere, dar ploaia n-a fost aşa de mare încît să strice grînele secerate. Imediat după cină oamenii s-au dus în grajd şi, după ce a spălat vasele, Antonia şi cu mine ne-am cocoţat pe acoperişul înclinat al coteţului de găini să urmărim norii. Tunetul vuia metalic, ca un zdrăngănit de tablă, iar fulgerul spinteca cerul în zigzaguri mari, scoţînd la iveală toate lucrurile şi apropiindu-le de noi pentru o clipă. Jumătate de cer era zebrat de fulgere, dar toată partea de apus era luminoasă şi senină ; la lumina fulgerelor părea o apă adîncă şi albastră, ce cuprindea în ea întreaga strălucire a lunii, în timp ce partea întunecată a cerului părea un pavaj de marmură, sau cheiul unui splendid oraş de pe coasta mării, sortit pieirii. Stropi mari şi calzi de ploaie cădeau pe feţele noastre îndreptate spre cer. Un nor negru, nu mai mare ca o bărcuţă, luneca în derivă într-un spaţiu liber, senin, îndreptîndu-se către apus. Jur-împrejur nu se auzea decît plescăitul înfundat al picăturilor de ploaie ce cădeau în praful moale din ogradă. Bunica a ieşit în uşă şi ne-a spus că-i tîrziu şi că stînd afară o să ne facem ciuciulete.

— Venim într-o clipă, îi strigă Antonia. Îmi place bunica ta şi toate de pe aici, oftă ea. Ce bine era dacă tata trăia să vadă vara asta : vreau să nu mai vină niciodată iarna.

— O să mai avem vară încă multă vreme, am asigurat-o eu. De ce nu eşti întotdeauna aşa de drăguţă, Tony ?

— Cum drăguţă ?

— Aşa cum eşti acum, aşa cum ţi-e firea. De ce cauţi tot timpul să semeni cu Ambroş ?

Ea îşi duse mîinile după cap şi stătu aplecată pe spate, privind cerul.

— Dacă aş trăi aici, ca tine, ar fi altfel. Viaţa o să fie uşoară pentru tine, dar grea pentru noi.

FETE LA STĂPÎN

1.

Stăteam de aproape trei ani la bunicul, cînd el a hotărît să ne mutăm la Black Hawk. Şi el şi bunica deveniseră prea bătrîni pentru munca grea de la fermă şi, cum împlinisem treisprezece ani, s-au gîndit că ar trebui să merg la şcoală. Aşadar, ferma noastră a fost arendată „femeii aceleia cumsecade, văduva Steavens" şi fratelui ei burlac, iar noi am cumpărat casa predicatorului White, care se afla în marginea dinspre nord a oraşului Black Hawk. Era prima casă din oraş pe lîngă care trebuia să treacă oricine venea cu căruţa de la fermă, o piatră de hotar vestind oamenilor de la ţară că lungul lor drum se sfîrşise.

Trebuia să ne mutăm la Black Hawk în martie, şi imediat ce bunicul a stabilit data, a comunicat lui Jake şi lui Otto hotărîrea luată. Otto ne-a spus că probabil n-o să găsească un alt loc care să-i placă atît de mult, că îi era lehamite să mai lucreze la fermă şi că se gîndea să se întoarcă la ceea ce numea el „vestul sălbatic". Jake Marpole, momit de poveştile lui Otto, s-a hotărît să meargă cu el. Am făcut ce-am putut ca să-l determinăm să-şi schimbe hotărîrea. Era atît de dezavantajat

de faptul că nu ştia carte şi că avea o încredere naivă în oameni, încît ar fi devenit pradă uşoară pentru potlogari. Bunica l-a rugat să rămînă printre creştinii cumsecade, care-l cunoşteau. Dar n-am putut găsi pînă la urmă vreun argument care să-l convingă. Voia să se facă miner şi credea că-l aşteaptă o mină de argint în Colorado.

Jake şi cu Otto ne-au slujit pînă în ultima clipă. S-au mutat cu noi la oraş, ne-au aşezat covoarele în noua casă, au meşterit rafturile şi dulapurile de la bucătărie ; părea că le vine greu să se despartă de noi. Dar, în cele din urmă, au plecat. Oamenii aceştia doi ne slujiseră cu credinţă şi la vreme bună şi la vreme rea, şi ceea ce ne dăduseră nu poate fi cumpărat la nici un tîrg din lume. Cu mine s-au purtat ca doi fraţi mai mari ; şi-au controlat cu grijă vorbele şi purtările şi mi-au arătat o mare prietenie. Au plecat într-o dimineaţă, îmbrăcaţi cu hainele de duminică şi purtîndu-şi geamantanele lor de muşama ; au luat trenul ce se îndrepta spre vest şi de atunci nu i-am mai văzut niciodată. După luni de zile am primit o carte poştală de la Otto, prin care ne anunţa că Jake a fost bolnav de o febră a munţilor, că acum lucrează amîndoi la mina Yankee Girl şi că le merge bine. Le-am scris la adresa aceea, dar scrisoarea s-a întors cu menţiunea : nesolicitată. Apoi n-am mai auzit niciodată de ei.

Black Hawk, noua lume în care intrasem, era un mic oraş de prerie, curat, bine aşezat, cu garduri albe, curţi mari şi pline de verdeaţă în jurul caselor, cu străzi late şi prăfuite şi cu copaci

mici, dar viguroşi, crescînd în lungul trotuarelor de scîndură. În centrul oraşului se înşiruiau două rînduri de clădiri noi de cărămidă cu prăvălii, o şcoală tot de cărămidă, un tribunal şi patru biserici zugrăvite în alb. Casa noastră avea faţa spre oraş şi, de la ferestrele de la etaj, se vedea, la două mile spre sud linia şerpuită a dealurilor ce străjuiau un rîu. Rîul acesta urma să mă despăgubească de pierduta mea libertate de la ţară

Am sosit la Black Hawk în luna martie, iar pe la sfîrşitul lui aprilie ne şi simţeam orăşeni. Bunicul era diacon la noua biserică baptistă şi bunica era ocupată cu agapele religioase şi societăţile de misionari ; cît despre mine, eram cu totul altul, sau credeam că sînt. Intrat dintr-o dată printre băieţi de vîrsta mea, am descoperit că am o sumedenie de lucruri de învăţat. Înainte de terminarea trimestrului de primăvară ştiam să mă bat, jucam cărţi, învăţasem să mă hîrjonesc cu fetele şi să spun vorbe urîte — pe scurt eram ca oricare alt băiat din clasa mea. Ceea ce mă oprea să mă golănesc cu totul era doar faptul că doamna Harling, vecina noastră cea mai apropiată, era atentă la ceea ce făceam şi, dacă purtarea mea depăşea anumite margini, nu-mi îngăduia să intru în curtea ei sau să mă joc cu frumoşii ei copii.

Pe foştii noştri vecini de la ţară îi vedeam acum mai des decît înainte. Casa noastră era un loc bun de popas. Avea un grajd mare, în care fermierii puteau să-şi bage căruţele şi caii, şi cum femeile îi însoţeau din ce în ce mai des, puteau să stea cu noi la prînz, să se odihnească şi să-şi aranjeze bonetele înainte de a porni după cumpărături. Cu cît casa noastră semăna mai mult cu un han, cu atît îmi plăcea mai mult. Mă bucuram cînd, sosind la prînz de la şcoală, vedeam o căruţă în curtea din fund şi eram totdeauna gata să alerg în oraş ca să cumpăr muşchi de vacă sau pîine de la brutar pentru oaspeţii neaşteptaţi. Toată primăvara şi vara aceea, primele pe care le-am petrecut la oraş, am tot aşteptat ca Ambroş să le aducă pe Antonia şi pe Yulka să vadă casa noastră cea nouă. Voiam să le arăt mobila nouă, tapisată cu pluş roşu, şi heruvimii suflînd din trompetă pe care tapiţerul neamţ îi fixase pe tavanul salonului.

Dar cînd Ambroş venea la oraş, venea singur şi, deşi îşi ţinea caii în grajdul nostru, nu voia niciodată să mănînce cu noi la prînz şi nici să ne povestească despre mama şi surorile lui. Dacă, văzîndu-l umblînd prin curte, ne strecuram afară şi-l întrebam de ele, Ambroş ridica din umeri şi spunea :

— Cred că o duc bine.

Doamna Steavens, care stătea acum la ferma noastră, o iubea pe Antonia, tot aşa cum o iubeam şi noi, şi ne aducea totdeauna veşti despre ea. Ne-a spus că, atîta vreme cît a durat recoltatul grîului, Ambroş a trimis-o să lucreze la străini ca un bărbat şi că ea a umblat din fermă în fermă şi a muncit la legat snopi sau la treieriş. Fermierilor le era dragă şi se purtau frumos cu ea ; ei o preferau lui Ambroş la munca cu

ziua. La toamnă urma să lucreze la vecini, la curățat știuleți, pînă la Crăciun, așa cum făcuse și anul trecut; dar bunica a scăpat-o, găsindu-i de lucru la vecinii noștri, familia Harling.

2.

Bunica spunea că, dacă tot era nevoită să trăiască la oraș, trebuie să-i mulțumească lui Dumnezeu că-i are vecini pe Harling-i. Erau de la țară, ca și noi, și gospodăria lor cuprindea o mică fermă în care aveau un grajd încăpător, o grădină, livadă, locuri de pășune, și chiar și o fîntînă cu morișcă de vînt. Familia Harling era de origină norvegiană, și doamna Harling trăise în Christiania pînă la vîrsta de zece ani. Soțul ei se născuse în Minnesota. Era negustor de cereale și de vite, și era socotit cel mai întreprinzător om de afaceri din comitatul nostru. Controla o linie de silozuri de grîne din orașele mici aflate în lungul căii ferate, spre vest, și era plecat multă vreme de-acasă.

În lipsa lui, nevastă-sa era capul gospodăriei. Doamna Harling era scundă, bondoacă și zdravănă, ca și casa ei. Fiecare bucățică din trupul ei era încărcată cu o energie ce se făcea simțită în cameră, chiar în clipa în care intra. Avea obrajii rumeni, ochi luminoși, sclipind de agerime, și o bărbie mică, voluntară. Era iute la mînie, iute la rîs și, în fond, avea suflet bun. Cît de bine

îmi amintesc de rîsul ei; avea în el aceeași fulgerătoare înțelegere care îi scînteia în ochi, era o izbucnire de veselie, scurtă și inteligentă. Cu pașii ei repezi făcea să duduie dușumeaua și, oriunde sosea, alunga oboseala și nepăsarea. Nu lua lucrurile ușor, dar nici nu le vedea în negru. Entuziasmul ei, pătimașele ei simpatii și antipatii se vădeau în treburile zilnice ale casei. La familia Harling ziua de spălat era interesantă, niciodată posomorîtă. Perioada conservelor era o lungă sărbătoare, iar curățenia în casă — o revoluție. Cînd în primăvara aceea doamna Harling a pus în ordine grădina, am simțit și noi — prin gardul de sălcii ce despărțea locul nostru de-al lor — agitația de-alături.

Trei dintre copiii Harling erau cam de vîrsta mea. Charley, singurul băiat (un băiat mai mare îl pierduseră) avea șaisprezece ani; Julia, cunoscută pentru talentul ei muzical, avea paisprezece, ca și mine; iar Sally, băiețoasă, cu părul scurt, avea cu un an mai puțin. Sally era voinică aproape cît mine și ciudat de dibace în toate sporturile băiețești. Părea o mică sălbăticiune, cu părul bălai, bătut de soare, retezat pînă la urechi și cu pielea bronzată, pentru că nu purta niciodată pălărie. Gonea prin tot orașul pe niște patine cu rotile, trișa adeseori la cărți, dar manevra atît de iute că nimeni nu putea s-o prindă.

Fata cea mai mare, Frances, era o persoană foarte importantă în lumea noastră. Era mai mare peste slujbașii tatălui ei, și de fapt conducea biroul din Black Hawk în timpul deselor absențe ale tatălui. Pentru că era neobișnuit de capabilă,

el era sever și pretențios cu dînsa. Îi plătea un salariu bun, dar Frances avea foarte puține zile libere și nu se dădea niciodată înapoi de la o treabă. Se ducea pînă și duminica la birou, ca să deschidă poșta și să citească buletinul pieței. Domnul Harling era îngăduitor cu Charley, pe care nu-l interesau afacerile și care se pregătea să intre la școala de marină din Annapolis ; îi cumpără puști, scule, baterii electrice și niciodată nu-l întreba ce face cu ele.

Frances era brunetă, ca și tatăl ei, și tot atît de înaltă ca dînsul. În timpul iernii purta haină și căciulă din piele de focă ; ea și cu domnul Harling obișnuiau să vină seara pe jos acasă, vorbind în timpul drumului despre vagoanele de cereale și de vite, ca doi bărbați. Uneori sosea după cină să-l vadă pe bunicul, și vizitele ei îl măguleau. Nu o dată și-au unit amîndoi istețimea ca să scape vreun fermier năpăstuit din ghearele lui Wick Cutter, cămătarul din Black Hawk. Bunicul spunea că Frances se pricepe la credite tot atît de bine ca orice bancher din țară. Doi sau trei oameni, care au încercat s-o tragă pe sfoară în cursul unor tranzacții, au rămas de pomină pentru eșecul lor. Cunoștea pe toți fermierii din regiune ; știa cît pămînt cultivau, cîte vite hrăneau, ce aveau în gospodării. Interesul ei pentru oamenii aceștia era mai mult decît profesional. Îi ținea minte pe toți, de parcă ar fi fost personaje dintr-o carte sau dintr-o piesă de teatru.

Cînd Frances pleca prin comitat pentru afaceri, se abătea mile întregi din drum ca să viziteze niște bătrîni, sau să stea de vorbă cu femei ce

veneau rar la oraș. Se înțelegea repede cu bunicile ce nu vorbeau bine englezește, așa că cele mai rezervate și mai bănuitoare dintre ele se trezeau povestindu-i, fără să-și dea seama, întîmplări din viața lor. Frances se ducea la înmormîntările și nunțile din ținut, pe orice fel de vreme. Fetele de fermier care se măritau puteau să se bizuie pe un cadou de nuntă de la Frances Harling.

În august bucătăreasa daneză care-i slujea pe Harling-i a trebuit să-i părăsească. Bunica îi rugă să facă o încercare cu Antonia. Cînd Ambroș veni data următoare la oraș, ea stărui s-o lase pe Antonia, dovedindu-i că orice legătură cu Christian Harling o să ducă la creșterea creditului lui personal și o să fie în avantajul lui. Într-o duminică, doamna Harling făcu împreună cu Frances lungul drum pînă la familia Shimerda. Spunea că vrea să vadă ce fel de oameni sînt neamurile fetei și să se înțeleagă limpede cu maică-sa. Eram la noi în curte cînd s-au întors acasă, cu puțin înainte de apusul soarelui. În trecere mi-au zîmbit și mi-au făcut cu mîna, și mi-am dat seama că-s mulțumite. După cină și după ce bunicul a plecat la biserică, bunica și cu mine am trecut gardul de sălcii și ne-am dus să aflăm noutățile despre vizita făcută la familia Shimerda.

Am găsit-o pe doamna Harling pe veranda din fața casei, împreună cu Charley și cu Sally, odihnindu-se după călătoria făcută. Julia era în hamac — îi plăcea să lenevească — iar Frances era la pian și cînta pe întuneric, vorbind totodată cu maică-sa prin fereastra deschisă.

Doamna Harling a rîs cînd ne-a văzut.

— Mă așteptam, doamnă Burden, c-o să lăsați astă-seară farfuriile pe masă nespălate, spuse ea.

Frances închise pianul și veni lîngă noi.

Antonia le plăcuse din prima clipă, și au simțit exact ce fel de fată e. Cît despre doamna Shimerda, au găsit-o foarte nostimă. Doamna Harling zîmbea cînd vorbea despre dînsa.

— Cred că pot să mă descurc mai bine decît dumneavoastră cu oameni de felul ăsta, doamnă Burden. Ambroș și bătrîna aceea sînt într-adevăr o pereche !

Avuseseră o lungă discuție cu Ambroș despre plata în haine și în bani pentru Antonia. Planul lui era ca toți banii din leafa soră-si să-i fie plătiți lui, în fiecare lună, și să-i facă el haine, cît o crede de cuviință. Cînd doamna Harling le-a spus că o să rețină totuși cincizeci de dolari pe an pentru nevoile personale ale Antoniei, Ambroș a zis că vor s-o ducă pe sora lui la oraș și s-o îmbrace cine-știe-cum și s-o facă de rîsul lumii. Doamna Harling ne-a descris foarte bine purtarea lui Ambroș cît s-au tîrguit ; ne-a spus cum sărea în sus mereu și-și tot punea șapca pe cap, de parcă ar fi terminat discuția, și cum mama lui îl trăgea de poala hainei și-l tot îndemna ceva în limba cehă. Pînă la urmă doamna Harling s-a învoit să plătească trei dolari pe săptămînă pentru slujba Antoniei — leafă bună pentru vremea aceea — și să-i dea încălțăminte. A fost o discuție întreagă despre ghete ; în cele din urmă doamna Shimerda a spus că o să trimită trei gîște grase în fiecare an

doamnei Harling, „ca să fie chit". Ambroș urma să-și aducă sora la oraș sîmbăta viitoare.

— La început o să fie stîngace și necioplită, zise grijulie bunica, dar dacă nu a schimbat-o în rău viața pe care a dus-o, are în ea tot ce trebuie ca să fie o fată foarte folositoare.

Doamna Harling rîse cu rîsul ei iute și hotărît.

— Nu-mi fac griji, doamnă Burden ! Scot eu ceva din fata asta. Nu-i prea în vîrstă ca să nu poată învăța lucruri noi, n-are nici șaptesprezece ani. Și-i drăguță ! adăugă ea cu căldură.

— A, da, doamnă Burden, despre asta dumneavoastră nu ne-ați vorbit, zise Frances întorcîndu-se spre bunica. Cînd am ajuns acolo, ea tocmai lucra în grădină, desculță și îmbrăcată în zdrențe. Dar are picioarele și brațele fine, bronzate, și niște bujori frumoși în obraji, cum sînt prunele acelea mari și roșii.

Am fost încîntați de aprecierea aceasta. Bunica spuse cu căldură :

— Să știi, Frances, că atunci la început, cînd a venit aici și mai trăia omul acela bătrîn și blînd care veghea asupra ei, era o fată drăguță cum n-am mai văzut alta. Dar, Doamne, ce viață a putut duce acolo, la cîmp, printre lucrătorii aceia aspri, la treieriș ! Treburile ar fi mers altfel pentru biata Antonia dacă ar fi trăit taică-său.

Gazdele ne-au rugat să le povestim despre moartea domnului Shimerda și despre viscolul cel mare. Pînă cînd s-a întors bunicul de la biserică, le-am tot povestit ce știam despre familia Shimerda.

— Fata o să fie fericită aici și o să uite de toate astea, zise cu încredere doamna Harling, în timp ce noi ne ridicam să plecăm.

3

Sîmbătă, Ambroș a intrat cu căruța prin poarta din spate și Antonia a sărit jos și a alergat la noi, în bucătărie, așa cum obișnuia ea să facă. Era încălțată cu ghete, avea și ciorapi și i se tăiase răsuflarea de emoție. Mă zgîlțîi în joacă de umeri :

— Nu m-ai uitat, Jim, nu-i așa ?

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, fetițo ! îi spuse bunicul sărutînd-o. Acum, dacă ai venit, să încerci să faci treabă bună și să nu ne dai de rușine.

Antonia se uita curioasă prin casă și admira totul :

— Poate că acum, ajunsă la oraș, o să izbutesc mai bine să fiu o fată așa cum vă place, sugeră ea cu speranță.

Ce plăcut era s-o avem din nou lîngă noi pe Antonia, s-o putem vedea în fiecare zi și aproape în fiecare seară ! Cea mai mare vină a ei, zicea doamna Harling, era că adesea își lăsa lucrul și se amesteca în joaca noastră de copii. Fugea cu noi prin livadă, lua parte la bătăile din grajd, sau făcea pe ursul cel bătrîn care venea din munți să fure copii. Învăța atît de repede cuvinte noi, încît

cînd a început școala, vorbea englezește tot atît de bine ca oricare dintre noi.

Eram gelos că îl admira pe Charles Harling. Pentru că era întotdeauna primul din clasa lui, pentru că știa să repare țevile de apă sau soneria de la intrare și să desfacă ceasornicul în bucățele, se părea că îl socotea ca un fel de prinț. Orice ar fi dorit Charley, ei nu i se părea prea mult. Îi plăcea să-i împacheteze mîncarea cînd pleca la vînătoare, să-i cîrpească mingile de joc, să-i coasă nasturii la haina de vînătoare, să-i facă prăjitura cu nuci care-i plăcea lui, să-i hrănească cîinele setter cînd el era plecat în călătorie cu taică-său. Antonia își făcuse singură papuci din postavul unor haine vechi ale domnului Harling și, cu ei în picioare, umbla în jurul lui Charley cu pași ușori, gîfîind în înverșunarea de a-i fi pe plac.

După Charley, cred că cel mai mult ținea la Nina. Nina avea numai șase ani și, într-un fel, era firea cea mai complexă dintre toți copiii. Avea multă imaginație, tot soiul de preferințe nemărturisite și se bosumfla ușor. La cel mai mic necaz sau dezamăgire, ochii căprui și catifelați i se umpleau de lacrimi, își ridica bărbia în sus și pleca tăcută. Dacă alergam după ea și încercam s-o împăcăm, nu ajungeam la nici un rezultat. Își continua drumul neîmblînzită. Mă obișnuisem să cred că nu existau ochi pe lume care să se poată mări atît de mult și să țină atîtea lacrimi în ei ca ochii Ninei. Doamna Harling și Antonia îi luau întotdeauna partea. Nu ni se dădea niciodată voie să ne explicăm. Învinuirea era simplă :

— Aţi făcut-o pe Nina să plîngă. Acum, tu, Jim, te duci acasă, iar tu, Sally, trebuie să-ţi faci lecţia la aritmetică.

Îmi plăcea şi mie Nina. Era atît de duioasă şi făcea lucruri atît de neaşteptate, iar ochii ei erau atît de frumoşi ; numai că deseori aş fi vrut s-o zgîlţîi puţin.

Cînd tatăl copiilor era plecat, petreceam seri minunate la familia Harling. Cînd el era acasă, copiii trebuiau fie să meargă devreme la culcare, fie să vină la noi acasă să ne jucăm. Domnul Harling cerea nu numai linişte, ci şi ca soţia lui să-şi îndrepte către dînsul întreaga atenţie. Obişnuia să se retragă cu ea în camera din aripa de apus a casei şi să discute toată seara afaceri. Cu toate că pe atunci nu ne dădeam seama, doamna Harling era publicul nostru cînd ne jucam şi aşteptam întotdeauna sugestii de la ea. Nimic nu ne măgulea mai mult ca hohotul ei de rîs.

Domnul Harling avea un birou la el în dormitor, iar fotoliul, în care nu stătea niciodată nimeni în afară de dînsul, era aşezat lîngă fereastră. În nopţile cînd era acasă, puteam să-i văd umbra pe stor şi mi se părea o umbră arogantă. Cînd se afla acasă, doamna Harling nu se mai îngrijea de nimeni decît de dînsul. Înainte ca bărbatul ei să se ducă la culcare, îi pregătea o gustare cu somon afumat sau sardele, şi bere. El avea în camera lui o spirtieră şi un ibric franţuzesc şi nevasta îi prepara cafea la orice oră din noapte, cînd i se făcea lui poftă.

Cei mai mulţi dintre bărbaţii însuraţi din Black Hawk nu aveau obiceiuri deosebite în afara treburilor lor casnice ; plăteau facturile, îşi plimbau odraslele cu căruţul după orele de serviciu, mutau aspersorul pe pajişte, şi duminica îşi luau familia în căruţă şi plecau prin împrejurimi. Felul de a fi al domnului Harling mi se părea, însă, despotic şi trufaş. Umbla, vorbea, îşi punea mănuşile, dădea mîna, făcea totul ca unul care ştia că are putere. Nu era înalt, dar ţinea capul atît de sus, încît părea că porunceşte ; şi era ceva semeţ şi sfidător în privirile lui. Mă deprinsesem să-mi închipui că „nobilii" de care îmi vorbea mereu Antonia semănau mult cu Christian Harling, că purtau ca şi dînsul pelerine şi aveau un diamant strălucitor în degetul mic.

Cînd domnul Harling era plecat, casa nu rămînea niciodată liniştită. Doamna Harling, Nina şi Antonia făceau zgomot cît o casă de copii, şi de obicei mai era şi cineva la pian. Julia era singura obligată să exerseze regulat la pian, dar de fapt cîntau toate. Cînd Frances venea acasă la prînz, cînta pînă ce o strigau că e masa gata. Cînd se întorcea Sally de la şcoală, nici nu-şi scotea pălăria sau haina şi se aşeza la pian şi cînta de parcă bătea toba melodiile pe care le aduseseră de la plantaţii la oraş cîntăreţii negri. Chiar şi Nina ştia să cînte marşul suedez de nuntă.

Doamna Harling studiase pianul cu un profesor bun, şi făcea ce făcea ca să exerseze zilnic. Am aflat repede că, dacă eram trimis cu un comision şi o găseam pe doamna Harling la pian, trebuia să mă aşez şi să aştept pînă se întorcea spre mine.

Pot s-o văd şi acum : o femeie scundă, bondoacă, înfiptă bine în scaun, cu mîinile mici şi grase mişcîndu-se rapid şi îndemînatic pe clape, cu privirile inteligente, concentrată toată asupra muzicii.

4

„Plin cum e de gărgăriţe, grîul vostru nu
îmi place,
Prăjitură pentru Charley din făină albă-oi
face."

Lălăiam versuri ca s-o sîcîim pe Antonia, în timp ce ea prepara într-un castron una din prăjiturile care-i plăceau cel mai mult lui Charley.

Era o seară de toamnă, rece tocmai atît cît trebuie ca să te facă să fii mulţumit că ai lăsat leapşa din curte şi te-ai retras în bucătărie. Începusem să facem gogoloaie de floricele cu sirop, cînd am auzit o ciocănitură la uşa din dos, iar Tony a lăsat lingura şi s-a dus să deschidă.

O fată durdulie, cu pielea bălană, stătea în uşă. Arăta rezervată, drăguţă ; şi cum stătea acolo, în rochia ei de caşmir albastru şi cu o pălărioară albastră pe cap, cu un şal din tartan strîns pe umeri şi ţinînd cu stîngăcie un portofel în mînă, alcătuia un tablou graţios.

— Hello, Tony ! Nu mă mai cunoşti ? întrebă ea cu o voce joasă şi moale, privindu-ne ştrengăreşte.

Antonia scoase un sughiţ de uimire şi se trase înapoi.

— Tii, asta-i Lena ! Fireşte că nu te-am cunoscut îmbrăcată aşa !

Lena Lingard rîse, părînd încîntată. Nici eu n-am recunoscut-o din prima clipă. N-o mai văzusem niciodată cu pălărie pe cap sau cu ghete şi ciorapi în picioare. Şi iat-o acum, pieptănată, dichisită, îmbrăcată ca o fată de oraş şi zîmbindu-ne cu un calm desăvîrşit.

— Hello, Jim, mă salută ea cu un ton degajat în timp ce umbla prin bucătărie şi se tot uita în jur. Am venit şi eu la oraş să lucrez, Tony.

— Ai venit chiar acum ? Asta-i nostim !

Antonia stătea stingherită şi părea că nu prea ştie ce să facă cu musafira.

Uşa spre sufragerie, unde doamna Harling stătea şi croşeta, iar Frances citea, era deschisă. Frances îi spuse Lenei să intre, să meargă la ele.

— Dumneata eşti Lena Lingard ? Am fost s-o văd pe mama dumitale, dar erai cu vitele la păscut în ziua aceea. Mamă, ea e fata cea mai mare a lui Chris Lingard.

Doamna Harling lăsă jos sculul de lînă şi examină vizitatoarea cu ochii ei vioi şi ageri. Lena nu se pierdu de loc cu firea. Luă loc pe scaunul pe care i-l arătă Frances, aranjîndu-şi cu grijă portofelul şi mănuşile gri de bumbac în poală. Am mers şi noi după dînsa, ţinînd în mînă gogoloaiele noastre de floricele ; Antonia însă a rămas ca să pună prăjitura la copt.

— Va să zică ai venit la oraş, zise doamna Harling cu ochii încă aţintiţi pe Lena. Unde lucrezi ?

— La doamna Thomas, croitoreasa. O să mă învețe să cos. Spune că sînt îndemînatică. M-am săturat de fermă. N-o scoți niciodată la capăt cu ferma și oricînd pot să se ivească tot felul de buclucuri. Am să mă fac croitoreasă.

— Sigur, trebuie să fie și croitorese. E o meserie bună. Dar dacă aș fi în locul tău, n-aș părăsi ferma, spuse doamna Harling cu oarecare asprime. Ce mai face mama ta ?

— Oh, mama nu-i niciodată bine ; are prea multe de făcut. Dar dacă ar putea ar pleca și ea de la fermă. Ea a ținut să plec. După ce am să învăț să cos, am să cîștig bani și am s-o ajut.

— Numai să nu uiți, zise cu îndoială doamna Harling, și se apucă din nou de croșetat, mînuind iglița cu îndemînare.

— Nu, doamnă, n-am să uit, spuse Lena mieros.

I-am oferit floricele și ea a luat cîteva și le-a mîncat discret, cu grijă să nu-și murdărească degetele.

Frances își trase scaunul mai aproape de vizitatoare.

— Am crezut că te măriți, Lena, spuse ea tachinînd-o. Așa-i ? Am auzit că Nick Swendsen îți făcea o curte destul de stăruitoare.

Lena privi în sus cu un zîmbet ciudat de nevinovat.

— Ei, am vorbit și noi o vreme. Dar tatăl lui a făcut atîta gălăgie și a zis că n-o să-i dea nici o bucată de pămînt dacă se însoară cu mine, așa că acum se însoară cu Annie Iverson. N-aș vrea să fiu în locul ei ; Nick e grozav de morocănos și

o să ajungă și ea la fel. El n-a mai vorbit cu taică-său de cînd s-a logodit.

Frances rîse.

— Și tu ce crezi de asta ?

— Nu vreau să mă mărit nici cu Nick, nici cu orice alt bărbat, murmură Lena. Am văzut destul ce-i o căsnicie și nu mă ispitește. Vreau să trăiesc în așa fel, încît s-o pot ajuta pe mama și pe copiii de acasă și să n-am a cere voie nimănui.

— Asta-i bine, spuse Frances. Și doamna Thomas crede că o să te învețe croitoria ?

— Da, don'șoară. Totdeauna mi-a plăcut să cos, dar niciodată n-am prea avut ce. Doamna Thomas face lucruri drăguțe pentru toate doamnele din oraș. Știți că doamna Gardener și-a făcut o rochie de catifea roșie ? Catifeaua e din Omaha. Tii, ce drăguță e ! și Lena oftă încetișor, mîngîindu-și cutele rochiei de cașmir. Tony știe că mie nu mi-a plăcut niciodată să muncesc la cîmp, adăugă ea.

Doamna Harling îi aruncă o privire.

— Socot că ai să înveți croitoria foarte bine, Lena, dacă o să-ți vezi de treabă și n-o să bați și tu toată vremea drumurile pe la dansuri și să-ți neglijezi lucrul, așa cum fac unele fete venite de la țară.

— Da, coniță. Și Tiny Soderball vine la oraș. O să lucreze la hotelul Boys' Home. O să vadă o mulțime de străini, adăugă Lena pe gînduri.

— Aproape sigur că prea mulți, spuse doamna Harling. Nu cred că un hotel e un loc bun pentru o fată, deși doamna Gardener e mereu cu ochii pe chelnerițele ei.

Ochii nevinovați ai Lenei, care păreau totdeauna că dormitează întrucîtva sub genele lungi, rătăceau acum în jurul atrăgătoarei încăperi cu o admirație naivă. Deodată se concentrară asupra mănușilor de bumbac.

— Cred că trebuie să plec, spuse ea nehotărîtă.

Frances îi spuse să mai treacă pe acolo ori de cîte ori se simțea singură sau voia vreun sfat. Dar Lena răspunse că nu crede că o să se simtă vreodată singură în Black Hawk. Mai întîrzie în ușa bucătăriei și o rugă pe Antonia să vină și s-o vadă cît mai des.

— La doamna Thomas am o cameră a mea, cu covor.

Tony păși tîrșîind jenată papucii ei de postav.

— Am să vin o dată, dar doamnei Harling nu-i place să colind prea mult, zise ea evaziv.

— Poți să faci ce vrei cînd ieși la plimbare, nu ? întrebă Lena cu un șoptit tainic. Nu te înnebunește orașul, Tony ? Puțin îmi pasă de ce spune lumea, eu am terminat cu ferma.

Se uită peste umăr spre sufragerie, unde stătea doamna Harling.

După ce plecă Lena, Frances o întrebă pe Antonia de ce n-a fost ceva mai prietenoasă cu dînsa.

— Nu știu dacă mamei dumitale îi place s-o vadă venind pe aici, spuse Antonia tulburată. S-au cam vorbit multe despre ea, la țară.

— Da, știu. Dar mama n-o să țină seamă de asta, dacă ea o să se poarte bine aici. Nu cred că trebuie să le spui ceva copiilor despre asta. Bănuiesc că Jim a auzit toate bîrfelile.

Cînd am dat din cap a aprobare, ea m-a tras de păr, spunîndu-mi că oricum știu prea multe. Eram prieteni buni, Frances și cu mine. Am fugit acasă să-i spun bunicii că Lena Lingard a venit la oraș. Ne-am bucurat, pentru că fata dusese o viață foarte grea la fermă.

Lena trăise în așezarea norvegiană de la vest de Squaw Creek și păzise vitele lui taică-său pe cîmpul dintre locul lor și cel al familiei Shimerda. Ori de cîte ori treceam călare pe-acolo, o vedeam printre vite, cu capul și picioarele goale, îmbrăcată cu te-miri-ce, niște zdrențe, și mereu tricotînd în timp ce-și păzea cireada. Înainte de a o cunoaște, am socotit-o întotdeauna pe Lena ca pe o sălbăticiune, care trăia tot timpul în prerie, pentru că n-o văzusem niciodată sub un acoperiș. Părul ei bălai era atît de ars de soare încît părea o claie roșcată, dar — lucru destul de ciudat — picioarele și mîinile, deși erau bătute de soare, păstrau o albeață miraculoasă care o făcea să pară mai goală decît celelalte fete sărăcăcios îmbrăcate. Prima oară cînd m-am oprit să vorbesc cu ea, am rămas uimit de vocea ei blîndă și de purtările ei plăcute și amabile. După ce mergeau cu vitele la păscut, fetele deveneau de obicei grosolane și băiețoase. Dar Lena ne rugă, pe Jake și pe mine, să ducem caii mai la o parte și să zăbovim puțin, purtîndu-se de parcă se afla într-o casă și era obișnuită să primească oaspeți. Nu era de loc stingherită de hainele ei zdrențuroase și s-a purtat cu noi ca și cum am fi fost vechi prieteni. Chiar de atunci am remarcat culoarea neobișnuită a ochilor ei, — ca o umbră

de un violet întunecat — și expresia lor blîndă și încrezătoare.

Chris Lingard era un fermier căruia nu prea îi mergea din plin ; și mai avea și o familie grea. Lena împletea mereu ciorapi pentru frații și surorile ei mai mici și chiar și norvegiencele care o vorbeau de rău recunoșteau că e o fiică bună, care-și ajută mama. Așa cum ne-a spus Tony, fusese mult bîrfită. Fusese învinuită că-l făcuse pe Ole Benson să-și piardă puțina minte pe care o avea, și asta la o vîrstă la care ea umbla încă la școală.

Ole trăia undeva într-un bordei prăvălit într-o rînă, la marginea așezării. Era gras, leneș și descurajat, și nenorocul devenise o obișnuință pentru dînsul. După ce avusese tot soiul de ghinioane, nevastă-sa — „Mary nebuna" — a încercat să dea foc grajdului unui vecin și a fost trimisă la balamucul din Lincoln. Au ținut-o acolo mai multe luni ; apoi femeia a fugit și a făcut pe jos drumul pînă acasă, aproape două sute de mile, mergînd numai noaptea iar ziua ascunzîndu-se prin grajduri și clăi cu fîn. Cînd a ajuns înapoi în colonia norvegiană, sărmanele ei tălpi se întăriseră de parcă erau niște copite. A făgăduit că o să se poarte cum trebuie și atunci i-au dat voie să rămînă acasă, deși fiecare își dădea seama că era tot nebună ca și înainte ; și ea continua să alerge desculță prin zăpadă, povestind vecinilor necazurile din căsnicia ei.

La puțin timp după ce Mary s-a întors de la balamuc, am auzit pe un tînăr danez, care ne ajuta la treierat, cum povestea lui Jake și lui Otto că fata cea mai mare a lui Chris Lingard i-a sucit capul lui Ole Benson în așa hal, încît acesta a ajuns să aibă tot atît de puțină minte ca și nebuna de nevastă-sa. În vara aceea, cînd era la cîmp și prășea porumbul, îi pierea deodată orice chef de muncă, își priponea caii și o lua năuc spre locul unde Lena își păștea vitele. Acolo se așeza pe mal și o ajuta să păzească cireada. Toată colonia vorbea despre asta. Soția predicatorului norvegian s-a dus la Lena, i-a spus că n-ar trebui să îngăduie așa ceva și a mai rugat-o să vină duminica la biserică. Lena i-a răspuns că n-are altă rochie decît zdrențele pe care le poartă. Atunci soția pastoruui a scotocit prin lăzile ei vechi și a găsit niște boarfe pe care le purtase înainte de măritiș.

În duminica următoare Lena a apărut la biserică, ceva mai tîrziu ca ceilalți ; avea părul strîns cu grijă într-un conci, ca o femeie tînără, era încălțată și avea și ciorapi și era îmbrăcată cu rochia nouă pe care și-o prefăcuse singură și care arăta foarte bine. Toată comunitatea a holbat ochii la ea. Pînă în dimineața aceea nimeni — în fară de Ole — nu-și dăduse seama ce drăguță era și nici cît de mult crescuse. Trupu-i împlinit fusese ascuns de zdrențele fără nici o formă pe care le purta la cîmp. După ce se cîntă ultimul imn și comunitatea se risipi, Ole lunecă spre ștanga de care erau legați caii și o săltă pe Lena pe calul ei. Fapta, prin ea însăși, n-a fost văzută cu ochi buni — un bărbat însurat nu face așa ceva. Dar asta n-a însemnat nimic pe lîngă ce-a urmat după aceea. Mary nebuna a țîșnit din grupul de femei care stăteau în ușa bisericii și a rupt-o la fugă după Lena, urlînd tot soiul de amenințări groaznice :

— Ascultă, tu, Lena Lingard, ascultă ! O să vin într-o zi cu tarpanul de tăiat porumb și o să-ți aranjez nițel mutra. Și atunci n-o să te mai fîțîi ca o fandosită făcînd ochi dulci bărbaților !...

Norvegiencele nu mai știau încotro să se uite. Cele mai multe erau gospodine serioase și aveau un simț dezvoltat al bunei-cuviințe. Dar Lena Lingard doar a rîs, cu rîsul ei leneș de copil bun, și a pornit-o călare, uitîndu-se înapoi peste umăr la nevasta înfuriată a lui Ole.

Totuși, a venit și vremea cînd Lena n-a mai rîs. De mai multe ori Mary nebuna a gonit-o prin prerie și de jur împrejurul lanului de porumb al familiei Shimerda. Lena n-a povestit niciodată nimic lui taică-său ; poate că-i era rușine, poate că se temea mai mult de mînia lui decît de cuțitul nebunei. Într-o după-amiază eram la alde Shimerda cînd Lena a venit fugind prin iarba roșie, cît o țineau picioarele ei albe. A alergat drept în casă și s-a ascuns după pernele de puf din patul Antoniei. Mary nu era departe ; a ajuns pînă la ușă și ne-a făcut pe toți să înțelegem cît de ascuțit era tăișul tarpanului, arătîndu-ne prin semne ce avea de gînd să-i facă Lenei. Aplecată pe fereastră, doamna Shimerda se bucura mult de toată întîmplarea și i-a părut rău cînd Antonia a făcut-o pe Mary să plece, îmblînzind-o, umplîndu-i șorțul cu roșii. Lena a ieșit din camera lui Tony prin bucătăria din spate ; stînd în perne se încălzise și se înroșise toată, dar altfel era calmă. Ne-a rugat, pe Antonia, și pe mine, să mergem cu ea și s-o ajutăm să-și adune vitele, care se risipiseră și intraseră poate în vreun lan de porumb.

— Poate pierzi unu juncan și învață să nu face ochi dulci la bărbat însurat, îi spuse doamna Shimerda autoritar.

Lena doar a zîmbit cu zîmbetul ei leneș.

— Ochii mei nu i-au făcut lui niciodată nimic. N-am ce face dacă-mi dă tîrcoale ; nu pot să-i poruncesc să plece. Nu e preria mea.

5

După ce Lena s-a mutat la Black Hawk, am întîlnit-o de mai multe ori prin oraș, cînd umbla să găsească ață de mătase la culoare sau să cumpere „noutăți" pentru doamna Thomas. Dacă se întîmpla să merg cu ea spre casă, îmi vorbea despre rochiile la cusutul cărora lucrase și ea, sau îmi povestea ce a auzit sau a văzut cînd era cu Tiny Soderball la hotel, unde se ducea în serile de sîmbăta.

Boys' Home era hotelul cel mai bun din rețeaua unei societăți din Burlington, și toți comis-voiajorii de prin împrejurimi încercau să rămînă duminica la Black Hawk. Obișnuiau să se adune sîmbătă seara, după cină, în salon. Anson Kirkpatrick, omul lui Marshall Field, cînta la pian și din gură ultimele șlagăre de dragoste. După ce Tiny îl ajuta pe bucătar să spele vasele, ea și Lena se așezau de cealaltă parte a ușilor duble dintre salon și sufragerie, ascultînd muzica și rîzînd înăbușit de anecdotele și povestirile pe care le auzeau. Lena îmi spunea adesea că nădăjduia că, atunci

cînd o să cresc mare, o să mă fac și eu comis-voiajor. Oamenii aceștia duceau o viață veselă ; nu făceau altceva decît să călătorească cu trenul toată ziua și să se ducă la teatre cînd erau în orașele mari. În spatele hotelului se afla o clădire cu un magazin vechi, în care comis-voiajorii deschideau geamantanele lor mari și înșirau pe tejghele eșantioanele. Negustorii din Black Hawk se duceau, se uitau la ele și comandau mărfuri ; doamna Thomas, deși era „din comerțul cu amănuntul", avea voie să intre și să vadă, „ca să mai capete idei". Toți comis-voiajorii erau oameni cu mîna largă ; îi dăruiau lui Tiny Soderball batiste, mănuși, panglici, ciorapi vărgați și atîtea sticluțe de parfum și săpunuri parfumate, că ea îi mai dădea și Lenei din ele.

Într-o după-amiază din preajma Crăciunului, am dat de Lena și fratele ei mai mic, Chris — un băiat caraghios, cu capul pătrat — în fața unui drugstore, uitîndu-se la păpușile și la lumînările de ceară și la Arca lui Noe din vitrina înghețată. Băiatul sosise la oraș cu un vecin pentru cumpărăturile de Crăciun, pentru că în anul acela cîștigase și el bani. Avea doar doisprezece ani, dar obținuse o slujbă la biserica norvegiană : mătura și făcea focul în fiecare duminică dimineața. Trebuie să fi fost o slujbă foarte friguroasă !

Am intrat în magazinul de noutăți al lui Duckford, și Chris mi-a arătat toate lucrurile pe care voia să le cumpere : cîte ceva pentru fiecare din cei șase frați mai mici, chiar și un purceluș de cauciuc pentru sugar. Lena îi dăduse pentru maică-sa una dintre sticluțele de parfum primite de la Tiny Soderball și Chris socotea că ar trebui să cumpere și niște batiste care să se potrivească cu parfumul. Erau destul de ieftine. Am găsit la Duckford o tejghea plină de batiste puse la vedere. Chris vroia din acelea cu inițiale la colț, pentru că nu mai văzuse pînă atunci. Le-a cercetat serios, în vreme ce Lena se uita peste umărul lui și-i spunea că, după părerea ei, literele roșii o să-și păstreze culoarea la spălat. Băiatul arăta atît de încurcat, încît am crezut că n-are bani destui. Deodată spuse grav :

— Lena, tu știi că pe mama o cheamă Berta. Și nu mă pot hotărî ce să aleg : litera M de la „mama" sau B de la „Berta".

— Eu aș lua cu B, zise Lena mîngîindu-i capul zbîrlit. O să-i facă mai multă plăcere să se gîndească la numele ei. Nimeni nu-i mai zice acum pe nume.

Asta l-a satisfăcut. Chipul i s-a luminat deodată și a cumpărat trei batiste roșii și trei albastre. Cînd vecinul a intrat înăuntru să-i spună că-i timpul să plece, Lena i-a înfășurat lui Chris fularul în jurul gîtului, i-a ridicat gulerul hainei — nu avea palton — și apoi l-am urmărit amîndoi cum s-a urcat în căruță și a pornit la drum lung, prin ger. În timp ce mergeam pe strada întortocheată, Lena și-a șters coada ochiului cu dosul mănușilor de lînă și a murmurat :

— Mi-e, oricum, tare dor de ei.

Părea să răspundă unui reproș pe care și-l mai făcuse.

6.

Iarna s-a năpustit cu sălbăticie peste micul oraş de prerie. Vîntul care bătea dinspre cîmp sfîşia toate perdelele de frunze ce ascundeau o curte de cealaltă şi casele păreau acum mai apropiate. Acoperişurile, care vara arătau atît de îndepărtate deasupra vîrfurilor verzi ale pomilor, ţi se zgîiau drept în faţă şi erau mult mai urîte decît atunci cînd aveau colţurile îndulcite de viţe şi arbuşti.

Dimineaţa cînd plecam la şcoală, trebuia să mă lupt cu vîntul şi nu puteam vedea altceva decît drumul din faţa mea ; dar spre sfîrşitul după-amiezii, cînd mă întorceam spre casă, oraşul mi se părea trist şi părăsit. Lumina palidă şi rece a apusului de iarnă nu înfrumuseţa, ci era ca lumina adevărului însuşi. Cînd norii ca de fum atîrnau jos, înspre apus, iar soarele roşu cobora în spatele lor, dînd o strălucire trandafirie acoperişurilor înzăpezite şi troienelor albăstrii, atunci vîntul izbucnea din nou, proaspăt, ca un fel de cîntec amar, parcă zicînd : „Asta-i realitatea, fie că-ţi place, fie că nu. Toate nimicurile verii, lumina şi umbra, paravanul viu al verdelui care tremura peste tot, toate astea au fost minciuni : adevărul se afla dedesubt. Şi acesta-i adevărul." Era ca o pedeapsă, pentru vina de a iubi frumuseţea verii.

Dacă, după ce terminam şcoala, hoinăream pe terenul de joc sau mergeam la poştă după scrisori, ori zăboveam să ascult flecărelile de la chioşcul de ţigări, cînd mă întorceam acasă era întuneric. Soarele dispăruse, iar străzile îngheţate se întindeau

lungi şi albastre înaintea mea ; luminile luceau palid în ferestrele bucătăriilor şi, trecînd pe lîngă ele, simţeam mirosul mîncărurilor gătite pentru cină. Puţini oameni nu se aflau acasă şi fiecare dintre aceştia se grăbeau să ajungă la căldură. Strălucitoarele sobe din case parcă aveau magnet. De treceai pe lîngă un bătrîn, nu puteai vedea nimic din faţa lui, în afară de nasul roşu între o barbă îngheţată şi o bonetă lungă de catifea. Tinerii se zbenguiau cu mîinile în buzunare şi cîteodată încercau să se dea de-a lunecuşul pe trotuarul îngheţat. Copiii, cu bonetele şi fularele lor strălucitoare, nu mergeau încet niciodată ; din clipa în care ieşeau pe uşă, o şi luau la fugă bătîndu-şi mănuşile pe şolduri. Cînd ajungeam la biserica metodistă, însemna că eram la jumătatea drumului spre casă. Mi-aduc aminte ce bucuros eram cînd se întîmpla să fie lumină în biserică şi fereastra cu geamurile pictate strălucea către noi, în vreme ce ne apropiam în lungul străzii îngheţate. În tristeţea iernii, foamea de culoare cucerea toţi oamenii, întocmai ca foamea de grăsimi şi zahăr a laponului. Fără să ştim de ce, cînd lămpile erau aprinse mai devreme pentru repetiţiile corului sau serile de rugăciune, zăboveam pe trotuar în faţa bisericii, tremurînd şi pălăvrăgind pînă ce picioarele ne îngheţau bocnă. Ne ţintuia locului roşul, verdele şi albastrul crud de pe geamurile colorate.

În nopţile de iarnă, lumina de la ferestrele casei Harling mă atrăgea la fel ca geamurile colorate. Şi în interiorul acestei case calde şi încăpătoare erau culori. După cină îmi luam căciula, îmi băgam mîinile în buzunare şi o tuleam prin gardul de

sălcii, de parcă mă fugăreau ielele. Bineînțeles, dacă domnul Harling era acasă, dacă umbra lui se contura pe storul camerei dinspre apus, nu intram, ci făceam cale-ntoarsă ; dar veneam acasă pe drumul cel mai lung, pe stradă, întrebîndu-mă ce carte să citesc în lungul serii pe care urma s-o petrec cu bunicii.

Astfel de dezamăgiri sporeau plăcerea serilor de la Harling-i, cînd spuneam șarade sau aveam bal mascat în salonașul din spate, pentru care Sally se îmbrăca întotdeauna ca băiat. În iarna aceea Frances ne-a învățat să dansăm și, de la prima lecție, a zis că Antonia va ajunge să danseze cel mai bine. În serile de sîmbătă doamna Harling ne cînta arii din opere vechi — ca Martha, Norma, Rigoletto — povestindu-ne totodată subiectul. Fiecare seară de sîmbătă era o adevărată petrecere. Salonul, salonașul din spate și sufrageria erau încălzite și strălucitor luminate, și aveau scaune și canapele confortabile, și tablouri vesele pe pereți. Totdeauna te simțeai în largul tău acolo. Antonia își aducea lucrul și stătea cu noi ; începuse să poarte rochii foarte drăguțe. După lungile nopți de iarnă din prerie, cu tăcerile morocănoase ale lui Ambroș și cu văicărerile mamei, casa familiei Harling i se părea „raiul pe pămînt" — după cum spunea ea. Nu era niciodată prea obosită ca să facă pentru noi caramele sau prăjituri de ciocolată. Dacă Sally îi șoptea la ureche sau Charley îi făcea cu ochiul, Tony se repezea în bucătărie și aprindea focul la plita pe care gătise trei mese în ziua aceea.

În timp ce stăteam la bucătărie și așteptam să se coacă prăjiturile sau să se răcească puțin caramelele, Nina obișnuia s-o roage pe Antonia să-i povestească felurite istorioare : cum și-a rupt vițelul piciorul, cum a salvat Yulka puii de curcă de la înec în timpul inundației, sau despre Crăciunurile și nunțile de pe vremuri din Boemia. Nina înțelegea destul de fantezist povestirile despre ieslea Pruncului Sfînt și, deși rîdeam de ea, îi plăcea să creadă că Cristos s-a născut în Boemia, cu puțin timp înainte ca familia Shimerda să părăsească țara. Tuturor ne plăceau povestirile Antoniei. Glasul ei avea ceva deosebit de atrăgător : era adînc, puțin răgușit și parcă vibra de răsuflarea ei. Tot ceea ce spunea ea părea că izvorăște de-a dreptul din inimă.

Într-o seară, în vreme ce spărgeam nuci și alegeam miezurile pentru caramele, Tony ne-a spus o nouă istorioară.

— Doamnă Harling, ați auzit ce s-a întîmplat în colonia norvegiană vara trecută, cînd eram acolo la treieriș ? Noi eram la lucru la Iverson-i și eu mînam una dintre căruțele cu grîu treierat.

Doamna Harling veni și se așeză printre noi.

— Poți să arunci grîul în lădoaie, Tony ? întrebă ea, căci știa ce grea e munca asta.

— Da, doamnă, pot. Pot să arunc cu lopata tot așa de repede ca băiatul acela gras, Andern, care mîna căruța cealaltă. Într-o zi era îngrozitor de cald. Cînd ne-am întors pe cîmp de la masa de prînz, am luat lucrul mai ușor. Oamenii au pus caii și au dat drumul la batoză. Ole Iverson era

sus pe mașină și tăia legăturile la snopi. Stăteam lîngă o căpiță de paie, căutînd puțină umbră. Căruța mea nu era prima la rînd și sufeream grozav din cauza căldurii în ziua aia. Soarele era așa de fierbinte, că părea că lumea întreagă o să ia foc. După un timp am zărit un om care venea prin miriște și, cînd s-a apropiat, am văzut că era un vagabond. Degetele de la picioare îi ieșeau prin găurile ghetelor, era neras de multă vreme și avea ochii roșii și sălbatici, de parcă era bolnav. A venit de-a dreptul la mine și a început să-mi vorbească de parcă mă cunoștea.

— Bălțile din ținutul ăsta, mi-a spus el, sînt atît de mici că un om nu se poate îneca în vreuna din ele.

I-am spus că nimeni nu vrea să se înece, dar că, dacă nu va ploua curînd, va trebui să pompăm apă din ele pentru vite.

— Oh, vite, spuse el, toți aveți grijă doar de vite ! N-aveți nici un pic de bere pe-aici ?

I-am spus că ar trebui să se ducă după bere la cehi, căci norvegienii nu iau cu ei bere la treieriș.

— Dumnezeule, a oftat străinul, va să zică acuma sînt norvegieni pe-aici, așa-i ? Credeam că sînt în America.

După aceea s-a dus la mașină și a strigat la Ole Iverson :

— Hei, prietene, lasă-mă acolo sus. Știu și eu să tai snopii și m-am săturat să tot umblu de colo-colo. Nu mă duc mai departe.

Am încercat să-i fac un semn lui Ole, fiindcă-mi ziceam că omul e nebun și s-ar putea să oprească batoza. Dar Ole era bucuros să se dea jos de pe mașină și să scape de soare și de pleavă — of, ce-ți mai intră în gît și se lipește cînd e cald cum era atunci ! Așa că Ole a sărit jos și s-a tîrît sub una din căruțe, la umbră, iar vagabondul s-a urcat pe batoză. Timp de cîteva minute a tăiat snopii cum trebuie, dar apoi, doamnă Harling, mi-a făcut semn cu mîna și a sărit cu capul drept în batoză, acolo unde se băga grîul.

Am început să urlu și oamenii au alergat la cai să-i oprească, dar cureaua îl trăsese în jos și, cînd a stat mașina, omul era zdrobit tot și ciopîrțit. Se înțepenise atît de bine acolo, că a fost o treabă destul de grea să-l scoată, și de atunci batoza n-a mai mers cum trebuie.

— Era mort de-a binelea, Tony ?

— Dacă era mort ? Cred că da. Ei, văd că pe Nina întîmplarea a tulburat-o. N-o să mai vorbim de asta. Nu plînge, Nina. N-o să te ia nici un vagabond, cîtă vreme e Tony aici.

— Termină cu plînsul, Nina, spuse sever doamna Harling, sau de azi înainte o să te trimit sus cînd Antonia o să ne povestească întîmplări de la țară. Au aflat vreodată de unde venea, Antonia ?

— Niciodată, doamnă, Nu fusese văzut decît în orășelul căruia îi spun Conway. A căutat bere, dar acolo nu se afla nici un saloon. Poate că a venit cu marfarul, dar mecanicul de pe locomotivă nu l-a văzut. N-au găsit nici scrisori și nici altceva la dînsul, în afară de un briceag

vechi în buzunar, furca unui piept de pui învelită într-o bucată de hîrtie și niște versuri.

— Niște versuri ? am exclamat noi.

— Acum mi-aduc aminte, a spus Frances. Era poezia „Vechea ciutură de stejar", tăiată dintr-un jurnal și făcută aproape ferfeniță. Ole Iverson ne-a adus-o la birou și ne-a arătat-o.

— Ei, n-a fost ceva ciudat, domnișoară Frances ? întrebă Tony pe gînduri. Cine vrea să se omoare în timpul verii ? Mai ales în timpul treierișului ! Atunci pretutindeni e atît de frumos !

— Așa-i, Antonia, zise doamna Harling cu căldură. La vară poate că am să merg la voi acasă, să vă ajut la treieriș. Oare nu sînt gata caramelele ? Am început să le simt aroma.

Antonia și stăpîna ei se înțelegeau de minune. Amîndouă erau firi puternice, independente. Știau ce le place și nu se luau niciodată după alții. Amîndouă îndrăgeau copiii, animalele, muzica, le plăcea să danseze și să sape pămîntul. Le plăcea să pregătească tot felul de mîncăruri, în cantități mari și să vadă cum le mănîncă oamenii ; le plăcea să facă paturi moi, albe și să vadă cum dorm copiii în ele. Rîdeau de încrezuți și erau gata să ajute oricînd pe cei necăjiți. Fiecare avea în adîncul ei o veselie cordială și un fel de a gusta viața care, dacă nu era prea delicat, era însă plin de vigoare. N-am încercat niciodată să definesc mai precis felul acesta de a fi, dar am fost întotdeauna conștient de el. Nu puteam să mi-o închipui pe Antonia trăind măcar o săptămînă în altă casă decît în aceea a familiei Harling.

7.

Iarna zăbovea prea mult în orășelele din comitatul nostru ; se ținea cu dinții pînă ce se răsufla și începea să se arate ponosită, bătrînă și ursuză. La fermă vremea era lucrul cel mai de seamă și treburile oamenilor se desfășurau sub semnul ei, așa cum se scurge apa pe sub crusta gheții. Dar în Black Hawk, viața oamenilor era sfrijită, zgîrcită și înghețată pînă la măduvă.

Cît au durat lunile ianuarie și februarie, în serile senine mă duceam cu copiii Harling la rîu, patinam pînă la insula cea mare și aprindeam focuri pe nisipul înghețat. Dar în martie, gheața era zgrunțuroasă și crăpată, iar zăpada de pe malurile înalte ale rîului era cenușie și posomorîtă. Mi-era lehamite de școală, de hainele de iarnă, de străzile cu făgașuri, de troienele murdare și de grămezile de cenușă care zăceau în curte de atîta vreme. O singură dată ceva a întrerupt monotonia sumbră a lunii acesteia : sosirea în oraș a Orbului d'Arnault, pianistul negru. El a dat un concert la Operă luni seara și și-a petrecut sîmbăta și duminica — împreună cu impresarul — în confortabilul nostru hotel. Doamna Harling îl cunoștea de ani de zile pe d'Arnault. Ea i-a spus Antoniei că ar fi bine să se ducă s-o vadă pe Tiny sîmbătă seara, pentru că desigur o să fie un program muzical la Boys' Home.

Sîmbătă seara, după cină, am tulit-o spre centrul comercial al orașului, la hotel, și m-am

furişat tiptil în salon. Scaunele şi canapelele fuseseră ocupate şi mirosea plăcut a fum de ţigară. Salonul avusese cîndva două camere şi pardoseala era puţin înclinată acolo unde fusese peretele despărţitor. Vîntul pătrundea de afară şi vălurea covorul lung de pe jos. La fiecare capăt al camerei iradia căldură cîte o sobă plină cu cărbuni, iar în mijloc stătea deschis pianul cel mare.

În seara aceea domnea în hotel o atmosferă de neobişnuită libertate. Doamna Gardener era plecată la Omaha pentru o săptămînă şi Johnnie băuse cu oaspeţii pînă se cam ameţise. Doamna Gardener ţinea hăţurile afacerii şi avea grijă de toate. Bărbatul ei stătea la contoar şi saluta călătorii ce soseau. Era prietenos cu toată lumea. dar nu el era şeful.

Se admitea că doamna Gardener era femeia cea mai bine îmbrăcată din Black Hawk, că mîna cel mai bun cal, că avea o cabrioletă cochetă şi o mică sanie albă poleită cu aur. Părea nepăsătoare cu bunurile ei şi nu avea grijă de ele nici pe jumătate cît aveau prietenele ei. Era înaltă, brunetă, severă, cu ceva indian în imobilitatea rigidă a feţei. Se purta rece şi vorbea puţin. Oaspeţii simţeau că li se făcea şi nu că făceau o favoare cînd stăteau în casa ei. Chiar cei mai dibaci comis-voiajori se simţeau măguliţi cînd doamna Gardener se oprea o clipă să schimbe cîteva vorbe cu dînşii. Clienţii hotelului se împărţeau în două categorii : cei care văzuseră diamantele doamnei Gardener şi cei care nu le văzuseră.

Cînd m-am strecurat în salon, Anson Kirkpatrick, omul lui Marshall Field, era la pian şi cînta arii dintr-o comedie muzicală care se juca la Chicago. Era un irlandez scund, ferches, foarte înfumurat, urît ca o maimuţă, avînd prieteni peste tot şi o iubită în fiecare oraş, ca marinarii. Nu-i ştiam pe toţi cei de faţă, dar am recunoscut pe un comis-voiajor de mobilă din Kansas City, pe un comis-voiajor de medicamente şi pe Willy O'Reilly, care prezenta produsele unei case de bijuterii şi vindea instrumente muzicale. Se discuta acolo numai despre mărfuri, hoteluri bune, actori şi actriţe şi despre marile figuri din lumea muzicii. Am aflat astfel că doamna Gardener plecase la Omaha să-i asculte pe Booth şi Barrett, care trebuiau să cînte acolo săptămîna viitoare, şi că Mary Anderson a avut un mare succes la Londra cu piesa „O poveste de iarnă".

Uşa biroului s-a deschis şi a intrat John Gardener, dirijîndu-l pe Orbul d'Arnault ; el n-ar fi consimţit niciodată să fie dus de mînă. Era un mulatru greoi, îndesat, cu picioare scurte şi mergea ciocănind pardoseala din faţă cu un baston cu mînerul aurit. Chipul lui galben era ridicat spre lumină, zîmbind mereu şi înfăţişînd cele două şiruri de dinţi albi, iar pleoapele scurte, ca de hîrtie, zăceau nemişcate peste ochii fără vedere.

— Bună seara, domnilor. Nu sînt şi doamne pe-aici ? Bună seara, domnilor. Vreţi să avem puţină muzică ? Vor cîţiva dintre dumneavoastră să cînte pentru mine astă-seară ?

Era un glas de negru, moale şi prietenos, cu o notă de supunere docilă în el, ca acelea pe care mi le reaminteam din prima copilărie. Avea cap de negru ; mai bine zis nu prea avea cap ;

nu avea nimic în spatele urechilor, decît niște cute ale gîtului sub părul lînos. Ar fi fost dezgustător dacă chipul lui n-ar fi fost atît de blînd și de fericit. Era chipul cel mai fericit pe care-l văzusem de cînd plecasem din Virginia.

A nimerit drumul drept spre pian. În clipa în care s-a așezat, am observat infirmitatea nervoasă despre care-mi povestise doamna Harling. Dacă ședea pe scaun sau stătea în picioare pe loc, se clătina mereu, cînd în față, cînd în spate, ca o jucărie care se leagănă. La pian se legăna în ritmul muzicii, iar cînd nu cînta, trupul păstra mișcarea, ca o piatră de moară care se învîrtea în gol. A găsit pedalele, le-a încercat, și-a plimbat de cîteva ori mîinile galbene în susul și în josul clapelor, a făcut cîteva game și apoi s-a întors spre societatea din salon.

— Pare că-i în regulă, domnilor. Nu i s-a întîmplat nimic de cînd am fost ultima oară aici. Doamna Gardener are totdeauna pianul acordat cînd vin. Și-acum, domnilor, mă aștept ca dumneavoastră să aveți cu toții voci frumoase. Mi se pare că în seara asta o să cîntăm cîteva cîntece vechi, frumoase, de pe plantații.

Oamenii s-au adunat cu toții în jurul lui și el a început să cînte „Vechiul meu cămin din Kentucky". S-au cîntat tot felul de melodii ale negrilor, în timp ce mulatrul se legăna, cu capul dat pe spate, cu chipul galben ridicat în sus, cu pleoapele uscate care nu-i tremurau niciodată.

Se născuse în Sudul îndepărtat, pe plantația d'Arnault unde, dacă nu mai exista sclavie, mentalitatea ei mai dăinuia totuși. Cînd era de trei

săptămîni, a suferit de o boală care l-a lăsat orb. Îndată ce-a crescut atîta cît să poată sta copăcel și să meargă de-a bușilea prin jur, s-a vădit că mai are o boală, un fel de mișcare nervoasă a trupului. Maică-sa — o tîrfă, o negresă tînără cu sînii mari, spălătoreasă la familia d'Arnault — ajunsese să creadă că băiatul ei orb „nu era în toate mințile" și se rușina de el. Îl iubea cu devotament, dar copilul era atît de urît, cu ochii lui înfundați și cu „bîțîielile" lui, încît îl ascundea de lume. Toate bunătățile pe care le aducea din Casa Mare erau pentru copilul orb, și femeia îi bătea și-i înghiontea pe ceilalți copii, ori de cîte ori îi găsea că-l sîcîie sau încearcă să-i ia bucățica de pui. Copilul a început să vorbească devreme, ținea minte tot ce auzea și maică-sa spunea acum că „nu-i pierdut de tot". I-a pus numele Samson, pentru că era orb, dar pe plantație era cunoscut ca „gălbejitul netot al Marthei". Era cuminte și ascultător, dar de pe la șase ani a început să fugă de-acasă și întotdeauna se ducea în aceeași direcție. Ghicea drumul, printre tufele de liliac din lungul gardului de merișor, pînă la aripa de sud a Casei Mari, unde domnișoara Nellie d'Arnault făcea exerciții la pian în fiecare dimineață. Asta o înfuria pe maică-sa mai mult ca orice ; îi era atît de rușine de urîțenia lui, că nu suferea ca albii să-i vadă copilul. De cîte ori îl prindea că se strecurase afară din colibă, îl biciuia fără milă și-l amenința cu ce-o să pățească de la bătrînul domn d'Arnault, dacă o să-l găsească vreodată pe lîngă Casa Mare. Dar de fiecare dată cînd avea prilejul, Samson o tulea din nou. Dacă domnișoara d'Arnault își între-

rupea pentru o clipă exercițiile și mergea la fereastră, îl vedea pe negrișorul mic și hidos, îmbrăcat într-o bucată veche de sac, stînd între rîndurile de nalbă albă, legănîndu-și trupul ca un automat, cu fața oarbă îndreptată spre soare și întotdeauna cu aceeași expresie de idioată încîntare. Adeseori se simțea ispitită să-i spună Marthei să-și țină copilul acasă, dar amintirea chipului nebun de fericire o oprea. Își amintea că auzul era aproape tot ce avea copilul acesta, deși nu i-a trecut niciodată prin gînd că ar putea fi mai înzestrat în această privință decît alți copii.

Într-o zi, în timp ce domnișoara Nellie își făcea lecția cu profesorul de muzică, Samson stătea ca de obicei și asculta. Ferestrele erau deschise. I-a auzit cum s-au ridicat de la pian, au vorbit puțin și apoi au ieșit din cameră. A auzit și cum s-a închis ușa după dînșii. S-a furișat pînă la fereastra din față și a băgat capul înăuntru : nu mai era nici unul acolo. Simțea întotdeauna dacă se afla cineva în cameră. A trecut un picior dincolo de pervaz și a încălecat fereastra.

Maică-sa îi spusese și îi răs-spusese într-una că stăpînul o să-l dea în seama dulăului dacă o să-l prindă băgîndu-și nasul pe-acolo. O dată Samson se apropiase prea mult de cușca dulăului și-i simțise în față răsuflarea înspăimîntătoare. Și-a adus aminte de asta, dar a trecut totuși și celălalt picior.

În ciuda beznei, a găsit drumul spre *Lucrul* acela, spre gura lui. L-a atins blînd și a primit un răspuns blînd și binevoitor. S-a cutremurat și apoi a stat liniștit. După aceea a început să-l pipăie peste tot : și-a plimbat vîrfurile degetelor peste

părțile lunecoase, a îmbrățișat picioarele sculptate, a încercat să-și facă o idee despre forma și mărimea lui, despre spațiul pe care-l ocupa în noaptea lui dintotdeauna. *Lucrul* era rece și aspru și nu semăna cu nimic altceva din universul lui întunecat. S-a reîntors la clape, a pornit de la un capăt al claviaturii și și-a dibuit drumul în jos prin tunetul melodios, cît de departe a putut ajunge. Părea că știuse de la bun început că trebuie să-și folosească degetele, nu pumnii sau picioarele. S-a apropiat de acest foarte complicat instrument doar din instinct și s-a contopit cu el, de parcă ar fi știut că pianul o să-l completeze și o să scoată din dînsul un om întreg. După ce a încercat toate sunetele, a început să cînte pasaje din lucrările pe care le exersa domnișoara Nellie, pasaje care intraseră în el și zăceau sub oasele micului său craniu conic și îngust, conturate ca niște dorinți animalice.

Ușa s-a deschis ; domnișoara Nellie și profesorul ei de muzică stăteau în spate, dar orbul Samson, care simțea atît de bine orice prezență, nu și-a dat seama că sînt acolo. Simțea doar modelul pe care-l găsea de-a gata pe clapele mici și mari. Cînd s-a oprit pentru că greșise sunetul și căuta altul, domnișoara Nellie i-a vorbit blînd. El s-a răsucit tresărind de groază, a sărit înainte în beznă, s-a lovit cu capul de fereastra deschisă și a căzut pe dușumea țipînd și sîngerînd. Era ceea ce maică-sa numea un acces. Doctorul a venit și i-a dat opiu.

Cînd Samson s-a făcut din nou bine, tînăra lui stăpînă l-a dus iarăși la pian. Mai mulți profesori au făcut experiențe cu el. Au găsit că avea un auz

muzical absolut și o memorie remarcabilă. Copil foarte mic fiind, putea să repete, într-un anumit fel, orice compoziție care îi era cîntată. Indiferent cîte note greșite bătea, nu pierdea niciodată semnificația unui pasaj și-i punea în evidență sensul prin mijloace ce se abăteau de la reguli, dar uimitoare. Și-a istovit profesorii. N-a putut niciodată învăța ca alții și niciodată nu a învățat ceva pînă la capăt. A fost întotdeauna un miracol negru, care cînta barbar și fermecător. Ca pianist poate că era îngrozitor, dar interpretarea lui, ca muzică în sine, avea ceva autentic, vitalizat de un simț al ritmului mai puternic decît celelalte simțuri fizice ale lui, și care nu numai că-i umplea întunericul minții, dar îi și tulbura fără încetare trupul. Auzindu-l, urmărindu-l, vedeai cum se bucură un negru, așa cum numai un negru poate s-o facă. Părea că toate senzațiile plăcute pe care le pot avea ființele făcute din carne și sînge se îngrămădeau pe aceste clape albe și negre ; iar el le sorbea cu bucurie și le lăsa să picure prin degetele lui galbene.

În mijlocul unui vals bubuitor, d'Arnault începu deodată să cînte încetișor ; întorcîndu-se către unul dintre cei care stăteau în spatele lui, îi șopti :

— Dansează cineva !

Își smuci apoi capul-ghiulea arătînd spre sufragerie :

— Am auzit niște piciorușe, cred că-s niște fete.

Anson Kirkpatrick se urcă pe un scaun și trase cu ochiul peste perdea. Sărind jos, deschise brusc ușa și alergă în sufragerie. Tiny și Lena, Antonia

și Mary Dusak valsau în mijlocul pardoselii. Chicotind, ele s-au despărțit și au fugit spre bucătărie.

Kirkpatrick o prinse de cot pe Tiny :

— Ce-i cu voi, fetelor ? Să dansați între voi, cînd alături e o cameră plină cu bărbați singuri ! Prezintă-mă prietenelor tale, Tiny.

Încă rîzînd, fetele încercau să scape. Tiny se uita îngrijorată.

— Doamnei Gardener n-o să-i placă treaba asta, protestă ea. O să se înfurie dacă o să afle că ați venit aici și ați dansat cu noi.

— Doamna Gardener e în Omaha, fetițo. Ei, dumneata ești Lena, nu ? Și dumneata ești Tony, și dumneata — Mary. Am nimerit-o ?

O'Reilly și alții începură să ridice scaunele pe mese. Johnnie Gardener veni în goană din birou.

— Ușurel, băieți, ușurel, îi imploră el. O să treziți bucătăreasa, și atunci, o să dau eu de dracu. Ea n-aude muzica, dar cum se mișcă ceva în sufragerie, coboară imediat.

— Și ce-ți faci griji, Johnnie ? Dă afară bucătăreasa și telegrafiază-i lui Molly s-aducă alta. Haide, că nimănui n-o să-i umble gura.

Johnnie clătină din cap.

— Un lucru-i sigur, băieți, spuse el tainic. Dacă eu beau un pahar aici în Black Hawk, Molly află la Omaha.

Oaspeții rîseră și-l bătură pe umăr.

— Las-că aranjăm noi lucrurile cu Molly. Hai, îndreaptă-ți spinarea, Johnnie.

Molly era, bineînțeles, numele doamnei Gardener. „Molly Bawn“ era pictat cu litere mari,

albastre, pe geamurile de sticlă albă ale autobuzului hotelului și „Molly" era gravat în interiorul verighetei lui Johnnie și pe cutia ceasului lui și, fără îndoială, în inima lui. El era un omuleț afectuos care socotea că soția lui e o femeie minunată ; știa că, fără dînsa, n-ar fi fost altceva decît un slujbaș oarecare în hotelul altuia.

La o vorbă a lui Kirkpatrick, d'Arnault s-a aplecat peste pian și a început să smulgă din el o muzică de dans, în timp ce sudoarea îi strălucea în părul lînos și scurt și pe chipul ridicat în sus. Arăta ca un scînteietor zeu african al plăcerii, cu sînge sălbatic și viguros în vine. Ori de cîte ori dansatorii făceau o pauză ca să-și schimbe partenerele sau ca să-și mai tragă sufletul, el răbufnea cu blîndețe :

— Ce se întîmplă acolo, domnilor ? Pun rămășag că-i vorba de unul dintre domnii aceștia de la oraș ! Ei, fetelor, doar n-o să lăsați să se răcească dușumeaua.

La început Antonia părea cam înspăimîntată și se tot uita întrebător la Lena și la Tiny peste umărul lui Willy O'Reilly. Tiny Soderball era zveltă, dichisită și avea picioare mici, sprintene, cu glezne drăguțe (purta rochii foarte scurte). Era mai iute la vorbă, mai nestînjenită în mișcări și în purtare ca celelalte fete. Mary Dusak avea o față lată, arsă de soare și ușor însemnată de vărsat ; dar, cu toate astea, era drăguță. Avea un păr frumos, castaniu și buclat ; fruntea îi era joasă și netedă, iar ochii negri, poruncitori, priveau lumea cu nepăsare și cutezanță. Părea îndrăzneață, descurcăreață și fără scrupule ; și într-adevăr așa era.

Toate erau fete frumoase și păstrau în obraji culorile proaspete ale vieții trăite la țară, iar în ochi aveau acea strălucire denumită — din păcate nu-i o metaforă — „lumina tinereții".

D'Arnault a cîntat pînă ce impresarul a venit și a închis pianul. Înainte de a ne părăsi, ne-a arătat ceasul lui de aur, care bătea orele, și un inel cu topaz dat de un nobil rus căruia îi plăceau melodiile negre și care îl auzise pe d'Arnault la New Orleans. În cele din urmă, după ce a făcut — supus și fericit — o plecăciune în fața tuturor, a plecat ciocănindu-și drumul în sus pe scări. Am pornit cu Antonia spre casă. Eram atît de emoționați, că ne era groază să ne culcăm. Am zăbovit o vreme la poarta casei Harling, șușotind în frig pînă ce, încet-încet, și neliniștea din noi a înghețat.

8

Copiii Harling și cu mine n-am fost niciodată mai fericiți, nu ne-am simțit mai mulțumiți și mai în siguranță ca în săptămînile cînd primăvara a sfărîmat iarna aceea lungă. Eram toată ziua afară, sub razele plăpînde ale soarelui, ajutînd-o pe doamna Harling și pe Tony să sape și să semene grădina, să facă șanțuri în jurul pomilor din livadă, să lege vița și să tundă gardurile vii. În fiecare dimineață, înainte de a mă scula, o puteam auzi pe Tony cîntînd printre straturile din grădină.

Cînd au înflorit merii și cireșii, ne fugăream pe sub pomi, vînam cuiburile nou clădite de păsări, ne băteam cu bulgări de pămînt și ne jucam de-a v-ați ascunselea cu Nina. Vara, care avea să schimbe totul, se apropia acum cu fiecare zi mai mult. Cînd băieții și fetele sînt în creștere, viața nu poate sta pe loc nici în cele mai molcome orașe de provincie ; și ei trebuiau să crească fie că vor, fie că nu. Cei mari uită mereu asta.

Trebuie să fi fost prin iunie, căci doamna Harling și Antonia făceau compot de cireșe cînd, într-o dimineață, m-am oprit să le spun că a venit în oraș un pavilion de dans. Am văzut două camioane care transportau de la gară pînza și stîlpii vopsiți.

În după-amiaza aceea, trei italieni cu chipuri vesele au hoinărit prin Black Hawk, uitîndu-se peste tot ; împreună cu ei mai era o femeie voinică, negricioasă, care avea la gît un lanț lung de aur, pentru ceas, și care purta o umbrelă neagră, dantelată. Îi interesau mai cu seamă copiii și locurile virane. Cînd i-am ajuns din urmă și m-am oprit să stau de vorbă cu dînșii, mi-am dat seama că-s prietenoși și demni de încredere. Mi-au spus că în timpul iernii au lucrat la Kansas City și că, pentru vară, au pornit cu pavilionul și cu lecțiile lor de dans prin orașele de fermieri. Cînd treaba nu mai mergea într-un loc, plecau în altul.

Pavilionul de dans a fost înălțat lîngă spălătoria daneză, pe un maidan înconjurat de plopi scămoși, înalți și strîmbi. Semăna foarte mult cu un cort de călușei, cu laturile deschise și cu drapele vesele fluturînd pe stîlpi. Înainte de sfîrșitul săptămînii,

toate mamele ambițioase își trimiteau copiii la școala de dans de după-amiază. La trei după-amiaza, vedeai fetițele în rochii albe și băieții în cămăși cu gulere rotunde, cum se purtau în vremea aceea, mergînd zoriți pe trotuare și îndreptîndu-se spre pavilion. Doamna Vanni îi aștepta la intrare, îmbrăcată totdeauna în ceva de culoarea levănțicăi, cu o grămadă de dantelă neagră și cu importantul ei lanț de ceas atîrnîndu-i pe piept. Purta părul ridicat, formînd un fel de turn negru, împodobit cu piepteni de mărgean roșu. Cînd zîmbea, arăta două rînduri de dinți galbeni, strîmbi, dar puternici. Îi învăța pe copiii mai mici, iar bărbatul ei, harpistul, îi învăța pe cei mai mari.

Adeseori mamele își aduceau lucrul și se așezau pe timpul lecțiilor în latura umbrită a pavilionului. Vînzătorul de floricele își împingea căruciorul cu geam sub marele plop scămos de la intrare și se întindea leneș la soare, sigur că o să facă vînzare bună cînd s-o termina dansul. Domnul Jensen, danezul cu spălătoria, obișnuia să aducă un scaun de pe veranda lui și să se așeze pe pajiște. La colț, cîțiva băieți zdrențăroși de la gară vindeau sifon și limonadă rece sub o umbrelă albă și se strîmbau la tinerii care veneau gătiți la dans. Maidanul a devenit curînd locul cel mai vesel din oraș. Chiar în după-amiezile cele mai călduroase, plopii scămoși făceau o umbră foșnitoare și aerul mirosea a floricele, a unt topit și a săpunariță ofilindu-se în soare. Aceste flori robuste se răspîndiseră din grădina spălătoriei, și iarba din mijlocul terenului era plină de ele.

Familia Vanni menţinea o ordine exemplară şi în fiecare seară închidea la ora sugerată de consiliul local. Cînd doamna Vanni dădea semnalul şi harpa cînta „Patrie, dulce patrie“, tot Black Hawk-ul ştia că-i ora zece. Puteai să-ţi potriveşti ceasul la auzul melodiei cu tot atîta încredere ca şi după sirena depoului de locomotive.

În sfîrşit, era ceva de făcut în serile lungi şi goale de vară, cînd cei căsătoriţi stăteau ca nişte icoane pe verandele din faţa caselor, iar băieţii şi fetele băteau, băteau într-una trotuarele de lemn : spre miazănoapte, către marginea preriei, şi spre miazăzi, către gară ; apoi înapoi, la poştă, la cofetărie, măcelărie. Acum era un loc unde fetele puteau să-şi poarte rochiile noi şi unde cineva putea rîde tare fără să fie mustrat prin tăcerea care urma. Tăcerea aceasta părea că musteşte din pămînt, că atîrnă sub frunzele arţarilor negri, împreună cu liliecii şi umbrele. Acum era spartă de zgomote vesele. Mai întîi sosea în unde argintii, prin întunericul nopţii mirosind a praf, murmurul grav al harpei domnului Vanni ; apoi intrau viorile — una din ele suna aproape ca un flaut. Ele chemau cu atîta şiretenie şi atît de îmbietor, încît picioarele noastre se grăbeau singure spre pavilion. De ce n-am avut pavilion şi mai înainte ? Dansul a devenit la modă în anul acela, cum fuseseră patinele cu rotile în anul dinainte. Clubul Progresist a aranjat cu familia Vanni ca să folosească în exclusivitate ringul de dans în serile de marţi şi vineri. În toate celelalte zile putea dansa oricine plătea intrarea şi nu făcea gălăgie ; slujbaşi de la calea ferată şi mecanici de la depou, băieţi

de prăvălie, vînzătorul de gheaţă, argaţi de la ţară care trăiau destul de aproape de oraş ca să poată veni călare după terminarea lucrului.

N-am lipsit niciodată de la dansul de sîmbătă seara, cînd pavilionul rămînea deschis pînă la douăsprezece noaptea. Veneau băieţi de la ferme aflate la o depărtare de opt-zece mile, şi toate fetele de la ţară erau pe ringul de dans : şi Antonia, şi Lena, şi Tiny, şi fetele de la spălătoria daneză, şi prietenele lor. Nu eram singurul băiat care găsea aceste dansuri mai vesele decît altele. Tinerii care făceau parte din Clubul Progresist obişnuiau să pice tîrziu şi să rişte o mică ceartă cu iubitele lor şi oprobriul general, pentru un vals cu „fetele la stăpîn“.

9.

Exista în Black Hawk o ciudată situaţie socială. Toţi tinerii se simţeau atraşi de fetele de la ţară, frumoase şi bine făcute, care veniseră la oraş să-şi cîştige existenţa şi, aproape în fiecare caz, să-şi ajute tatăl să scape de o datorie sau să dea posibilitate copiilor mai mici din familie să meargă la şcoală.

Aceste fete crescuseră în perioada mai crîncenă, de început, şi nu prea avuseseră timp de şcoală. Cu toate acestea, fraţii şi surorile lor mai mici — pentru care fuseseră făcute atîtea sacrificii şi care beneficiaseră de multe avantaje — nu mi se par

niciodată, ori de cîte ori îi întîlnesc, nici pe jumătate atît de interesanți sau binecrescuți cum au fost surorile lor. Fetele mai mari, care ajutaseră la desțelenirea pămîntului, învățaseră atît de multe de la viață, de la sărăcie, de la mamele și bunicile lor! Ca și Antonia, toate se treziseră devreme la viață și învățaseră să deschidă bine ochii, deoarece sosiseră la o vîrstă fragedă dintr-o țară veche în una nouă.

Pot să-mi amintesc cam de o duzină de fete din acestea de la țară, care au lucrat la Black Hawk în timpul celor cîțiva ani cît am trăit acolo, și pot să-mi reamintesc cîte ceva neobișnuit și atrăgător despre fiecare dintre ele. Ca fizic, erau aproape o rasă aparte; viața în aer liber le dăduse o vigoare specială, care — după ce fetele depășeau timiditatea nou-venitului la oraș — se dezvolta într-o ținută frumoasă și în libertate de mișcări, și le scotea în evidență printre femeile din Black Hawk.

Acestea se întîmplau înainte de introducerea educației fizice în licee. Fetele care trebuiau să meargă mai mult de o jumătate de milă pînă la școală erau compătimite. Nu exista teren de tenis în oraș; pentru fetele „de familie bună“, exercițiile fizice erau socotite mai degrabă lipsite de eleganță. Unele dintre fetele de la liceu erau frumoase și drăguțe, dar stăteau toată ziua în casă — iarna din cauza frigului și vara din cauza căldurii. Cînd dansai cu ele, trupurile le rămîneau țepene în rochiile pe care le purtau; se părea că mușchii lor cer numai un singur lucru — să nu fie tulburați. Îmi aduc aminte de fetele acestea

doar din sălile de clasă; chipuri vesele și roze, nepăsătoare și monotone (ca de heruvimi) tăiate de la umeri în jos de marginile pătate de cerneală ale pupitrelor înalte, puse acolo desigur pentru a ne face umerii rotunzi și piepturile drepte.

Fiicele negustorilor din Black Hawk aveau o convingere fermă, de nezdruncinat, că erau „rafinate“ și că fetele de la țară, care lucrau la stăpîn, nu erau. Fermierii americani erau tot atît de greu încercați ca și vecinii lor din alte țări. Toți sosiseră în Nebraska cu capital mic și cu cunoștințe puține asupra solului pe care trebuiau să-l supună. Toți împrumutaseră bani în țara lor. În Pennsylvania sau Virginia, însă, indiferent de greutățile în care se zbătea omul, ei nu-și lăsau fetele să intre la stăpîn. Dacă nu puteau găsi loc de învățătoare la o școală de la țară, stăteau acasă în sărăcie.

Fetele din Boemia și Scandinavia nu puteau găsi posturi de învățătoare pentru că nu avuseseră prilejul să învețe limba. Hotărîte să ajute și ele la lupta pentru scoaterea fermei din datorii, nu aveau altceva de făcut decît să intre la stăpîn. După ce veneau la oraș, unele dintre ele rămîneau tot atît de serioase și de rezervate în purtări cum erau cînd arau sau păşteau vitele la ferma părintească. Altele, ca cele trei Mary din Boemia, încercau să recîștige anii pierduți ai tinereții. Totuși, fiecare dintre ele făcea ceea ce se angajase să facă și trimitea acasă dolarii cîștigați cu greu. Fetele pe care le cunoșteam ajutau totdeauna la plata plugurilor și secerătoarelor, a scroafelor de prăsilă sau a juncanilor puși la îngrășat.

Unul dintre rezultatele acestei solidarități de familie a fost faptul că fermierii străini au izbutit primii să-și îndrepte situația. După ce părinții și-au achitat datoriile, fetele s-au măritat cu feciorii vecinilor — de obicei de aceeași naționalitate — și tinerele care odinioară lucraseră în bucătăriile din Black Hawk sînt astăzi în fruntea unor ferme mari și a unor familii bine situate; copiii lor sînt mai bine educați decît copiii femeilor de la oraș pe care le slujiseră.

Cred că atitudinea oamenilor de la oraș față de fetele acestea era tare neghioabă. Dacă le spuneam colegilor mei că bunicul Lenei Lingard fusese un preot foarte respectat în Norvegia, se uitau la mine încurcați. Ce însemnătate avea faptul ăsta? Toți străinii erau niște ignoranți care nu știau englezește. În Black Hawk nu era nici un om care să aibă inteligența, cultura și încă și mai puțin distincția personală a tatălui Antoniei. Și cu toate acestea, lumea nu făcea nici o deosebire între ea și cele trei Mary; toate erau cehoaice, toate „fete la stăpîn".

Am știut totdeauna că am să trăiesc destul ca să văd fetele acelea de la țară stînd pe picioarele lor; și am trăit s-o văd. Astăzi, tot ce poate spera un negustor din Black Hawk, hărțuit de greutăți, este să vîndă alimente, mașini agricole și automobile fermierilor bogați, la fermele în care prima generație dintre aceste fete zdravene din Boemia și Scandinavia sînt acum stăpîne.

Băieții din Black Hawk așteptau să se însoare cu fete din Black Hawk și să trăiască în case mici, noi, cu scaune tapisate pe care nu trebuia să te

așezi, și cu vase de porțelan pictate de mînă care nu trebuiau folosite. Dar, uneori, cîte un tînăr ridica privirile de pe registrul de contabilitate, sau se uita pe fereastra băncii părintești și-și lăsa ochii s-o urmărească pe Lena Lingard trecînd cu mersul ei agale, legănat, sau pe Tiny Soderball alergînd în fusta ei scurtă și cu ciorapi vărgați.

Fetele de la țară erau socotite o amenințare pentru ordinea socială. Frumesețea lor strălucea prea îndrăzneț în decorul acela convențional. Dar neliniștitele mame ar fi trebuit să simtă că nu-i nici o primejdie. Ele au înțeles greșit ardoarea fiilor lor. La tineretul din Black Hawk, năzuința spre respectabilitate era mai puternică decît orice dorință.

Tinerii cu situație erau ca fiii unei case regale; băiatul care-și mătura biroul sau își mîna căruța și livra mărfuri putea să petreacă cu fetele frumoase de la țară, dar trebuia să se așeze în fiecare seară într-un salon plușat în care conversația lîncezea atît de vizibil, încît tatăl intervenea adesea făcînd eforturi neghioabe să încălzească atmosfera. Venind acasă de la o vizită plictisitoare, se întîmpla ca tînărul să le întîlnească pe Tony și pe Lena, mergînd pe trotuar și sporovăind, sau pe cele trei Mary din Boemia, în hainele și bonetele lor de catifea, comportîndu-se cu o demnitate care făcea ca viața lor bogată în isprăvi să fie și mai picantă. Dacă se ducea la hotel să vadă vreun comis-voiajor pentru o afacere, acolo era Tiny, unduindu-se ca o pisică. Dacă se ducea la spălătorie să-și ia gulerele, dădea peste cele patru fete daneze, cu grumajii lor albi și obrajii îmbu-

jorați, care-i zîmbeau din spatele scîndurilor de călcat.

Cele trei Mary au fost eroinele cîtorva istorii scandaloase, și bătrînilor le plăcea să le povestească în timp ce stăteau la drugstore. Mary Dusak fusese menajera unui moșier burlac din Boston și, după mai mulți ani petrecuți în serviciul lui, fusese obligată să se retragă din lume pentru o scurtă perioadă. Mai tîrziu a venit la oraș să ia locul prietenei sale, Mary Svoboda, care se pomenise și ea într-o situație încurcată. Cele trei Mary erau socotite tot atît de periculoase într-o bucătărie ca niște explozive, cu toate că erau bune bucătărese și menajere atît de prețuite, încît n-aveau niciodată nevoie să caute o slujbă.

Pavilionul familiei Vanni reunea, pe teren neutru, pe băieții de la oraș și fetele de la țară. Sylvester Lovett, care era casier la banca tatălui său, găsea întotdeauna sîmbăta seara drumul spre pavilion. Dansa cu Lena Lingard toate dansurile pe care fata voia să i le acorde și a devenit atît de îndrăzneț, încît o conducea apoi pe jos pînă acasă. Dacă se întîmpla ca surorile sau prietenii lui să fie printre spectatori în „serile deschise tuturor", Sylvester stătea la spate, în întuneric, după plopii cei scămoși, fumînd și urmărind-o cu chipul răvășit pe Lena. De mai multe ori m-am împiedicat de el acolo, în întuneric, și într-un fel mi-a părut rău de dînsul. Îmi aducea aminte de Ole Benson, care obișnuia să stea pe malul viroagei și să privească cum își păștea Lena vitele. Am auzit de la Antonia că mai tîrziu, în cursul verii, cînd Lena s-a dus acasă pentru o săptămînă, tînărul Lovett a bătut tot drumul acela lung ca s-o vadă și a luat-o la plimbare cu cabrioleta. În prostia mea, nădăjduiam că Sylvester o să se însoare cu Lena și astfel toate fetele de la țară or să aibă o situație mai bună în oraș.

Sylvester s-a tot învîrtit în jurul Lenei pînă ce a început să greșească socotelile la bancă; și trebuia să rămînă pînă după ce cădea noaptea, pentru a încheia balanța registrelor. Își pierduse de tot capul după Lena și toți știau asta. Pentru a scăpa din încurcătură a fugit cu o văduvă cu șase ani mai bătrînă ca el, care avea o fermă mare. Aparent, acest leac a dat roade. El nu s-a mai uitat niciodată la Lena și nici nu și-a mai ridicat ochii la dînsa; doar atingea ceremonios pălăria cu degetul, dacă se întîmpla s-o întîlnească pe stradă.

„Va să zică, așa sînt acești funcționari și contabili cu gulerul scrobit și mîinile albe!" mă gîndeam eu. Începusem să mă uit de sus la tînărul Lovett și nu doream decît să-i pot arăta într-un fel disprețul meu.

10

Abia în pavilionul lui Vanni a fost descoperită Antonia. Pînă atunci fusese privită mai mult ca o pupilă a familiei Harling, decît ca o slujnică. Trăise în casa, în curtea, în grădina lor; și gîndurile ei nu rătăciseră niciodată în afara acestui

mic regat. Dar după ce a sosit în oraş pavilionul de dans, a început să meargă acolo cu Tiny, cu Lena şi prietenele lor. Cei din familia Vanni spuneau adesea că Antonia era cea mai bună dansatoare din toate. Cîteodată auzeam şopotindu-se în mulţimea care stătea în afara pavilionului că doamna Harling o să aibă curînd de furcă cu fata asta. Tinerii făceau acum glume între ele despre „Tony de la Harling-i" aşa cum făceau despre „Anna de la Marshall-i" sau „Tiny de la Gardener-i".

E drept că ea nu mai vorbea şi nu se mai gîndea decît la pavilionul de dans. Toată ziua fredona melodii de dans. Cînd se cina tîrziu, dădea zor cu farfuriile, scăpîndu-le pe jos şi spărgîndu-le în nerăbdarea ei. Cînd auzea prima chemare a muzicii, îşi pierdea de tot capul. Dacă nu avea timp să se îmbrace, doar îşi scotea şorţul şi o zbughea pe uşa bucătăriei. Cîteodată mă duceam şi eu cu dînsa, dar în clipa în care începea să zărească pavilionul, o rupea la fugă ca un băiat. Întotdeauna erau parteneri care o aşteptau, şi ea începea să danseze înainte de a-şi trage bine răsuflarea.

Succesul ei la dans a început să aibă urmări. Acum vînzătorul de gheaţă zăbovea mult, cînd venea pe verandă să umple răcitorul. Băieţii de la băcănie parcă prindeau rădăcini în bucătărie cînd aduceau marfă. Tinerii fermieri, care soseau sîmbătă la oraş pentru dans, soseau, tropăind prin curte, la uşa din spate, ca s-o roage să le promită dansuri sau s-o invite la baluri sau picnicuri. Lena şi Ana norvegianca veneau s-o ajute la treabă, ca să poată pleca mai devreme. Băieţii care o petreceau acasă după dans rîdeau prea tare la poarta din spate şi-l trezeau pe domnul Harling din primul somn. Criza era inevitabilă.

Într-o sîmbătă seara, domnul Harling s-a dus jos în pivniţă după bere. La întoarcere, cînd urca scara, a auzit în întuneric zgomotul unei îmbrînceli şi după aceea trosnetul unei palme zdravene. S-a uitat la timp prin uşa laterală ca să poată vedea nişte picioare lungi sărind gardul de lemn. Antonia era acolo, furioasă şi tulburată. Tînărul Harry Paine, care trebuia să se însoare luni cu fata patronului său, venise la pavilion cu un grup de prieteni şi dansase toată seara. După aceea se milogise de Antonia să-i dea voie s-o petreacă pînă acasă. Ea spunea că se gîndise că e un tînăr cumsecade, pentru că era unul dintre prietenii domnişoarei Frances, şi nu şi-a făcut griji. Numai că pe veranda din spate el a încercat s-o sărute şi cînd ea s-a împotrivit — doar Harry Paine trebuia să se însoare luni — a înşfăcat-o şi a sărutat-o cu sila, pînă ce a izbutit să-şi elibereze o mînă şi să-l plesnească.

Domnul Harling şi-a pus sticlele de bere pe masă.

— Am prevăzut eu asta, Antonia. Te-ai împrietenit cu fete care au renumele că-s libere şi uşuratice şi acum ai căpătat şi tu acelaşi renume. Nu-mi place toată treaba asta şi nici ca tipul ăsta să tropăie tot timpul prin curtea din spate. În seara asta trebuie să se termine. Gata! Scurt! Ori laşi dansurile, ori îţi cauţi alt loc. Gîndeşte-te.

A doua zi dimineaţa, cînd doamna Harling şi Frances au încercat să-i bage Antoniei minţile în cap, au găsit-o tulburată dar hotărîtă.

— Să nu mă mai duc la dans ? gîfîi ea. Nici nu mă gîndesc ! Nici tata nu m-ar fi putut opri ! Domnul Harling nu-i stăpîn pe timpul meu liber. Şi nici la prietenii mei nu renunţ. Băieţii cu care mă plimb sînt băieţi de treabă. Am crezut că şi domnul Paine e cumsecade, pentru că venea aici în vizită. Cred că i-am înroşit bine obrazul pentru nunta lui, izbucni ea furioasă.

— Antonia, trebuie să faci fie într-un fel, fie în altul, îi spuse decisă doamna Harling. Eu nu pot să schimb ce-a hotărît domnul Harling. Asta-i casa lui.

— Atunci am să plec, doamnă Harling. De mai multă vreme mă pisează Lena să-mi găsesc un loc mai aproape de dînsa. Mary Svoboda pleacă de la Cutter-i să lucreze la hotel şi pot să-i iau locul.

Doamna Harling se ridică de pe scaun.

— Antonia, dacă te duci să lucrezi la Cutter-i, nu mai ai ce căuta în casa asta. Ştii ce fel de om e el. Acolo o să ţi se înfunde.

Tony apucă ceainicul şi începu să toarne apă clocotită în pahare, rîzînd tulburată.

— Eh, pot să-mi port şi singură de grijă ! Sînt ceva mai voinică decît Cutter ! Plătesc patru dolari şi nici nu au copii. Aproape că nu-i nimic de lucru ; pot să fiu liberă în fiecare seară şi să ies mult şi după-amiaza.

— Am crezut că-ţi plac copiii, Tony, ce s-a întîmplat cu tine ?

— Nu ştiu, dar ceva s-a întîmplat, răspunse Antonia şi-şi semeţi capul, strîngînd fălcile. O fată ca mine trebuie să se bucure de viaţă cît poate. Poate că la anul n-o să mai fie nici un pavilion de dans. Bănui că vreau şi eu să mă distrez ca şi celelalte fete.

Doamna Harling rîse scurt şi aspru.

— Dacă te duci să lucrezi la Cutter-i, probabil că o să ai o distracţie de care n-o să scapi aşa uşor.

Frances spunea, cînd ne-a povestit, bunicii şi mie, întîmplarea, că toate tigăile, platourile şi ceştile de pe poliţă au tremurat cînd maică-sa a ieşit din bucătărie. Doamna Harling a declarat cu amărăciune că ar fi dorit să n-o fi îndrăgit niciodată pe Antonia.

11

Wick Cutter era cămătarul care îl jecmănise pe Peter rusul. Obiceiul pe care îl căpăta cîte un fermier, de a se duce la Cutter, era la fel cu deprinderea de a juca jocuri de noroc sau la loterie : într-un ceas de descurajare se reîntorcea la el.

Numele mic al lui Cutter era Wycliffe şi omului îi plăcea să vorbească despre copilăria lui pioasă. Plătea regulat donaţii la bisericile protestante — „din motive sentimentale", cum spunea el făcînd un gest larg cu mîna. Venise dintr-un

oraş din Iowa unde erau mulţi suedezi şi vorbea puţin suedeza, ceea ce era un mare avantaj în afacerile cu coloniştii suedezi nou-veniţi.

În fiecare aşezare de frontieră se găseau oameni sosiţi aici ca să scape de anumite interdicţii. Cutter era unul din „grupul solid" al oamenilor de afaceri din Black Hawk. Era un jucător pătimaş, deşi juca prost. Cînd vedeam lumină noaptea tîrziu în biroul lui, ştiam că acolo se joacă pocher. Cutter se lăuda că nu bea niciodată ceva mai tare ca vişinata şi că şi-a început drumul în viaţă economisind banii pe care ceilalţi îi cheltuiau pe ţigări. Era doldora de maxime moralizatoare pentru tineri. Cînd venea la noi pentru afaceri, îmi cita din „Almanahul sărmanului Richard" şi-mi spunea că era încîntat să găsească un băiat de la oraş care să ştie să mulgă vaca. Era deosebit de cordial cu bunica şi, ori de cîte ori se întîlneau, începea imediat să vorbească despre „timpurile bune de odinioară" şi despre viaţa simplă. Mi-era silă de capul lui chel şi roz şi de favoriţii galbeni întotdeauna moi şi lucitori. Se spunea că îi peria în fiecare seară, aşa cum îşi perie o femeie părul. Dinţii albi păreau ca ieşiţi din fabrică. Pielea îi era roşie şi aspră, de parcă o arsese soarele ; omul se ducea adesea la băi, unde făcea împachetări de nămol. Se ştia că-i un desfrînat. Două fete suedeze care lucraseră la el în casă o păţiseră rău de tot. Pe una a dus-o la Omaha unde făcea acum meseria în care îi deschisese el uşa. Se ştia că o mai vizitează.

Cutter era în permanent război cu nevastă-sa şi, cu toate acestea, se părea că nu se gîndiseră niciodată să se despartă. Locuiau într-o casă impozantă, plină de ornamente, zugrăvită în alb şi îngropată totdeauna într-o verdeaţă bogată. Cutter credea că ştie o groază de lucruri despre cai şi obişnuia să antreneze un mînz pentru curse. Duminica dimineaţa putea fi văzut pe hipodrom, gonind cu cabrioleta în jurul terenului de curse ; purta mănuşi galbene şi o şapcă de voiaj în pătrăţele albe şi negre, iar favoriţii îi fluturau în vînt. Dacă erau băieţi pe-aproape, Cutter oferea unuia dintre ei douăzeci şi cinci de cenţi ca să ţină cronometrul, iar la sfîrşit mîna mai departe spunînd că nu are mărunţiş şi că „o să aibă el grijă data viitoare". Nimeni nu putea să-i tundă iarba sau să-i spele cabrioleta în aşa fel încît să-l mulţumească. Era atît de afurisit şi de pretenţios în privinţa curţii lui, încît dacă un băiat ar fi aruncat o pisică moartă în curtea din dos sau nişte cutii de conserve pe alee, ar fi dat de naiba. Cutter era un fel de îmbinare specială de fată bătrînă şi de desfrînat, şi pentru asta oamenii îl dispreţuiau atît de mult.

Fără îndoială că-şi găsise perechea cînd se însurase cu doamna Cutter. Era ca o arătare ; aproape o uriaşă ca înălţime. ciolănoasă, cu părul sur, faţa întotdeauna roşie şi ochii holbaţi şi isterici. Cînd voia să fie amuzantă şi agreabilă, dădea într-una din cap şi clipea tare din ochi. Avea dinţii lungi şi îndoiţi, ca de cal ; oamenii spuneau că dacă le zîmbea copiilor, ei se porneau pe plîns. Pe mine chipul ei într-un fel mă fascina : reunea adevărata culoare şi formă a furiei. În privirile-i in-

tense era o sclipire de nebună. Avea maniere foarte afectate și-și făcea vizitele în rochii de brocart foșnitor, de culoarea oțetului, și pe cap cu o bonetă înaltă, cu egrete țepoase.

Doamna Cutter vopsea cu atîta rîvnă porțelanuri, încît chiar lighenele și cănile și vasul de pămătuf al soțului ei erau acoperite cu violete și flori de liliac. O dată, cînd Cutter arăta unui vizitator cîteva dintre porțelanurile soției, a scăpat jos o piesă. Doamna Cutter și-a dus batista la gură, de parcă era gata să leșine, și a spus cu măreție :

— Domnule Cutter, ai spart „Cele zece porunci" ; ferește barem bolurile pentru spălatul degetelor.

Cei doi se certau din clipa în care Cutter intra în casă și pînă se duceau la culcare, iar servitoarele lor povesteau aceste scene în tot orașul. Doamna Cutter tăiase de mai multe ori din jurnale pasaje despre soții necredincioși și le trimisese prin poștă bărbatului ei, prefăcîndu-și scrisul. Cutter venea acasă la prînz, găsea jurnalul mutilat în cutia de ziare și, triumfător, potrivea tăietura cu partea lipsă din ziar. Cutter-ii se puteau ciorovăi toată dimineața „discutînd" dacă el trebuie să-și pună izmenele groase sau cele subțiri, și toată seara — dacă el răcise sau nu.

Pentru a se certa, Cutter-ii aveau teme majore, precum și teme minore. Cea mai importantă dintre ele era problema moștenirii : doamna Cutter spunea bărbatului ei că numai din vina lui nu aveau copii. El susținea cu stăruință că înadins doamna Cutter a rămas fără copii, pentru că se hotărîse

să trăiască mai mult ca dînsul și să împartă averea cu „ai ei", pe care el îi disprețuia ; la care ea îi riposta că dacă el n-o să-și schimbe felul de viață, fără îndoială că ea o să trăiască mai mult. După ce-i asculta insinuările asupra sănătății, Cutter își relua timp de o lună exercițiile cu halterele sau se scula de dimineață, la ora cînd nevestei sale îi plăcea cel mai mult să doarmă, se îmbrăca făcînd mult zgomot și pleca cu trăpașul la terenul de curse.

O dată, cînd s-au certat în legătură cu cheltuielile din gospodărie, doamna Cutter și-a pus rochia de brocart și s-a dus pe la prieteni rugîndu-i să-i dea comenzi de porțelanuri pictate, spunînd că domnul Cutter o silea „să trăiască din pensula ei". Cutter nu s-a rușinat de loc ; dimpotrivă, a fost încîntat !

Adesea Cutter amenința că o să taie cedrii care îngropau pe jumătate casa. Nevastă-sa i-a declarat că dacă o să fie lipsită de „intimitatea" pe care simțea că i-o dau copacii, o să-l părăsească. Firește, acesta putea fi pentru el un bun motiv, dar n-a tăiat niciodată copacii. Se părea că cei doi Cutter-i socoteau relațiile dintre ei foarte interesante și stimulatoare și desigur, și noi ceilalți credeam la fel. Wick Cutter se deosebea de orice potlogar pe care îl întîlnisem, dar femei ca doamna Cutter găseai pretutindeni : cîteodată emițînd teorii noi, cîteodată hrănindu-se cu cele vechi, era ușor de recunoscut, chiar cînd se arăta vag îmblînzită.

12

După ce Antonia şi-a luat slujbă la Cutter-i, părea că nu se mai sinchiseşte decît de picnicuri, petreceri şi distracţii. Cînd nu se ducea la dans, cosea pînă la miezul nopţii. Despre noile ei rochii se făceau glume usturătoare. Sub îndrumarea Lenei, Antonia copia — cu material ieftin, dar cu iscusinţă — rochiile cele mai noi de bal ale doamnei Gardener şi pe cele de stradă ale doamnei Smith, încît faptul le sîcîia pe cele două cucoane ; iar doamna Cutter, care era geloasă pe ele, se bucura în taină.

Acum Tony purta mănuşi, ghete cu tocuri înalte şi pălării cu pene şi aproape în fiecare după-amiază se ducea în centrul comercial al oraşului cu Tiny, Lena şi cu Anna, norvegianca de la Marshall-i. Noi, băieţii de la liceu, obişnuiam să zăbovim pe terenul de joc în recreaţia de după-amiază, ca să le urmărim cum coborau dealul, două cîte două, pe trotuarele de scîndură ; deveneau din zi în zi mai drăguţe, dar, în timp ce treceau pe lîngă noi, mă gîndeam cu mîndrie că Antonia era — ca şi Albă ca Zăpada din poveste — „cea mai frumoasă dintre toate".

Fiind acum elev în ultima clasă de liceu, plecam devreme de la şcoală. Cîteodată treceam pe lîngă ele şi le invitam la cofetărie, unde bîrfeau şi chicoteau povestindu-mi tot felul de întîmplări de la ţară. Mi-aduc aminte cum m-a înfuriat Tiny Soderball într-o după-amiază. A spus că a auzit-o pe bunica zicînd că o să mă fac predicator baptist.

— Bănui, zise Tiny, că atunci va trebui să încetezi cu dansul şi să porţi cravată albă. N-ar arăta nostim, fetelor ?

Lena rîse.

— Trebuie să te grăbeşti, Jim. Dacă e să te faci preot, vreau să mă cununi tu. Hai, făgăduieşte-ne că o să ne cununi pe toate şi apoi o să ne botezi copiii.

Anna, care era totdeauna demnă, se uită la dînsa mustrător :

— Baptiştii nu cred în botezul copiilor, nu-i aşa, Jim ?

I-am spus că nu ştiu în ce cred, că puţin îmi pasă de asta şi că ceea ce e sigur e că n-am să mă fac predicator.

— Asta-i foarte rău, se hlizi Tiny, care avea chef să mă sîcîie. Ai fi unul foarte bun. Îţi place aşa de mult să înveţi... Poate vrei să te faci profesor. Nu i-ai dat tu lecţii lui Tony ?

— Aş vrea din tot sufletul, interveni Antonia, ca Jim să se facă doctor, Ai fi bun cu bolnavii, Jim. Bunică-ta te-a învăţat aşa de bine asta ! Tata spunea totdeauna că eşti un băiat tare de ispravă.

Le-am zis că am să mă fac ce mi-o plăcea.

— O să te miri, domnişoară Tony, dacă o să iasă din mine un drac de băiat ?

Rîseră pînă ce o privire a norvegiencei Anna le înfrînă ; tocmai trecea prin faţa cofetăriei directorul şcolii, care se ducea să cumpere pîine pentru cină. Anna auzise zvonul că aş fi un băiat ascuns. Oamenii spuneau că trebuie să fie ceva suspect cînd unui băiat nici că-i pasă de fetele de vîrsta

lui, dar e tare vioi cînd e împreună cu Tony, Lena sau cu cele trei Mary.

Entuziasmul pentru dans pe care-l stîrnise familia Vanni nu s-a șters dintr-o dată. După ce pavilionul a plecat din oraș, Clubul Progresist și-a schimbat numele în Clubul Bufnița și a început să dea baluri o dată pe săptămînă la Masonic Hall. Am fost invitat și eu, dar am refuzat. În iarna aceea eram plin de toane și neliniștit și mi-era lehamite de oamenii pe care îi vedeam în fiecare zi. Charley Harling intrase la școala din Annapolis, în timp ce eu stăteam încă la Black Hawk, răspunzînd la apel în fiecare dimineață, ridicîndu-mă din bancă la sunetul clopoțelului și ieșind cu rîndul ca un elev din clasele primare. Doamna Harling era cam rece cu mine, pentru că tot îi luam parte Antoniei. Ce puteam face după cină ? De obicei, cînd părăseam clădirea școlii, lecțiile pe a doua zi erau pregătite și nu puteam să stau și să citesc la nesfîrșit.

Seara obișnuiam să umblu hai-hui în căutarea vreunei distracții. O luam pe străzile familiare, înghețate, acoperite de zăpadă sau pline de apă și de noroi. Ele duceau la case de oameni cumsecade, care așezau copiii în pat sau pur și simplu stăteau în fața sobei, făcîndu-și siesta. Black Hawk avea două saloon-uri. Unul dintre ele era socotit respectabil pînă și de fețele bisericești, în măsura în care poate fi respectabil un saloon. Proprietar era frumosul Anton Jelinek, care își dăduse în arendă ferma și venise la oraș. În saloon erau mese lungi, la care fermierii cehi și germani își mîncau prînzurile aduse de la țară și beau bere. La Jelinek puteai fi servit oricînd cu pîine de secară, peste afumat și brînzeturi de import, iuți, așa cum le plăcea străinilor să simtă în cerul gurii. Mă obișnuisem să mă abat pe la saloon-ul lui și să trag cu urechea la ce se trăncănea. Dar într-o zi, Jelinek m-a ajuns din urmă pe stradă și m-a bătut pe umăr.

— Jim, spuse el, eu sînt bun prieten cu tine și întotdeauna mi-a plăcut să te văd. Dar știi ce spun preoții despre saloon-uri. Bunicul tău s-a purtat întotdeauna frumos cu mine și zic să nu mai vii în localul meu ; știu că nu-i place și nu vreau să mă pun rău cu dînsul.

Așa că am terminat-o și cu asta.

Puteai să dai o raită pe la drugstore și să-i asculți pe bătrînii care stăteau seară de seară acolo vorbind politică și povestind istorioare fără perdea. Puteai să te duci la fabrica de țigări și să pălăvrăgești cu neamțul bătrîn care creștea canari pentru vînzare și să privești păsările lui împăiate. Dar oricum ai fi început-o cu el, discuția ajungea la tehnica împăierii. Mai era, firește, și gara ; mă duceam de multe ori să văd cum vine trenul de seară și apoi să stau un timp cu nemîngîiatul telegrafist care spera mereu că o să fie transferat la Omaha sau Denver, „unde mai e ceva viață". Pînă la urmă scotea neapărat fotografiile de actrițe și dansatoare pe care le avea. Le căpăta în schimbul cupoanelor din pachetele de țigări și fuma pînă aproape se omora, ca să aibă aceste forme și chipuri rîvnite. Pentru variație, puteai vorbi cu șeful gării ; dar și ăsta era un alt nemulțumit, care-și petrecea tot timpul liber scriind

scrisori șefilor si cerînd să fie transferat. Voia să se întoarcă în Wyoming, unde putea să se ducă duminica la pescuit de păstrăvi. Obișnuia să spună că de cînd își pierduse copiii gemeni, pentru el „nu mai există altceva în viață decît rîurile cu păstrăvi".

Acestea erau distracțiile între care aveam de ales. După ora nouă nu mai ardea nici o lumină în centrul comercial al orașului. În nopțile cu stele obișnuiam să bat în sus și în jos străzile acelea lungi și reci, încruntîndu-mă la casele mici și adormite, cu jaluzelele lor trase și verandele din dos acoperite. Erau adăposturi șubrede, cele mai multe construite sărăcăcios, din lemn ușor, cu stîlpii verandei împodobiți cu rotocoale mutilate oribil de strung. Și cu toată șubrezenia lor, cîtă gelozie și invidie și nefericire puteau să cuprindă unele din ele! Viața care se desfășura înăuntrul lor mi se părea alcătuită din evadări și refuzuri, din subterfugii pentru a scăpa de gătit, de spălat și dereticat, din manevre pentru a ostoi gura lumii. Existența aceasta sigură se asemăna cu cea trăită sub tiranie. Vorba oamenilor, glasurile lor, privirile lor deveneau furișe și înăbușite. Orice gust personal, orice dorință naturală erau înfrînate de prudență. Mă gîndeam că oamenii adormiți din casele acestea încercau să-și ducă viața ca șoarecii din bucătăriile lor: să nu facă nici un zgomot, să nu lase urme, să alunece în întuneric pe suprafața lucrurilor. Grămezile de cenușă mereu mai mari din curțile din spate erau singura dovadă că se mai desfășura inutilul și devoratorul proces al vieții. În serile de marți se dansa la Clubul Bufnița; atunci era oarecare agitație pe străzi și ici-colo se putea vedea o fereastră luminată pînă la miezul nopții. Dar în noaptea următoare, pretutindeni era din nou întuneric.

După ce am refuzat să mă alătur „bufnițelor", cum li se spunea celor de la club, am luat hotărîrea îndrăzneață să mă duc la balurile de sîmbătă seara de la Sala Pompierilor. Știam că n-avea nici un rost să le împărtășesc bunicilor mei planul. Bunicul nu aproba nicicum dansul; ar fi spus că, dacă vreau să dansez, n-am decît să mă duc la Masonic Hall, printre „oamenii pe care-i cunosc". Și tocmai asta era buba: că vedeam mult prea mult oameni pe care-i cunoșteam.

Camera mea era la parter și, cum învățam acolo, aveam și o sobă în ea. De obicei sîmbătă seara mă retrăgeam devreme în camera mea, îmi schimbam cămașa și gulerul și-mi puneam haina de duminică. Așteptam pînă se linișteau toate și adormeau bătrînii; apoi ridicam geamul, săream afară și treceam încetișor prin curte. Prima dată cînd mi-am înșelat bunicii, m-am simțit aproape josnic; poate chiar și a doua oară. Dar curînd am încetat să mă mai gîndesc la asta.

Singurul lucru pe care-l așteptam toată săptămîna era balul de la Sala Pompierilor. Acolo întîlneam oamenii pe care mă obișnuisem să-i văd la pavilionul Vanni. Cîteodată veneau cehii de la Wilber, sau nemți care soseau de la Bismarck cu marfarul de după-amiază. Și Tony, și Lena, și Tiny erau totdeauna acolo, precum și cele trei Mary, și fetele de la spălătoria daneză.

Cele patru fete daneze locuiau împreună cu patronul spălătoriei și cu nevasta lui în casa acestora, care se afla în spatele spălătoriei și avea o grădină mare, unde se atîrnau rufele la uscat. Patronul era un bătrîn înțelept și prietenos, care plătea bine fetele, avea grijă de ele și le asigura un adăpost bun. Mi-a povestit o dată că fata lui a murit tocmai cînd ajunsese la vîrsta s-o poată ajuta pe maică-sa și că de atunci „încearcă mereu s-o înlocuiască". În timpul după-amiezilor de vară stătea ore întregi pe trotuarul din fața spălătoriei, cu ziarul pe genunchi, supraveghind fetele prin fereastra larg deschisă, în vreme ce acestea călcau și sporovăiau în daneză. Norii de praf alb ce se învolburau pe stradă sau rafalele de vînt fierbinte care uscau grădina lui de zarzavat nu-i tulburau niciodată liniștea. Chipul lui hazos părea a spune că omul găsise secretul mulțumirii. Dimineața și seara mergea cu căruciorul distribuind rochiile proaspăt călcate și adunînd sacii cu rufe care tînjeau după clăbucii și frînghiile lui întinse la soare. Fetele de la spălătorie nu păreau niciodată atît de drăguțe la dans cum arătau cînd stăteau la scîndurile de călcat sau aplecate peste albii, spălînd rufele fine, cu brațele lor albe și gîtul gol, cu obrajii strălucitori ca cei mai strălucitori trandafiri, cu părul auriu umed de aburi sau căldură și cîrlionțat în bucle mici în jurul urechilor. Nu știau prea bine englezește și nu erau atît de ambițioase ca Lena sau Antonia ; dar erau fete drăguțe, simple și totdeauna mulțumite. Cînd dansai cu ele, puteai simți mireasma rochiilor lor curate, proaspăt călcate și păstrate în frunze de rozmarin din grădina domnului Jensen.

Nu erau niciodată destule fete la balurile astea și fiecare băiat voia să danseze cu Tony și Lena. Lena se mișca fără efort, aproape cu nepăsare, și adesea mîna ei urmărea ritmul apăsînd încetișor pe umărul partenerului. Dacă îi vorbea cineva, zîmbea, dar răspundea rar. Se părea că muzica o cufunda într-un vis ușor, un vis cu ochii deschiși ; iar ochii ei de culoarea viorelelor, adormiți și încrezători, te priveau de fiecare dată pe sub genele lungi. Cînd ofta, răspîndea un puternic parfum de pudră. Dacă dansai cu ea „Patrie, dulce patrie", ți se părea că ai intrat în fluxul mării. Dansa fiecare dans ca un vals și totdeauna era același vals — valsul unei sosiri acasă pentru ceva, al unei inevitabile și fatidice reîntoarceri. După un timp, te cuprindea din cauza aceasta o anumită neliniște, ca în zilele blînde și înăbușitoare de vară.

Cînd te învîrteai cu Tony pe parchet, nu te reîntorceai nicăiri. Porneai de fiecare dată într-o nouă aventură. Îmi plăcea să dansez cu ea dansuri scoțiene. Dansa întotdeauna foarte sprinten și variat și mereu introducea pași și figuri noi. Ea m-a învățat să dansez și împotriva și pe lîngă ritmul precis al muzicii. Dacă bătrînul domn Shimerda s-ar fi oprit la New York, în loc să meargă pînă la capătul liniei ferate, și și-ar fi cîștigat existența cu vioara, cît de diferită ar fi fost viața Antoniei !

Adesea Antonia venea la dans cu Larry Donovan, un conductor de la trenurile de călători și un fel de specialist în femei, cum spuneam noi.

Mi-aduc aminte cu cîtă admirație au privit-o toți băieții în seara în care a îmbrăcat pentru prima dată rochia ei de catifea, făcută după modelul rochiei de catifea neagră a doamnei Gardener. Era o plăcere s-o vezi, cu ochii ei strălucitori și cu buzele totdeauna ușor întredeschise cînd dansa. Numai culoarea aceea întunecată din obraji nu i se schimba niciodată.

Într-o seară, cînd Donovan era în cursă, Antonia a venit la dans cu Anna norvegianca și cu tînărul prieten al Annei ; în seara aceea am condus-o eu acasă. Cînd eram în curtea Cutter-ilor, adăpostiți de plantele verzi, i-am spus că ar trebui să mă sărute în chip de rămas bun.

— Firește, de ce nu, Jimmy ?

Dar o clipă mai tîrziu și-a tras fața înapoi și a șoptit indignată :

— Ei, Jim, știi că nu-i frumos să mă săruți așa. Am să te spun bunicii tale.

— Lena Lingard mă lasă s-o sărut, i-am replicat, și nu-s îndrăgostit de dînsa nici pe jumătate cît sînt de tine.

— Lena te lasă ? gîfîi ea. Dacă face și cu tine prostii de-ale ei, îi scot ochii.

M-a luat din nou de braț, am ieșit pe poartă și ne-am plimbat în sus și în jos pe trotuar.

— Acum să nu începi și tu să fii un nerușinat, ca băieții de la oraș. Doar n-o să stai aici, să asculți și să spui bancuri toată viața. Trebuie să mergi la școală și să ajungi cineva. Știi, sînt teribil de mîndră de tine. N-o să te duci să te încurci cu suedezele, nu ?

— Nu-mi pasă de nici una în afară de tine, i-am spus. Și cred că tu o să mă socotești întotdeauna un copil.

Tony a rîs și și-a aruncat brațele în jurul gîtului meu.

— Cred că așa am să și fac, dar să știi că, oricum, ești un copil la care țin tare mult ! Poți să te îndrăgostești de mine cît vrei, dar dacă te mai văd că umbli cu Lena, sigur te spun bunicii tale, tot așa de sigur cum e că te cheamă Jim Burden. Lena-i o fată de treabă, numai că, știi și tu, în chestia asta nu-i stăpînă pe ea. Nu se poate schimba. Așa-i felul ei.

Dacă Antonia era mîndră de mine, apoi și eu eram mîndru de ea că ținea capul sus cînd am ieșit de sub cedrii întunecoși și am închis încetișor poarta Cutter-ilor în spatele meu. Cu fața ei caldă și dulce, cu brațele ei plăcute și cu inima aceea adevărată din ea ; da, era ea, oh, era încă Antonia mea ! Mergînd spre casă, mă uitam cu dispreț la casele mici, întunecate și tăcute din jur și mă gîndeam ce neghiobi sînt tinerii care dormeau la ora aceea în unele din ele. Eu știam unde sînt adevăratele femei, deși eram încă un băietan ; și nici nu mă temeam de ele !

Nu puteam suferi să intru în liniștita noastră casă, cînd mă întorceam de la dansuri, și nu puteam adormi decît tîrziu. Spre dimineață visam ceva frumos : se părea uneori că eram cu Tony la țară, și ne dădeam de-a lunecușul pe clăile de paie, așa cum făceam pe vremuri ; ne cățăram încă o dată și încă o dată pe căpițele galbene, și lune-

cam jos pe pantele netezi, în grămezile moi de pleavă.

De multe ori am visat un vis şi era întotdeauna la fel. Eram pe un ogor secerat, plin de snopi şi stăteam rezemat de unul din ei. Lena Lingard venea desculţă prin mirişte, într-o fustă scurtă, cu o seceră în mînă ; era îmbujorată ca zorii zilei şi avea în jurul ei un fel de lumină sidefie. S-a aşezat lîngă mine, s-a întors către mine şi, oftînd uşor, a spus :

— Acum, că au plecat toţi, pot să te sărut cît vreau.

Îmi doream astfel de visuri măgulitoare şi cu Antonia, dar n-am avut niciodată.

13

Într-o după-amiază am băgat de seamă că bunica plînsese. Parcă îşi tîra picioarele cînd se mişca prin casă ; m-am ridicat de la masa unde învăţam, m-am dus la ea şi am întrebat-o dacă nu se simte bine şi dacă nu pot s-o ajut la treabă.

— Nu, Jim, mulţumesc. Mă frămîntă ceva, dar cred că-s destul de sănătoasă. Poate s-a strîns ceva rugină în oase, adăugă ea cu amărăciune.

Am stat puţin în cumpănă.

— Ce te frămîntă, bunico ? A pierdut cumva bunicul bani ?

— Nu-i vorba de bani. Aş vrea să fi fost asta. Dar am auzit unele lucruri. Trebuia să ştii şi tu că o dată tot o să ajungă şi la urechile mele.

Se lăsă să cadă într-un scaun, îşi acoperi faţa cu şorţul şi începu să plîngă.

— Jim, spuse ea, niciodată n-am crezut că bunicii îşi pot creşte bine nepoţii. Dar aşa a fost să fie ; se pare că nu era altă cale pentru tine.

I-am pus braţele pe după gît. Nu puteam îndura s-o văd plîngînd.

— Ce s-a întîmplat, bunico ? Din cauza dansurilor de la pompieri ?

Ea dădu din cap.

— Îmi pare rău că m-am furişat în felul ăsta. Dar nu-i nimic rău în dansurile astea şi n-am făcut nimic rău. Îmi plac toate fetele astea de la ţară şi-mi place să dansez cu ele. Asta-i tot.

— Dar nu-i cinstit să ne dezamăgeşti, nepoate, şi să ne faci de rîs. Oamenii spun că, pe măsură ce creşti, te faci un băiat rău şi asta nu-i o răsplată dreaptă pentru noi.

— Puţin îmi pasă de ce spun ei, dar dacă te amărăşte, e în regulă. N-o să mă mai duc la Sala Pompierilor.

Desigur că mi-am ţinut promisiunea, dar lunile primăverii mi s-au părut destul de monotone. Acum stăteam serile acasă cu bătrînii, pregătind latina care nu se preda la liceu. Îmi pusesem în gînd să învăţ în cursul verii o mare parte din materiile care se cereau la colegiu şi să intru în anul întîi la universitate, fără examene de diferenţă. Voiam să scap de-aici cît mai repede cu putinţă.

Am constatat că dezaprobarea mă jignea — chiar dacă venea de la oameni pe care nu-i prețuiam. Pe măsură ce primăvara înainta, eram din ce în ce mai singuratic ; și m-am întors la telegrafist și la omul de la fabrica de țigări, și la canarii lui, ca să caut prietenie. Mi-aduc aminte că am încercat o plăcere melancolică atîrnînd în primăvara aceea un coș de mai pentru Nina Harling. Am cumpărat florile de la o nemțoaică bătrînă, care avea mai multe flori în glastre decît oricine altcineva, și am petrecut o după-amiază întreagă aranjînd un coșuleț. Cînd a venit amurgul și cînd luna nouă a apărut pe cer, m-am dus liniștit, cu darul meu, la ușa din față a familiei Harling, am sunat și apoi am fugit, după cum e obiceiul. Prin gardul de sălcii am auzit strigătele de fericire ale Ninei și m-am simțit mulțumit.

În acele seri calde și blînde de primăvară, zăboveam de multe ori prin centru ca să plec spre casă cu Frances și să-i povestesc despre planurile mele și despre cărțile pe care le citeam. Într-o seară, ea îmi spuse că bănuie că doamna Harling nu-i prea supărată pe mine.

— Cred că mama-i destul de înțelegătoare, cum sînt toate mamele, de altfel. Da știi că Antonia a jignit-o și ea nu poate înțelege cum de-ți place mai mult să stai cu Tony și Lena, decît cu fetele din lumea ta.

— Dar tu poți ? am întrebat-o tăios.

Frances rîse.

— Da, cred că da. Tu le cunoști de la țară și-ți place să le ții partea. În anumite privințe, ești mai matur decît băieții de vîrsta ta. Toate o să fie în

regulă cu mama, după ce o să treci examenele la colegiu și o să vadă că ești serios.

— Dacă ai fi băiat, nici tu nu ai face parte din Clubul Bufnița, am stăruit eu. Ai fi la fel ca mine.

— Aș fi și n-aș fi, zise ea clătinînd din cap. Cred că cunosc fetele de la țară mai bine ca tine. Întotdeauna le-ai învăluit într-un fel de aureolă. Necazul cu tine, Jim, e că ești romantic. Mama o să vină la serbarea acordării diplomelor de la școală. Ieri m-a întrebat dacă știu care o să fie tema expunerii tale. Ține să reușești.

Socoteam expunerea mea ca foarte bună : susțineam în ea cu pasiune o mulțime de lucruri pe care le descoperisem în ultima vreme. Doamna Harling a venit la Operă să urmărească programul serbării și am privit-o în cea mai mare parte a timpului cît mi-am prezentat expunerea. Privirile ei vioaie și inteligente nu mi-au părăsit nici o clipă chipul. După aceea a venit în camera unde ne îmbrăcasem și unde stăteam toți cu diplomele în mînă, s-a îndreptat spre mine și mi-a spus prietenos :

— M-ai surprins, Jim. N-am crezut că o să faci o lucrare atît de bună. Expunerea ta nu-i scoasă din cărți.

Printre cadourile pe care le-am primit la absolvire a fost și o umbrelă de mătase de la doamna Harling, cu numele meu marcat pe mîner.

De la Operă am plecat singur spre casă. Cînd am trecut prin fața bisericii metodiste, am văzut trei fete zvelte plimbîndu-se pe sub arțarii boltiți, unde lumina lunii se filtra prin frunzișul bogat de

iunie. S-au grăbit spre mine și m-au așteptat : erau Lena, Tony și Anna Hansen.

— Oh, Jim, a fost splendid.

Tony gîfîia, așa cum făcea totdeauna cînd emoția îi copleșea vorba.

— Nu există avocat la Black Hawk care să poată face o expunere ca a ta. Tocmai l-am oprit pe bunicu-tău și i-am spus-o și lui. N-o să-ți spună, dar nouă ne-a zis că și el a fost tare surprins ; nu-i așa, fetelor ?

Lena s-a apropiat de mine și mi-a spus în glumă :

— Dar de ce erai așa de țeapăn ? Cred că erai speriat. Am fost convinsă c-o să pierzi șirul.

— Trebuie să fii foarte fericit, Jim, zise Anna cu un surîs trist și visător, că poți găsi toată vremea în mintea ta gînduri înalte de-acestea și că ai și cuvinte cu care să le spui. Știi că și eu am dorit întotdeauna să merg la școală.

— Oh, Jim, stăteam acolo și-mi doream ca tata să te fi putut auzi, spuse Antonia apucîndu-mă de poalele hainei ; era ceva în expunerea ta care m-a făcut să mă gîndesc la tata.

— M-am gîndit la tatăl tău, Tony, cînd mi-am scris expunerea. Lui i-am dedicat-o, de fapt.

Antonia își aruncă brațele în jurul gîtului meu ; chipul ei drag era ud tot de lacrimi.

Am stat și le-am urmărit cum se îndepărtau și cum rochiile lor albe licăreau din ce în ce mai șters în lungul trotuarului. Niciodată n-am obținut vreun succes care să-mi atingă mai tare coardele inimii, ca acesta.

14.

A doua zi după serbarea acordării diplomelor, mi-am mutat cărțile și biroul sus, într-o cameră goală, unde puteam să fiu liniștit, și am început să învăț pe rupte. În vara aceea mi-am însușit toată trigonometria cerută într-un an și m-am apucat singur de Virgiliu. Zi de zi, umblam toată dimineața, în sus și în jos, prin cămăruța mea însorită, privind dealurile rîpoase și îndepărtate de pe malul rîului și pășunile aurii cuprinse între ele, scandînd tare din Aeneida și învățînd pe dinafară pasaje întregi. În cîte o seară, cînd treceam prin fața casei lor, doamna Harling mă striga și mă invita să intru și s-o las să-mi cînte ceva. Îi era dor de Charley, spunea ea, și-i plăcea să aibă un băiat pe-aproape. Ori de cîte ori bunicii mei aveau îndoieli și începeau să se întrebe dacă nu sînt prea tînăr ca să merg la colegiu, doamna Harling îmi apăra aprig cauza. Bunicul îi respecta atît de mult judecata, încît știam că n-o să facă nimic potrivnic părerii ei.

În toată vara aceea n-am avut decît o singură zi de sărbătoare. Era în iulie. Într-o sîmbătă după-amiază am întîlnit-o în centrul orașului pe Antonia și am aflat că ea, Tiny și Lena urmau să se ducă a doua zi la rîu cu Anna Hansen ; socul era înflorit și Anna voia să facă vin din flori de soc.

— Anna o să ne ducă cu căruța lui Marshall ; luăm și mîncare cu noi și facem un picnic. N-o să fim decît noi, nimeni altcineva. N-ai putea să vii și tu, Jim ? Ar fi ca odinioară.

— Poate că vin, dacă nu vă stingheresc, i-am răspuns după o clipă de gîndire.

Duminică dimineața m-am sculat devreme și am ieșit din Black Hawk cînd ierburile înalte ale fînețelor erau încă pline de rouă. Era în miezul sezonului florilor de vară. Tufișuri trandafirii se înălțau în lungul drumurilor nisipoase ; pretutindeni creșteau șiruri de nalbe mari și flori de tot felul. Dincolo de gardul de sîrmă am văzut în iarba înaltă o tufă de susai portocalie, ca o flacără, plantă rară în această parte a ținutului. Am părăsit drumul și am ocolit printr-o fîneață întotdeauna cosită scurt în timpul verii, unde an de an gaillardia creștea și acoperea pămîntul cu roșul întunecat și catifelat ca al covoarelor de Buhara. În dimineața aceea de duminică împrejurimile erau goale și singuratice ; doar ciocîrliile păreau că se îndreaptă în zbor către mine, venind pînă foarte aproape.

Rîul era destul de adînc pentru miezul verii ; ploile mari care căzuseră la apus de noi îi păstraseră albia plină. Am trecut podul și am mers în susul rîului, pe malul împădurit, spre un adăpost unde să mă pot dezbrăca, pe care-l știam că se află printre tufișurile de corn acoperite de viță de vie sălbatică. Am început să mă dezbrac. Fetele încă nu puteau fi prin apropiere. Era pentru prima dată cînd simțeam c-o să-i duc dorul rîului, după ce o să-l părăsesc. Bancurile de nisip, cu plajele lor albe și curate, și pîlcurile mici de sălcii și plopi scămoși, erau un fel de țară a nimănui ; mici lumi nou create care aparțineau băieților din Black Hawk. Charley Harling și cu mine vînasem prin

lunca asta și pescuisem pe bușteni căzuți, pînă ce ajunsesem să cunoaștem fiecare bucățică de mal și să îndrăgim fiecare limbă de nisip și fiecare val.

După ce am înotat un timp, pe cînd mă jucam alene prin apă, am auzit zgomot de copite și de roți pe pod. M-am năpustit în josul apei și am strigat cînd căruța a intrat în raza privirii pe arcul din mijloc al podului. Fetele au oprit calul și cele două care se aflau în partea din spate a căruței s-au ridicat în picioare și s-au sprijinit pe umerii celorlalte două din față, ca să mă poată vedea mai bine. Erau încîntătoare, cum stăteau acolo sus în căruță, îngrămădite una în alta, zgîindu-se la mine ca cerbii curioși cînd ies din desișuri să se adape. Am găsit un vad aproape de pod și am stat în picioare făcîndu-le semn cu mîna.

— Ce drăguțe sînteți ! le-am strigat eu.

— Și tu la fel, au țipat cu toatele și au izbucnit în hohote de rîs.

Anna Hansen a tras de hățuri și au pornit, în timp ce eu m-am dus înapoi spre golfulețul meu și m-am cățărat pe trunchiul unui ulm aplecat peste apă. M-am uscat la soare și m-am îmbrăcat încet, părîndu-mi rău să părăsesc adăpostul acela verde, unde soarele scînteia strălucitor printre frunzele de viță de vie, iar ciocănitoarea toca în ulmul strîmb, aplecat deasupra apei. În timp ce mergeam înapoi către pod, luam de jos, din golfulețele uscate, bucăți mici de cretă solzoasă, pe care le sfărîmam în mîini.

Cînd am dat de locul unde calul lui Marshall era priponit la umbră, fetele își și luaseră coșurile și plecaseră pe drumul ce șerpuia spre răsărit, prin

nisip şi mărăcini. Le puteam auzi cum se strigau una pe alta. Tufişurile de soc nu creşteau în rîpile umbrite dintre dealuri, ci prin văile calde şi nisipoase din lungul albiei, unde rădăcinile aveau umezeală, iar vîrfurile primeau destul soare. În vara aceea florile erau neobişnuit de bogate şi de frumoase.

Am urmat un făgaş de vite ce mergea printr-un mărăciniş des, pînă ce am ajuns la un povîrniş care cădea brusc pe malul apei. O bucată mare din mal fusese muşcată de o revărsare de primăvară, dar acum pămîntul era acoperit de tufişurile de soc care creşteau, în terase înflorite, în jos către apă. Nu le-am atins. Eram stăpînit de mulţumire, de toropeală şi de tăcerea caldă în jur. Nu se auzea nici un sunet, în afară de bîzîitul cîntat al viespilor şi de gîlgîitul apei de dedesubt. Am aruncat o privire peste buza malului, ca să văd micul şuvoi de la care venea zgomotul ; curgea perfect limpede pe nisip şi pietriş, despărţit de albia mare şi tulbure a rîului printr-o limbă lungă de nisip. Acolo jos, într-o lăsătură a malului, am văzut-o pe Antonia stînd singură sub tufişurile de soc. Ea şi-a ridicat privirea cînd m-a auzit şi a zîmbit, dar am văzut că plînsese. Mi-am dat drumul jos. lîngă ea, în nisipul moale, şi am întrebat-o ce se întîmplase.

— Jim, floarea asta şi mireasma asta mi-au trezit dorul de ţară, spuse ea blînd. Noi aveam multe flori din astea la noi acasă, în vechea noastră patrie. Creşteau în ograda noastră şi tata avea o bancă verde şi o masă în tufăriş. Vara, cînd socul era în floare, stătea cu prietenul

lui, cel care cînta la trombon. Cînd eram mică, îmi plăcea să merg acolo la ei şi să-i ascult vorbind ; frumoase discuţii mai erau acelea, aşa cum n-am auzit în ţara asta.

— Despre ce vorbeau ? am întrebat eu.

— Oh, nu ştiu ! oftă ea dînd din cap. Despre muzică, păduri, despre Dumnezeu şi despre vremea cînd erau tineri.

Se întoarse brusc spre mine şi mă privi în ochi.

— Tu crezi, Jimmy, că sufletul tatii poate să se întoarcă în locurile acelea de odinioară ?

I-am povestit că am simţit prezenţa tatălui ei, în ziua aceea de iarnă cînd bunicii plecaseră să-l vadă mort şi mă lăsaseră singur în casă. I-am spus că sînt sigur că e în drum spre propria lui patrie, şi că şi astăzi încă, de cîte ori trec pe lîngă mormîntul lui, mă gîndesc totdeauna că se află în pădurile şi cîmpiile care i-a plăcut atît de mult.

Antonia avea ochii cei mai încrezători şi mai sensibili din lume ; dragostea şi încrederea păreau că te privesc din ei drept în faţă.

— De ce nu mi-ai spus mai înainte ? Asta îmi întăreşte o părere pe care o am în legătură cu el.

Tăcu o vreme, apoi adăugă :

— Ştii, Jim, tata nu era ca mama. El n-ar fi trebuit să se însoare cu mama, şi toţi fraţii lui s-au certat cu dînsul pentru că a făcut-o. Am auzit pe cei mai bătrîni şuşotind despre asta. Spuneau că el ar fi putut să-i dea mamei bani şi să nu se însoare cu ea. Dar era mai în vîrstă ca dînsa şi era prea bun să se poarte aşa. Mama era o fată săracă şi venise în casa părinţilor lui la

lucru. După ce tata s-a însurat cu dînsa, bunică-mea n-a mai lăsat-o niciodată să-i mai intre în casă. Singura dată cînd am intrat în casa buncii a fost la înmormîntarea ei. Nu ți se pare ciudat ?

În timp ce Antonia vorbea, stăteam întins pe spate în nisipul fierbinte și priveam cerul albastru, printre buchetele turtite de soc. Auzeam albinele zumzăind și bîzîind, dar ele stăteau în soare, deasupra florilor, și nu coborau jos la umbra frunzelor. În ziua aceea Antonia mi s-a părut exact ca fetița care venea odinioară în casa noastră, împreună cu domnul Shimerda.

— Într-o zi am să mă duc în țara ta, Tony, și am să vizitez orășelul în care ai trăit. Îți aduci aminte de el ?

— Jim, izbucni ea pătimaș, dacă m-aș duce acolo la miezul nopții, aș putea să găsesc drumul prin tot orășelul în lungul rîului, spre celălalt oraș, unde trăia bunica. Picioarele mele își amintesc toate potecuțele din pădure, pînă și locurile unde ieșeau din pămînt rădăcini de care te împiedecai. Niciodată n-am să uit țara mea.

Se auzi un trosnet în crengile de deasupra noastră și Lena Lingard se zgîi la noi în jos, peste marginea malului.

— Ei, leneșilor, strigă ea. Atîta soc aici, și voi zăceți. N-ați auzit cînd v-am strigat ?

Aproape tot atît de rumenă cum era cînd îmi apărea în vis, ea se apleca peste marginea malului și începu să dărîme malul de flori. Niciodată nu o văzusem așa de energică ; gîfîia de atîta zel, iar sudoarea îi îmbrobonea buza de sus, scurtă și plină. Am sărit în picioare și am fugit în sus pe mal.

Cînd s-a apropiat ora prînzului, era atît de cald, că stejarii mici și tufișurile de corn începeau să-și răsucească în sus spatele argintiu al frunzelor, și tot frunzișul lor părea moale și ofilit. Am cărat coșul cu de-ale gurii pe unul dintre malurile rîpoase de cretă, unde chiar și în zilele cele mai liniștite tot adia vîntul. Stejarii mici, strîmbi, cu vîrful plat, aruncau umbre ușoare pe iarbă. Sub noi vedeam coturile rîului, Black Hawk-ul așezat printre copaci și, dincolo de el, ținutul care se desfășura urcînd mereu, pînă se întîlnea cu cerul. Recunoșteam casele de fermă familiare și fîntînile cu moriști de vînt. Fiecare dintre fete îmi arăta cu degetul încotro se afla ferma tatălui ei și-mi spunea cîți acri de grîu aveau în anul acela și cîți de porumb.

— Ai mei, spuse Tiny Soderball, au pus douăzeci de acri de secară. Au măcinat-o la moară și au făcut pîine bună. Pare-se că mama n-a mai suferit atîta de dorul de țară de cînd tata i-a făcut făină de secară.

— Trebuie să fi fost o încercare grea pentru mamele noastre, zise Lena, să vină aici și să fie nevoite să facă totul altfel. Mama a trăit întotdeauna la oraș. Spune c-a început prea tîrziu cu munca la fermă și nicicînd n-a putut s-o învețe cum trebuie.

— Da, cîteodată într-o țară nouă e mai greu decît în cea veche, spuse gînditoare Anna. Puterile bunicii mele slăbesc tot mai mult și mintea ei a început s-o ia razna. Uită unde se află și se crede acasă, în Norvegia. Mereu îi spune mamei s-o ducă pe malul apei și la tîrgul de pește. Într-una

i-e poftă de pește. Ori de cîte ori mă duc acasă, îi duc conserve de somn și scrumbie.

— Dumnezeule, ce cald e! căscă Lena.

Stătea pe spate sub un stejar mic, odihnindu-se după furia cu care culesese soc, și-și scosese pantofii cu tocuri înalte pe care fusese destul de proastă să-i încalțe.

— Hai, Jim, vino aici, mă chemă ea. Nu ți-ai scuturat nisipul din păr, și începu să-și treacă încetișor degetele prin părul meu.

Antonia o împinse în lături.

— Așa n-o să izbutești niciodată, spuse ea acru.

Și după ce mă scărmănă bine, încheie plesnindu-mă ușor cu palma peste ureche.

— Ar trebui, Lena, adăugă ea, să nu mai porți pantofii ăștia. Sînt prea mici pentru picioarele tale. Mai bine mi i-ai da pentru Yulka.

— În regulă, zise Lena binevoitoare, întinzîndu-și ciorapii sub fustă. Tu capeți toate lucrurile de care are nevoie Yulka, nu ? Aș fi vrut ca tata să nu fi avut atîtea ghinioane cu mașinile lui agricole ; atunci, aș fi putut cumpăra mai multe lucruri pentru surorile mele. Și toamna asta tot eu am să-i cumpăr un palton nou lui Mary, dacă plugul ăla nenorocit n-o să fie achitat.

Tiny o întrebă de ce nu așteaptă pînă după Crăciun, cînd hainele or să fie mai ieftine. Apoi adăugă :

— Ce să mai crezi despre sărmana de mine ? Acasă sînt șase mai mici ca mine. Și toți cred că sînt bogată, spuse ea ridicînd din umeri, pentru că atunci cînd mă duc la țară sînt îmbrăcată așa

de frumos ! Și doar știți că slăbiciunea mea sînt jucăriile. Îmi place să le cumpăr mai multe jucării decît au nevoie.

— Știu eu cum e asta, spuse Anna. Cînd am sosit aici, eram mică de tot, și părinții mei nu aveau bani ca să-mi cumpere jucării. Niciodată n-am uitat pierderea unei păpuși pe care mi-o dăduse cineva înainte de a pleca din Norvegia. Mi-a rupt-o un băiat pe vapor, și-l urăsc si acum pentru asta.

— Cred că după ce ai ajuns aici, ai avut destule păpuși vii de îngrijit, la fel ca și mine, remarcă Lena cinic.

— Da, copiii au venit, fără îndoială, destul de repede. Dar m-au supărat niciodată. I-am iubit totdeauna pe toți. La cel mai mic, pe care nu l-a vrut nimeni, țin cel mai mult.

— Oh, copiii nu au nici o vină, oftă Lena. Numai dacă n-ar veni pe lume în timpul iernii. Ai noștri aproape totdeauna așa au făcut. Nu știu cum de-a rezistat mama. Vă spun ceva fetelor — și se ridică așezîndu-se cu o bruscă energie — am s-o scot pe mama din casa aceea veche de brazde în care trăiește de atîția ani. Bărbații nu-s niciodată în stare de așa ceva. Johnnie, fratele meu mai mare, vrea acum să se însoare și casa pe care o s-o facă e pentru iubita lui, nu pentru mama. Doamna Thomas crede că aș putea să mă mut destul de curînd în alt oraș și să lucrez pe cont propriu. Dacă n-o să deschid un atelier, atunci poate mă mărit cu un jucător de cărți bogat.

— Asta ar fi un fel nenorocit de a răzbi, spuse Anna sarcastic. Mi-ar place să fiu profesoară, ca

Selma Kronn. Gîndiți-vă ! Ea o să fie prima fată scandinavă cu post la un liceu. Trebuie să fim mîndre de ea.

Selma era o fată studioasă și nu atît de îngăduitoare cu lucrurile ușuratice, cum erau Tiny și Lena; dar ele vorbeau totdeauna cu admirație de dînsa.

Tiny se tot învîrtea agitată, făcîndu-și vînt cu pălăria de pai.

— Dacă aș fi așa de isteață ca Selma, spuse ea, aș fi stat zi și noapte cu burta pe carte. Selma s-a născut isteață și uite ce-a scos taică-său din ea. Tatăl ei a fost cineva la ei în țară.

— Așa a fost și tatăl mamei, murmură Lena, dar ăsta a fost tot binele pe care ni l-a putut face ! Și tatăl tatălui meu a fost isteț, dar era un sălbatic. S-a însurat cu o laponă. Cred că la mine asta-i tărășenia ; ei zic că am sînge lapon.

— Lapon adevărat, Lena ? am exclamat. Neamul acela care se îmbracă în piei ?

— Nu știu dacă ea purta piei, dar era laponă fără doar și poate, și rudele lui au fost îngrozite. Știți, fusese trimis în nord cu o treabă de stat, s-a îndrăgostit de ea și s-a însurat.

— Dar cred că femeile lapone sînt grase și urîte și au ochii piezişi, ca chinezii ? am obiectat eu.

— Nu știu ; poate. Totuși, cred că fetele lapone au un strașnic vino-ncoa' ; mama zicea că norvegienii care stau acolo în nord se tem mereu că băieții lor or să alerge după ele.

După-amiază, cînd căldura a devenit mai puțin înăbușitoare, am jucat pe vîrful teșit al dealului, folosindu-ne de copăceii de-acolo, un joc vioi : „pisicuța vrea la colț". Lena a fost de atîtea ori pisicuța, încît în cele din urmă a spus că nu mai vrea să se joace. Cu răsuflarea tăiată, ne-am trîntit cu toții pe iarbă.

— Jim, spuse Antonia visătoare, vrei să le povestești fetelor cum au ajuns aici mai întîi spaniolii ; că doar vorbeai mereu de asta cu Charley Harling. Am încercat să le spun eu cîte ceva, dar cred că am lăsat multe deoparte.

Stăteau sub un stejar mic — Tony rezemată de copac și celelalte fete de dînsa și una de alta — și ascultau puținul pe care puteam să-l spun despre Coronado și cum a căutat el cele Șapte Cetăți de Aur. La școală învățasem că n-a ajuns decît pînă în Nebraska, că s-ar fi lăsat păgubaș și s-a întors undeva în Kansas. Dar Charley Harling și cu mine eram convinși că ajunsese chiar de-a lungul rîului ăstuia. Un fermier care-și avea pămînturile la nord de noi scosese la iveală, cînd desțelenea pămîntul, o scară de șa din metal foarte frumos lucrat și o sabie cu o inscripție spaniolă pe lamă. A împrumutat aceste relicve domnului Harling, care le-a adus cu el acasă. Charley și cu mine le-am curățit și ele au fost expuse toată vara în biroul lui Harling. Părintele Kelly a găsit pe sabie numele meșterului care o făcuse și un cuvînt prescurtat care însemna orașul Cordoba.

— Și astea le-am văzut și eu cu ochii mei, spuse triumfător Antonia. Așa că Charley și cu Jim aveau dreptate, iar profesorii au greșit.

Fetele au început să se minuneze. De ce au mers spaniolii așa de departe ? Cum o fi arătat pe atunci ținutul nostru ? De ce nu s-a întors

niciodată Coronado înapoi în Spania, la averile, la castelele, la regele lui? N-am știut ce să le spun. Știam ce scria în cărțile de școală, că „murise într-un loc sălbatic, de inimă rea".

— Și alții au avut aceeași soartă, spuse cu tristețe Antonia, iar fetele murmurară încuviințînd.

Stăteam și ne uitam peste cîmpii, privind cum apune soarele. Acum iarba încîlcită din jurul nostru părea toată în flăcări. Scoarța stejarilor se făcuse roșie ca arama. Deasupra rîului cafeniu stăruia un luciu ca de aur. Pe firul apei, bancurile de nisip străluceau ca sticla, și lumina vibra în desișurile de sălcii, de parcă țîșneau flăcări din ele. Briza încetă. În rîpă un porumbel gulerat gunguri plîngăreț, și undeva între tufișuri huhui o bufniță. Fetele stăteau visătoare, sprijinindu-se una de alta. Degetele lungi ale soarelui le atingeau frunțile.

Deodată, am văzut un lucru ciudat: norii dispăruseră și soarele cobora pe un cer senin, scăldat în aur. Tocmai cînd buza de jos a discului roșu a ajuns în lanurile înalte de la orizont, a apărut dintr-o dată o momîie mare și neagră pe fața soarelui. Am sărit în picioare, holbîndu-ne într-acolo. Într-o clipă ne-am dat seama despre ce era vorba. Pe o fermă din partea de sus a ținutului fusese lăsat un plug pe cîmp. Soarele apunea tocmai în spatele lui. Mărit de lumina orizontală, pe toată distanța care ne despărțea, plugul stătea proiectat pe soare, cuprins exact în cercul discului solar; coarnele, cuțitul și brăzdarul păreau negre

pe fondul de roș topit. Era un tablou uriaș desenat pe soare.

Chiar în timp ce șușoteam despre cele văzute, imaginea a dispărut; mingea a coborît tot mai mult, pînă ce marginea roșie de sus a intrat sub pămînt. Cîmpurile de sub noi se întunecau, cerul pălea tot mai mult și plugul uitat pe cîmp a ajuns din nou la dimensiunile lui mici, undeva în prerie.

15

Tîrziu, în august, familia Cutter s-a dus la Omaha pentru cîteva zile, lăsînd Antoniei grija casei. De cînd fusese scandalul cu fata aceea suedeză, Wick Cutter nu mai izbutea niciodată s-o facă pe nevastă-sa să plece din Black Hawk fără dînsul.

A doua zi după ce au plecat alde Cutter, Antonia a venit să ne vadă. Bunica a băgat de seamă că fata era tulburată și cu mintea în altă parte.

— Antonia, tu ai ceva pe suflet, spuse ea neliniștită.

— Da, doamnă Burden, n-am prea putut dormi azi-noapte.

Stătu puțin în cumpănă și apoi ne spuse cît de ciudat se purtase domnul Cutter înainte de plecare. Pusese toată argintăria într-un coș, și-l așezase sub patul ei; totodată, a pus acolo și un alt coș cu hîrtii despre care i-a spus că sînt de valoare. A făcut-o să-i promită că n-o să doarmă decît acasă și că n-o să întîrzie seara pe undeva,

cît timp el o să fie plecat. I-a interzis să ceară vreunei fete să stea cu ea noaptea. Zicea că o să fie în perfectă siguranță, pentru că pusese o nouă broască Yale la ușa din față.

Cutter fusese atît de stăruitor cu privire la amănuntele acestea, încît acum fata nu se mai simțea bine să stea singură. Nu-i plăcuse felul în care venise el în bucătărie s-o învețe cum să încuie, și nici felul cum se uita la dînsa.

— Parcă simt, zise Antonia, că e gata să facă iar una dintre șmecheriile lui și încearcă într-un fel să mă sperie.

Bunica se îngrijoră pe dată.

— Nu cred că e bine să rămîi acolo, dacă simți că așa stau lucrurile. Dar cred că nici n-ar fi bine să părăsești casa, după ce ți-ai dat cuvîntul. Poate vrea Jim să se ducă acolo și să doarmă, iar tu să vii noaptea aici. M-aș simți mai liniștită dacă aș ști că te afli sub acoperișul meu. Cred că Jim poate să aibă tot atîta grijă ca și tine de argintăria și de polițele lor de cămătari.

Antonia s-a întors înfocată spre mine :

— Oh, Jim, ai vrea ? Am să pun pentru tine un așternut drăguț și curat. E o cameră într-adevăr răcoroasă, și patul e chiar lîngă fereastră. Mi-a fost frică să las fereastra deschisă noaptea trecută.

Mie îmi plăcea camera mea, iar casa Cutter-ilor nu-mi plăcea de fel, dar Tony arăta atît de tulburată încît m-am învoit să facem schimbul. Noaptea am dormit acolo la fel de bine ca în orice alt loc și, cînd m-am dus dimineața acasă, mă aștepta un mic dejun foarte gustos, pregătit de Antonia.

După rugăciune ea s-a așezat la masă cu noi, și a fost ca pe vremuri, cînd eram cu toții la țară.

În a treia noapte pe care o petreceam în casa lui Cutter, m-am trezit brusc cu impresia că am auzit o ușă deschizîndu-se și închizîndu-se. Totuși, toate erau liniștite și probabil că imediat am adormit din nou.

Următorul lucru de care mi-am dat seama a fost că cineva s-a așezat pe marginea patului. Eram treaz numai pe jumătate, dar mi-am spus că acela, oricine ar fi fost, putea să ia argintăria Cutter-ilor. Poate că dacă n-am să fac nici o mișcare, el o s-o găsească și o să plece fără să-mi facă nimic. Mi-am ținut răsuflarea și am stat neclintit. O mînă mi-a strîns ușor umărul și, în aceeași clipă, am simțit cum ceva păros și mirosind a apă de colonie îmi zgîrie fața. Nici dacă încăperea ar fi fost brusc scăldată în lumină electrică, n-aș fi putut vedea mai limpede mutra bărboasă și nesuferită care se aplecase asupra mea. Am apucat unul din favoriți și am smucit urlînd ceva. Într-o clipă, mîna care îmi ținea umărul mi s-a înfipt în gît. Individul înnebunise parcă : s-a lăsat peste mine, mă sugruma cu o mînă, lovindu-mă în față cu cealaltă, șuierînd și cîrîind și dînd drumul la un val de insulte.

— Va să zică, d-astea mi se ține ea cînd sînt plecat ? Unde-o fi ? Unde-i ea, jigodia murdară ? Sub pat, curviștina ? Las' că-i cunosc eu trucurile ! Stai numai să ajung la tine ! Îl aranjez eu pe șobolanul pe care l-ai adus aici. Am pus zdravăn mîna pe el !

Cîtă vreme Cutter mă ținea de beregată, n-aveam sorți să scap. I-am prins degetul mare și l-am îndoit spre spate pînă mi-a dat drumul cu un răcnet. M-am ridicat în picioare și, fără greutate, l-am trîntit la pămînt. După aceea m-am aruncat în fereastra deschisă, m-am izbit în plasa de sîrmă, am scos-o din loc și m-am rostogolit în curte.

Mi-am revenit brusc în fire pe cînd alergam prin Black Hawk, pe la capătul de miazănoapte al orașului, numai în cămașă de noapte, așa cum ți se pare cîteodată că se întîmplă cînd visezi urît. Ajuns acasă, am intrat înăuntru pe fereastra bucătăriei. Eram plin de sînge la gură și la nas, dar mi-era prea rău ca să fac ceva. Am găsit un fular și un palton în cuier, m-am întins pe canapeaua din salon, și — în ciuda rănilor — am adormit.

M-a găsit bunica acolo dimineața. Țipătul ei de spaimă m-a trezit. Într-adevăr, eram făcut zob. În timp ce mă ajuta să mă duc în camera mea, am putut să arunc o privire în oglindă. Buza îmi era spintecată și arăta ca un rît. Nasul părea o prună mare, vînătă, iar un ochi era umflat atît de tare, că stătea închis și era hidos. Bunica zicea că trebuie să trimitem imediat după doctor, dar am rugat-o, așa cum nu mai rugasem niciodată pe nimeni, să nu trimită. I-am spus că pot îndura orice, atîta vreme cît nimeni n-o să mă vadă și n-o să știe ce mi s-a întîmplat. Am rugat-o să nu-l lase pe bunicul să vină în camera mea. Ea păru să înțeleagă, deși eram prea istovit și nenorocit ca să intru în amănunte. Cînd mi-a scos

cămașa de noapte, a găsit asemenea vînătăi pe piept și pe umeri, că a început să plîngă. Și-a petrecut toată dimineața spălîndu-mă, oblojindu-mă și frecîndu-mă cu tinctură de arnica. O auzeam pe Antonia suspinînd dincolo de ușă, dar am rugat-o pe bunica s-o trimită de acolo. Simțeam că n-o să vreau s-o mai văd niciodată. O uram aproape la fel de tare ca pe Cutter. Ea mă vîrîse în toată porcăria asta. Bunica spunea într-una ce mulțumiți trebuie să fim că am fost eu în locul Antoniei. Dar eu zăceam cu fața desfigurată la perete și nu simțeam nici un fel de mulțumire deosebită. Singura mea grijă era ca bunica să nu lase pe nimeni să se apropie de mine. Dacă povestea s-a aflat sau nu, n-am știut-o niciodată. Îmi puteam prea bine închipui ce-ar fi putut face bătrînii de la drugstore cu o astfel de întîmplare.

În timp ce bunica încerca să-mi aline suferințele, bunicul s-a dus la gară unde a aflat că Wick Cutter sosise cu expresul de noapte dinspre răsărit și plecase din nou cu trenul de șase dimineața spre Denver. Șeful gării spunea că fața îi era brăzdată de un plasture și că avea mîna stîngă într-o eșarfă. Arăta așa de dărîmat, încît șeful gării îl întrebase ce i s-a întîmplat de la zece seara încolo ; la care Cutter se apucase să-l blesteme și să-i spună că o să ceară scoaterea lui din serviciu pentru purtare necuviincioasă.

În după-amiaza aceea, în timp ce dormeam, Antonia a luat-o pe bunica și s-a dus cu ea la casa Cutter-ilor ca să-și facă bagajul. Au găsit casa

încuiată și au fost nevoite să spargă fereastra ca să ajungă în camera Antoniei. Acolo toate erau într-o dezordine înspăimîntătoare. Rochiile ei fuseseră scoase din șifonier, zvîrlite în mijlocul camerei, călcate în picioare și sfîșiate. Hainele mele fuseseră și ele atît de mototolite, încît nu le-am mai văzut după aceea ; bunica le-a ars în plita din bucătăria Cutter-ilor.

În timp ce Antonia își făcea bagajele și-și punea camera în ordine, pentru a pleca de la ei, soneria începu să sune cu furie. La ușă se afla doamna Cutter, care nu putea să intre pentru că nu avea cheia la broasca cea nouă și tremura de mînie. „Am sfătuit-o să se stăpînească, sau altfel o să aibă un atac," spunea bunica mai tîrziu.

Bunica n-a lăsat-o pe doamna Cutter s-o vadă pe Antonia, ci a așezat-o în salon și i-a povestit ce se întîmplase cu o seară mai înainte. I-a mai spus doamnei Cutter că Antonia e îngrozită și că o să se ducă acasă pentru o vreme ; că nu ar fi de nici un folos să întrebe fata ceva, pentru că nu știa nimic din ce se întîmplase.

După aceea a spus și doamna Cutter povestea ei. Ea și soțul ei plecaseră spre casă din Omaha împreună, cu o dimineață înainte. Trebuiau să se oprească cîteva ore la nodul de cale ferată Waymore, pentru a lua trenul spre Black Hawk. În timpul întreruperii, Cutter a lăsat-o la gară și s-a dus la banca din Waymore cu o afacere oarecare. Cînd s-a întors, i-a spus că trebuie să rămînă peste noapte acolo, dar că ea poate să se ducă acasă. I-a cumpărat biletul și a suit-o în tren.

A văzut cum i-a băgat în poșetă, o dată cu biletul, și o hîrtie de douăzeci de dolari. Spunea că hîrtia aceasta ar fi trebuit să-i deștepte de îndată bănuielile, dar din păcate nu i-a deșteptat.

Trenurile nu sînt anunțate la nodurile mici de cale ferată ; fiecare știe cînd sosesc. Domnul Cutter arătase conductorului biletul soției sale și, înainte de plecarea trenului, o așezase în vagon. Pînă aproape de căderea nopții femeia nu și-a dat seama că se afla în expresul de Kansas City, că biletul fusese scos pentru direcția asta și că el făcuse totul după un plan. Conductorul i-a spus că trenul spre Black Hawk trebuia să sosească la Waymore la douăsprezece minute după plecarea trenului spre Kansas City. A priceput imediat că soțul ei i-a jucat festa, ca să se întoarcă la Black Hawk fără dînsa. N-a putut face altceva decît să meargă pînă la Kansas City și de acolo să ia primul tren spre casă.

Cutter ar fi putut să ajungă acasă cu o zi înaintea nevestei sale folosind o mulțime de trucuri mai simple ; de pildă, ar fi putut-o lăsa la hotelul din Omaha spunîndu-i că se duce la Chicago pentru cîteva zile. Dar era limpede că o parte din plăcerea lui era să-i jignească cît mai mult cu putință sentimentele.

— Domnul Cutter o să plătească pentru asta, doamnă Burden. O să plătească ! declară doamna Cutter, dînd din capul de cal și rotindu-și ochii.

Bunica spuse că n-are nici o îndoială.

Desigur, lui Cutter îi plăcea ca nevastă-sa să-l creadă un diavol. Într-un fel, conta pe enervarea

pe care putea s-o stîrnească în firea ei isterică. Probabil că încerca sentimentul că-i un desfrînat mai curînd din furia şi uluirea ei, decît din orice ispravă a lui. Pofta lui pentru desfrîu putea slăbi, dar nu şi convingerea doamnei Cutter în privinţa asta. El aştepta răfuiala cu nevastă-sa, la sfîrşitul unei escapade, cum aştepţi ultimul lichior după un dineu. Singurul stimulent de care nu se putea lipsi era cearta cu doamna Cutter !

LENA LINGARD

1.

La universitate am avut marele noroc să cad imediat sub influenţa unui tînăr şi strălucit profesor şi îndrumător. Gaston Cleric sosise la Lincoln numai cu cîteva săptămîni înaintea mea, pentru a-şi începe activitatea ca şef al catedrei de latină. Venise în vest la sfatul doctorilor, deoarece avea sănătatea zdruncinată în urma unei lungi boli în Italia. Cînd am dat examenul de admitere, el m-a examinat şi am fost repartizat la cursul lui.

Nu m-am dus acasă în prima mea vacanţă de vară, ci am rămas în Lincoln, lucrînd la cursul de greacă, singurul examen de diferenţă pe care trebuia să-l dau. Şi cum doctorul îi interzisese lui Cleric să se ducă înapoi în Noua Anglie, cu excepţia cîtorva săptămîni petrecute în Colorado a stat şi el toată vara în Lincoln. Am jucat tenis, am citit şi am făcut împreună lungi plimbări. Întotdeauna am să mă uit în urmă, la această perioadă de trezire a minţii, ca la una dintre cele mai fericite din viaţă. Gaston Cleric m-a introdus în lumea ideilor ; cînd cineva intră în lumea aceasta, toate celelalte lucruri se şterg pentru un timp, iar ceea ce s-a întîmplat înainte parcă nici nu

ar fi existat. Totuşi, am descoperit supravieţuiri curioase; unele dintre figurile vechii mele vieţi păreau că mă aşteaptă în cea nouă.

Pe vremea aceea erau mulţi tineri serioşi printre studenţii care veniseră la universitate, de la ferme şi din micile orăşele răspîndite în acest stat cu aşezări destul de rare. Unii dintre băieţii aceştia, care veneau de-a dreptul din lanurile de porumb avînd drept întreagă avere doar banii cîştigaţi în vara aceea, s-au cramponat de învăţătură în toţi cei patru ani, jerpeliţi şi flămînzi, şi şi-au terminat studiile cu sacrificii eroice. Dascălii noştri erau destul de ciudat asortaţi; profesori pionieri rătăcitori, propovăduitori rataţi ai evangheliei, cîţiva tineri entuziaşti care abia terminaseră facultatea. Era o atmosferă de străduinţi, de aşteptare şi de strălucite speranţe în jurul acestui colegiu universitar tînăr, care ridicase capul din prerie doar cu cîţiva ani mai înainte.

Viaţa studenţilor era tot atît de liberă ca şi cea a profesorilor. Nu existau cămine universitare; trăiam pe unde puteam şi cum puteam. Eu am închiriat o cameră la o pereche de bătrîni, vechi locuitori ai Lincoln-ului, care îşi căsătoriseră copiii şi acum trăiau liniştiţi în casa lor de la marginea oraşului, aproape de locul unde începea cîmpia. Casa era situată într-o poziţie nu prea convenabilă pentru studenţi şi de aceea am putut lua două camere plătind ca pentru una singură. Camera de dormit, care fusese iniţial un fel de debara pentru rufe, nu avea sobă şi era mare doar cît să poată intra patul meu de campanie; aceasta îmi permitea însă să pot numi cealaltă încăpere, birou.

Scrinul şi marele garderob de nuc în care-mi ţineam toate hainele, chiar şi pălăriile şi ghetele, nu le puneam la socoteală şi le consideram ca inexistente, aşa cum copiii elimină lucrurile nepotrivite cînd se joacă de-a casa. Lucram la o masă spaţioasă, cu tăblia verde, aşezată direct în faţa ferestrei de pe peretele de apus care dădea spre prerie. În colţul din dreapta se aflau toate cărţile mele, aşezate în rafturi pe care mi le meşterisem şi le vopsisem singur. Pe peretele gol din stînga, tapetul întunecat, de modă veche, era acoperit de o mare hartă a vechii Rome, lucrare a unui învăţat german. Cleric o comandase pentru mine, cînd trimisese după cărţi străine. Deasupra bibliotecii atîrna o fotografie înfăţişînd panorama tragică a Pompeiului, pe care tot el mi-o dăduse, din colecţia lui.

Cînd mă aşezam la lucru, vedeam jumătatea unui fotoliu adînc, tapisat, aşezat la capătul mesei, cu spatele sprijinit de perete. Îl cumpărasem cu multă grijă. Profesorul meu intra cîteodată la mine, cînd ieşea seara la plimbare, şi observasem că rămînea mai mult şi devenea mai vorbăreţ dacă aveam un scaun confortabil în care să stea şi dacă găsea lîngă cotul lui o sticlă de Benedictină şi o cantitate mare din ţigările care-i plăceau. Am descoperit că era zgîrcit la cheltuielile mărunte, o trăsătură absolut potrivnică felului său de a fi. Cîteodată era tăcut şi cu toane şi, după cîteva observaţii sarcastice, pleca din nou să bată străzile Lincoln-ului, tot atît de liniştite şi de plictisitoare ca şi cele din Black Hawk. Altă dată putea să stea pînă aproape de miezul nopţii, vorbind

despre poezia latină şi elină sau povestindu-mi despre îndelungata lui şedere în Italia.

Nu pot să spun mai nimic despre farmecul special şi vioiciunea expunerilor sale. Într-o societate numeroasă rămînea aproape întotdeauna tăcut. Chiar în timpul cursurilor nu apela la platitudini şi nici la obişnuitul stoc de anecdote profesorale. Cînd era obosit, lecţiile lui erau întunecate, obscure, eliptice ; dar cînd punea suflet, erau minunate. Cred că lui Gaston Cleric puţin îi lipsea ca să fie un mare poet şi cîteodată mă gîndeam că izbucnirile lui în expuneri pline de imagini au fost fatale pentru harul său poetic. Se risipea prea mult în focul comunicării directe. De cîte ori nu l-am văzut încruntîndu-şi sprîncenele, fixîndu-şi ochii pe un anume obiect de pe perete sau pe o figură din covor ; şi după aceea ţîşnea în lumina lămpii adevărata imagine ce-i stăruia în minte. Putea să aducă din umbra trecutului în faţa cuiva drama lumii antice — figuri albe pe un fundal albastru. N-am să uit niciodată cum arăta chipul lui într-o noapte, cînd mi-a povestit despre ziua de singurătate pe care a petrecut-o printre templele de la Paestum : adierile care suflau printre coloanele fără acoperiş, păsările care zburau jos peste ierburile înflorite ale mlaştinilor, luminile schimbătoare de pe munţii de argint de care atîrnau norii. Petrecuse intenţionat acolo scurta noapte de vară, înfăşurat în haină şi într-o pătură, urmărind cum coborau pe cer constelaţiile, pînă ce „mireasa bătrînului Tithonus" s-a ridicat din mare, iar munţii s-au profilat ascuţiţi în zori. Acolo a căpătat febra aceea care l-a reţinut în ajunul plecării în

Grecia şi din cauza căreia a zăcut atît de multă vreme la Neapole. Fără îndoială că plătea încă şi astăzi pentru asta.

Mi-aduc aminte foarte bine de o altă seară, cînd ceva ne-a împins să discutăm despre veneraţia lui Dante pentru Virgiliu. Cleric a recitat cînt după cînt din Divina Comedie, repetînd convorbirea dintre Dante şi „scumpul său profesor", în timp ce ţigara i se stingea singură, uitată între lungile lui degete. Îl aud şi acum recitînd versurile poetului Statius, care vorbea pentru Dante : „Am fost renumit pe pămînt datorită numelui care durează cel mai mult şi onorează cel mai tare. Seminţele înflăcărării mele au fost scînteile din focul divin de la care mai mult de o mie au luat lumină ; vorbesc de Aeneida — mamă şi doică pentru mine în poezie."

Cu toate că admiram atît de mult erudiţia lui Cleric, în ceea ce mă priveşte nu mă amăgeam singur ; ştiam că n-am să fiu niciodată un cărturar. Nicicînd nu mi-aş fi putut pierde multă vreme printre lucruri care nu erau legate de persoana mea. Emoţia cerebrală era capabilă să mă trimită cu o mişcare rapidă înapoi în ţara mea golaşă, la formele risipite din cuprinsul ei. În timp ce jinduiam cu adevărat după formele noi pe care mi le punea în faţă Cleric, mintea începea să-mi rătăcească şi brusc mă trezeam gîndindu-mă la locuri şi oameni din minusculul meu trecut personal. Amintirile ieşeau la iveală, întărite şi simplificate, ca imaginea plugului proiectat pe cer. Ele erau singurul răspuns la noua chemare. Pizmuiam locul pe care Jake, Otto şi Peter rusul îl

ocupau în memoria mea și în care voiam acum să înghesui alte lucruri. Dar de fiecare dată cînd conștiința îmi era stimulată de ceva, imediat toți prietenii mei de odinioară se grăbeau să apară în luminișul ei și, într-un anumit fel, ciudat, mă însoțeau în toate noile mele experiențe. Erau așa de vii în mine, încît cu greu reușeam să nu mă întreb dacă trăiau aievea, undeva în altă parte, sau nu.

2.

Într-o seară de martie, în al doilea an petrecut la colegiu, stăteam singur în cameră, după cină. Domnise toată ziua un dezgheț călduț, cu mocirle prin curți și cu șuvoaie de apă neagră izvorînd din vechile mormane de zăpadă și gîlgîind vesele pe străzi. Fereastra era deschisă și vîntul care sufla dinspre cîmpie mă moleșea. La marginea preriei, unde soarele coborîse, aerul era de un albastru de peruzea, ca un lac pe care palpitau lumini de aur. Mai sus, tot către vest, în seninul desăvîrșit al bolții, luceafărul de seară atîrna ca o lampă suspendată cu lanțuri de argint, ca lampa gravată pe cărțile cu vechi texte latine, care apare întotdeauna pe ceruri noi și deșteaptă întotdeauna dorinți noi în oameni. Aceasta mi-a amintit că, în orice caz, trebuie să închid fereastra și să aprind lampa. Am făcut-o cu regret, și obiectele vagi din cameră au răsărit din întuneric și și-au luat locul

lîngă mine, constituind acel ajutor pe care îl creează deprinderea.

Mi-am proptit cartea deschisă și m-am zgîit nepăsător la pagina din „Georgice" de unde începea lecția pentru a doua zi. Se deschidea cu o cugetare melancolică, și anume că în viața muritorilor cele mai bune zile sînt și cele dintîi care dispar. *„Optima dies... prima fugit."* M-am întors la începutul cărții a treia, pe care o citisem la curs în dimineața aceea. *„Primus ego in patriam mecum... deducam Musas"*; adică „dacă voi trăi, voi fi primul care va aduce muza în țara mea." Cleric ne explicase că aici „patrie" nu înseamnă o națiune sau o provincie, ci mica așezare rurală Mincio unde se născuse poetul. Nu era o îngîmfare, ci o speranță — în același timp și cutezătoare și sincer umilă — că ar putea aduce muza (sosită recent din munții ei neguroși din Grecia), dar nu în capitală, în *palatia Romana*, ci în mica sa „patrie", pe ogoarele părintești, „care coboară către rîu și către bătrînii fagi cu vîrfurile rupte".

Cleric spunea că Virgiliu, aflat pe patul de moarte la Brindisi, și-a reamintit probabil pasajul acesta. După ce fusese nevoit să privească în față faptul amar că lasă „Aeneida" neterminată și decretase că această canava imensă, pe care îngrămădise chipuri de zei și de oameni, trebuie mai degrabă să fie arsă decît să-i supraviețuiască imperfectă, desigur că gîndul i-a zburat înapoi la exprimarea perfectă din „Georgice", unde condeiul său se potrivise cu tema așa cum se potrivește plugul cu brazda; și și-o fi spus cu satis-

facția omului mulțumit: „Am fost primul care am adus muza în țara mea".

Plecasem de la cursuri în liniște, conștienți că fusesem atinși de aripa unui sentiment înalt, deși poate eram singurul care-l cunoșteam destul de bine pe Cleric ca să bănuiesc ce sentiment era acela. Spre seară, pe cînd stăteam și mă uitam fix în carte, ardoarea glasului său străbătea mulțimea paginilor din fața mea. Mă întrebam dacă colțul acela stîncos de pe coasta Noii Anglii, despre care îmi vorbise de atîtea ori, era „patria" lui Cleric. Înainte de a-mi continua lectura, am auzit ciocănituri în ușă. M-am dus în grabă și, cînd am deschis, am văzut o femeie în holul întunecos.

— Nu cred că o să mă recunoști, Jim.

Vocea mi s-a părut familiară, dar nu mi-am dat seama cine-i pînă ce n-a venit în cadrul ușii și am văzut-o la lumină: Lena Lingard! Fusese încet-încet atît de convenționalizată de hainele de oraș, încît aș fi putut trece pe lîngă ea fără s-o văd. Rochia neagră îi venea bine, iar pălăria neagră de dantelă, împodobită cu flori de nu-mă-uita de un albastru palid, stătea cu o prefăcută modestie pe părul bălai.

Am dus-o pînă la scaunul lui Cleric, singurul confortabil pe care-l aveam, punîndu-i alandala tot felul de întrebări.

Lena nu era de loc nici zăpăcită, nici încurcată. Se uita în jur cu curiozitatea naivă pe care mi-o reaminteam atît de bine.

— Te simți destul de bine aici, nu-i așa? mă întrebă ea. Acum trăiesc și eu în Lincoln, Jim. Lucrez pe cont propriu. Am un atelier de croitorie

în blocul Raleigh, pe strada O. Am pășit într-adevăr cu dreptul.

— Dar cînd ai sosit, Lena?

— Oh, toată iarna am fost aici. Nu ți-a scris nimic bunică-ta? De nu-știu-cîte ori m-am tot gîndit să te văd. Dar am auzit cît de studios te-ai făcut și m-am sfiit. Nu știam dacă ai fi fost bucuros să mă vezi.

Rîse cu rîsul ei cald, ușor, care era fie plin de spontaneitate, fie plin de înțelegere — niciodată nu puteai ști prea bine.

— Pari totuși neschimbat, continuă ea, numai că acum te-ai făcut bărbat. Crezi că eu m-am schimbat?

— Poate că ești mai drăguță, deși ai fost întotdeauna drăguță. Poate că taiorul te schimbă.

— Îți place noul meu taior? În meseria pe care o am, trebuie să mă îmbrac bine.

Își scoase jacheta și stătu mult mai degajată în bluza de mătase moale, subțire. Se și simțea în largul ei la mine; intrase lunecînd ușor, așa cum făcea în toate cele. Mi-a spus că atelierul ei mergea bine și că pusese deoparte ceva bani.

— Vara asta o să fac casa pentru mama, despre care ți-am spus de atîta vreme. N-o s-o pot plăti toată la început, dar vreau ca mama s-o aibă înainte de-a fi prea bătrînă pentru a se putea bucura de ea. În vara viitoare o să-i duc mobilă și covoare noi, ca să aibă de ce se bucura toată iarna.

O urmăream pe Lena cum stătea acolo — atît de plăcută, de radioasă și de dichisită — și mă gîndeam cum alerga ea prin prerie în picioarele

goale pînă după ce începea să fulguie zăpada și cum o fugărea Mary nebuna de jur-împrejurul lanurilor de porumb. Mi se părea minunat că reușea atît de bine în viață. Fără îndoială că nu trebuia să-și mulțumească decît sie înseși pentru tot ce avea.

— Trebuie să te simți mîndră de tine, Lena, am spus prietenos. Uită-te la mine : n-am cîștigat niciodată măcar un dolar și nici nu știu dacă o s-o pot face vreodată.

— Tony spune că într-o zi ai să fii mai bogat decît domnul Harling. Știi că ea se fălește cu tine.

— Spune-mi, ce face Tony ?

— Îi merge bine. Lucrează acum la doamna Gardener, la hotel. E intendentă. Sănătatea doamnei Gardener nu mai e ca înainte și nu se mai poate îngriji de toate, cum făcea pe vremuri. Are mare încredere în Tony. Tony s-a împăcat și cu familia Harling. Micuța Nina ține așa de mult la dînsa, că doamna Harling trece cu vederea unele lucruri.

— Tot cu Larry Donovan umblă ?

— Oh ! mai mult ca oricînd. Cred că-s logodiți. Tony vorbește de el de parcă ar fi președintele căilor ferate. Toți rîd de asta, fiindcă a fost întotdeauna o fată cam țepoasă. Să nu cumva să audă pe cineva spunînd o vorbă contra lui. Într-un fel, nu-i vina ei.

I-am spus Lenei că nu-mi place Larry Donovan și că nici n-o să-mi placă vreodată. Ea făcu gropițe în obraji.

— Unele dintre noi ar putea să-i spună cîte ceva, dar asta n-ar duce la nimic bun. Tony a

crezut întotdeauna în el. Știi, asta-i slăbiciunea ei ; dacă îi place cineva, nu vrea să audă nimic rău despre el.

— Cred că ar fi mai bine să mă duc pe acasă și să am grijă de Antonia, am spus eu.

— Cred că așa ar trebui să faci, spuse Lena uitîndu-se la mine și amuzîndu-se sincer. E foarte bine că Harling-ii sînt din nou așa de prietenoși cu dînsa. Larry se teme de ei. Știi, ei transportă atîtea grîne, încît au trecere la cei de la calea ferată... Spune, ce înveți acuma ?

Se sprijini în coate pe masă și trase cartea spre dînsa. Am simțit un parfum discret de violete.

— Latina, nu ? Pare greu. Totuși, te mai duci și pe la teatru cîteodată ; te-am văzut pe-acolo. Nu-ți place o piesă bună, Jim ? Eu nu pot să stau seara acasă dacă se joacă o piesă bună în oraș. Cred că aș fi în stare să lucrez ca o sclavă, dacă aș trăi într-un oraș în care sînt teatre.

— Să mergem din cînd în cînd împreună la spectacole. O să mă lași să vin să te văd, nu ?

— Ai vrea ? Aș fi atît de încîntată. Nu am niciodată treabă după șase. Dau drumul la cinci și jumătate fetelor care mă ajută în atelier. Pentru a cîștiga timp, mănînc la o pensiune, dar cîteodată îmi frig un cotlet și aș fi bucuroasă să fac unul și pentru tine. Ei bine — și începu să-și pună mănușile albe — a fost strașnic de bine că te-am putut vedea, Jim.

— De ce trebuie să te grăbești ? Nu mi-ai spus mai nimic.

— Mai vorbim cînd vii să mă vezi. Cred că nu primești prea des vizite feminine. Bătrîna de jos

n-a prea vrut să mă lase să urc. I-am spus că sînt dintr-un oraş cu tine şi că i-am făgăduit bunicii tale să vin să te văd. Ce s-ar mai mira doamna Burden !

Lena rîse domol şi se ridică. Cînd mi-am luat pălăria, ea clătină din cap.

— Nu vreau să vii cu mine. Trebuie să mă întîlnesc cu nişte suedezi la drugstore. Nu-ţi arde ţie de ei. Am vrut să văd cum stai ca să-i pot scrie Antoniei totul, dar trebuie să-i scriu şi că te-am lăsat să-ţi vezi de cărţile tale. I-e tare teamă să nu te-ncurci cu vreo fată.

Lena îşi lunecă mînecile de mătase în jacheta pe care i-am ţinut-o, apoi şi-a netezit-o şi şi-a încheiat-o încet. Am condus-o pînă la uşă.

— Vino să mă vezi uneori, cînd te simţi singur. Dar poate că tu ai cîţi prieteni vrei. Aşa-i ? zise ea şi-şi întoarse obrazul moale spre mine. Aşa-i ? mai şopti în ureche, tachinîndu-mă.

După o clipă, am văzut-o cum dispărea pe scara întunecată.

Cînd m-am reîntors în cameră, mi s-a părut mult mai plăcută ca înainte. Lena lăsase ceva cald şi prietenos în lumina lămpii. Ce bine-mi făcuse să-i aud din nou rîsul ! Era atît de blînd, de domol şi parcă plin de preţuire ; şi în orice lucru vedea partea cea bună. Cînd închideam ochii, le puteam auzi pe toate rîzînd : pe fetele daneze de la spălătorie şi pe cele trei Mary din Boemia. Lena mi le adusese înapoi pe toate. Îmi veni în minte, aşa cum nu mi se mai întîmplase, legătura dintre aceste fete şi poezia lui Virgiliu. Dacă n-ar

fi pe lume fete ca ele, n-ar fi nici poezie. Pentru prima oară am înţeles clar asta. Revelaţia mi s-a părut deosebit de preţioasă. M-am agăţat de ea, de parcă ar fi putut să dispară brusc.

Cînd, în sfîrşit, m-am aşezat la cartea mea, vechiul vis în care o vedeam pe Lena, venind peste mirişte îmbrăcată într-o fustă scurtă, mi se păru amintirea unei întîmplări aievea. Îmi flutura în faţă, pe pagină, ca un tablou, iar dedesubt stătea scris versul melancolic : „*Optima dies... prima fugit.*“

3.

Cele mai bune piese ale stagiunii teatrale veneau tîrziu în Lincoln, cînd companiile teatrale bune se opreau aici pentru cîte un spectacol, după lungile turnee la New York şi Chicago. În primăvara aceea, Lena a mers cu mine să-l vedem pe Joseph Jefferson în „Rip Van Winkle“ şi o piesă de război cu titlul „Shenandoah“. Ţinea morţiş să-şi plătească biletul ; spunea că acum are atelierul ei şi că nu vrea ca un student să-şi cheltuiască banii cu ea. Îmi plăcea să urmăresc o piesă împreună cu Lena ; totul era atît de minunat pentru ea, şi totul era adevărat. Era ca la întrunirile religioase, cînd stai alături de un om care a fost întotdeauna pios. Îşi încredinţa actorilor sentimentele, cu un fel de resemnare fatalistă. Costumaţia şi recuzita însemnau pentru ea mai mult decît pentru mine.

Cînd s-a jucat „Robin Hood“, a stat tot timpul ca hipnotizată și cu privirile agățate de buzele contraltei care cînta: „Oh, promite-mi!“

Spre sfîrșitul lui aprilie, panourile de afișaj, pe care le urmăream cu înfrigurare în zilele acelea, străluceau într-o dimineață cu afișe albe, sclipitoare, pe care erau imprimate impunător, cu litere gotice albastre, numele unei actrițe de care auzisem adeseori și titlul: „Dama cu camelii.“

M-am dus sîmbătă seara la blocul Raleigh, s-o iau pe Lena, și am plecat amîndoi la teatru. Vremea era călduroasă, chiar înăbușitoare și ne-a dat amîndurora sentimentul unei vacanțe. Am ajuns devreme la teatru, pentru că Lenei îi plăcea să urmărească cum vine lumea. Pe program era o mențiune care preciza că „partea muzicală“ era din opera „Traviata“, creată pe același subiect ca și cel al piesei. Nici unul dintre noi nu citisem piesa și nici nu știam despre ce e vorba, deși îmi reaminteam că auzisem că-i o piesă în care străluceau mari actrițe. „Contele de Monte Cristo“, în care-l văzusem în iarna aceea jucînd pe James O'Neill, era singura piesă de Alexandre Dumas pe care o știam. Am observat că piesa aceasta era scrisă de fiul lui și m-am așteptat la o asemănare de familie. Doi iepuri de cîmpie, ajunși în sală de-a dreptul din prerie, nu ar fi putut fi mai neștiutori de ceea ce îi aștepta decît eram noi, Lena și cu mine.

Emoția noastră a început o dată cu ridicarea cortinei, cînd morocănosul Varville, așezat înaintea focului, o interoghează pe Nanine. Desigur, exista o savoare nouă în dialogul acesta. Nu mai auzisem niciodată la teatru replici atît de vii, presupuse sau realmente autentice, ca acelea schimbate între Varville și Marguerite în scurta lor întrevedere dinainte de a intra prietenii ei. Acest dialog deschidea cea mai strălucitoare, mai omenească și mai încîntător de veselă scenă pe care o văzusem vreodată. Nu mai văzusem niciodată înainte cum se destupă sticlele de șampanie pe scenă (de fapt nu văzusem nici altundeva). Amintirea acelui supeu îmi trezește și azi foamea; dar clipele de atunci, cînd eram doar un student care mînca la meniu fix, au fost un chin delicat. Mi se pare că-mi amintesc de niște scaune și mese aurite (aranjate grăbit de valeți cu mănuși albe și în ciorapi lungi, albi), de fețe de masă de un alb care-ți lua ochii, de pahare strălucitoare, tacîmuri de argint, o fructieră imensă și cei mai roșii trandafiri din lume. Camera a fost invadată de femei frumoase și tineri sclipitori, care rîdeau și vorbeau împreună. Bărbații erau îmbrăcați mai mult sau mai puțin în hainele epocii în care fusese scrisă piesa; femeile însă nu. N-am socotit asta nepotrivit. Discuția lor părea că deschide cuiva lumea strălucitoare în care trăiau; fiecare replică te făcea mai bătrîn și mai înțelept, fiecare glumă îți lărgea orizontul. Puteai să trăiești excesul și sațietatea fără să fii nevoit să înveți ce să faci cu mîinile într-un salon! Cînd vorbeau toți actorii deodată, iar eu pierdeam din replicile pe care și le aruncau fulgerător unul altuia, eram nefericit. Îmi încordam urechile și ochii să prind fiecare exclamație.

Actrița care o interpreta pe Marguerite era încă de pe atunci trecută, chiar istorică. Făcuse parte din faimoasa trupă newyorkeză a lui Daly și pe urmă fusese o „stea“ sub direcția lui. După cum se spunea, nu studiase niciodată arta teatrală, dar avea o forță naturală neșlefuită pentru a subjuga oamenii la a căror sensibilitate putea ajunge și ale căror gusturi nu erau prea pretențioase. Era deja bătrînă, cu o față răvășită și cu un trup ciudat de dur și de țeapăn. Se mișca cu greutate — cred că era și șchioapă — și parcă îmi reaminteam că se spusese ceva despre o boală a coloanei vertebrale. Armand al ei era disproporționat de tînăr și de zvelt, un băiat frumos care părea cam uluit. Dar ce importanță aveau toate acestea ? Credeam sincer în puterea ei de a-l fascina, în frumusețea ei orbitoare. O vedeam tînără, plină de foc, nepăsătoare, dezamăgită, condamnată, bolnavă, însetată de plăceri. Aș fi vrut să trec peste luminile rampei și să-l ajut pe Armand, cel cu talie subțire și în cămașă plisată, s-o convingă că există totuși loialitate și devotament pe lume. Boala ei neașteptată, cînd veselia ajunsese la culme, paloarea ei, batista pe care și-o apăsa pe buze, tusea pe care o înăbușea rîzînd în timp ce Gaston cînta la pian — toate astea îmi zdrobeau inima. Dar nu atît de mult cît mi-a zdrobit inima cinismul pe care l-a arătat în lunga discuție de după aceea cu iubitul ei. Cît de departe eram de orice îndoială, acolo unde ea nu credea nimic. În timp ce tînărul încîntător de sincer stăruia (însoțit de orchestra care cînta vechiul duet din „Traviata“) — *„misterioso, misterios' altero !“* — ea își păstra scepticismul amar și cortina căzu pe cînd dansa nepăsătoare cu alții, după ce Armand fusese expediat, cu floarea lui cu tot.

În pauză n-am avut timp să ieșim din vraja piesei. Orchestra continua să scîrțîie muzica din „Traviata“, atît de veselă și de tristă, atît de diafană și de îndepărtată, atît de sforăitoare și totuși zdrobindu-ți inima. După actul al doilea am lăsat-o pe Lena să contemple cu ochii plini de lacrimi tavanul și m-am dus în foaier să fumez. Cît m-am plimbat acolo, m-am felicitat că nu am invitat cine știe ce fată din Lincoln, care mi-ar fi vorbit în timpul pauzei despre baluri sau despre elevii școlilor militare care urmau să vină în tabără la Plattsmouth. Cel puțin Lena era femeie și eu eram bărbat.

În timpul scenei dintre Marguerite și bătrînul Duval, Lena a plîns tot timpul și eu stăteam lîngă dînsa incapabil să împiedec deznodămîntul acestui capitol de dragoste idilică, temîndu-mă de întoarcerea tînărului a cărui inefabilă fericire trebuia să fie doar măsura căderii sale.

Cred că nici o femeie nu putea fi mai departe de firea, vocea și temperamentul atrăgătoarei eroine a lui Dumas ca actrița aceea veterană, prin mijlocirea căreia am cunoscut-o pentru prima oară. Concepția ei asupra rolului era tot atît de greoaie și intransigentă ca și dicțiunea ; accentua ideea și consoanele. Tot timpul era intens tragică și devorată de remușcări, fiind la polul opus de gestica și dicțiunea degajate. Avea vocea gravă și profundă : rostea „Ar-rmand“, de parcă îl chema pe acesta la Judecata de Apoi. Dar replicile făceau

totul. Ea nu trebuia decît să le spună. Ele creau rolul, în ciuda ei.

Lumea fără inimă în care a reintrat Marguerite cu Varville nu a fost niciodată mai nepăsătoare și mai strălucitoare ca în seara aceea cînd s-a adunat în salonul Olympiei, o dată cu actul patru. Îmi aduc aminte de candelabrele agățate în tavan, de mulțimea de valeți în livrele, de mesele de joc pe care se adunau grămezi de monezi de aur și de o scară pe care își făceau intrarea oaspeții. După ce toți ceilalți s-au așezat în jurul meselor de joc, iar Armand a fost pus la curent de Prudence, Marguerite a coborît scara împreună cu Varville : ce capă, ce evantai, ce bijuterii ; și chipul ei !... Puteai ști dintr-o ochire ce se întîmpla cu ea. Cînd Armand i-a aruncat Margueritei, pe jumătate leșinată, aurul și bancnotele strigînd : „Priviți cu toții, nu mai datorez nimic femeii acesteia !" — Lena s-a ghemuit lîngă mine și și-a acoperit fața cu palmele.

Cortina s-a ridicat la scena din dormitor. În momentul acela, toți nervii mei erau încordați pînă la unul. Și Nanine singură ar fi putut să mă facă să plîng. O iubeam cu duioșie pe Nanine ; iar Gaston, ah, cum ți se lipea de inimă un om atît de bun ! Darurile de Anul Nou nu erau prea multe ; nimic nu era prea mult acum. Plîngeam fără reținere. Chiar batista din buzunarul de la piept, pe care o purtam numai de eleganță și n-o foloseam de loc, era udă toată cînd muribunda a căzut pentru ultima oară în brațele iubitului ei.

Cînd am ajuns la ușa teatrului, străzile luceau sub ploaie. Din prudență adusesem umbrela pe

care mi-o dăduse în dar, de ziua acordării diplomelor, doamna Harling și am dus-o pe Lena acasă, la adăpostul umbrelei. După ce m-am despărțit de ea, am pornit-o agale înspre partea orașului unde locuiam. În toate curțile înflorise liliacul și mirosul lui după ploaie, atît al frunzlor noi cît și al florilor, îmi adia în față un fel de dulceață amară. Am colindat prin băltoace și pe sub pomii ce picurau, plîngînd-o pe Marguerite Gautier, de parcă murise doar cu o zi înainte, oftînd în spiritul anilor 1840, care oftase atît de mult, și care după atîția ani și prin atîtea țări ajunsese la mine abia în seara aceea, datorită unei actrițe bătrîne și infirme. Ideea în sine este aceea care nu poate fi frustrată în nici o situație. Oriunde și oricînd se joacă piesa aceasta, e luna aprilie.

4.

Cît de bine îmi amintesc de salonul mic și strîmt în care obișnuiam s-o aștept pe Lena, cu mobila lui tare, cumpărată la vreo licitație, cu oglinda lungă și cu gravurile de pe pereți. Dacă m-aș fi așezat fie numai pentru o clipă, eram sigur că aș fi găsit pe haine fire și bucăți de mătase colorată. Reușita Lenei mă uimea. Ea lua lucrurile ușor și n-avea de loc atitudinea înfiptă a oamenilor de afaceri. Venise la Lincoln ca o fată de la țară, fără nici o cunoștință în afară de cîteva verișoare

ale doamnei Thomas care trăiau aici, și acum cosea rochii „pentru tinere doamne". Era evident că avea mari aptitudini pentru meseria ei. Știa, după cum spunea ea, „ce le stă bine". Nu obosea niciodată să stea cufundată ore întregi în jurnalele de modă. Uneori o găseam seara singură în atelierul ei, drapînd pe manechin cutele unei bucăți de satin, cu o expresie de satisfacție și de fericire calmă pe față. Nu mă puteam împiedica să mă gîndesc mereu că anii cînd Lena literalmente nu avea ce pune pe ea i-au influențat interesul pentru învestmîntarea trupului omenesc. Clientele ei spuneau că „are stil" și treceau cu vederea micile greșeli. Am descoperit că niciodată nu termina ceva la data promisă și că, de regulă, cheltuia pe materiale mai mulți bani decît acceptase clienta. O dată am sosit la Lena pe la ora șase ; tocmai conducea o mamă nervoasă și pe fiică-sa, stîngace și crescută prea mult pentru vîrsta ei. Femeia o oprise pe Lena în ușă ca să-i spună pe un ton de scuză :

— Încearcă să nu treci de cinzeci de dolari. domnișoară Lena. Știi, e într-adevăr prea tînără ca s-o duc la o croitoreasă scumpă, dar știu că poți să faci pentru ea mai mult ca oricine.

— Nu vă faceți griji, totul o să fie cum trebuie, doamnă Herron. Cred că scoatem ceva de efect, răspunse Lena blînd.

Mă gîndeam că știe să se poarte cu clientele și mă întrebam unde izbutise să învețe atîta stăpînire de sine.

Cîteodată, după terminarea cursurilor de dimineață, mă întîlneam cu Lena în centrul orașului. Venea îmbrăcată cu un costum de catifea, cu o

pălăriuță neagră și o voaletă bine întinsă pe față, arătînd proaspătă ca o dimineață de primăvară. Uneori avea cîte un buchețel de narcise sau de zambile. Cînd treceam prin fața unui magazin cu bomboane, pașii ei ezitau și zăboveau.

— Nu mă lăsa să intru, murmura ea. Ia-mă de aici dacă poți.

Îi plăceau la nebunie dulciurile și se temea să nu se îngrașe.

Uneori, duminica dimineața, luam micul dejun la Lena. Era foarte plăcut. În partea din fund a atelierului era o fereastră cu arcadă, destul de mare ca să adăpostească o canapea și o măsuță. Ne așezam în firida aceasta, și trăgeam draperiile care ne despărțeau de camera cea lungă, unde se aflau mesele de croit, manechinele și rochiile atîrnate pe pereți și învelite în hîrtii. Bătea soarele, făcînd să strălucească tot ce era pe masă și să dispară lumina de la flacăra spirtierei. Prince, prepelicarul cîrlionțat și negru al Lenei, ne ținea tovărășie. Stătea alături de stăpîna lui, pe canapea, și se purta foarte bine, pînă ce violonistul polonez de vizavi începea să facă game ; atunci Prince mîrîia și adulmeca aerul cu dezgust. Lena primise cînele de la proprietarul ei, bătrînul colonel Raleigh, și la început nu fusese de loc încîntată. Își petrecuse prea mult timp din viață îngrijind animale, pentru ca să mai aibă multă duioșie față de ele. Dar Prince era un mic animal inteligent și ea l-a îndrăgit. După micul dejun începeam cu el lecțiile de dresaj : să facă pe mortul, să dea mîna, să stea ca un soldat. Îi puneam pe cap șapca mea de ofițer-elev (făceam instrucție militară la univer-

sitate) și-i dădeam un metru ca să-l țină cu piciorul din față. Ținuta lui gravă ne făcea să rîdem în hohote.

Flecăreala Lenei mă amuza totdeauna. Antonia nu vorbea niciodată ca ceilalți. Chiar după ce învățase destul de bine englezește, era totdeauna ceva năvalnic și străin în vorba ei. Dar Lena prinsese toate expresiile pe care le auzise în atelierul de croitorie al doamnei Thomas. Frazele formale, adevărată floare a convenientelor micilor orașe și a banalităților plate, aproape toate ipocrite la origine, deveneau foarte nostime și foarte atrăgătoare cînd erau spuse de vocea moale a Lenei, cu intonația ei mîngîietoare și ironia ei naivă. Nimic nu putea fi mai distractiv decît s-o auzi pe Lena, care era aproape tot atît de candidă ca și natura, cum spunea piciorului „mădular" și casei „cămin".

Obișnuiam să zăbovim destul de mult în colțul acela însorit, la o cafea. Lena era totdeauna mai drăguță dimineața; se trezea în fiecare zi proaspătă ca o floare și ochii ei aveau o culoare mai adîncă, așa cum albăstrelele sînt mai albastre cînd abia s-au deschis. Puteam să lenevesc toată dimineața de duminică și să mă uit la ea. Purtarea lui Ole Benson nu mai era de neînțeles pentru mine.

— N-a fost nimic rău cu Ole, mi-a spus ea o dată. Lumea nu trebuia să-și facă griji. Lui îi plăcea să vină, să stea pe marginea rîpei și să-și uite soarta nenorocită. Îmi plăcea cînd venea să stea cu mine. Orice tovărășie e binevenită cînd ești pe cîmp cu vitele tot timpul.

— Dar nu era posac? am întrebat-o. Oamenii spuneau că nu scotea o vorbă niciodată.

— Firește că în norvegiană vorbea. Fusese marinar pe o corabie englezească și văzuse o mulțime de locuri ciudate. Avea niște tatuaje, o minune. Ne plăcea să stăm și să ne uităm la ele ceasuri întregi; nici nu prea aveai acolo la ce altceva să te uiți. El era ca o carte cu poze. Avea pe un braț o corabie și o fată vinetie, iar pe celălalt braț o fată care stătea înaintea unei case mici, cu gard, cu poartă și cîte și mai cîte, și-și aștepta iubitul. Ceva mai sus, pe braț, se arăta cum marinarul ei se întorsese și o săruta. El numea scena: „Întoarcerea marinarului".

Am admis că nu era de mirare că lui Ole îi plăcea să se uite un timp la o fată drăguță, cînd avea acasă o sperietoare ca nevastă-sa.

— Știi, mi-a spus Lena tainic, s-a însurat cu Mary pentru că o socotea o fire hotărîtă și a crezut c-o să-l țină și pe dînsul pe drumul bun. Pe uscat niciodată nu putea să-și păstreze cumpătul. Ultima oară cînd a debarcat la Liverpool, fusese pe mare doi ani de zile. A primit tot salariul și a doua zi nu mai avea o lăscaie; și ceasul și busola făcuseră picioare. Se încurcase cu niște femei care i-au luat totul. A venit în America pe un mic vas de pasageri. Mary era chelneriță pe vapor și în timpul călătoriei a încercat să-l aducă pe drumul cel bun. El a crezut-o în stare să-l țină în frîu. Bietul Ole! Avea obiceiul să-mi aducă bomboane de la oraș, ascunse în sacul lui de alimente. Nu putea refuza ceva unei fete. Ar fi renunțat de mult la tatuajele lui dacă ar fi putut. Ole e unul dintre oamenii după care îmi pare cel mai rău.

Dacă se întîmpla să petrec o seară la Lena și să stau mai tîrziu, profesorul de vioară, un polonez care locuia de cealaltă parte a holului, obișnuia să iasă afară și să mă urmărească cum cobor scările, mîrîind atît de amenințător, că mi-ar fi fost ușor să mă iau la harță cu dînsul. Lena îi spusese o dată că-i plăcea să-l audă cum exersează, așa că el lăsa întotdeauna ușa deschisă și urmărea cine vine și cine pleacă.

Din cauza Lenei se iscase o răceală între polonez și proprietar. Bătrînul colonel Raleigh venise la Lincoln din Kentucky și investise banii moșteniți într-o proprietate imobiliară, într-o perioadă cînd prețurile erau ridicate. Acum stătea toată ziua în biroul lui din blocul Raleigh, încercînd să descopere unde s-au dus banii și cum ar putea să recupereze o parte din ei. Era văduv și găsea foarte puțini tovarăși convenabili în acest oraș indolent. Îl atrăgeau înfățișarea plăcută și purtarea blîndă a Lenei. Spunea că glasul ei îi amintea de glasurile din Sud, și căuta cît mai multe prilejuri cu putință ca s-o audă vorbind. În primăvara aceea a zugrăvit și tapisat camerele ocupate de Lena și i-a instalat o baie de faianță în locul celei de zinc pe care o avusese pînă atunci și care fusese bună pentru chiriașul de dinainte. În timp ce se făceau renovările, bătrînul domn venea într-una să afle preferințele Lenei. Ea mi-a povestit încîntată cum Ordinsky, polonezul, s-a prezentat într-o seară la ușă și i-a spus că dacă proprietarul o plictisește cu atențiile lui, o să-l silească el să înceteze.

— Uneori nici nu mai știu bine ce să mă fac cu el, mi-a spus ea clătinînd din cap. Tot timpul parcă-i apucat. N-aș vrea să-i spună ceva grosolan bătrînului ăstuia simpatic. Colonelul vorbește multe, dar cred că asta-i din cauză că e singur. Nu cred că se sinchisește prea mult de Ordinsky. Mi-a spus o dată că dacă am a mă plînge de vreun vecin, să-i spun fără întîrziere.

Într-o sîmbătă seara, pe cînd cinam cu Lena, am auzit o ciocănitură la ușa salonului și a apărut polonezul, fără haină, în cămașă de frac, cu guler. Prince s-a lăsat pe vine și a început să mîrîie ca un dulău, în timp ce oaspetele își cerea scuze că venise îmbrăcat doar în cămașă, dar că o roagă pe Lena să-i împrumute niște ace de siguranță.

— Oh, dar trebuie să veniți înăuntru, domnule Ordinsky, să vedem despre ce-i vorba, zise Lena și închise ușa în spatele lui. Jim, nu vrei să-l potolești pe Prince ?

L-am lovit pe Prince ușor peste bot, în timp ce Ordinsky spunea că nu mai îmbrăcase fracul de multă vreme și că, avînd nevoie de el în seara aceea, ca să cînte la concert, i se desfăcuse vesta în spate. S-a gîndit că o s-o poată prinde cu niște ace de siguranță pînă ce o s-o ducă la croitor.

Lena îl luă de braț și-l învîrti pe loc. Cînd văzu crăpătura mare din spate, izbucni în rîs.

— N-o s-o puteți prinde cu ace niciodată, domnule Ordinsky. Ați ținut-o prea multă vreme împăturită și s-a tăiat toată în lungul cutei. Scoateți-o. În zece minute vă pun o nouă căptușeală de mătasă.

A dispărut în atelier cu vesta, lăsîndu-mă pe mine să țin piept polonezului, care stătea rezemat de ușă ca o statuie de lemn. Își încrucișase brațele și se holba la mine cu ochii lui căprui, nervoși și pieziși. Capul avea forma unei picături de culoarea ciocolatei și era acoperit cu un păr uscat, ca paiul, care flutura în jurul creștetului țuguiat. Singurul fel în care îmi vorbise pînă atunci fusese mîrîitul pe care-l scotea cînd treceam pe lîngă dînsul, așa că am rămas surprins cînd mi s-a adresat, spunîndu-mi cu ifos :

— Domnișoara Lingard e o tînără pentru care am cel mai deosebit, cel mai deosebit respect.

— Ca și mine, am spus cu răceală.

N-a dat nici o atenție observației mele, ci a început să facă — așa cum stătea cu brațele încrucișate — exerciții repezi cu degetele pe mînecile cămășii.

— Bunătatea inimii, sentimentul, continuă el zgîindu-se în tavan, nu sînt înțelese pe aici. Aici cele mai nobile însușiri sînt luate în rîs. Studenți zîmbăreți, proști și îngîmfați ; ce știu ei despre delicatețe !

Mi-am stăpînit trăsăturile feței și am încercat să-i vorbesc serios.

— Dacă vă gîndiți la mine, domnule Ordinsky, aflați că o cunosc pe domnișoara Lingard de foarte multă vreme și cred că știu să-i apreciez amabilitatea. Sîntem din același oraș și am crescut împreună.

Privirea lui coborî încet de pe tavan și se opri asupra mea.

— Trebuie să înțeleg că pe dumneavoastră vă preocupă interesele acestei tinere domnișoare ? Că nu doriți s-o compromiteți ?

— Nu prea folosim aici astfel de cuvinte, domnule Ordinsky. O fată care trăiește pe picioarele ei poate să invite un student să cineze la dînsa, fără ca faptul să provoace comentarii. Noi socotim că anumite lucruri se înțeleg de la sine.

— Atunci v-am judecat greșit și vă rog să mă iertați, spuse el înclinîndu-se grav. Domnișoara Lingard, continuă el, e un suflet care are o încredere absolută în oameni. Ea n-a învățat lecțiile aspre ale vieții. În ceea ce ne privește, pe dumneavoastră și pe mine, *noblesse oblige,* încheie el urmărindu-mă de aproape cu privirea.

Lena se întoarse cu vesta.

— Poftiți și chemați-ne să vă vedem cum arătați, cînd o să plecați. Nu v-am văzut niciodată în frac, spuse ea deschizînd ușa pentru dînsul.

Cîteva minute mai tîrziu, polonezul a reapărut cu cutia de vioară, cu un fular gros în jurul gîtului și cu mănușile de lînă în mîinile lui osoase. Lena îi vorbi încurajator și el plecă cu un aer profesional atît de important, că am izbucnit în rîs imediat ce a închis ușa.

— Bietul om, ia toate lucrurile în serios, spuse Lena îngăduitoare.

După aceea Ordinsky a fost prietenos cu mine ; se purta de parcă exista o anumită înțelegere profundă între noi. A scris un articol furios, atacînd gustul muzical al orașului, și mi-a cerut să-i fac marele serviciu și să-l duc redactorului ziarului de dimineață. Dacă redactorul va refuza să publice

articolul, atunci să-i spun că va avea de-a face cu Ordinsky „în persoană". A declarat că n-o să schimbe nici o iotă din articol și că era pregătit să-și piardă toți elevii. Deși nimeni nu i-a menționat vreodată articolul după ce acesta a apărut — plin de greșeli tipografice pe care el le socotea intenționate — Ordinsky a încercat o adevărată satisfacție, socotind că cetățenii din Lincoln au acceptat cu umilință epitetul de „barbari neciopliți".

— Vedeți, îmi spunea el, acolo unde nu există cavalerism nu există nici *amour propre.*

Cînd îl întîlneam după aceea prin oraș, cred că își purta capul și mai sfidător ca mai înainte, și urca treptele verandelor și suna la sonerii cu și mai multă siguranță. I-a spus Lenei că n-o să uite niciodată că am fost alături de dînsul cînd era „în focuri".

Desigur că în toată perioada asta am cam neglijat învățătura. Lena sfărîmase felul meu serios de viață. Nu mă mai interesau cursurile. Mă distram cu Lena și cu Prince, mă distram cu polonezul, mă plimbam cu cabrioleta împreună cu bătrînul colonel, care prinsese o slăbiciune pentru mine și obișnuia să-mi vorbească despre Lena și despre „marile frumuseți" pe care le cunoscuse în tinerețea lui. Toți trei eram îndrăgostiți de Lena.

Înainte de întîi iunie i s-a oferit lui Gaston Cleric un post la Harvard și el l-a acceptat. M-a sfătuit să-l urmez în toamnă și să-mi termin studiile la Harvard. Aflase despre Lena — nu de la mine — și mi-a vorbit serios de asta.

— Acum nu o să mai faci treabă aici. Sau părăsești școala și te apuci să muncești, sau schimbi universitatea și te așezi iar serios pe treabă. N-o să izbutești să ții pasul la învățătură dacă te distrezi mereu cu norvegianca aceea frumoasă. Da, te-am văzut cu dînsa la teatru. E foarte drăguță și, după cît mi-am dat seama, perfect iresponsabilă.

Cleric i-a scris bunicului meu că ar vrea să mă ia cu el în răsărit. Spre uimirea mea, bunicul i-a răspuns că, dacă vreau, pot să mă duc. Am fost și trist și bucuros în ziua cînd am primit scrisoarea. Am stat toată seara în camera mea și m-am gîndit la toate. Am încercat chiar să mă conving că stau în drumul Lenei (e atît de necesar să faci pe nobilul !) și că dacă ea nu s-ar distra cu mine, probabil că s-ar mărita și ar avea viitorul asigurat.

Seara următoare m-am dus la Lena. Am găsit-o trîntită pe canapeaua din firida ferestrei, cu un picior vîrît într-un papuc mare. O tînără rusoaică neîndemînatică, pe care o luase în atelier, scăpase un fier de călcat pe degetul ei cel mare de la picior. Pe măsuța de lîngă dînsa era un coș cu flori de vară timpurii, pe care i le lăsase polonezul cînd aflase de accident. Totdeauna făcea în așa fel încît știa ce se întîmplă în apartamentul Lenei.

Lena îmi povestea niște bîrfeli despre una dintre clientele ei, cînd am întrerupt-o și am ridicat coșul cu flori.

— Prietenul ăsta bătrîn o să te ceară de nevastă într-o zi, Lena.

— Oh, m-a cerut de mai multe ori, murmură ea.

— Ce ? Şi l-ai refuzat ?

— Nu s-a sinchisit prea mult. Se pare că-i face plăcere să vorbească despre asta. Ştii, aşa sînt oamenii bătrîni. Se simt importanţi cînd cred că iubesc pe cineva.

— Şi colonelul s-ar însura mîine cu tine, dacă ai vrea. Sper că n-ai să te măriţi cu un om bătrîn, chiar dacă e bogat.

— Nu o să mă mărit cu nimeni. Nu ştiai ?

— Asta-i o prostie, Lena. Toate fetele spun aşa, dar ştii tu bine că orice fată drăguţă se mărită pînă la urmă.

Ea clătină din cap.

— Eu nu !

— De ce nu ? Ce te face să spui asta ? am insistat eu.

— Ei, rîse Lena, mai întîi pentru că nu-mi doresc un soţ. Bărbaţii sînt foarte buni ca prieteni, dar îndată ce te măriţi cu ei, se schimbă în nişte taţi bătrîni şi supărăcioşi, chiar şi cei mai năvalnici dintre ei. Încep să-ţi spună ce-i înţelept şi ce-i nebunie şi vor să te ţină tot timpul în casă. Îmi place să fiu nebună cînd simt nevoia să fiu aşa şi nu vreau să dau socoteală nimănui.

— Dar o să fii singură. O să te obosească felul ăsta de viaţă şi o să doreşti o familie.

— Nu. Îmi place să fiu singură. Cînd m-am dus la lucru la doamna Thomas aveam nouăsprezece ani, şi pînă atunci nu dormisem o singură noapte în viaţa mea decît cu încă doi într-un pat. Nu avusesem nici o clipă pentru mine însămi, în afara timpului cînd eram cu vitele pe cîmp.

De obicei cînd venea vorba despre viaţa ei de la ţară, Lena ocolea subiectul cu o observaţie plină de umor sau uşor cinică. Dar în seara aceea gîndul părea că-i zăboveşte asupra anilor acelora. Mi-a spus că nu poate să-şi amintească de vreo perioadă, de cînd era mică de tot, în care să nu fi tras după ea vreun copil, să nu fi ajutat la spălatul celor mai mici, încercînd să le păstreze curate mînuţele sau feţişoarele. Îşi aduce aminte de casa lor ca de un loc în care întotdeauna existau prea mulţi copii, un bărbat arţăgos şi o femeie bolnavă, pe care cădea toată treaba.

— Nu era vina mamei. Ea ne-ar fi făcut viaţa uşoară dacă ar fi putut. Dar acolo nu era de trăit pentru o fată ! După ce-am început să pasc vitele şi să le mulg, n-am mai putut scăpa o clipă de mirosul de vite. Toate rufele mele încăpeau într-o cutie de biscuiţi. Sîmbăta seara, după ce toţi se culcau, abia atunci puteam să fac şi eu baie, dacă nu eram prea obosită. Făceam cîte două drumuri pînă la fîntînă ca să-mi aduc apă şi o încălzeam în cazan, pe plită. Apa se încălzea, eu îmi aduceam albia din pivniţă şi făceam baie în bucătărie. După aceea îmi puneam o cămaşă de noapte curată şi mă băgam în pat cu ceilalţi doi, care probabil că nu mai făcuseră baie de cînd nu-i mai spălasem eu. Nu poţi să-mi spui ceva nou despre viaţa de familie. Ştiu prea multe despre ea ca s-o mai pot îndura.

— Dar nu sînt toate la fel, am obiectat eu.

— Aproape toate. Toţi depind de cineva. Dar

ce-i în capul tău, Jim ? Te temi că într-o zi o să vreau să mă mărit cu tine ?

Atunci i-am spus că am să plec din oraş.

— De ce vrei să pleci, Jim ? N-am fost drăguţă cu tine ?

— Ai fost nespus de bună cu mine, Lena, am mărturisit eu. Nici nu-mi puteam dori mai mult. Niciodată — cînd stau cu tine — nu vreau mai mult. Dar dacă rămîn aici, n-o să-mi văd de treabă şi n-o să învăţ. Ştii asta.

M-am lăsat jos lîngă ea şi am început să mă uit în duşumea. Mi se părea că uitasem toate explicaţiile mele rezonabile.

Lena a venit mai aproape şi, cînd a vorbit din nou, din glas îi dispăruse uşoara ezitare care mă duruse.

— N-ar fi trebuit să încep povestea asta, nu-i aşa ? murmură ea. N-ar fi trebuit să te văd atunci, prima oară. Dar am dorit să vin. Cred că totdeauna am fost puţin îndrăgostită de tine. Nu ştiu de ce, poate din cauza Antoniei, care mereu îmi spunea să nu fac prostii cu tine. Te-am lăsat totuşi singur o bună bucată de vreme, nu ?

Plăcută făptură mai era, pentru cei pe care îi iubea, această Lena Lingard !

În cele din urmă m-a expediat cu sărutarea ei moale, blîndă, plină de renunţări.

— Nu-ţi pare rău că am venit atunci să te văd ? şopti ea. Era atît de firesc. Mă gîndeam că mi-ar place să fiu prima ta iubită. Erai un puşti atît de nostim !

Întotdeauna cînd Lena săruta pe cineva, parcă îl expedia, cu tristeţe şi înţelepciune, pentru totdeauna. Ne-am luat de multe ori rămas bun înainte ca să părăsesc Lincoln-ul, dar niciodată nu a încercat să mă împiedice sau să mă reţină.

— Trebuie să pleci, dar încă nu ai plecat, nu-i aşa ? obişnuia ea să spună.

Capitolul Lincoln s-a încheiat brusc. M-am dus acasă la bunici pentru cîteva săptămîni şi apoi mi-am vizitat rudele din Virginia, pînă ce m-am dus la Boston să-l întîlnesc pe Cleric. Aveam atunci nouăsprezece ani.

POVESTEA NEVESTEI PIONIERULUI

1

La doi ani după ce am plecat din Lincoln, am absolvit cursurile universitare de la Harvard. Înainte de a intra la facultatea de drept, am plecat acasă pentru vacanța de vară. În seara în care am sosit, doamna Harling a venit cu Frances și Sally să-mi ureze bun venit. Totul părea cum trebuia să fie. Bunicii mei arătau ceva mai bătrîni. Frances Harling era acum măritată și, împreună cu bărbatul ei, se ocupa de treburile firmei Harling, în Black Hawk. Cînd ne-am adunat cu toții în salonul bunicii, abia îmi venea să cred că fusesem plecat. În tot cursul serii, însă, am ocolit cu toții un subiect.

În timp ce o conduceam acasă pe Frances, după ce-o lăsasem pe doamna Harling la poarta ei, ea mi-a spus simplu :

— Știi, fără îndoială, de sărmana Antonia.

Sărmana Antonia ! Mă gîndeam cu amărăciune că acum toți vorbeau așa. I-am răspuns că bunica mi-a scris că Antonia a plecat să se mărite cu Larry Donovan undeva unde lucra el ; că apoi el a părăsit-o și acum apăruse și un copil. Asta era tot ce știam.

— Nu s-a însurat niciodată cu ea, spuse Frances. N-am văzut-o de cînd s-a întors. Trăiește cu ai ei, la fermă, și nu vine aproape niciodată la oraș. A adus o dată copilul să-l arate mamei. Mi-e teamă c-o să rămînă pentru totdeauna să-l slugărească pe Ambroș.

Am încercat să mi-o scot din minte pe Antonia. Eram cumplit de dezamăgit. Nu puteam de loc s-o iert că devenise obiect de compătimire, în timp ce Lena Lingard, căreia lumea îi profețise tot felul de încurcături, era acum cea mai bună croitoreasă din Lincoln, și era respectată în Black Hawk. Lena își dăruia inima cînd îi plăcea s-o facă, dar își păstra capul la treburile ei și reușise în viață.

Pe atunci lumea obișnuia să vorbească îngăduitor de Lena și sever de Tiny Soderball, care plecase pe tăcute cu un an înainte, spre vest, pentru a-și încerca norocul. Un tînăr din Black Hawk, care tocmai se întorsese din Seattle, adusese vestea că Tiny nu plecase la voia întîmplării, așa cum lăsase ea pe oameni să creadă, ci cu planuri bine chibzuite. Unul dintre oamenii aceia care umblau din loc în loc și inițiau afaceri și care obișnuiau să poposească la hotelul doamnei Gardener avea mai multe proprietăți neproductive pe malul oceanului, în Seattle, și-i propusese lui Tiny s-o lanseze în afaceri, oferindu-i una din casele lui goale. Ea conducea acum un cămin pentru marinari. Toți spuneau că acesta o să fie sfîrșitul lui Tiny. Chiar dacă a început prin a conduce un local decent, n-o să-l poată menține așa ; toate căminele pentru marinari sînt la fel.

Gîndindu-mă mai bine la asta, mi-am dat seama că n-am cunoscut-o pe Tiny atît de bine ca pe celelalte fete. Mi-o aduceam aminte călcînd vioaie, cu pași ușori, prin sufrageria hotelului, pe tocurile ei înalte, purtînd o tavă mare plină de farfurii, aruncînd priviri oarecum îndrăznețe călătorilor dichisiți și disprețuitoare celor jerpeliți, care se temeau atît de mult de ea încît nu îndrăzneau să ceară a doua oară prăjitură. Atunci mi-a trecut prin minte că poate și marinarilor o să le fie frică de Tiny. Așa cum stăteam noi și vorbeam despre ea pe veranda din fața casei lui Frances Harling, ce uimiți am fi fost dacă am fi aflat cum o să-i fie în realitate viitorul! Dintre toți băieții și fetele care au crescut împreună în Black Hawk, Tiny Soderball a avut cea mai aventuroasă existență și cele mai mari izbînzi în viață.

Iată ce s-a întîmplat de fapt cu Tiny. În timp ce se ocupa de căminul din Seattle, s-a răspîndit vestea că se descoperise aur în Alaska. Minerii și marinarii se înapoiau din nord cu săculețe de aur și cu povești minunate. Tiny a văzut aurul și l-a cîntărit în mînă. Și cutezanța, pe care nimeni n-o bănuise la dînsa, s-a deșteptat. Și-a lichidat afacerea și a plecat spre Circle City în tovărășia unui dulgher și a nevestei lui, pe care îi convinsese s-o însoțească. Au ajuns la Skaguay în timpul unui viscol, s-au dus cu săniile trase de cîini pînă la trecătoarea Chilkoot și au urcat Yukon-ul în șlepuri. Au ajuns la Circle City în ziua în care cîțiva indieni Siwash aduseseră știrea că se descoperise un mare filon de aur, în sus pe un rîu numit Klondike. Două zile mai tîrziu, Tiny și prietenii ei, la fel ca aproape toți cei din Circle City, au pornit spre cîmpurile aurifere din Klondike, cu ultimul vapor care a urcat Yukon-ul înainte de îngheț. Încărcătura de pasageri a vaporului acestuia a fondat Dawson City. În cîteva săptămîni, în tabăra aceea erau o mie cinci sute de oameni fără locuință. Tiny și soția dulgherului au început să gătească într-un cort pentru oamenii aceia. Minerii i-au dat un lot pentru construcție, și dulgherul a ridicat un hotel din bușteni. Acolo ea hrănea pînă la o sută cincizeci de oameni pe zi. Minerii soseau cu schimburile de la zăcămintele ce le erau concesionate, adică de la distanțe de douăzeci de mile, numai ca să cumpere de la ea pîine proaspătă; și i-o plăteau în aur.

În iarna aceea Tiny a ținut în hotelul ei un suedez căruia îi degeraseră picioarele, într-o noapte cînd încercase să găsească drumul spre cabană. Bietul om socotea drept un mare noroc că-i îngrijit de o femeie, și încă de o femeie care vorbea limba lui. Cînd i s-a spus că picioarele trebuie să-i fie amputate, a zis că speră că operația n-o să izbutească; căci ce-o să se facă un lucrător, în munca lui aspră, fără picioare? Într-adevăr a murit a doua zi, din cauza operației, dar nu înainte de a-i lăsa lui Tiny Soderball, cu acte în regulă, concesiunea lui minieră de pe pîrîul Hunker. Tiny a vîndut hotelul, a investit jumătate din bani în loturi de locuințe în Dawson și cu restul de bani și-a dezvoltat concesiunea. S-a dus

în locurile sălbatice unde se afla mina și a trăit acolo. A cumpărat alte concesiuni de la minerii descurajați, pe care le-a exploatat sau le-a vîndut cu redevențe.

După ce a stat aproape zece ani în Klondike, Tiny s-a reîntors cu o avere considerabilă să trăiască la San Francisco. În 1908 am întîlnit-o la Salt Lake City. Era o femeie slăbuță, cu o față aspră, dar era foarte bine îmbrăcată și foarte rezervată. Destul de curios, mi-o reamintea pe doamna Gardener, la care lucrase cu atîția ani în urmă, în Black Hawk. Mi-a povestit cîteva din isprăvile ei senzaționale în țara aurului, dar farmecul lor dispăruse de mult. Spunea deschis că nimic n-o mai interesa acum decît să facă bani. Singurii doi oameni de care vorbea cu oarecare duioșie erau suedezul Johnson, care îi lăsase mina, și Lena Lingard. Ea o convinsese pe Lena să vină la San Francisco și să deschidă acolo un atelier de croitorie.

— Lincoln-ul nu era un loc pentru dînsa, observă Tiny. Într-un oraș ca acela, Lena ar fi fost mereu bîrfită. Frisco este locul cel mai potrivit pentru ea. E o croitoreasă de prima mînă. E nepăsătoare, dar e o fire echilibrată. Dintre cei pe care-i cunosc, Lena-i singura care nu îmbătrînește. E foarte bine pentru mine că-i aici, că există cineva care se bucură de lucruri cum se bucură dînsa. Lena mă ține din scurt și nu mă lasă să umblu jerpelită. Cînd socoate că am nevoie de o rochie nouă, mi-o face și mi-o trimite acasă ; cu o factură destul de pipărată, crede-mă !

Tiny șchiopăta ușor cînd mergea. Mina aceea de pe pîrîul Hunker își luase tributul. Tiny fusese și ea surprinsă de schimbarea bruscă a vremii, ca și sărmanul Johnson. A pierdut trei degete de la picioarele ei care călcau atît de ușor prin Black Hawk, încălțate în pantofi cu vîrful ascuțit și ciorapi vărgați. Tiny mi-a povestit întîmplător despre mutilarea aceasta ; părea că nu-i pasă. Era mulțumită de succesul ei, dar nu-și pierduse capul. Părea un om în care capacitatea de a se interesa de ceva se istovise.

2

În vara aceea, la puțină vreme după ce am ajuns acasă, i-am convins pe bunici să se fotografieze și, într-o dimineață, m-am dus la atelierul fotografic să aranjez lucrurile. În timp ce-l așteptam pe fotograf să iasă din camera de developare, m-am uitat de jur-împrejur încercînd să recunosc chipurile de pe pereți ; fete în costume pentru sărbătoarea acordării diplomelor, mirese și miri de la țară ținîndu-se de mînă, grupuri de familie cuprinzînd trei generații. Am remarcat, într-o ramă grea, una din reproducerile acelea mărite în creion, deprimante, care se văd adesea în casele de la ferme, și care reprezenta un copil cu ochi rotunzi, îmbrăcat în rochiță. Fotograful veni și rîse forțat, parcă scuzîndu-se.

— E copilul lui Tony Shimerda. Cred că vi-o mai aduceți aminte ; Tony de la Harling-i. Păcat ! Totuși, pare mîndră de copilul ei ; nici n-a vrut să audă de-o ramă mai ieftină. Îl aștept pe frate-său să vină sîmbătă după fotografie.

Am plecat de acolo cu sentimentul că trebuie s-o văd din nou pe Antonia. O altă fată și-ar fi ținut copilul ascuns, dar Tony, firește, trebuia să-i expună fotografia la fotograful orașului, într-o ramă mare, aurită. Cum i se potrivea gestul ăsta ! Îmi spuneam că aș fi putut s-o iert dacă nu s-ar fi dăruit unei secături.

Larry Donovan era conductor de trenuri de călători, unul dintre acei aristocrați ai personalului trenului, mereu îngrozit că cineva i-ar putea cere să ridice fereastra ; și dacă i s-ar fi cerut un astfel de serviciu, el ar fi arătat tăcut butonul prin care se putea chema hamalul. Chiar și pe stradă Larry arbora un aer de distanță oficială, deși acolo nu exista nici o fereastră care să-i pună în pericol demnitatea. La capătul cursei, cobora din tren nepăsător, împreună cu călătorii ; cu pălăria pe cap și cu șapca de conductor de tren în servieta din piele de crocodil, se ducea direct în stație și-și schimba hainele. Pentru el era o chestiune capitală să nu fie văzut în uniforma albastră, decît în tren. De obicei era distant și rece cu bărbații, dar cu femeile avea o familiaritate gravă și tăcută, o strîngere de mînă specială, însoțită de o privire calmă și cu subînțelesuri. Lua drept confidente pe toate femeile, măritate sau singure ; se plimba cu ele sub clar de lună, povestindu-le ce greșeală făcuse că nu intrase în sectorul administrativ al căilor ferate, și cît de potrivit era el pentru postul de șef al stației de călători din Denver, unde ar fi fost mai bun decît tiranul care ocupa funcția aceasta. Valoarea lui neapreciată era subiectul care-l ardea și pe care Larry îl împărtășea iubitelor lui ; și era totdeauna gata să se îmbolnăvească de inimă rea din cauza asta.

Cînd m-am apropiat de casă în dimineața aceea, am văzut-o pe doamna Harling afară, în curte, săpînd în jurul unui frasin de munte. Era o vară uscată și nici unul dintre copiii ei nu era acasă ca s-o ajute. Charley plecase cu nava lui, pe undeva prin Marea Caraibilor. M-am îndreptat spre poarta casei Harling. În zilele acelea o deschideam și o închideam cu un sentiment de plăcere ; îmi plăcea s-o simt în mînă. Am luat sapa de la doamna Harling, și, în vreme ce afînam pămîntul în jurul copacului, ea s-a așezat pe trepte și mi-a povestit despre grangurii care-și făcuseră cuibul între crengile copacului.

— Doamnă Harling, am spus eu brusc, aș vrea să știu exact de ce nu s-a mai făcut căsătoria Antoniei.

— De ce nu te duci s-o vezi pe arendașa bunicului tău, văduva Steavens ? Ea știe despre asta mai mult ca oricine. A ajutat-o pe Antonia să se pregătească pentru nuntă și a fost acolo cînd Antonia s-a întors. A îngrijit-o cînd s-a născut copilul. Ea poate să-ți spună totul. În afară de asta, văduva Steavens e o povestitoare bună și are o memorie strașnică.

6

În prima sau în a doua zi a lunii august am făcut rost de un cal şi o căruţă şi am plecat la ţară s-o vizitez pe văduva Steavens. Secerişul grîului se terminase şi, ici-colo, puteam să văd dîrele negre de fum care ieşeau de la batozele de treierat cu aburi. Vechile păşuni fuseseră desţelenite şi erau cultivate cu grîu şi porumb ; iarba roşiatică dispărea şi întreaga faţă a ţinutului se schimba. Acum, în locul vechilor case făcute din brazde de iarbă se înălţau case de lemn, înconjurate de mici livezi şi de hambare roşii, încăpătoare ; toate acestea însemnau mulţi copii fericiţi, femei mulţumite şi bărbaţi care îşi vedeau viaţa ajungînd la un liman norocos. Una după alta, primăverile vîntoase şi verile bîntuite de arşiţă îmbogăţiseră şi înmuiaseră acest podiş neted ; toate eforturile omeneşti care intraseră în pămîntul acesta se transformaseră în lanuri imense pline de roade. Schimbările mi se păreau frumoase şi armonioase ; era ca şi acum aş fi urmărit dezvoltarea unei personalităţi sau a unei idei măreţe. Recunoşteam fiecare copac, banc de nisip sau viroagă sălbatică. Am observat că recunoşteam configuraţia terenului, aşa cum recunoaşte cineva forma unui chip omenesc.

Cînd am urcat spre bătrîna noastră fîntînă cu morişcă de vînt, văduva Steavens mi-a ieşit în întîmpinare. Era înaltă, foarte puternică şi arsă de soare ca o indiancă. Cînd eram mic, îi asemuiam capul masiv cu capul unui senator roman. I-am spus imediat de ce venisem.

— Poţi să rămîi peste noapte la noi, Jimmy ? Am să-ţi povestesc după cină. Cînd nu mă mai gîndesc la treburi, pot să mă aplec cu mai mult interes asupra amintirilor. Îţi mai plac biscuiţii calzi la cină ? Unora nu le mai plac, acum.

În timp ce-mi duceam calul la adăpost, am auzit un cocoş cîntînd. M-am uitat la ceas şi am oftat ; era trei şi ştiam că îl vom mînca la şase.

După cină, doamna Steavens şi cu mine am urcat în salonul cel mic, în timp ce fratele ei, tăcut şi grav, a rămas la demisol să-şi citească revistele agricole. Toate ferestrele erau deschise. Afară strălucea o lună albă, de vară, şi morişca de vînt a fîntînii se învîrtea alene în briza uşoară. Gazda a pus lampa într-un colţ, pe o etajeră, şi a micşorat flacăra din cauza căldurii care venea de la ea. Apoi s-a aşezat în balansoarul ei favorit şi a pus un scăunel confortabil sub picioarele-i obosite.

— Mă chinuie bătăturile, Jim ; îmbătrînesc, oftă ea parcă amuzată şi, încrucişîndu-şi mîinile în poală ca la o întrunire, urmă : Ei, va să zică despre draga de Antonia vrei să afli. Ai nimerit tocmai la cine trebuie. Am avut grijă de dînsa de parcă ar fi fost fata mea.

Cînd s-a întors acasă ca să-şi facă trusoul — în vara aceea cînd trebuia să se mărite — venea aici aproape în fiecare zi. Alde Shimerda n-au avut niciodată maşină de cusut şi ea şi-a făcut toate lucrurile la mine. Am învăţat-o să tivească şi am ajutat-o să croiască şi să încheie. Stătea şi pedala de-i scotea şi sufletul maşinii — era atît de voinică — şi cînta mereu cîntece ciudate din Boemia, ca cea mai fericită fiinţă din lume.

Îi spuneam : „Antonia, nu mai goni mașina atît de tare. N-o să grăbești zilele în felul ăsta."

Atunci ea începea să rîdă și încetinea pentru cîteva clipe ; dar curînd uita și se apuca din nou să pedaleze și să cînte. Niciodată n-am văzut o fată care să lucreze mai aprig ca să-și facă un trusou îngrijit. Harling-ii i-au dat fețe de masă și șervețele drăguțe, iar Lena Lingard i-a trimis și ea de la Lincoln lucruri frumoase. Am tivit toate fețele de masă și fețele de pernă și unele dintre cearceafuri. Bătrîna doamnă Shimerda a tricotat metri nesfîrșiți de dantelă pentru lenjerie. Tony mi-a spus cum înțelege ea să-și aranjeze lucrurile cînd o să fie la casa ei. A cumpărat chiar și linguri și furculițe de argint și le ținea în geamantan. Îl tot lingușea pe frate-său să se ducă la poștă. Drăguțul ei îi scria destul de des din fel de fel de orașe de pe traseul lui.

Prima oară cînd s-a tulburat a fost atunci cînd el i-a scris că i s-a schimbat traseul, și că vor fi probabil nevoiți să trăiască în Denver. „Eu sînt fată de la țară," spunea ea, „și nu cred c-am să pot fi o gospodină prea bună pentru el în oraș. Mă bizuiam c-o să ținem găini și poate o vacă." Totuși, și-a recăpătat curînd curajul.

În sfîrșit, a primit scrisoarea în care el îi spunea cînd să vină. Tremura ; a deschis și a citit scrisoarea în camera ei. Am crezut că o să fie pierită de cît așteptase, dar nu m-a lăsat niciodată să văd asta.

Apoi a venit timpul împachetării. Era în martie, dacă mi-amintesc bine, și pentru dusul lucrurilor la oraș era un timp rău, noroios, cu drumuri foarte proaste. Și trebuie să-ți mai spun că Ambroș a făcut tot ce se cuvenea să facă. S-a dus la Black Hawk și i-a cumpărat tacîmuri argintate într-o cutie căptușită cu catifea purpurie, destul de bune pentru gara în care urma ea să trăiască. Și i-a dat trei sute de dolari ; am văzut cecul. I-a plătit toate lefurile pentru anii cît a lucrat la cîmp pe la străini ; și asta a fost cinstit din partea lui. Chiar în camera asta i-am strîns mîna și i-am spus : „Te porți ca un adevărat bărbat, Ambroș, și îmi place să văd asta, băiatule."

Era o zi rece, aspră, cînd a dus-o cu cele trei geamantane ale ei, la Black Hawk, ca să ia trenul de noapte pentru Denver. Lăzile le trimiseseră înainte. Au oprit căruța aici și ea a venit într-o goană să-și ia rămas bun. Și-a zvîrlit brațele în jurul gîtului meu și m-a sărutat și mi-a mulțumit pentru tot ceea ce făcusem pentru dînsa. Era atît de fericită, că plîngea și rîdea în același timp, iar obrajii ei rumeni erau umezi de ploaie.

„Fără îndoială că ești frumoasă pentru orice bărbat," i-am spus uitîndu-mă la dînsa.

A rîs ușor și a șoptit : „Rămas bun, casă dragă," — și după aceea s-a îndreptat în fugă spre căruță. Am înțeles că a zis asta pentru tine și pentru bunică-ta, tot atît cît și pentru mine, așa că de aceea am ținut special să ți-o spun. Casa asta a fost totdeauna un refugiu pentru ea.

Ei, și-apoi, după cîteva zile, am primit o scrisoare de la ea prin care ne spunea că a ajuns cu bine la Denver și că el o aștepta. Trebuiau să se căsătorească în cîteva zile. Spunea că el așteaptă să fie înaintat în serviciu, înainte să se însoare.

Mie asta nu mi-a plăcut, dar n-am zis nimic. Săptămîna următoare Yulka a primit o carte poștală prin care Tony anunța că „e bine și fericită". După asta, nimic. A trecut o lună și bătrîna doamnă Shimerda a început să se amărască. Ambroș era atît de posac cu mine, de parcă eu aș fi fost aceea care am ales omul și le-am făcut vorba.

Într-o seară, frate-meu William a intrat și mi-a spus că, venind spre casă de la cîmp, a trecut pe lîngă o căruță închiriată din oraș care mîna repede pe drumul către apus. Pe capră, lîngă vizitiu, era un geamantan ; un alt geamantan se afla în spate. Pe scaunul din spate era o femeie înfășurată toată ; dar cu toate șalurile, el credea că o recunoscuse pe Antonia Shimerda sau Antonia Donovan, cum trebuia să-i fie numele acum.

A doua zi l-am pus pe frate-meu să mă ducă acolo. Merg încă destul de bine, dar picioarele mele nu mai sînt cele care au fost, și trebuie să le cruț. Frînghiile din fața casei Shimerda erau pline de rufe spălate, deși era mijlocul săptămînii. Cînd m-am apropiat, am văzut ceva care mi-a strîns inima : toată lenjeria aceea de corp la care Antonia muncise atîta se legăna în vînt. Yulka aducea un lighean plin cu rufe stoarse, dar a zbughit-o înapoi în casă de parcă nu voia să mă vadă. Cînd am intrat, Antonia stătea aplecată peste albie, terminînd tocmai un teanc mare de rufe. Doamna Shimerda își vedea de treabă vorbind și bombănind de una singură, fără să ridice măcar ochii. Tony și-a șters mîna de șorț și mi-a întins-o, uitîndu-se la mine drept, dar trist. Cînd am luat-o în brațe, s-a dat înapoi :

„Nu, doamna Steavens, nu, pentru că o să mă faceți să plîng și nu vreau."

I-am șoptit să ieșim afară din casă. Știam că nu poate vorbi deschis față de maică-sa. A ieșit cu mine, așa cum era cu capul gol, și ne-am îndreptat spre grădină.

„Nu sînt măritată, doamnă Steavens, deși ar fi trebuit să fiu," a spus ea foarte liniștit și firesc.

„Vai, fată dragă, dar ce ți s-a întîmplat ? Nu-ți fie frică și spune-mi."

S-a așezat pe marginea viroagei, ca să nu fie văzută din casă.

„M-a părăsit. Nici nu știu dacă a vrut vreodată cu adevărat să se însoare cu mine," mi-a spus ea.

„Vrei să spui că a lăsat slujba și a plecat din țară ?" am întrebat-o.

„Nu mai avea nici o slujbă. Fusese dat afară ; fusese pus pe lista neagră pentru că făcuse afaceri cu bilete. Nu știam. Credeam că nu se purtaseră cu el cum trebuie. Era bolnav cînd am ajuns acolo. Abia ieșise din spital. A stat cu mine pînă mi s-au terminat banii și după aceea am văzut că nici nu-și căuta serios o slujbă. Apoi nu s-a mai întors acasă. Un om bun de la gară mi-a spus, cînd îl căutam pe acolo, să mă las păgubașă. Mi-a spus că-i e teamă că Larry a apucat-o pe drumul cel rău, și că în nici un caz n-o să se mai întoarcă. Bănuiesc că a plecat în Mexic. Acolo conductorii de tren se îmbogățesc luînd numai jumătate din prețul călătoriei de la localnici și furînd societatea

de căi ferate. El vorbea mereu de oameni care făcuseră avere în felul ăsta."

Am întrebat-o dacă n-a stăruit să facă de îndată căsătoria civilă ; asta i-ar fi dat o oarecare putere asupra lui. Şi-a prins capul în mîini, sărmana copilă, şi a spus :

„Nu ştiu nici eu de ce n-am făcut-o, doamnă Steavens. Cred că răbdarea mea ajunsese la capăt, după o aşteptare atît de lungă. M-am gîndit că dacă o să vadă cîte fac pentru dînsul, o să vrea să rămînă cu mine."

Am stat, Jimmy, acolo pe malul rîpei, lîngă ea, şi am început să mă văicăresc. Am plîns ca un copil. Nu puteam să mă opresc. Era să am o criză de inimă. Era una din zilele acelea plăcute şi calde de mai, şi adia vîntul, şi mînjii se zbenguiau pe păşunile din jur, dar mă simţeam frîntă de durere. Antonia mea, care era atît de bună, se întorsese acasă dezonorată. Şi Lena Lingard care fusese întotdeauna o stricată — poţi să-mi spui orice — o nimerise atît de bine şi venea acasă în fiecare vară în rochii de mătase şi satin şi făcea atîtea pentru maică-sa. Eu cinstesc pe cel care merită, iar tu, Jim Burden, ştii prea bine că-i o mare diferenţă între felul de viaţă al acestor două fete. Şi tocmai aia bună a trebuit s-o păţească ! N-am putut să-i fiu de mare folos. Liniştea ei mă uluia. În vreme ce ne întorceam spre casă, s-a oprit să vadă dacă rufele i s-au uscat şi părea că se mîndreşte cu albeaţa lor ; zicea că locuise într-un bloc de cărămidă, unde nu putuse să le spele cum trebuie.

Data următoare cînd am văzut-o pe Antonia, era la un ogor de porumb. Toată primăvara şi vara aceea a muncit la fermă ca un bărbat ; se părea că-i un lucru de la sine înţeles. Ambroş nu şi-a tocmit nici un alt om ca să-l ajute. Sărmanul Marek devenise nebun furios şi fusese trimis la un ospiciu cu cîtva timp mai înainte. Noi n-am mai văzut niciodată rochiile frumoase ale Antoniei. Nu le-a mai scos din geamantane. Era liniştită şi hotărîtă. Oamenii respectau felul ei de a munci şi încercau să se poarte cu ea ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. O bîrfeau, fii sigur de asta, dar nu cum ar fi făcut-o dacă i-ar fi sfidat. Dar ea era atît de zdrobită şi de liniştită, că nimeni nu voia s-o umilească. Nu se ducea nicăieri. Toată vara aceea n-a venit să mă vadă măcar o singură dată. La început m-am simţit jignită, dar mai apoi mi-am dat seama că nu venea pentru că această casă îi amintea prea multe. Atunci m-am dus eu pe la dînsa de cîte ori am putut ; numai că se întorcea de la cîmp tocmai cînd eram mai prinsă de treburi aici. Îmi vorbea de grîne şi de vreme de parcă n-ar mai fi interesat-o nimic altceva şi arăta întotdeauna obosită moartă ; dacă m-aş fi dus acolo în toiul nopţii, tot aşa ar fi arătat. O chinuiau dinţii ; făcea abcese unul după altul şi aproape tot timpul umbla cu faţa umflată. Nu voia să meargă la dentist la Black Hawk, de teamă să nu întîlnească cunoscuţi. Ambroş ieşise de mult din perioada în care fusese ca fermecat şi acum era din nou mereu posac. O dată i-am spus să n-o lase

pe Antonia să muncească atît de greu şi s-o mai pună să se odihnească. El mi-a răspuns :

„Dacă vrei să-i bagi lucrul ăsta în cap, mai bine stai acasă la dumneata."

După asta chiar aşa am şi făcut.

Antonia a muncit tot timpul secerişului şi treierişului, deşi îi era ruşine să muncească la treieriş pe la vecini, ca atunci cînd era tînără şi liberă. N-am prea văzut-o pînă tîrziu spre toamnă, cînd a început să meargă cu vitele lui Ambroş la păscut, pe terenul acela neîmprejmuit dinspre miazănoapte, către colonia cea mare de cîini de prerie. Cîteodată îşi ducea vitele peste dealul de la apus şi ieşeam s-o întîmpin şi s-o petrec spre miazănoapte o parte din drum. Avea treizeci de vite ; fusese o vreme cam uscată şi nu prea crescuse iarba, altfel nu şi-ar fi dus vitele atît de departe.

Era o toamnă frumoasă şi Antoniei îi plăcea să fie singură. În vreme ce juncanii păşteau, stătea pe malurile acoperite de iarbă ale rîpilor şi se prăjea ore întregi la soare. Cîteodată cînd nu se ducea prea departe, mă repezeam şi eu ca s-o văd.

„Mi se pare că ar trebui să fac şi eu dantele ca Lena, sau să tricotez," mi-a spus ea într-o zi ; „dar dacă încep să lucrez, mă cufund în lucru şi uit să mai plec. Parcă n-a trecut mult de cînd Jim Burden şi cu mine ne jucam pe cîmpul ăsta. Aici găsesc toate locurile pe unde îi plăcea tatălui meu să stea. Cîteodată mi se pare că nu mai am mult de trăit, aşa că mă bucur de fiecare zi a toamnei acesteia."

Cînd a venit iarna, a început să poarte un palton lung şi cizme bărbăteşti şi o pălărie tot bărbătească, mare, de fetru, cu borul lat. Îmi plăcea s-o urmăresc cum vine şi pleacă, şi-mi dădeam seama că mersul începea să i se îngreuieze. Într-o zi, în decembrie, s-a pornit să ningă. Spre sfîrşitul după-amiezii am văzut-o pe Antonia cum îşi mîna vitele către casă. Zăpada fulguia în jurul ei, ea îşi aplecase faţa, şi mi s-a părut mai însingurată ca de obicei. „Vai de mine," mi-am spus eu, „fata asta stă pînă prea tîrziu pe cîmp. O să fie întuneric cînd o să-şi bage vitele în corral." Mi s-a părut că se simţea prea rău ca să se ridice şi să-şi mîne vitele spre casă.

Şi chiar în noaptea aceea s-a întîmplat. Antonia şi-a dus vitele acasă, le-a vîrît în corral, a intrat în casă, în camera ei din spatele bucătăriei, şi a închis uşa. Acolo, fără să cheme pe nimeni, fără un geamăt, s-a culcat în pat şi a născut copilul.

Tocmai pregăteam cina cînd a sosit bătrîna doamnă Shimerda, coborînd în goană pe scările demisolului, abia trăgîndu-şi sufletul şi strigînd ascuţit :

„Copil venit, copil venit, Ambroş ca drac !"

Frate-meu William e fără îndoială un om liniştit. Se aşezase tocmai să mănînce o cină caldă, după o zi lungă petrecută la cîmp. S-a ridicat fără o vorbă şi s-a dus în grajd, unde a înhămat caii. Ne-a dus acolo cît mai repede cu putinţă. Am intrat de-a dreptul în casă şi m-am apucat să fac ceea ce trebuie pentru Antonia ; ea zăcea acolo cu

ochii închiși și nici nu mă băga în seamă. Bătrîna încălzise o albie de apă, ca să spălăm copilul. M-am uitat la ea ce face și i-am spus tare :

„Doamnă Shimerda, nu pune săpunul acela tare, galben. O să irite pielea copilului, că-i gingaşă."

Eram indignată.

„Doamnă Steavens," a spus atunci Antonia din pat, „dacă vă uitați în partea de sus a geamantanului meu, o să găsiți niște săpun fin."

Erau primele cuvinte pe care le rostea.

După ce am înfășat copilul, l-am luat să i-l arăt lui Ambroș. El tot mormăia în dosul sobei și nu voia să se uite la dînsul.

„Mai bine l-ai băga în butoiul cu apă de ploaie," a zis.

„Ascultă aici, Ambroș," i-am răspuns eu, „nu uita că în țara asta sînt legi. O să depun mărturie că pruncul ăsta a venit pe lume sănătos și puternic și am de gînd să urmăresc ce se întîmplă cu el."

Sînt mîndră că l-am speriat.

Ei bine, cred că nu te prea interesează copiii ; să știi însă că Antonia s-a descurcat bine. L-a iubit de la bun început tot atît de mult ca și cum ar fi avut verighetă pe deget ; și niciodată nu i-a fost rușine de el. Acum are un an și opt luni și nici un alt copil nu-i atît de bine îngrijit. Antonia-i născută să fie mamă. Aș vrea să se mărite și să-și întemeieze o familie, dar nu știu dacă acum mai are vreo șansă.

În seara aceea am dormit în camera pe care o aveam cînd eram copil, și vîntul de vară adia prin fereastră, aducînd miresmele lanurilor date în pîrg. Am stat treaz și am urmărit luna strălucind peste grajd, șură și iaz, și vechea morișcă de vînt a fîntînii proiectîndu-și umbra întunecată pe cerul albastru.

4.

În după-amiaza zilei următoare m-am dus la familia Shimerda. Yulka mi-a arătat copilul și mi-a spus că Antonia aduna snopii în lanul dinspre sud-vest. Am luat-o de-a dreptul peste cîmp și Tony m-a văzut de departe. Stătea lîngă o căpiță, rezemată într-o furcă lungă, și mă urmărea cum vin. Ne-am întîlnit așa cum se întîlnesc oamenii într-un cîntec bătrînesc : în tăcere, dacă nu chiar cu lacrimi în ochi. Mîna ei caldă a prins-o pe-a mea.

— M-am gîndit că o să vii, Jim. Am auzit că ai fost noaptea trecută la doamna Steavens. Toată ziua m-am uitat după tine.

Era mai slabă decît o văzusem vreodată și arăta ca „stoarsă", cum ar spune doamna Steavens ; dar exista o forță nouă în gravitatea chipului ei, iar culoarea din obraji îi dădea încă acea înfățișare de sănătate zdravănă și de vigoare pe care o avusese întotdeauna. Încă ? Măi, măi, mi-a trecut

repede prin minte, deşi se întîmplaseră atîtea în viaţa ei şi-a mea, biata fată abia avea douăzeci şi patru de ani.

Antonia a înfipt furca în pămînt şi instinctiv ne-am îndreptat spre miriştea de la răscrucea de drumuri, ca cel mai potrivit loc pentru a sta de vorbă. Ne-am aşezat dincolo de sîrma lăsată a gardului care despărţea locul de veci al domnului Shimerda de restul lumii. Aici iarba roşie, înaltă, nu fusese niciodată cosită. Pierise în timpul iernii şi renăscuse primăvara, pînă ce a crescut ca un tufiş şi s-a îngroşat ca o plantă tropicală de grădină. M-am trezit povestindu-i totul : de ce m-am hotărît să studiez dreptul, şi de ce am să intru în biroul de avocatură din New York al unei rude din partea maică-mi ; i-am vorbit cum murise de pneumonie iarna trecută Gaston Cleric, şi cît de mult îmi schimbase viaţa. Antonia voia să afle ce prieteni am, ce fel de viaţă duc, care sînt speranţele mele cele mai scumpe.

— Asta înseamnă, desigur, că o să pleci de lîngă noi pentru totdeauna, zise ea oftînd. Dar nu înseamnă că o să te pierd. Uită-te la tatăl meu, de-aici ; a fost mort toţi anii aceştia, şi totuşi e mai viu pentru mine decît oricine altul. Niciodată nu iese din viaţa mea. Vorbesc şi mă sfătuiesc tot timpul cu dînsul. Cu cît trec anii, cu atît îl cunosc mai bine şi-l înţeleg mai bine.

M-a întrebat dacă au început să-mi placă marile oraşe.

— M-aş simţi tot timpul nefericită într-un oraş, spuse ea. Aş muri de singurătate. Îmi place să trăiesc acolo unde cunosc fiecare căpiţă şi fiecare copac şi unde tot pămîntul din jur mi-e prieten. Vreau să trăiesc şi să mor aici. Părintele Kelly spune că fiecare om e adus pe lumea asta pentru ceva şi eu ştiu ce am de făcut. O să am grijă ca fetiţa mea să aibă o soartă mai bună decît am avut eu. O să am grijă de fetiţa mea, Jim.

I-am spus că sînt convins că o să aibă grijă.

— Ştii, Antonia, de cînd am plecat de aici mă gîndesc la tine mai mult decît la oricare de prin părţile astea. Mi-ar fi plăcut să fi fost iubita mea, sau soţia mea, sau mama mea, sau sora mea — orice poate fi o femeie pentru un bărbat. Gîndul la tine e o parte din sufletul meu ; tu îmi influenţezi de sute de ori, fără să-mi dau seama, simpatiile şi antipatiile, toate gusturile mele. Într-adevăr, eşti o parte din mine.

Ea îşi întoarse către mine ochii strălucitori şi încrezători, şi încetul cu încetul o năpădiră lacrimile.

— Cum de pot fi eu aşa ceva pentru tine, cînd cunoşti atîta lume, iar eu te-am dezamăgit ? Oare nu-i minunat, Jim, cît de mult poate să însemne un om pentru altul ? Sînt atît de bucuroasă că, atunci cînd eram mici, ne-am legat unul de altul. Abia aştept să-mi crească fetiţa mai mare, ca să-i pot povesti despre cîte făceam noi doi. Nu-i aşa că-ţi aduci întotdeauna aminte de mine, cînd te gîndeşti la trecut ? Şi cred că toată lumea se gîndeşte la trecut ; chiar şi oamenii cei mai fericiţi.

Pe cînd ne îndreptam către casă, de-a dreptul peste cîmp, soarele a început să coboare, zăbovind

în zarea dinspre apus ca un imens glob de aur. Şi în vreme ce atîrna acolo, s-a ridicat la răsărit o lună mare cît roata carului, de un argintiu palid, învrîstată cu roz, delicată ca un balonaş de săpun sau ca o fantasmă. Timp de cinci, poate zece minute cele două astre s-au înfruntat unul pe celălalt pe deasupra pămîntului neted, stînd fiecare la un capăt de lume.

În lumina aceea aparte, fiecare copăcel şi fiecare căpiţă, fiecare tulpină de floarea-soarelui şi fiecare smoc de lanuri cu flori albe ca zăpada se ridica drept în sus ; bulgării şi brazdele ogoarelor păreau încremenite. Am simţit vechea chemare a pămîntului, acea vrajă solemnă care răzbate din ogoare la căderea nopţii. Aş fi vrut să fiu din nou copil şi drumul meu să se sfîrşească aici.

Am ajuns la marginea ogorului, unde drumurile noastre se despărţeau. Am luat mîinile Antoniei şi le-am ţinut la piept, simţind încă o dată ce puternice, ce calde şi ce bune puteau fi mîinile acestea bronzate, care îmi reaminteau cît de multe făcuseră ele pentru mine. Le-am ţinut o bună bucată de vreme pe inimă. În jurul nostru se făcea tot mai întuneric, şi mai întuneric, şi trebuia să-mi concentrez tot mai tare privirea ca să-i pot vedea chipul, pe care voiam să-l port totdeauna în mine ; să rămînă în mine acest chip, cel mai apropiat şi mai real, sub umbrele tuturor celorlalte femei, în străfundul cel mai adînc al amintirilor mele.

— O să mă întorc, i-am spus eu foarte serios, în întunericul blînd şi pătrunzător.

— Poate o să te întorci. (Mai curînd am simţit decît am văzut zîmbetul ei.) Dar chiar dacă n-o s-o faci, o să fii mereu aici, ca tatăl meu. Aşa că n-o să fiu singură.

Cînd am pornit-o înapoi, singur pe drumul cunoscut, aproape că îmi venea să cred că un băiat şi o fată alergau pe lîngă mine, aşa cum făceau odinioară umbrele noastre, rîzînd şi şuşotind în iarbă.

BĂIEȚII CUZAK

1

I-am spus Antoniei că o să mă întorc, dar a intervenit viața și au trecut douăzeci de ani pînă să-mi pot ține făgăduiala. Din cînd în cînd mai auzeam cîte ceva despre dînsa : că se măritase la puțină vreme după ce o văzusem ultima oară cu un tînăr tot din Boemia, un văr de-al lui Anton Jelinek ; că erau amîndoi săraci și că aveau o familie numeroasă. O dată, cînd am fost în străinătate, m-am dus și în Boemia și i-am trimis Antoniei de la Praga cîteva fotografii din orășelul ei natal. După luni de zile am primit de la dînsa o scrisoare, care cuprindea numele și vîrsta numeroșilor ei copii, dar foarte puțin în afară de asta ; scrisoarea era semnată : „vechea ta prietenă, Antonia Cuzak". Cînd am întîlnit-o la Salt Lake City pe Tiny Soderball, ea mi-a spus că Antonia „nu s-a descurcat prea grozav", că bărbatu-său nu-i un om cu cine-știe-ce tărie și că duce o viață grea. Poate că un fel de lașitate m-a ținut departe de ea atîta vreme. Meseria mă aducea în vest de mai multe ori pe an, și întotdeauna aveam de gînd să mă opresc într-o zi în Nebraska și s-o văd pe Antonia. Dar mereu amînam pentru călătoria următoare. Nu voiam s-o găsesc îmbătrînită și prăbușită ; mă temeam cu adevărat de asta. În douăzeci de ani încheiați, plini de întîmplări, te desparți de multe iluzii, și nu voiam să le pierd și pe cele dintîi. Unele amintiri sînt atît de reale, încît sînt mai bune decît tot ce ți se mai poate întîmpla vreodată.

Lenei Lingard trebuie să-i mulțumesc că, pînă la urmă, m-am dus s-o văd pe Antonia. Acum două veri eram în San Francisco, cînd atît Lena cît și Tiny Soderball se aflau în oraș ; Tiny trăia în casa ei proprie, iar atelierul Lenei se afla imediat după colț, într-un bloc. Eram curios, după atîția ani, să le văd pe cele două femei împreună. Tiny îi făcea Lenei, din cînd în cînd, contabilitatea și-i plasa banii ; iar Lena avea grijă ca Tiny să nu devină prea avară.

— Dacă e ceva ce nu pot suporta, mi-a spus ea de față cu Tiny, e să văd o femeie bogată umblînd jerpelită.

Tiny rînjea și mă asigura că Lena n-o să fie niciodată nici jerpelită și nici bogată.

— Nici nu vreau să fiu, întărea cealaltă satisfăcută.

Lena mi-a făcut o vie descriere a Antoniei și m-a îndemnat să-i fac o vizită.

— Trebuie neapărat să te duci, Jim. I-ai face o mare bucurie. Nu lua în seamă ce spune Tiny. Cuzak nu contează. O să-ți placă. Nu-i descurcăreț, dar un om aspru nu i s-ar fi potrivit niciodată Antoniei. Tony are copii drăguți — cred că acum are zece sau unsprezece. Eu nu m-aș da în

vînt după o familie atît de mare, dar este tocmai ce-i trebuie Antoniei. O să fie încîntată să ţi-i arate.

Am apucat-o deci spre est, am întrerupt călătoria la Hastings, în Nebraska, şi am pornit la drum cu o cabrioletă uşoară şi cu cai închiriaţi, destul de buni pentru a ajunge la ferma Cuzak. Puţin după prînz mi-am dat seama că mă apropii de destinaţie. Departe de drum, pe un dîmb în dreapta, am văzut o casă mare de fermă, cu grajd, cu un pîlc de pini scămoşi şi cu ţarcul de vite în partea din faţă, care dădea spre drum. Am oprit caii întrebîndu-mă dacă să mîn sau nu pînă acolo, cînd am auzit nişte glasuri înăbuşite. În faţă, lîngă un pîlc de pruni de lîngă drum, am văzut doi băieţi aplecaţi peste un cîine mort. Cel mai mic, care nu avea mai mult de patru-cinci ani, stătea în genunchi, cu mîinile împreunate şi cu căpşorul lui gol, tuns scurt, lăsat în jos într-o adîncă durere. Celălalt stătea alături, cu o mînă pe umărul lui, şi-l îmbărbăta într-o limbă pe care nu o mai auzisem de mult. Cînd am oprit caii în faţa lor, băiatul cel mai mare şi-a luat fratele de mînă şi s-a îndreptat spre mine. Şi el avea o înfăţişare gravă. Era evident că după-amiaza aceea era tristă pentru dînşii.

— Sînteţi băieţii doamnei Cuzak ? i-am întrebat eu.

Cel mic n-a ridicat privirea ; era cufundat în gînduri ; dar fratele lui s-a uitat la mine cu nişte ochi căprui, inteligenţi.

— Da, domnule.

— Locuieşte acolo sus pe deal ? Tocmai mă duc s-o văd. Suiţi-vă şi haideţi cu mine.

El a aruncat o privire către frate-său cel mic, care nu voia.

— Cred că o să mergem pe jos. Dar o să fim acolo să vă deschidem poarta.

Am mînat pe drumul lateral ; ei veneau încet în urmă. Cînd am oprit la fîntîna cu morişca de vînt, un alt băiat, desculţ şi cu părul creţ, a ieşit în goană din grajd să-mi lege caii. Era un puştan frumuşel, cu pielea albă şi pistruiată, cu obrajii roşii şi cu păr des, ca de miel, care-i creştea în smocuri mici pe ceafă. Din două mişcări a şi legat caii şi a dat din cap cînd l-am întrebat dacă mama e acasă. În timp ce se tot zgîia la mine, chipul i s-a încreţit într-o bucurie pidosnică ; a zbughit-o în sus pe turnul moriştii de vînt, cu o uşurinţă care m-a izbit ca o sfidare. Ştiam că mă urmărea de acolo de sus cum mă îndreptam spre casă.

Nişte raţe şi gîşte măcăiau şi gîgîiau fugind din calea mea. Pisici albe stăteau tolănite la soare printre dovlecii galbeni de lîngă treptele verandei. M-am uitat prin plasa de sîrmă într-o bucătărie mare, luminoasă, cu pardoseală albă. Am văzut o masă lungă, scaune înşirate lîngă pereţi şi o plită strălucitoare într-un colţ. Două fetişcane spălau vase la chiuvetă, rîzînd şi sporovăind, iar o fetiţă cu şorţuleţ în faţă stătea pe un scăunel şi se juca cu o păpuşă de cîrpă. Cînd le-am între-

bat unde-i mama, una dintre fete a lăsat ștergarul din mînă, a zbughit-o fără pic de zgomot cu picioarele goale pe pardoseală, și a dispărut. Cea mai mare, care era încălțată și avea și ciorapi, a venit la ușă, să mă poftească în casă. Era o fată destul de pieptoasă, cu părul și ochii negri, calmă și rezervată.

— Nu vreți să intrați ? Mama vine într-o clipă.

Înainte de a mă așeza pe scaunul pe care mi l-a oferit, s-a petrecut minunea : am trăit una dintre acele clipe tăcute care-ți strîng inima și-ți cer mai mult curaj decît cumpenele zgomotoase și agitate ale vieții. Antonia a intrat în cameră și am văzut-o în fața mea — o femeie robustă, arsă de soare, cu bustul plat, cu părul castaniu, ondulat și puțin înspicat. Desigur că am simțit un șoc. Așa se întîmplă întotdeauna cînd întîlnești după multă vreme pe cineva, mai ales dacă el a trăit viața din plin și aspru, așa cum o trăise femeia aceasta. Am rămas așa, uitîndu-ne unul la altul. Ochii aceia care mă priveau neliniștiți erau pur și simplu ochii Antoniei ! De cînd îi privisem ultima oară, nu mai văzusem alții la fel, deși întîlnisem mii de chipuri omenești. Și cum stăteam și o măsuram, ceea ce încrustase vremea pe chipul ei a început să se șteargă și ea devenea tot mai mult cea pe care o știam. Era aici, în toată vigoarea personalității ei, lovită dar nu doborîtă, privindu-mă și vorbindu-mi cu vocea aceea puternică și șuierătoare, pe care mi-o reaminteam atît de bine.

— Soțul meu nu-i acasă, domnule. Cu ce vă pot fi de folos ?

— Nu mă mai recunoști, Antonia ? M-am schimbat așa de mult ?

Ea s-a încruntat în lumina piezișă a soarelui care făcea ca păru-i castaniu să pară și mai roșcat decît era. Dintr-o dată ochii i s-au mărit și parcă întreg chipul i s-a lățit. Și-a ținut răsuflarea și mi-a întins mîinile trudite.

— Vai, ăsta-i Jim ! Anna, Yulka, e Jim Burden ! Abia mă prinsese de mîini și se și alarmă.

— Ce s-a întîmplat ? A murit cineva ?

I-am mîngîiat brațul.

— Nu, de data asta n-am venit la nici o înmormîntare. M-am dat jos din tren la Hastings și am venit pînă aici să te văd și să-ți văd familia.

Mi-a lăsat mîna și începu să se învîrte de colocolo.

— Anton, Yulka, Nina, unde sînteți cu toții ? Anna, fugi și vezi unde-s băieții. Ei caută pe undeva cîinele ăla. Și cheamă-l pe Leo. Pe unde mai e și Leo ăsta ?

Îi scotea de prin unghere și mi-i aducea cum își aduce o pisică puii.

— N-o să pleci îndată, Jim, nu ? Băiatul cel mare nu-i aici. E cu taică-său la tîrgul din Wilber. Nu te las să pleci ! Trebuie să stai și să-l vezi pe Rudolph și pe tăticul nostru.

Se uita la mine rugător, gîfîind de emoție.

În timp ce o linișteam și-i spuneam că avem timp destul, băieții se furișau desculți în bucătărie și se strîngeau în jurul ei.

— Ei, acum spune-mi cum îi cheamă și ce vîrstă au.

Și ea mi i-a prezentat pe rînd, dar mai greșea din cînd în cînd în ceea ce privește vîrsta, iar ei izbucneau în rîs. Cînd a ajuns la prietenul meu cu picioarele sprintene, de la fîntîna cu morișca de vînt, a spus :

— Ăsta-i Leo, și ca vîrstă... e destul de mare ca să poată fi mai bun decît e.

El a venit în fugă pînă la dînsa, și a început s-o izbească cu capul, ca un berbecuț, dar glasul îi era de-a dreptul deznădăjduit.

— Ai uitat ! La mine totdeauna uiți ! Asta-i urît ! Te rog, spune-i, mamă !

Își încleșta pumnii supărat și se uita aprig în sus la dînsa.

Ea i-a răsucit cu arătătorul claia de păr bălai și l-a tras nițel, urmărindu-l cu privirea.

— Ei bine, cîți ani ai ?

— Am doisprezece, zise el gîfîind, uitîndu-se la dînsa și nu la mine ; am doisprezece ani și m-am născut în ziua de Paști !

Antonia a încuviințat din cap, către mine.

— E adevărat. S-a născut de Paști.

Toți copiii s-au uitat la mine, de parcă se așteptau să fiu uluit și încîntat de știrea asta. Se vedea cît colo că sînt mîndri unul de celălalt, între altele și pentru că erau atît de mulți. După ce toți au fost prezentați, Anna — fiica cea mai mare, care mă întîmpinase la ușă — i-a risipit pe

toți cu blîndețe și s-a întors cu un șorț alb pe care l-a legat la brîul maică-si.

— Acum, mamă, așază-te și stai de vorbă cu domnul Burden. Noi o să terminăm de spălat farfuriile în liniște și n-o să vă stingherim.

— Da, copilă, dar de ce să nu-l duc în salon ? spuse Antonia privind în jur oarecum distrată. Acum, că avem și noi un salon frumos pentru musafiri ?

Fata rîse cu indulgență și-mi luă pălăria.

— Numai că acum ești aici, mamă, și dacă o să stați de vorbă aici, o să putem asculta și noi, Yulka și cu mine. Îi putem arăta salonul după aceea.

Zîmbindu-mi, fata s-a întors împreună cu sora ei la farfurii. Fetița cea mică, cu păpușa de cîrpă, și-a găsit un loc pe prima treaptă a scării din spate, și stătea cu degetele de la picioare răsucite în sus și ne pîndea.

— Ea e Nina, după Nina Harling, îmi explică Antonia. Nu-i așa că are ochii Ninei ? Îți spun, Jim, că v-am iubit pe voi cînd erați copii cum îi iubesc acuma pe ai mei. Copiii ăștia știu cu toții despre Charley și Sally, de parcă ar fi crescut împreună cu ei. Dar nici nu sînt în stare să mai gîndesc la ceea ce aș vrea să-ți spun, așa de tare m-ai tulburat. Și-apoi, am și uitat englezeasca pe care o știam. Nici nu mai vorbesc atît de des. Le spun copiilor că înainte vorbeam într-adevăr destul de bine.

Antonia îmi spuse că vorbesc acasă în limba cehă. Cei mai mici nu știu de loc englezește și nici n-or să învețe decît la școală.

— Nu-mi vine a crede că stai aici, în bucătăria mea. Nu m-ai fi recunoscut, Jim, nu-i așa ? Ai rămas așa de tînăr ! Dar pentru un bărbat e mai ușor. Nu pot să înțeleg cum Anton al meu arată la fel de tînăr ca în ziua cînd m-am măritat cu el. Dinții i s-au păstrat atît de frumoși ! Mie nu mi-au mai rămas mulți. Dar mă simt la fel de tînără ca totdeauna și pot să muncesc tot atît de mult. Oh, și acum nu mai trebuie să muncim atîta ! Avem cine să ne ajute, pe bărbatu-meu și pe mine. Dar tu cîți copii ai, Jim ?

Cînd i-am spus că n-am copii, a părut încurcată.

— Ei, nu-i chiar așa de rău ! Poate o să iei unul de-al meu, dintre cei mai răi. Leo ăsta e cel mai rău din toți.

Se plecă spre mine cu un zîmbet și șopti :

— Și pe el îl iubesc cel mai mult.

— Mamă ! murmurară pline de reproșuri cele două fete de la farfuriile lor.

Antonia ridică repede capul și rîse.

— Nu mă pot împiedeca să-l iubesc. Voi știți. Poate pentru că s-a născut de Paști ; nu știu. Și el face în fiecare clipă cîte o boroboață.

Urmărind-o, mă gîndeam ce puțină importanță avea, de exemplu, povestea cu dinții. Știam atîtea femei care-și păstraseră tot ce ea pierduse, dar a căror strălucire interioară se veștejise. Orice ar fi pierdut Antonia, dar focul vieții nu-l pierduse. Pielea ei, atît de bronzată și înăsprită, nu avea aspectul acela flasc de piele la care seva de dedesubt a secat parcă.

În timp ce stăteam de vorbă, băiețașul căruia ei îi spuneau Jan a intrat și s-a așezat lîngă Nina, pe trepte. Purta, ca un fel de bluză peste pantaloni, un șorț de pînză colorată, lung, caraghios, și avea părul tuns atî de scurt încît capul îi părea alb și pleșuv. Ne urmărea cu ochii lui mari, cenușii și triști.

— Vrea să-ți spună despre cîine, mamă. L-au găsit mort, spuse Anna trecînd pe lîngă noi în drum spre dulap.

Antonia făcu semn cu capul băiatului să se apropie. El se opri lîngă scaunul ei, își sprijini coatele pe genunchii ei și, tot răsucindu-și cordonul de la șorț în degețelele lui slăbuțe, îi povesti întîmplarea în limba cehă, încetișor, în vreme ce lacrimile îi umpleau ochii și-i atîrnau în genele lungi. Maică-sa îl ascultă, îi vorbi ogoindu-l și-i făgădui în șoaptă ceva care îl făcu să se uite la ea cu un zîmbet fugar și înlăcrămat. După aceea se strecură lîngă Nina și-i șopti taina, stînd aproape de ea și ferindu-și gura cu mîna.

După ce Anna își termină treaba și-și spălă mîinile, veni și se așeză în spatele scaunului pe care ședea maică-sa.

— De ce nu-i arătăm domnului Burden beciul nostru cel nou pentru fructe ? întrebă ea.

Am pornit să străbatem curtea, cu copiii în urma noastră. Băieții erau lîngă fîntînă și vorbeau de cîine ; cîțiva dintre ei au rupt-o de fugă înainte, ca să deschidă ușa beciului. Cînd am început să coborîm, au venit cu toții în urma noastră și păreau tot atît de mîndri de beci ca și fetele.

Ambroș, băiatul gînditor care m-a condus prin pîlcul de pruni, mi-a atras atenția asupra pereților trainici, de cărămidă, și asupra pardoselii de ciment.

— Ce-i drept, admise el, e la o oarecare depărtare de casă. Dar, știți, aproape mereu e careva din noi pe-afară să caute sau să aducă ceva.

Anna și Yulka mi-au arătat trei butoiașe ; unul plin cu mere murate, altul cu felurite murături tăiate și altul cu coji de pepeni verzi puse în oțet.

— Nici nu-ți poți da seama, Jim, cît trebuie ca să-i hrănești pe toți ! exclamă mama lor. Să vezi numai pîinea pe care trebuie s-o coacem miercurea și sîmbăta ! Nu-i de mirare că sărmanul lor tată nu se poate îmbogăți ; trebuie să cumpere atîta zahăr pentru dulcețuri. Grîu pentru făină avem din ogorul nostru, dar rămîne prea puțin ca să vindem.

Jan, Nina și o altă fetiță, Lucie, îmi tot arătau sfios rafturile cu borcane de sticlă, Nu spuneau nimic, dar aruncau cîte o privire spre mine și desenau cu degețelele lor cireșele, căpșunele și merele din interiorul sticlelor, încercînd cu o expresie de fericire pe chip să-mi arate întrucîtva ce gustoase sînt.

— Mamă, arată-i prunele aromate. Americanii nu au așa ceva, spuse unul dintre băieții mai mari. Mama le folosește cînd face găluște, adăugă el.

Leo aruncă în limba cehă, cu glasul scăzut, cîteva observații disprețuitoare.

M-am întors către el.

— Crezi că nu știu ce sînt găluștele, nu-i așa ? Greșești, tinere. Am mîncat găluște făcute de mama dumitale cu mult înainte de ziua aceea de Paști în care te-ai născut.

— Leo e întotdeauna repezit, remarcă Ambroș dînd din umeri.

Leo o zbughi în spatele maică-si și rînji la mine.

Ne-am întors să ieșim din beci ; Antonia și cu mine am suit primii scările, și copiii au așteptat. Am stat afară vorbind și ei au venit fuguța sus pe scări, toți laolaltă, cu mare și cu mic, capete cînepii, aurii sau castanii și picioare goale care zvîcneau ca fulgerele : o adevărată explozie de viață ce izbucnea în plin soare din beciul întunecat. Pentru moment, toate acestea m-au zăpăcit.

Băieții ne-au escortat pînă în fața casei pe care nu o văzusem încă ; într-un fel, la ferme viața intră și iese prin ușa din spate. Acoperișul era atît de înclinat, că streșinile nu se ridicau prea mult peste pădurea de nalbe înalte de grădină, acum ruginii și cu sămînță. Antonia mi-a spus că în iulie întreaga casă era îngropată în nalbele acestea ; mi-am adus aminte că toți cehii semănau nalbe în grădină. Curtea din față era toată împrejmuită de un gard de roșcovi sălbatici și la poartă creșteau doi arbuști argintii din familia mimozelor. De aici se putea privi în jos către țarcurile de vite, către două eleștee lungi și către o miriște lată despre care ei mi-au spus că vara era un cîmp de secară.

La oarecare depărtare în spatele casei erau un pîlc de frasini și două livezi : una de cireși, care

aveau printre pomi tufe de agrișe verzi și roșii, și una de meri, pe care un gard înalt o ferea de vînturile fierbinți. Cînd am ajuns la gard, copiii s-au întors ; numai Jan, Nina și Lucie s-au strecurat printr-o gaură cunoscută doar de ei și s-au ascuns în tufele de mure cu ramuri joase.

În timp ce mergeam prin livada de meri ce creșteau în iarba înaltă, albăstrie, Antonia se oprea din cînd în cînd să-mi vorbească despre un pom sau despre altul.

— Îi iubesc de parcă ar fi oameni, îmi spuse ea trecîndu-și mîna pe scoarța tulpinelor. Cînd am venit aici, nu era nici un pom. Pe toți noi i-am plantat, și aduceam apă și-i udam, după ce muncisem toată ziua la cîmp. Anton, ca om de la oraș, se mai descuraja din cînd în cînd. Dar cînd vremea era uscată, oricît aș fi fost de ostenită, mă chinuiam gîndindu-mă la ei. Stăruiau în mintea mea ca niște copii. În multe nopți, după ce el adormea, mă sculam, veneam aici și căram apă pentru bieții pomi. Și-acum, vezi, am izbutit să scoatem ce-i mai bun din ei. Bărbatu-meu a lucrat la livezile de portocali din Florida și știe toate celea despre altoiuri. Nici unul dintre vecinii noștri nu are o livadă care să rodească la fel ca a noastră.

În mijlocul livezii am dat de un butuc de viță, cu niște bănci pe de lături și cu o masă de scînduri, puțin deformată. Cei trei copii ne așteptau acolo. Și-au ridicat sfioși privirile către mine și au rugat-o ceva pe mama lor.

— Vor să-ți spună că în fiecare an învățătorul face aici picnicul școlii. Încă nu merg la școală,

așa că ei cred că școala e tot timpul un fel de picnic.

După ce am admirat destul vița, puștii au alergat către un loc deschis unde era o junglă de garoafe franțuzești ; așezați pe vine, se tîrau de colo-colo printre ele și făceau niște măsurători cu o sfoară.

— Jan vrea să-și îngroape cîinele acolo, explică Antonia. I-am spus că poate s-o facă. El e, într-un fel, ca Nina Harling ; ți-aduci aminte ce greu îndura ea toate fleacurile ? Are idei năstrușnice, la fel ca și Nina.

Ne-am așezat pe bănci și i-am urmărit. Antonia și-a sprijinit coatele pe masă. În jur domnea o liniște adîncă. Livada era împrejmuită cu un gard triplu — gard de sîrmă, apoi tufișuri de roșcovi sălbatici, si la urmă tufișuri de mure — care stăvilea vînturile fierbinți ale verii și zăgăzuia zăpezile iernii. Tufele erau atît de înalte, încît nu puteam vedea nimic dincolo de ele ; nici acoperișul grajdului, nici morișca de vînt a fîntînii ; numai albastrul cerului se vedea. Soarele după-amiezii se strecura pînă la noi printre frunzele viței. Livada părea plină de soare ca o cupă și simțeam mireasma merelor pîrguite. Merele de pe crengi atîrnau ca mărgelele pe ață, de un roșu purpuriu, cu o glazură subțire, argintie. Cîteva găini și rațe se strecuraseră prin gard și ciuguleau merele căzute. Rățoii erau exemplare frumoase : aveau trupurile de un cenușiu-trandafiriu, cu capetele și gîturile acoperite de pene verzi, irizate, dese

și bogate, care băteau în albastru, ca la păuni. Antonia spuse că rățoii îi amintesc întotdeauna de soldați, de o anumită uniformă pe care o văzuse la ea în țară, cînd era mică.

— Mai sînt pitpalaci pe-aici ? am întrebat-o, și i-am reamintit cum mergea cu mine la vînătoare, în vara dinainte de a pleca la oraș. Nu trăgeai prost, Tony. Ți-aduci aminte cum doreai s-o ștergi și să mergi cu mine și cu Charley Harling după rațe ?

— Știu, dar acum mi-e frică să mă și uit la o pușcă.

Prinse un rățoi și-i zbîrli „mantaua" verde cu degetele.

— De cînd am copii, adăugă ea, nu-mi mai place să ucid ceva. Aproape că-mi vine să leșin cînd trebuie să retez gîtul unei gîște bătrîne. Nu-i ciudat, Jim ?

— Nu știu. Tînăra regină a Italiei a spus o dată același lucru unui prieten al meu. Era o mare amatoare de vînătoare, dar acum simte ca și tine și trage numai la talere.

— Atunci sînt sigură că-i o mamă bună, spuse Antonia cu căldură.

Mi-a povestit cum au ajuns, ea și soțul ei, în acest ținut nou, cînd terenurile agricole erau ieftine și puteau fi cumpărate în condiții bune de plată. Primii zece ani au fost ani de grea încleștare. Bărbatul ei știa foarte puține lucruri despre agricultură și adeseori se descuraja.

— Niciodată n-am fi reușit dacă n-aș fi fost atît de zdravănă. Totdeauna am fost sănătoasă, mulțumesc lui Dumnezeu, și am putut să-l ajut la munca cîmpului pînă ce-mi sosea timpul să nasc. Copiii noștri au fost destul de buni ca să poată avea grijă unul de altul. Martha, aceea pe care ai văzut-o cînd era mică, mi-a fost de mare ajutor și a învățat-o și pe Anna să fie ca dînsa. Martha mea e acum măritată și are și ea un copil. Nici prin gînd nu ți-ar trece, Jim ! Nu, nu m-am descurajat niciodată. Anton e un om bun și mi-am iubit mult copiii și întotdeauna am crezut că ei o să se descurce bine. Eu sînt una cu ferma. Aici nu m-am simțit niciodată singură, așa cum mi se întîmpla la oraș. Ți-aduci aminte ce zile proaste aveam, cînd nu mai știam ce se întîmplă cu mine ? Aici n-am avut așa ceva niciodată. Nu mă sperii să muncesc ceva mai mult, dacă nu trebuie să mai fac față și tristeții.

Își sprijini bărbia în mînă și privi prin livadă, unde lumina soarelui devenea din ce în ce mai aurie.

— Nu trebuia să te duci niciodată la oraș, Tony, am spus eu cu îndoială.

Ea s-a întors aprigă spre mine.

— Ce fericită sînt că am fost ! Niciodată n-aș fi știut atît de mult despre cum se gătește și cum se ține o gospodărie, dacă n-aș fi fost. Am deprins purtări frumoase la Harling-i și am fost în stare să-mi cresc mai bine copiii. Nu crezi că-s destul de bine crescuți pentru niște copii de la țară ? Dacă nu m-ar fi învățat doamna Harling, cred că i-aș fi crescut ca pe niște iepuri de cîmp. Nu, sînt mulțumită că am avut prilejul să învăț ; dar

sînt mulțumită că nici una dintre fetele mele nu va trebui să se ducă să lucreze la alții. Necazul cu mine, Jim, a fost că nu am putut crede că cineva pe care îl iubesc ar putea să-mi facă vreun rău.

Mai tîrziu Antonia m-a asigurat că poate să mă găzduiască peste noapte.

— Avem loc destul. Doi dintre băieți dorm în șură pînă se face frig, dar n-o să fie nevoie să dormi și tu. Leo mereu se roagă să doarmă acolo, iar Ambroș se duce ca să aibă grijă de dînsul.

I-am spus că mi-ar place să dorm în șură cu băieții.

— Ai să faci așa cum ți-o fi voia. Lada-i plină cu pături curate puse deoparte pentru iarnă. Acum trebuie să plec, că de nu, fetele mele o să facă toată treaba, și vreau să pregătesc eu însămi cina pentru tine.

În timp ce ne îndreptam spre casă, ne-am întîlnit cu Ambroș și cu Anton, care plecaseră cu șiștarele după vaci. M-am alăturat și eu ; Leo ne însoțea de la oarecare distanță, fugind în fața noastră și apoi năvălind înapoi, aruncînd în noi cu smocuri de iarbă și strigînd : „Sînt un iepure mare !" sau : „Sînt un șarpe mare !"

Mergeam între cei doi băieți mai mari, flăcăi înalți, bine făcuți, cu chipuri frumoase și ochi limpezi. Vorbeau despre școală și despre noul profesor, îmi povesteau despre recoltă și seceriș, despre cîți juncani vor trebui să hrănească în iarna care vine. Se purtau nestînjeniți și plini de încredere față de mine, de parcă aș fi fost un vechi, dar

nu prea bătrîn, prieten al familiei. Mă simțeam iarăși băiat tînăr în tovărășia lor și tot ceea ce cîndva mă interesa reînvia în mine. Mi se părea atît de natural să merg în lungul unui gard de sîrmă ghimpată, însoțit de apusul soarelui, către un eleșteu roșiatic și să văd cum umbra mea se deplasează în dreapta, pe iarba cosită scurt.

— V-a arătat mama fotografiile pe care i le-ați trimis din vechea patrie ? mă întrebă Ambroș. Le-am pus în rame și le-am atîrnat în salon. Ea a fost atît de bucuroasă că le are. Nu cred că am văzut-o vreodată mai încîntată de ceva.

Era în vocea lui o notă de mulțumire simplă, care m-a făcut să doresc să le fi dat mai multe prilejuri din acestea.

I-am pus mîna pe umăr.

— Să știi că toți am îndrăgit-o tare mult pe mama ta. Era o fată frumoasă.

— Oh, știam asta ! spuseră amîndoi deodată, părînd puțin surprinși că am socotit necesară precizarea. Toți au iubit-o, nu ? Harling-ii, și bunica dumneavoastră și oamenii de la oraș.

— Se întîmplă uneori, am îndrăznit eu să observ, ca băieții să nu știe că mama lor a fost cîndva tînără și frumoasă.

— Dar noi știm, spuseră ei din nou, cu căldură. Și nu-i prea bătrînă nici acum, adăugă Ambroș. Nu-i cu mult mai bătrînă ca dumneavoastră.

— Ei, bine, am spus eu, dacă n-ați fi drăguți cu ea, cred că aș lua un ciomag și m-aș ține după voi. N-aș putea îndura ca voi, băieții, să n-o res-

pectaţi sau să vă gîndiţi la dînsa doar ca la cineva care are grijă de voi. Să ştiţi că am ţinut cîndva foarte mult la mama voastră şi ştiu că nimeni nu-i ca ea.

Băieţii rîseră, părînd încîntaţi şi încurcaţi.

— Nu ne-a spus asta niciodată, zise Anton. Dar ne-a povestit multe despre dumneavoastră şi ne-a spus ce bine aţi petrecut împreună. Are o fotografie a dumneavoastră pe care a tăiat-o dintr-un ziar din Chicago şi Leo spune că v-a recunoscut cînd aţi mînat spre fîntînă. Nu poţi însă să fii niciodată sigur de ce spune Leo, pentru că uneori îi place s-o facă pe deşteptul.

Am adus vacile în cel mai apropiat colţ de grajd, şi băieţii au început să le mulgă, în vreme ce se lăsa noaptea. Totul era aşa cum trebuia să fie : mirosul puternic de floarea-soarelui şi de iarbă înrourată, albastrul şi auriul curat al cerului, luceafărul de seară, susurul laptelui în şiştare, grohăitul şi guiţatul porcilor care se împingeau la troacă. Am început să simt singurătatea băiatului de fermă la apropierea nopţii, cînd muncile par să fie mereu aceleaşi, iar lumea atît de departe.

Ce masă plină a mai fost la cina aceea : două rînduri lungi de capete neobosite în lumina lămpii şi atîtea priviri agitate şi pironite asupra Antoniei, care stătea în capul mesei umplînd farfuriile şi împărţindu-le. Copiii erau aşezaţi după o regulă : unul mai mic lîngă unul mai mare, care trebuia să aibă grijă de purtarea lui şi să vadă ce a mîncat. Anna şi Yulka părăseau din cînd în cînd masa ca să aducă tăvi cu găluşte şi ulcele cu lapte.

După masă ne-am dus în salon, unde Yulka şi Leo urmau să cînte ceva pentru mine. Antonia a mers înainte, cu lampa. Nu erau scaune destule ca să ne aşezăm cu toţii, aşa că cei mai mici s-au aşezat pe jos, pe pardoseala goală. Micuţa Lucie mi-a şoptit că or să aibă un covor dacă or să vîndă bine grîul. Făcînd o mulţime de mofturi, Leo şi-a scos vioara. Era vechea vioară a domnului Shimerda, pe care Antonia o păstrase şi care era prea mare pentru el. Dar puştiul cînta destul de bine pentru un băiat care învăţase singur. Strădaniile sărmanei Yulka nu erau tot atît de reuşite. În timp ce cîntau, micuţa Nina s-a ridicat de la locul ei, a venit în mijlocul salonului şi a început să ţopăie un dans săltăreţ, cu picioarele goale pe pardoseală. Nimeni nu-i dădea atenţie şi, cînd termină, se întoarse repede la loc şi se aşeză lîngă fratele ei.

Antonia îi spuse ceva lui Leo, în limba cehă, dar băiatul se încruntă şi făcu o strîmbătură. Se părea că vrea să facă nazuri, numai că încercarea lui n-a dus la altceva decît că i-a săpat alte gropiţe în obraji. După ce a răsucit şi a înşurubat cuiele viorii, a cîntat nişte melodii din Boemia ; fără să mai fie încurcat de orgă, a cîntat mai bine. Băiatul era atît de neastîmpărat, că nu avusesem mai înainte nici un prilej să mă uit la chipul lui. Însă prima mea impresie fusese corectă ; era într-adevăr ca un faun. Capul îi era ţuguiat, şi coama roşiatică de păr îi creştea din belşug pe ceafă. Ochii nu-i avea sinceri şi mari ca ai celorlalţi copii, ci înfundaţi în cap, de o culoare auriu-verzuie, şi

păreau sensibili la lumină. Maică-sa spunea că se rănește mai des decît toți ceilalți frați la un loc. Mereu încearcă să călărească mînjii înainte ca ei să fie deprinși la căpăstru, înfurie curcanii, vrea să vadă cît de multă culoare roșie suportă taurii și cît de ascuțită e securea cea nouă.

Cînd s-a terminat concertul, Antonia a adus o cutie mare cu fotografii: ea și cu Anton în ziua nunții, ținîndu-se de mînă; fratele ei Ambroș și grăsana lui nevastă, care avusese o fermă a ei și care acum își conducea soțul, lucru care m-a încîntat; cele trei Mary din Boemia și familiile lor numeroase.

— Nici nu-ți poți da seama ce femei așezate s-au făcut fetele astea, observă Antonia. Mary Svoboda este cea mai bună producătoare de unt din tot ținutul și o gospodină fără cusur. Copiii ei or să aibă mare noroc.

În timp ce Antonia întorcea fotografiile, băieții Cuzak stăteau în spatele ei și i se uitau peste umăr, cu chipurile pline de curiozitate. După ce au încercat să vadă din spatele celor mari, Nina și Jan au adus cuminți un scaun, s-au cățărat pe el și au stat unul lîngă altul, privind. Băiețelul își uitase de timiditate și rîdea încîntat cînd ieșeau la iveală fețe cunoscute. Mi-am dat seama că în grupul din jurul Antoniei exista un fel de armonie fizică. Toți se lăsau ba într-o parte ba în alta, și nu se fereau să se atingă unul pe altul. Contemplau fotografiile recunoscînd cu plăcere chipurile; se uitau la unele admirativ, de parcă personajele acestea din tinerețea mamei lor ar fi fost oameni de vază. Copiii mici, care nu vorbeau englezește, comentau șușotind între ei în vechea și bogata lor limbă.

Antonia a scos o fotografie a Lenei, pe care o primise de la San Francisco de Crăciunul trecut.

— Mai arată și acum așa? Sînt șase ani de cînd n-a mai fost pe-acasă.

I-am spus că da, că exact așa e Lena; o femeie plăcută, un pic cam plinuță, cu o pălărie un pic prea mare, dar cu ochii ei leneși dintotdeauna și cu gropițele dintotdeauna, de ingenuă, stăruind ascunse în colțurile gurii. Era și o fotografie a lui Frances Harling într-un costum de călărie cu brandenburguri, pe care mi-l aminteam foarte bine.

— Nu-i așa că-i grozavă? murmurau fetele.

Toți au fost de acord. Se putea vedea că Frances intrase în legenda familiei ca o eroină. Numai Leo era netulburat.

— Și aici e domnul Harling, în haina lui mare de blană. Așa-i că era nemaipomenit de bogat, mamă?

— Nu era un Rockefeller, interveni „meșterul" Leo, cu un ton foarte scăzut, care mi l-a amintit pe cel al doamnei Shimerda, cînd spusese o dată despre bunicul meu că „nu-i Isus"; scepticismul lui obișnuit era o moștenire directă de la bătrîna femeie.

— Încetează cu deșteptăciunile tale, zise Ambroș aspru.

Leo scoase o limbă roșie la el, dar o clipă mai tîrziu chicoti văzînd o fotografie ferotip, în care

doi oameni stăteau stînjeniţi, iar un băiat — care părea stîngaci în nişte haine boţite — se afla între ei : Jake, Otto şi eu însumi ! Mi-am adus aminte că am făcut fotografia cînd ne-am dus la Black Hawk, la primul 4 iulie de cînd sosisem în Nebraska. Am fost mulţumit să văd din nou rînjetul lui Jake şi mustăţile cumplite ale lui Otto. Copiii Cuzak ştiau totul despre ei.

— Jake şi Otto au făcut coşciugul lui tata mare, nu ? întrebă Anton.

— Nu-i aşa că erau oameni de treabă, Jim ? şi ochii Antoniei se umplură de lacrimi. Şi astăzi mi-e ruşine că m-am certat cu Jake atunci. Eram necuviincioasă şi obraznică cu el, Leo, aşa cum eşti şi tu cîteodată cu oamenii, şi aş vrea ca cineva să mă fi învăţat cum să mă port.

— Nu am terminat încă cu dumneavoastră, mă avertizară ei.

Scoaseră o fotografie făcută chiar înainte să plec la universitate ; un tînăr înalt, cu pantaloni vărgaţi şi pălărie de pai, încercînd să pară degajat şi nepăsător.

— Povestiţi-ne, domnule Burden, spuse Charley, despre şarpele cu clopoţei pe care l-aţi ucis la colonia de cîini. Cît de lung era ? Mama spune cîteodată că avea şase picioare, cîteodată că cinci.

Copiii aceştia păreau să fie în aceleaşi raporturi cu Antonia, cum fuseseră şi copiii Harling cu atîţia ani înainte. Se părea că erau tot atît de mîndri de ea şi tot aşa de bucuroşi să-i asculte poveştile şi să participe la jocurile iniţiate de ea, cum fusesem şi noi.

Era ora unsprezece cînd, în sfîrşit, mi-am luat valiza şi cîteva pături şi am pornit spre şură cu băieţii. Mama lor a venit cu noi la uşă şi am stat o clipă să privim panta albă a corralului, cele două eleştee adormite sub lumina lunii şi păşunea lungă care se întindea sub cerul luminat de stele.

Băieţii mi-au spus să-mi aleg singur locul în fîn şi eu mi-am aşternut patul sub o fereastră mare, lăsată deschisă pe timp călduros, care dădea direct spre stele. Ambroş şi cu Leo s-au cuibărit într-o adîncitură în fîn, în spate sub streaşină, şi au rămas acolo chicotind şi şuşotind. Se gîdilau şi săreau şi se rostogoleau în fîn ; apoi au tăcut deodată, de parcă i-ar fi împuşcat cineva. Abia dacă s-a scurs un minut între chicoteli şi dulceaţa somnului.

Am stat treaz o bucată de vreme, pînă ce încet-încet luna a trecut de fereastra mea în drumul ei către înaltul cerului. Mă gîndeam la Antonia şi la copiii ei ; la grija ei pentru dînşii, la dragostea gravă a lui Ambroş, la dragostea măruntă, de animal gelos, a lui Leo. Clipa aceea cînd au ieşit cu toţii de-a valma afară din beci în lumina zilei era o privelişte pentru care merita să vii de departe s-o vezi. Antonia fusese întotdeauna o fiinţă care ţi se întipărea în minte, iar amintirile despre ea nu dispăreau cu timpul, ci se întăreau şi mai mult. În mintea mea exista un şir de astfel de imagini, fixate ca vechile xilogravuri ale primei cărţi de copii citite : Antonia lovind cu picioarele goale coastele poneiului meu, cînd am sosit triumfători acasă cu şarpele ; Antonia cu fularul negru şi căciuliţa de blană, aşa cum stătea lîngă mormîntul

tatălui ei în plin viscol ; Antonia sosind cu atelajul ei de lucru, profilîndu-se în lumina amurgului. Ea se potrivea unor atitudini omenești nemuritoare, pe care le recunoaștem instinctiv ca fiind universale și adevărate. Nu mă înșelasem. Acum era o femeie pe care anii lăsaseră urme, și nu o tînără fermecătoare, dar avea încă ceva care înflăcăra imaginația ; încă putea curma o clipă răsuflarea cuiva, cu o privire sau cu un gest care, într-un fel, scotea la iveală sensul lucrurilor obișnuite. Trebuia doar să stea în livadă, să-și pună mîna pe un măr, și să se uite în sus la mere, pentru a te face să simți în sfîrșit rostul plantării, al îngrijirii și recoltării. Toate aceste puternice manifestări ale sufletului se dezvăluiau în trupul ei, care nu obosise să rodească emoții generoase.

Nu era nici o mirare că fiii ei erau atît de înalți și de drepți. Antonia era o mină bogată de viață, ca întemeietorii semințiilor de demult.

2

Cînd m-am trezit dimineața, fîșiile lungi ale razelor de soare pătrundeau pe fereastră și ajungeau pînă departe, în spate, unde se aflau cei doi băieți. Leo era treaz de-a binelea și îl gîdila pe frate-său la picior cu o floare uscată, pe care o luase din fîn. Ambroș îi dădu una cu piciorul și se întoarse pe partea cealaltă. Am închis ochii și m-am prefăcut că dorm. Leo stătea pe spate. Ridică un picior și începu să-și miște degetele. Apuca cu ele flori uscate și le înălța în raza soarelui. După ce s-a distrat așa cîtva timp, s-a ridicat într-un cot și a început să se uite la mine cu prudență, apoi critic, clipind din ochi din cauza luminii. Avea o expresie caraghioasă ; a terminat ușor cu mine : „Tipul ăsta bătrîn e la fel cu ceilalți ; nu-mi cunoaște taina." Părea că-și dă seama că posedă o pătimașă putere de a se distra, mai mare ca alți oameni ; iuțeala minții îl făcea teribil de nerăbdător atunci cînd se cerea o judecată cumpănită. Știa întotdeauna ce dorea, fără să se mai gîndească.

După ce m-am îmbrăcat în șură, m-am spălat pe față cu apă rece de la fîntînă. Gustarea de dimineață era deja gata cînd am intrat în bucătărie, și Yulka cocea turte. Cei trei băieți mai mari plecaseră devreme la cîmp. Leo și Yulka trebuiau să se ducă cu căruța la oraș să-l ia pe tatăl lor, care urma să se întoarcă de la Wilber cu trenul de prînz.

— La amiază o să mîncăm ceva ușor, spuse Antonia, și o să gătesc gîștele pentru cină, cînd se întoarce täticul nostru. Aș vrea ca Martha să poată veni să te vadă. Au acum un Ford și nu mi se mai pare că stau așa de departe ca înainte. Dar bărbatul ei ține ca la ochii din cap la ferma lui și-i place să aibă toate lucrurile în bună rînduială, așa că ei nu pleacă aproape niciodată de acasă, afară de duminica. E un bărbat frumos și într-o zi o să fie om bogat. Pe tot ce pune mîna,

iese bine. Cînd aduc copilul aici și îl dezbracă, arată ca un mic prinț ; Martha are atîta grijă de el. Acum m-am mai împăcat cu gîndul că a plecat, dar la început am plîns de parcă aș fi pus-o în coșciug.

Eram singuri în bucătărie, doar cu Anna care turna smîntînă într-un putinei. Fata se uită la mine.

— Da, chiar așa a făcut. Ne era rușine din cauza mamei. Umbla prin casă și plîngea. Iar Martha era atît de bucuroasă și noi cu toții eram veseli. Fără îndoială că Joe a avut multă răbdare cu tine, mamă.

Antonia dădu din cap aprobînd-o, cu un zîmbet pe față.

— Știam că-i caraghios, dar nu mă puteam împiedica s-o fac. Aș fi vrut să stea mereu aici. N-a fost plecată o noapte de lîngă mine de cînd am născut-o. Dacă Anton s-ar fi supărat din cauza ei cînd era mică, sau ar fi vrut s-o las la mama, nu m-aș fi măritat cu dînsul. N-aș fi putut. Dar el a iubit-o totdeauna ca pe copilul lui.

— N-am știut că Martha mi-e soră vitregă decît după ce s-a logodit cu Joe, mi-a spus Anna.

Spre mijlocul după-amiezii a sosit căruța cu tatăl și fiul cel mare. Fumam în livadă și, pe cînd mă îndreptam să-i întîmpin, Antonia a ieșit în fugă din casă și i-a îmbrățișat pe cei doi de parcă ar fi fost plecați de luni de zile.

„Tatăl" m-a interesat de cum l-am văzut. Era mai scund decît fiii săi cei mari ; un omuleț boțit, cu un umăr mai ridicat decît celălalt, și încălțat cu niște ghete înalte, cu marginile răsfrînte. Dar se mișca foarte iute și crea în jurul lui o atmosferă de voioșie nestingherită. Era foarte rumen, avea părul des, puțin sur, o mustață răsucită și buzele roșii. Zîmbetul lui mi-a dezvăluit dantura de care nevastă-sa era atît de mîndră ; cum m-a văzut, ochii lui vioi și năstrușnici mi-au spus că știe totul despre mine. Arăta ca un filozof glumeț, care sălta cu un umăr greutățile vieții și care mersese înainte pe drumul lui, profitînd ori de cîte ori a putut. Înaintă spre mine și-mi întinse mîna aspră, arsă de soare și acoperită cu mult păr. Era îmbrăcat în hainele de duminică, foarte groase și călduroase pentru vremea aceea ; avea o cămașă albă, nescrobită, și purta — ca un băiețel — cravată albastră cu buline albe, mari, legată într-un nod nu prea strîns. Cuzak începu să vorbească imediat despre călătoria făcută ; din politețe, vorbi englezește.

— Mamă, aș fi vrut s-o fi văzut și tu pe doamna aceea dansînd pe sîrmă, noaptea pe stradă. Asupra ei era îndreptată o lumină strălucitoare și ea plutea în aer, minunată ca o pasăre ! Aveau și un urs care dansa ca în țara noastră, și doi-trei călușei, și oameni în balon și... cum spuneau ei la roata aceea mare, Rudolph ?

— „Roata Ferris", și Rudolph intră în vorbă cu vocea lui puternică, de bariton ; era înalt de șase picioare și avea un piept ca de tînăr fierar. Am fost la balul din holul din spatele saloon-ului, continuă el, și am dansat cu toate fetele ; și tata

a făcut la fel. Niciodată n-am văzut atîtea fete drăguţe. Fireşte, erau numai cehi. Pe stradă n-am auzit o vorbă englezească, în afară de ce spuneau cei de la circ, nu-i aşa, tată ?

Cuzak dădu din cap aprobator.

— Şi foarte mulţi m-au întrebat de tine, Antonia. Mă iertaţi, zise el întorcîndu-se spre mine, că vorbesc numai cu ea.

În timp ce mergeam spre casă, îi povestea întîmplări şi îi transmitea mesaje în ceha pe care o vorbea curgător ; rămăsesem puţin în spatele lor, curios să-mi dau seama ce relaţii erau între ei, cum se păstraseră. Păreau legaţi printr-o prietenie liniştită, cu o umbră de umor. Se vedea limpede că ea era impulsul şi el corectivul. Urcînd panta, el se uita la dînsa dintr-o parte, ca să vadă dacă primeşte şi cum îi primeşte părerea. Mai tîrziu mi-am dat seama că se uită întotdeauna pieziş la ceilalţi, aşa cum se uită un cal la perechea lui de ham. Chiar cînd stăteam faţă în faţă în bucătărie şi îmi spunea ceva, tot întorcea capul puţin spre sobă sau spre ceas şi se uita la mine dintr-o parte ; dar deschis şi cu bunăvoinţă. Ticul ăsta nu sugera nici duplicitate şi nici fire ascunsă, ci numai o îndelungată deprindere, aşa cum se întîmplă şi cu caii.

Adusese pentru colecţia Antoniei o fotografie în ferotip, cu chipul lui şi al lui Rudolph, şi mai multe punguliţe cu bomboane pentru copii. Păru puţin cam dezamăgit cînd nevastă-sa i-a arătat cutia mare de bomboane pe care le-o adusesem de la

Denver (Antonia nu-i lăsase în seara trecută pe copii să se atingă de cutie). Puse bine bomboanele în dulapul din perete — „pentru vreme rea" — şi aruncă o privire spre cutie spunînd : „Probabil că auziseşi ce familie mare am."

Cuzak se aşeză în spatele sobei, urmărind cu aceeaşi încîntare nevasta şi copiii. Se gîndea că-s cu toţii foarte drăguţi şi că, desigur, sînt foarte nostimi. Fusese plecat, dansase cu fete, uitase că-i om în vîrstă şi acum familia lui aproape că-l surprindea ; i se părea o glumă că toţi copiii aceştia sînt ai lui. Cînd, unul după altul, cei mici se strecurau spre dînsul, scotea mereu cîte ceva de prin buzunare : păpuşele ieftine, un clovn de lemn, un porc din caucic care se umfla cu un muştiuc. Făcu un semn băieţelului căruia îi spuneau Jan, îi şopti ceva şi-i dădu un şarpe de hîrtie, uşurel, ca să nu-l sperie. Se uită la mine peste capul copilului şi-mi spuse :

— Ăsta-i tare ruşinos. Mai bine se lasă păgubaş.

Cuzak adusese un teanc de reviste ilustrate din Boemia. A început să le răsfoiască şi să-i spună noutăţi nevestei-si ; cele mai multe păreau că se referă doar la o singură persoană. Am auzit numele Vasakova repetat de mai multe ori cu viu interes şi l-am întrebat dacă nu cumva vorbeşte de cîntăreaţa Maria Vasak.

— O cunoaşteţi ? Poate aţi şi ascultat-o ? mă întrebă el nevenindu-i să creadă.

Cînd l-am asigurat că am ascultat-o, mi-a arătat fotografia ei şi mi-a spus că şi-a rupt un picior

în Alpii austriaci, și prin urmare n-o să poată să-și respecte contractele. Părea încîntat că am auzit-o cîntînd la Londra și la Viena; își scoase pipa și și-o aprinse ca să se bucure mai pe îndelete de discuția noastră. Ea era din Praga și din același cartier cu dînsul. Tatăl lui cîrpăcea pantofii cîntăreței, cînd era studentă. Cuzak mă întrebă despre frumusețea ei, despre renumele și despre vocea ei; dar mai cu seamă voia să știe dacă am observat ce picioare mici are și dacă socot că a pus deoparte bani mulți. Fără îndoială că era extravagantă, dar el nădăjduia că n-o să risipească totul ca să nu mai aibă nimic cînd o fi bătrînă. Pe vremea cînd era tînăr și lucra la Viena, el a văzut o mulțime de artiști mari care ajunseseră săraci la bătrînețe și stăteau toată seara cu o singură halbă de bere în față; și asta nu era prea plăcut.

Cînd băieții s-au întors după ce au dus vițele în grajd și au muls vacile, masa era pusă, și două gîște rumenite, umplute cu mere, sfîrîiau în fața Antoniei. Ea începu să le taie și Rudolph, care stătea lîngă maică-sa, împărțea farfuriile. După ce toți au fost serviți, el m-a privit pe deasupra mesei.

— Ați fost la Black Hawk, domnule Burden, în ultima vreme? Atunci cred că ați auzit de Cutter-i?

Nu, nu auzisem nimic de ei.

— Atunci, trebuie să-i povestești, fiule, deși e un lucru prea înfiorător ca să vorbești despre el la masă. Copii, stați liniștiți. Rudolph o să vă povestească despre o crimă.

— Uraaa! O crimă! exclamară copiii arătînd încîntați și curioși.

Rudolph povesti întîmplarea cu multe amănunte, ici-colo primind cîte un îndemn din partea tatălui și a mamei.

Wick Cutter și soția lui trăiau în casa pe care Antonia și cu mine o cunoșteam atît de bine și în felul pe care îl știam. Ajunseseră foarte bătrîni. Antonia spuse că el se zbîrcise atît de tare, că arăta ca o maimuță bătrînă și galbenă, că barba și părul ce-i mai rămăsese nu-și schimbaseră niciodată culoarea. Doamna Cutter se înroșea la față la fel cum știam, și avea ochii tot așa de cumpliți ca mai înainte, numai că o dată cu trecerea anilor căpătase o paralizie tremurătoare; din cauza asta, clătinatul din cap — cîndva sporadic — devenise permanent. Mîinele îi erau atît de nesigure, că nu mai putea mîzgăli porțelanuri, sărmana femeie! Pe măsură ce perechea îmbătrînea, se certa din ce în ce mai mult pe tema: cine va dispune ultimul de „averea lor". Statul votase o lege nouă, care asigura soției supraviețuitoare o treime din averea soțului, indiferent ce hotărîse acesta prin testament. Cutter era torturat de ideea că doamna Cutter o să trăiască mai mult ca dînsul și că, în cele din urmă, „ai ei", pe care el îi urîse cu atîta înverșunare, vor moșteni averea. Certurile lor pe tema asta treceau dincolo de cedrii de lîngă casă și erau auzite pe stradă de oricine încetinea pasul și trăgea cu urechea.

Acum doi ani, Cutter s-a dus la magazinul de fierărie și a cumpărat un pistol spunînd că vrea

să omoare un cîine și adăugînd că vrea să tragă „un glonte și unei cațe bătrîne, dacă tot îl avea". (Aici copiii întrerupseră povestea lui Rudolph cu chicoteli înăbușite.)

Cutter s-a dus în spatele magazinului, a fixat o țintă și a exersat cam o oră, iar apoi s-a dus acasă. În seara aceea, pe la șase, cei cîțiva oameni care treceau prin fața casei Cutter în drumul lor spre cină au auzit o împușcătură de pistol. S-au oprit uitîndu-se descumpăniți unul la altul, cînd s-a mai auzit o altă împușcătură, care sfărîmă geamul de la etaj. Oamenii au intrat în fugă în casă și l-au găsit pe Cutter zăcînd pe o sofa din dormitorul de la etaj, cu beregata sfîșiată, sîngerînd pe sulul de cearceafuri pe care și-l pusese sub cap.

— Intrați, domnilor, spuse el slăbit. După cum vedeți, sînt în viață și cu mintea întreagă. Sînteți martori că am supraviețuit soției mele. O veți găsi în camera ei. Vă rog, examinați-o imediat ca să nu mai fie nici o îndoială.

Unul dintre vecini telefonă după un doctor, în timp ce alții intrară în camera doamnei Cutter. Femeia zăcea pe pat, în cămașă de noapte și capot, împușcată drept în inimă. Bărbatul ei intrase probabil cînd ea își făcea somnul de după-amiază și o împușcase ținînd revolverul aproape de piept. Cămașa de noapte era pîrlită de pulbere.

Înspăimîntați, vecinii alergară înapoi la Cutter. El deschise ochii și le spuse clar :

— Doamna Cutter e moartă de-a binelea și eu sînt conștient. Treburile mele sînt în ordine.

Rudolph adăugă că, după aceea, „el a închis ochii și a murit".

Coronerul a găsit pe birou o scrisoare cu data aceleiași zile, la ora cinci, care arăta că el și-a ucis nevasta ; că orice fel de testament ar fi făcut ea în secret, nu era valabil, pentru că el i-a supraviețuit. Și-a propus să se împuște la șase, și voia, dacă mai avea putere, să tragă un glonte prin geam, în speranța că trecătorii vor intra și îl vor vedea „înainte de a se scurge viața" dintr-însul, cum scria el.

— Ei, îți vine să crezi că omul ăsta a putut să aibă o inimă atît de crudă ? mă întrebă Antonia cînd se termină povestirea, întorcîndu-se spre mine. Să lipsească pe femeia aceea de orice urmă din bunăstarea pe care ar fi avut-o după moartea lui.

— Ați mai auzit vreodată de cineva care să se sinucidă din ranchiună, domnule Burden ?

Am admis că nu am mai auzit. Orice avocat învață mereu ce motiv puternic poate fi ura, dar în colecția mea de întîmplări judecătorești n-aveam nimic care să egaleze ceea ce făcuse Cutter. Cînd am întrebat la cît se ridica averea, Rudolph mi-a spus că ceva peste o sută de mii de dolari.

Cuzak îmi făcu dintr-o parte cu ochiul.

— Avocații o să încaseze o bună parte din ei, zise el vesel.

O sută de mii de dolari ! Asta era averea pe care o jumuliseră împreună prin afaceri nemiloase ; iar pînă la urmă, lui Cutter i s-a tras și moartea de la avere.

După masă, Cuzak și cu mine ne-am plimbat prin livadă și ne-am așezat lîngă fîntînă să fumăm. El mi-a spus povestea lui, de parcă ar fi fost treaba mea s-o știu.

Tatăl lui fusese cizmar; dar cum era fiu mai mic în familie, și cum avea un unchi blănar, învățase meseria unchiului. Spuse că nu faci mare scofală cînd lucrezi pentru rude, așa că, ajungînd calfă, s-a dus la Viena și a lucrat într-un mare atelier de blănărie, unde a cîștigat bani buni. Dar un tînăr căruia îi place să trăiască nu poate economisi mare lucru în Viena; erau acolo prea multe feluri plăcute de a cheltui noaptea ce cîștigai ziua. După trei ani a venit la New York. Fusese prost sfătuit și s-a dus să lucreze la o blănărie cînd muncitorii erau în grevă, iar întreprinderile dădeau salarii mari. Greviștii au cîștigat și el a fost pus pe lista neagră. Cum avea cîteva sute de dolari, s-a hotărît să se ducă în Florida și să cultive portocali. Se gîndise totdeauna că i-ar plăcea să cultive portocali! În al doilea an, un îngheț puternic i-a distrus livada tînără și el s-a îmbolnăvit de friguri. A venit în Nebraska la vărul său, Anton Jelinek, ca să-i facă o vizită și să caute ceva de lucru. Cînd a început să caute de lucru, a întîlnit-o pe Antonia și ea era tocmai felul de femeie după care alergase totdeauna. S-au căsătorit imediat, deși a trebuit să se împrumute de la vărul său ca să-i cumpere verigheta.

— A fost o treabă destul de grea, să desțelenim pămîntul ăsta și să scoatem prima recoltă, zise el dîndu-și pălăria pe ceafă și scărpinîndu-și părul cărunt. Cîteodată mi-era tare lehamite de locul ăsta și voiam să plec, dar nevastă-mea zicea că mai bine să ne lipim de pămîntul ăsta. Copiii au început să vină destul de repede, așa că ar fi fost greu să mai plecăm. Cred că ea a avut dreptate. Acum am scăpat de angarale. Atunci am plătit acrul numai douăzeci de dolari și azi mi se oferă o sută. Am mai cumpărat un teren acum zece ani și aproape că l-am plătit și pe ăsta. Avem băieți destui; putem să muncim mult pămînt. Da, ea-i o nevastă bună pentru un om sărac. Și nici nu mă ține prea mult din scurt. Cîteodată beau poate prea multă bere în oraș, dar cînd vin acasă nu spune nimic. Nu mă întreabă nimic. Ne-am înțeles totdeauna bine amîndoi, ca la început. Copiii nu ne dau prilejuri de neînțelegere, așa cum se întîmplă pe alocuri.

Își aprinse o nouă pipă și începu să tragă din ea mulțumit.

Cuzak mi s-a părut un tovarăș foarte plăcut. M-a întrebat o mulțime de lucruri despre călătoria mea în Boemia, despre Viena, despre Ringstrasse și despre teatre.

— Ei! Cum mi-ar place să mai merg o dată pe-acolo, cînd băieții or fi mari ca să aibă grijă de fermă. Cîteodată, cînd citesc ziare din vechea patrie, îmi vine să fug de-aici, mărturisi el cu un rîs potolit. Niciodată nu m-am gîndit că am să ajung om așa de așezat.

După cum spunea Antonia, era încă un orășean. Îi plăceau teatrele și străzile luminate și muzica și

un joc de domino, cînd se termina munca zilnică. Nevoia de societate era mai puternică decît simțul de proprietar. Îi plăcea să trăiască zi de zi și noapte de noapte împărtășind emoția mulțimii. Nevastă-sa făcuse ce făcuse și-l înțepenise la o fermă, într-unul din ținuturile cele mai singuratice din lume.

Îl vedeam pe omulețul acela stînd acolo în fiecare seară lîngă fîntîna cu morișcă de vînt, umplîndu-și pipa și ascultînd liniștea, scîrțîitul pompei, grohăitul porcilor sau cotcodăcitul găinilor tulburate de vreun șobolan. Cuzak mi s-a părut hărăzit a fi instrumentul rostului pe care-l avea Antonia pe lume. El trăise, fără îndoială, o viață frumoasă, dar nu fusese viața pe care și-o dorise. M-am gîndit dacă o viață frumoasă pentru unul era totdeauna frumoasă și pentru celălalt!

L-am întrebat pe Cuzak dacă nu i-a fost greu fără tovărășiile plăcute în care a trăit și pe care le-a dorit totdeauna. Și-a scuturat pipa de un copac, a oftat și apoi a lăsat-o să cadă în buzunar.

— La început aproape că înnebuneam de singurătate, spuse el cinstit, dar femeia mea are o inimă caldă. Ea a făcut tot ce a putut pentru mine. Acum nu mai e așa de rău; am și început să am puțină distracție cu băieții!

În timp ce mergeam spre casă, Cuzak își puse pălăria ștrengărește pe-o ureche și privi spre lună.

— Phii, spuse el cu o voce șopotită, de parcă atunci s-ar fi trezit, nu s-ar zice că-s plecat de douăzeci și șase de ani din țară.

3.

A doua zi, după dejun, mi-am luat rămas bun și am plecat la Hastings să iau trenul spre Black Hawk. Înainte de plecare, Antonia și copiii s-au adunat în jurul cabrioletei și chiar cei mai mici mă priveau cu chipuri prietenoase. Leo și Ambroș au fugit înainte să deschidă poarta. Cînd am ajuns la poalele dealului, am privit înapoi. Grupul era încă acolo, lîngă fîntîna cu morișcă de vînt. Antonia își flutura șorțul.

La poartă, Ambroș zăbovi lîngă cabrioletă sprijinindu-și mîna pe obada roții. Leo se strecură prin gard și fugi pe pășune.

— Asta-i el, spuse fratele lui dînd din umeri. E cam aiurit. Poate că-i pare rău că plecați sau poate că-i gelos. E gelos pe oricine îi place mamei, chiar și pe preot.

Mi-era greu să mă despart de băiatul acesta cu vocea plăcută, cu capul și ochii frumoși. Arăta foarte bărbătos, cum stătea acolo fără pălărie, iar vîntul îi încrețea cămașa în jurul gîtului bronzat și al umerilor.

— Să nu uiți că tu și cu Rudolph o să mergeți cu mine la vînat în Niobrara, la vară, i-am spus eu. Tatăl vostru a fost de acord să vă lase după seceriș.

— Nu cred că pot uita, zise el zîmbind. Nimeni nu mi-a oferit vreodată ceva atît de plăcut. Nu știu ce vă face să fiți atît de prietenos cu noi, băieții, adăugă el roșind.

— Oh, ba știi, am spus eu trăgînd de hățuri.

El n-a mai răspuns nimic, ci numai mi-a zîmbit cu afecțiune și plăcere netulburate, în timp ce mă îndepărtam.

Ziua mea la Black Hawk a fost plină de dezamăgiri. Cei mai mulți dintre prietenii mei muriseră sau se mutaseră. Cînd am trecut prin fața curții Harling-ilor, am văzut jucîndu-se acolo copii străini care nu însemnau nimic pentru mine ; frasinul fusese retezat, iar din plopul înalt care străjuise odinioară poarta nu rămăsese decît un ciot înmugurit. Am grăbit pasul. Restul dimineții l-am petrecut cu Anton Jelinek, sub un copac scămos și umbros din curtea din spatele saloon-ului. În timp ce dejunam la hotel, am întîlnit pe unul dintre avocații bătrîni care mai practica încă și care m-a luat la biroul lui și mi-a vorbit despre cazul Cutter. După asta, nici nu mai știam cum să-mi omor timpul pînă la plecarea trenului de seară.

Am făcut un drum lung la nord de oraș, pe un teren de pășuni, unele locul era accidentat pentru că nu fusese niciodată arat, și iarba înaltă, roșie, din timpurile de demult, creștea încă încîlcită peste viroage și dîmburi. Aici, în cîmp, m-am simțit din nou acasă. Deasupra, cerul avea tonul albastru de nedescris al toamnei ; era senin, strălucitor și dur ca emailul. Spre miazăzi se vedeau malurile rîului, cu umbre întunecate, acele maluri care mi se păreau odinioară atît de mari ; iar de jur-împrejur erau lanurile de porumb pîrguit, de culoarea aurului palid pe care mi-o reaminteam așa de bine. Vîntul gonea ciulini pe cîmp și-i îngrămădea lîngă gardurile de sîrmă ghimpată ca niște baricade. În lungul potecilor de vite, fulgii sînzienelor începuseră să se ofilească în catifeaua cenușie cu fire de aur, încălzită de soare. Scăpasem de ciudata deprimare care stăruie deasupra micilor orașe și mintea îmi era plină de lucruri plăcute ; excursia pe care mă gîndeam s-o fac cu băieții lui Cuzak în Bad Lands și Stinking Water. Erau destui copii Cuzak ca să am cu cine să mă joc încă o bună bucată de vreme. Chiar după ce băieții or să crească, o să rămînă Cuzak însuși. Mă gîndeam că o să hoinăresc odată cu el cîteva mile pe străzi luminate !

Cum umblam așa hai-hui pe pășunile acelea sălbatice, am avut norocul să dau peste o bucată din primul drum care mergea de la Black Hawk spre miazănoapte, spre ferma bunicului meu, apoi spre ferma Shimerda și spre așezarea norvegiană. Peste tot unde se făcuseră măsurătorile cadastrale, pămîntul fusese arat ; această jumătate de milă sau mai mult în interiorul gardului pășunii fusese tot ceea ce mai rămăsese din vechiul drum ce se desfășura odinioară sălbatic prin preria neîngrădită, agățîndu-se de coamele dealurilor, ocolind și iar revenind, ca un iepure fugărit de ogari.

Pe terenul de șes, urmele aproape dispăruseră ; erau doar niște mici umbre pe iarbă pe care un străin nu le-ar fi observat. Dar oriunde drumul trecea peste o viroagă, era ușor de găsit. Ploile făcuseră canale din făgașurile roților și le spălaseră atît de adînc, încît pămîntul nu se mai vin-

decase niciodată. Pe pantele unde căruţele de fermă obişnuiau să se hurduce ieşind din vale, cu o sforţare ce făcea să se arcuiască muşchii sub coapsele netede ale cailor, aceste canale arătau ca zgîrieturile adînci făcute de labele unui urs grizzly. M-am aşezat şi m-am uitat la clăile de fîn ce căpătau o nuanţă trandafirie în lumina piezişă a soarelui.

Acesta era drumul pe care Antonia şi cu mine am venit în seara cînd am coborît din tren la Black Hawk, cufundaţi în paiele din fundul căruţei ; copii uluiţi, duşi către locuri pe care nu le ştiam. Trebuia numai să închid ochii ca să aud iar uruitul căruţelor în întuneric şi să fiu din nou copleşit de acel ciudat şi străin sentiment care acoperea totul. Emoţiile acelei nopţi erau atît de aproape, încît puteam să mă apropii de ele şi să le ating cu mîna. Am avut impresia că revin la propriul meu eu, că am descoperit ce mic cerc este experienţa omului. Pentru Antonia şi pentru mine, acesta a fost drumul destinului ; ne-a dus spre acele încercări timpurii ale sorţii care hotărăsc ce vom fi mai tîrziu. Acum am înţeles că acelaşi drum ne va reuni din nou. Oricîte lucruri am fi pierdut, aveam comun amîndoi trecutul preţios, cu neputinţă de împărtăşit altora.

CUPRINSUL

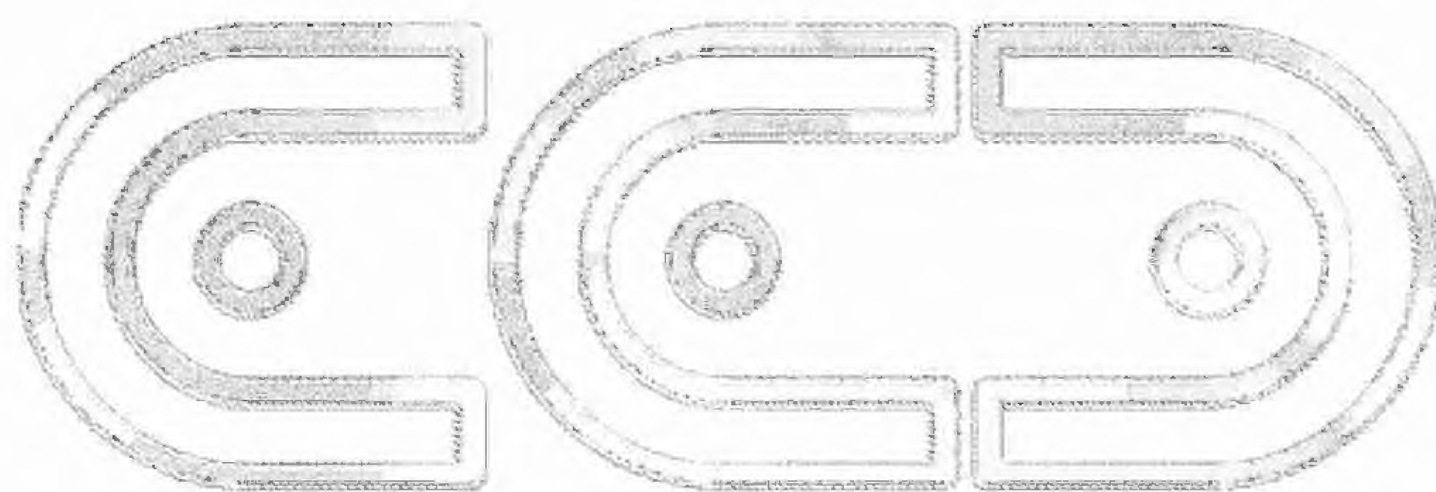
TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli tipo: 10,25: comanda nr. 846

Scanare și prelucrare digitală

de

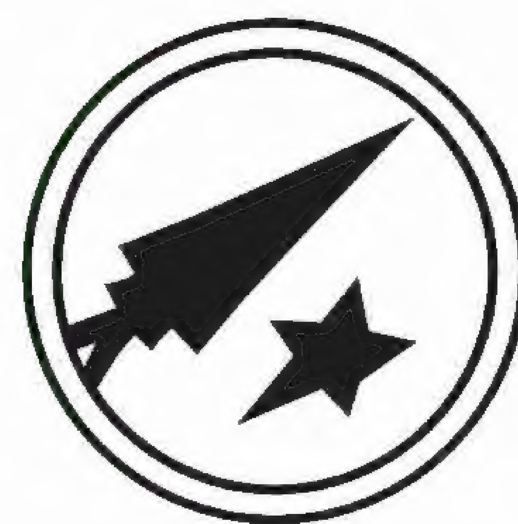
Anonim

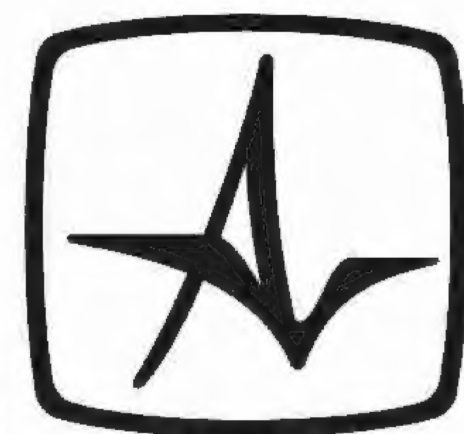
și

CAT Graur

Antwerpen

2023

